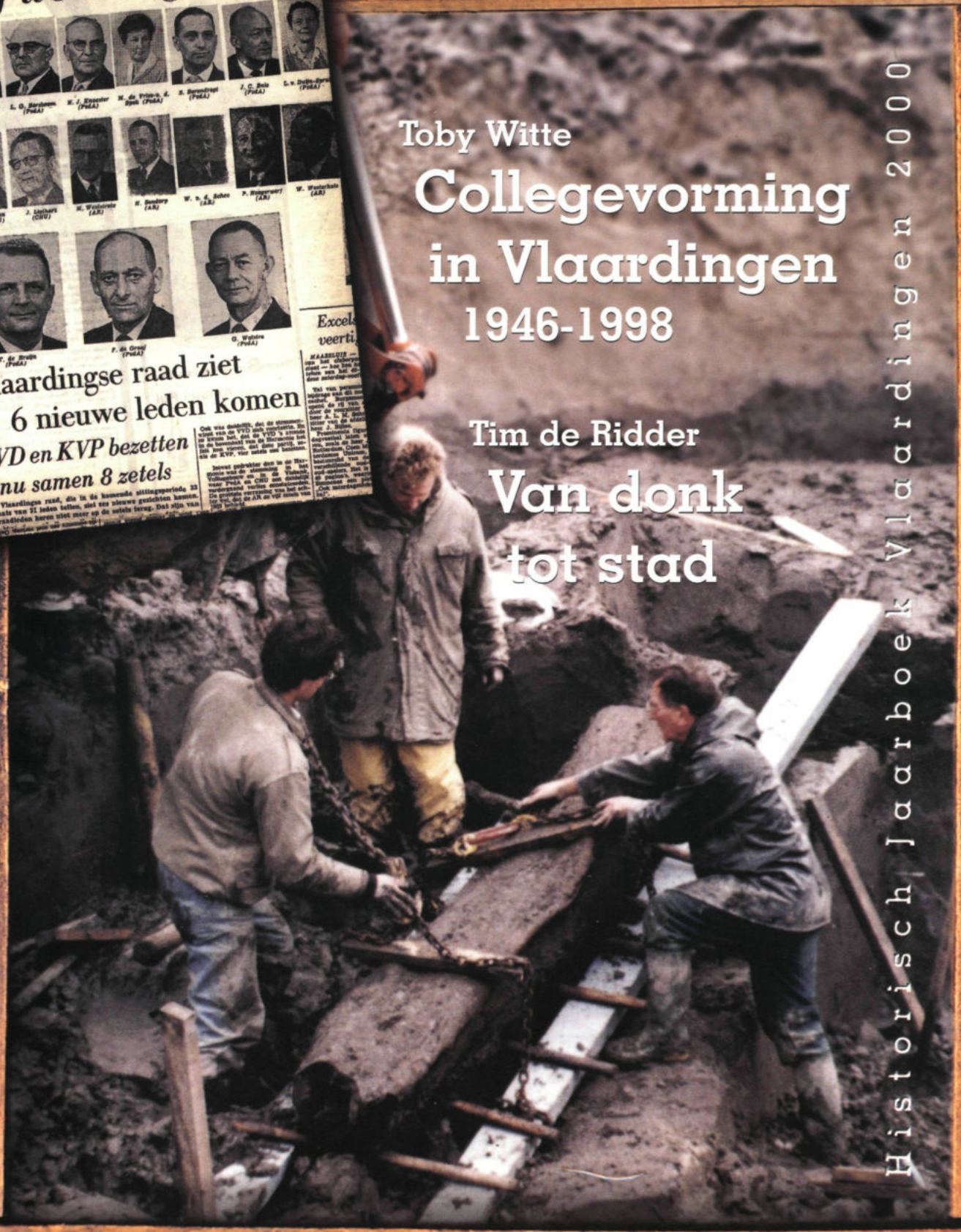

Toby Witte

Collegevorming in Vlaardingen 1946-1998

Tim de Ridder

Van donk tot stad

Historisch Jaarboek Vlaardingen 2000

Afbeelding voorzijde:
De duiker uit de Romeinse Tijd wordt geborgen.
Foto: Ellen Groen, VLAK

De nieuwe gemeenteraad wordt voorgesteld aan het Vlaardingse publiek.
Foto: (kranten)collectie Toby Witte

Afbeelding achterzijde: Creativ Collection Photo-Service

Omslagontwerp en uitvoering:
Stout Grafische Dienstverlening, Vlaardingen

Deze uitgave kwam tot stand dankzij medewerking van:

Automobielbedrijf P.A. van der Kooij b.v.
Bokx Bouw b.v.
Delta Hotel
Fontijne Holland b.v.
Fortis Bank
Gemeente Vlaardingen
De Goede Schilders
Klaasse & Klaasse accountants en belastingadviseurs / Deloitte & Touche
Machinefabriek Kreber
Romi Smilfood b.v.
Rook Multi-Onderhoud b.v.
Timmermans Makelaars
Unilever Research Vlaardingen
Vlaardingen Oost Scheepsreparatie b.v.
Warmelo & Van der Drift
Woningstichting Samenwerking Vlaardingen

Historisch Jaarboek Vlaardingen 2000

een uitgave van de
Historische Vereniging Vlaardingen

met medewerking van het
Stadsarchief Vlaardingen

vierentwintigste jaargang

Opmaak en druk:
Stout Grafische Dienstverlening, Vlaardingen

Cip-gegevens Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

Historisch

Historisch Jaarboek Vlaardingen/
Historische Vereniging Vlaardingen - (1977) -S-
Vlaardingen:
Historische Vereniging Vlaardingen
ISSN 0169-3964
Verschijnt jaarlijks
Vierentwintigste jaargang. 2000 / met medewerking van
het Stadsarchief Vlaardingen. - ill.
ISBN 90-71731-21-9
SISO zhol 938.1 UDC 949.2*3130(058) NUGI 480
trefw.: Vlaardingen, geschiedenis, jaarboeken

inhoud

Pagina 7 Voorwoord

Pagina 8 - 33 Collegevorming in Vlaardingen 1946-1998
Toby Witte

34 - 61 Van donk tot stad
Tim de Ridder

62 - 85 Kroniek van Vlaardingen 1949
Cobi Bot m.m.v. Erika Verloop

86 -113 Kroniek van Vlaardingen 1999
M. van Papeveld-Hörst

114 -115 Archeologische Werkgroep Helinium

116 -117 Gemeentelijk Archeoloog

118 -119 Historische Vereniging Vlaardingen

120 -121 Stadsarchief

122 -123 Stichting Archeologie en Bouwhistorie Vlaardingen / Archeologisch Historisch Museum Hoogstad Vlaardingen

124 -125 Streekmuseum Jan Anderson

126 -127 Visserijmuseum

Auteursrechten afbeeldingen

(Voor zover bekend of voor publicatie afgestaan)

Collegevorming in Vlaardingen:
Collectie Toby Witte pag. 8 t/m 33.

Van donk tot stad:
Collectie en bibliotheek
Vlaardings Archeologisch
Kantoor (VLAK) pag. 34 t/m 61, behalve
Stadsarchief Vlaardingen pag. 54.

Kroniek van Vlaardingen 1948:
Stadsarchief Vlaardingen pag. 62 t/m 85, behalve
Matthijs A. Struijs pag. 82.

Kroniek van Vlaardingen 1998:
Roel Dijkstra pag. 88 t/m 110, behalve:
Fotodienst Wegener
Sijthoff weekbladen pag. 86, 87, 90, 105, 111, 112.

Jaarverslagen:
Ellen Groen, Helinium pag. 115.
Helinium, Vlaardings
Archeologisch
Kantoor (VLAK) pag. 116, 117.
M. Zevenbergen pag. 119.
Roel Dijkstra pag. 120.
Stichting Archeologie en
Bouwhistorie Vlaardingen/
Archeologisch Historisch
Museum Hoogstad pag. 123.
Streekmuseum
Jan Anderson pag. 125.
Visserijmuseum pag. 126.

Over onze auteurs:

Dr. G.T. Witte (1955) is o.a. werkzaam als kerndocent politicologie/bestuurskunde bij de Hogeschool Haarlem, studierichting personeel & arbeid. Tevens is hij parttime freelance onderzoeker/adviseur op het terrein van beleid, bestuur en organisatie. Hij studeerde aan de Rijksuniversiteit van Leiden politicologie/moderne geschiedenis en promoveerde in 1990.
Witte publiceerde diverse boeken en artikelen over de Nederlandse buitenlandse betrekkingen. Over Vlaardingen schreef hij eerder in het Historisch Jaarboek 1995 een verhaal aangaande de politiek in de jaren '60 en '70 getiteld: "Lastige Vlaardingers. Ontzuiling en gezagscrisis". In 1998 gaf de Historische Vereniging Vlaardingen het door Witte geschreven boek uit: "Bomengroei of Huizenbouw. 50 jaar bestuurlijk geploeter rond de Broekpolder".
De laatste jaren richt Witte zich in zijn onderzoek op aspecten van lokale politiek/bestuur en lokale beleidsvorming- en uitvoering alsmede op processen van regiovorming met name in het Rijnmondgebied.

Tim de Ridder (1969) werd geboren in Zaandam en woonde van 1970 t/m 1988 in Heiloo alwaar hij actief betrokken was bij de archeologische werkgroep die opgericht werd in 1987. In 1988 begon hij met de studie archeologie aan de Rijksuniversiteit te Leiden met als hoofdrichting prehistorie met een brede oriëntatie door de keuze van diverse bijvakken, onder andere museologie, geologie, Romeinse Tijd, Middeleeuwen en journalistiek schrijven. Na afronding van de studie in 1994 kon hij als assistent-archeoloog de vervangende dienstplicht verrichten in Vlaardingen. Per 1 januari 1997 is hij aangesteld als gemeentelijk archeoloog en in die hoedanigheid verantwoordelijk voor het beheer van het rijke Vlaardingse bodemarchief.

Voorwoord

Na 1945 werden achtereenvolgens de heren Heusdens, Kieboom, Van Lier en Stam tot burgemeester van Vlaardingen benoemd. De burgers kozen gemeenteraadsleden en die kozen wethouders. Zo kreeg Vlaardingen in de tweede helft van de 20ste eeuw colleges van B & W.
Dat de werkelijkheid boeiender was, beschrijft Toby Witte in dit boek. Het dagelijks bestuur van de stad kwam in *Autoriteitentijd* anders tot stand dan in de tijd van *Links, linkser of link*, of die van *Rollebollen* en het huidige *Saai, maar wel rustiger*. In veel gemeenten ging het bij de collegevorming gedurende de laatste halve eeuw heel wat saaier toe dan in Vlaardingen.
Ieder die een gedeelte van die geschiedenis meemaakte, kan nu kennis opdoen van onbekende perioden en aspecten. Zij en anderen zullen verbaasd zijn over de verscheidenheid van colleges in een stadhuis dat nogal eens op stelten stond.
Wie niet op een basisschool maar nog op een lagere school zat, leerde daar dat de Bataven op vlotten de Rijn afzakten en de hunebedbouwers druk waren in Drenthe. Dat er toen ook al in het Vlaardingse leven in de brouwerij was, lezen we bij Tim de Ridder die in *"Van donk tot stad"* de vroegste geschiedenis van dit gebied beschrijft. Eerdere geschiedenisboekjes zijn daarmee in dubbel opzicht geschiedenis geworden. Aardige archeologische vondsten door hem en anderen gedaan, kunnen daardoor gemakkelijker in een juist historisch perspectief worden geplaatst.
De recente kroniek, *Kroniek van Vlaardingen 1999*, werd evenals vorige jaren weer op vakkundige wijze vervaardigd door M. van Papeveld-Hörst. De kroniek van een halve eeuw geleden, *Kroniek van Vlaardingen 1949*, werd ditmaal niet gemaakt door de onvolprezen Matthijs A. Struijs, maar door Cobi Bot met medewerking van Erika Verloop.
In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst, maar voor eerdere jaarboeken wordt op de tweedehands boekenmarkt meer betaald dan het lidmaatschap van de Historische Vereniging Vlaardingen kost. Dat is, naast het feit dat een boek als dit alleen maar kan verschijnen dankzij de vele leden van onze vereniging, misschien nóg een argument om lid te worden.
Dankzij de vele leden en de medewerking van velen, zoals auteurs, het Stadsarchief, fotograaf Roel Dijkstra, Stout Grafische Dienstverlening en elders genoemde bedrijven, zou de Historische Vereniging Vlaardingen dit vierentwintigste jaarboek niet hebben kunnen uitgeven.
Hartelijk dank aan állen die dit boek mogelijk maakten, ú als lezer veel genoegen en wees zo vriendelijk anderen die belangstelling voor dit boek zouden kunnen hebben, erop te attenderen.

Jaarboekcommissie Historische Vereniging Vlaardingen
november 2000.

Zij werden gekozen

Vlaardingse raad ziet
6 nieuwe leden komen

VVD en KVP bezetten
nu samen 8 zetels

De Vlaardingse raad, die in de komende zittingsperiode, 33
in plaats van 31 leden telien, ziet zes nieuwe gezichten komen.
Vier raadsleden keren niet meer op de zetels terug. Dat zijn van

Dr. G.T. (Toby) Witte

Vorming en functioneren
in Vlaardingen, 1946-1998

an colleges van B&W

Inleiding

Politieke partijen streven per definitie naar macht, invloed en zeggenschap ten aanzien van het overheidsbeleid. Zij doen dit door kandidaten te stellen voor vertegenwoordigende functies in het openbaar bestuur.
Politieke partijen zijn niet één pot nat. Door het maken van partij- en verkiezingsprogramma's proberen zij zich van elkaar te onderscheiden en hopen ze zoveel mogelijk kiezers naar zich toe te trekken. Hoe meer stemmen een partij weet binnen te halen, hoe groter de kans is op macht en zeggenschap. Kortom, politiek draait in essentie om macht. Wie macht krijgt, heeft immers wat in de melk te brokken en kan bepaalde doeleinden bereiken, desnoods afdwingen. Maar hiermee is nog niet alles gezegd. Het is voor een politieke partij eigenlijk belangrijker om de collegevorming te "winnen" dan de verkiezingen.
Na de gemeenteraadsverkiezingen moet immers een college van B&W worden gevormd. Het college bestaat uit een, door de Kroon benoemde, burgemeester plus een aantal, uit en door de gemeenteraad gekozen, wethouders. Zij bestieren gezamenlijk de dagelijkse gang van zaken. Het kiezen van wethouders lijkt een simpele zaak, maar dat is het niet! In werkelijkheid vindt op basis van de verkiezingsuitslag en de partijprogramma's een serieus spel van duwen en trekken plaats over de vraag wie de dienst mogen gaan uitmaken in het dagelijks stadsbestuur. Voor partijen die zichzelf serieus nemen, is de collegevorming bij uitstek het moment om eigen belangen geregeld te krijgen. Een voorwaarde is wel dat men één of meer wethouders mag leveren.
De ene keer voltrekt dit proces zich in harmonie. De andere keer gaat de collegevorming gepaard met conflicten. De burger heeft hierover weinig of niets te vertellen. Hij bepaalt door het uitbrengen van zijn stem alleen de samenstelling van de gemeenteraad, maar niet die van het college van B&W. De collegevorming speelt zich voor de kiezers lang niet altijd in volle openheid af. Wat er allemaal precies bedisseld wordt, blijft soms in nevelen gehuld.

Met behulp van kranten, partijarchieven en interviews worden de totstandkoming en deels het functioneren van alle naoorlogse Vlaardingse colleges van B&W gereconstrueerd. De auteur pretendeert geenszins dat deze blik in de keuken van de lokale politiek volledig is. Daar is het archiefmateriaal te veel voor verbrokkeld. Het Stadsarchief beschikt helaas alleen over stukjes archief van enkele politieke partijen. Voor het schrijven van dit artikel kon geput worden uit incomplete bestuurs- en fractienotulen van de PvdA, de VVD, D66 en de CHU.
Het onderzoek is daarom uitgebreid met interviews. Dit

bleek niet eenvoudig te zijn, want een aantal belangrijke hoofdrolspelers uit de oudere periode, onder wie oud-wethouder Teun de Bruijn en de oud-burgemeesters Jan Heusdens en Wim Kieboom, was inmiddels overleden. Anderen bleken niet voldoende meer in staat te zijn een zinvol vraaggesprek te voeren. Het accent van de interviews kwam hierdoor enigszins onbedoeld te liggen op de periode na 1970. Bovendien konden moeilijk alle nog levende politici geïnterviewd worden. Er moest uit het grote aanbod van (oud)-raadsleden en (oud)-wethouders een keuze worden gemaakt.
Wat aan de orde komt is: Hoe kwamen de colleges van B&W in Vlaardingen tot stand? Welke zaken en personen waren van belang? Hoe functioneerde een aantal van deze colleges uiteindelijk?
Het is de bedoeling de "mist" die vaak onbedoeld rond de collegevormingen hangt, voor de lezer een klein beetje weg te nemen en duidelijk te maken: hoe en waarom harmonie/conflict een rol spelen in de Vlaardingse politiek. Ten behoeve van de overzichtelijkheid is het naoorlogse tijdvak opgedeeld in vier korte perioden: Autoriteitentijd (1946-1966); Links, linkser of link (1970-1978); Rollebollen (1982-1986) en Saai, maar wel rustiger (1990-1998). Gezien de omvang van deze bijdrage moesten vergelijkingen van partijprogramma's en verkiezingscampagnes noodgedwongen buiten beschouwing worden gelaten.

Autoriteitentijd (1946-1966)

In de naoorlogse periode stond de landelijke politiek in het teken van "herstel en vernieuwing". Het was de tijd van de politionele acties in Indonesië, de economische wederopbouw en het ontstaan van de Koude Oorlog. De PvdA zat van 1946 tot en met 1958 onafgebroken in de regering, samen met enkele grote christelijke partijen. De crisis van de jaren dertig en het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog hadden de sociaal-democraten en confessionelen ietsjes dichter bij elkaar gebracht.
Tot 1956 bleef de electorale aanhang van de grootste partijen redelijk stabiel. Er vonden geen schokkende verschuivingen plaats. Dit werd mede veroorzaakt door de verzuiling. Van politieke radicalisering was in die tijd nog nauwelijks sprake. Het was saaiheid troef.
Toen eenmaal in de jaren vijftig er voldoende hersteld en vernieuwd was, verdween in de landelijke politiek voor de KVP, CHU en ARP de noodzaak om de coalitie met de PvdA nog langer voort te zetten. Na de Tweede Kamerverkiezingen van 1956 werden de eerste breuklijnen zichtbaar. Het kabinet Drees III struikelde eind 1958. Daarna volgde een aantal jaren waarin Nederland werd geregeerd door de confessionelen, al dan niet aangevuld met de VVD. Heel even werd deze combinatie onderbroken door het onfortuinlijke PvdA/KVP/CHU-kabinet Cals (1965-1966), dat in oktober 1966 ten val kwam tijdens de beruchte "Nacht van Schmelzer".
In de jaren zestig begon de politiek op drift te raken. De ontzuiling brak aan. Protest- en actiegroepen verschenen ten tonele en wisten door buitenparlementaire acties de aandacht op zich te vestigen. Het werd een stuk rumoeriger. De aanhang van de KVP en de PvdA brokkelde af. Nieuwe politieke partijen als D66 en de Boerenpartij deden van zich horen en scoorden niet geringe electorale successen.

Deze landelijke gebeurtenissen vormen de achtergrond waartegen de collegevorming in Vlaardingen zal worden geschetst. We beginnen met de uitslagen van de Vlaardingse gemeenteraadsverkiezingen (in percentages en zetels uitgedrukt). Hierbij moeten we ermee rekening houden dat door de snelle toename van het inwonertal het aantal raadszetels van 26 naar 35, en later zelfs 37, steeg. (Tabel 1)

Meerderheidscolleges
De manier waarop de colleges van B&W tot en met 1966 werden gevormd, kwam in Vlaardingen neer op het volgende: Na de verkiezingen van de gemeenteraad kwamen de belangrijkste (grootste) raadsfracties - PvdA, CHU en ARP (c.q. PCG) - bijeen en verdeelden de beschikbare wethouderszetels naar grootte van de fracties. Een echt

	1946	1949	1953	1958	1962	1966
PvdA	34,7% (10)	37,0% (11)	39,7% (13)	37,0% (13)	40,6% (14)	34,3% (13)
CHU	22,3% (7)	23,1% (7)	21,3% (7)	17,7% (6)		
ARP	14,5% (4)	14,5% (4)	13,9% (5)	14,0% (5)		
SGP	4,1% (1)	5,1% (1)	4,1% (1)	3,6% (1)		
PCG*					32,3% (11)	29,5% (11)
VVD*	5,1% (1)	6,1% (1)	7,3% (2)	11,5% (4)	8,4% (3)	8,9% (3)
KVP	9,6% (2)	10,0% (3)	10,4% (3)	11,3% (4)	11,2% (4)	10,9% (4)
CPN	7,4% (2)	3,1% (0)	2,5% (0)	1,9% (0)	1,5% (0)	2,5% (0)
PSP				2,3% (0)	5,0% (1)	6,8% (2)
GPV				0,7% (0)	0,8% (0)	1,0% (0)
BP*						6,1% (2)
Schee*		0,9% (0)				

** In 1953 waren CHU, ARP en SGP een lijstverbinding aangegaan. Vanaf 1962 gingen de drie christelijke partijen de verkiezingen in onder de naam PCG (Protestant Christelijke Groepering). In 1946 bestond de VVD nog niet. De PvdV (Partij van de Vrijheid) was de voorloper van de VVD. De BP (Boerenpartij) kwam in 1966 in de gemeenteraad en verdween daarna definitief uit de lokale politiek. Lijst van der Schee deed in 1949 zonder succes mee aan de gemeenteraadsverkiezingen.*

Tabel 1: Uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen tussen 1946 en 1966. Tussen haakjes de zetelaantallen.

evenredigheidsprincipe werd hierbij niet gehanteerd, want de KVP (de katholieken) en de VVD werden langdurig buiten de deur gehouden. In plaats van afspiegeling was er in deze jaren eerder sprake van vorming van gematigde meerderheidscolleges. De buitenwacht vernam weinig van dit gebeuren. Politieke onenigheden werden veelal binnenskamers opgelost. Alleen de oppositie liet soms op bescheiden wijze van zich horen. In de meeste andere gemeenten kwam een soortgelijk stramien voor.

De eerste naoorlogse gemeenteraadsverkiezingen vonden plaats in juli 1946. De laatste officiële verkiezingen waren in 1939 gehouden. In 1941 hadden de Duitse bezetters de gemeenteraad ontbonden. Onmiddellijk na afloop van de oorlog werd in mei 1945 een nood-gemeenteraad benoemd, die zorg moest dragen voor het bestuurlijk reilen en zeilen van de stad. Uiteraard was dit geen democratisch besluit. Het was een uit nood geboren landelijke maatregel, teneinde te vermijden dat gemeenten stuurloos zouden ronddobberen.
De raadsverkiezing van 1946 viel in Vlaardingen gunstig uit voor de zojuist opgerichte PvdA. De sociaal-democraten bemachtigden 10 van de 26 raadszetels. Toch maakte de uitslag één ding duidelijk: van de door de PvdA gekoesterde "doorbraakgedachte" was niet veel terecht gekomen. De kiezers voelden blijkbaar weinig voor de gepropageerde gedachte van één brede progressieve volkspartij. Zij kozen liever voor herstel van het oude vertrouwde zuilenstelsel.
In de uitslag lag een samenwerking tussen de PvdA en CHU/ARP min of meer besloten. Deze combinatie kon rekenen op een ruime meerderheid in de gemeenteraad. Dit was ook nodig, want het stadsbestuur stond niet voor een eenvoudige opgave. Vlaardingen zou, ondanks een niet al te rooskleurige financiële situatie, heel wat stappen moeten ondernemen op het terrein van woningbouw, onderwijs, gezondheidszorg, sanering van de binnenstad, sport en recreatie. De discussie omtrent het te vormen college van B&W spitste zich toe op de vraag of het aantal wethouders uitgebreid moest worden van drie naar vier. Met de groei van het aantal taken behoorde de bestuurlijke verantwoordelijkheid gelijke tred te houden. Tegen de uitbreiding opponeerden SGP-raadslid M. den Admirant en de communist A. Springeling. Drie wethouders vonden zij meer dan voldoende: "Is het in het verleden dan soms niet goed gegaan?" Hun bezwaar werd door een raadsmeerderheid van tafel geveegd. Er kwamen vier wethouders: J. Buis en T. de Bruijn (beiden PvdA), H.K. van Minnen (CHU) en J.L. Jonker (ARP).

Spannende raadsverkiezingen in 1949

Hoewel de collegepartijen goed met elkaar optrokken, werd in 1949 met spanning de raadsverkiezingen afgewacht. Er waren signalen die erop duidden, dat de CPN een gevoelige nederlaag zou lijden. De PvdA zou daar het meeste garen bij spinnen. Daarom zetten de VVD en de christelijke partijen zich in hun verkiezingscampagne af tegen de sociaal-democraten. De PvdA werd bestuurlijke arrogantie verweten, omdat zij de successen van de wederopbouw in Vlaardingen trachtte te monopoliseren. De tot stand gekomen voorzieningen en de achteraf toch meevallende financiële situatie "is geen knapheid van één der partijen", zo hielden ze de PvdA en de kiezers voor. De uitslag bevestigde de tendens tot wat in de landelijke pers "het verrechtsen" van de lokale politiek werd genoemd. Zij het dat dit verschijnsel in Vlaardingen zich minder manifesteerde dan elders in het land. De PvdA en de KVP wonnen elk een zetel. De CPN werd weggevaagd. De vorming van het college van B&W was een snel uitgemaakte zaak, want in "no-time" keerde het dagelijks bestuur in exact dezelfde personele samenstelling terug. De regenteske wethouders konden het blijkbaar goed met elkaar vinden. Alleen de KVP sputterde in de raad tegen. De katholieke partij meende, dat de verkiezingsuitslag in Vlaardingen een andere collegesamenstelling rechtvaardigde. Een ideaal college zou naar smaak van de KVP een bredere afspiegeling verdienen, daarom schoof de KVP fractiegenoot J.C. van der Knaap naar voren als tegenkandidaat van ARP'er Jonker. Het was een vergeefse gooi. De meerderheid van de gemeenteraad gaf de voorkeur aan Jonker.

Vijftigerjaren

De gemeenteraadsverkiezingen in 1953 en 1958 en de daarop volgende collegevormingen brachten geen schokkende verschuivingen teweeg in de Vlaardingse politiek. Het weinige nieuwe was, dat in 1953 een aantal jeugdige nieuwkomers in de gemeenteraad werd gekozen. De wat steile burgemeester J. Heusdens kon het niet nalaten deze beginnelingen met opgeheven vinger vaderlijk toe te spreken: "de jeugd (had) niet de wijsheid" in pacht. Onder de nieuwelingen bevond zich de latere PvdA-wethouder Lydia van Duijn-Spruijt. Het college bestond opnieuw uit PvdA/CHU/ARP en had vrijwel dezelfde bezetting als in 1949, behalve dan dat G. Walstra (PvdA) de plek innam van Buis.

In 1958 veranderde er niet veel. De PvdA bleef steken op 13 zetels. De partij verloor zelfs kiezers aan de PSP. De PvdA genoot landelijk geen grote populariteit meer. Dit kwam omdat vadertje Drees een bestedingsbeperking had afgekondigd. De CHU kreeg in Vlaardingen een klein verlies te verwerken, maar kondigde aan de partijlijn manmoedig te zullen doorzetten. De verkiezingswinst werd door de VVD en KVP opgestreken. Dit had echter geen enkel effect op de vorming van het college van B&W. Drie van de vier wethouders uit de vorige collegeperiode keerden tot groot genoegen van Heusdens terug. Bij de installatie van de gemeenteraad, begin september 1958, wees de burgemeester trots op de vruchtbare en prettige samenwerking tussen de PvdA, CHU en ARP. De sfeer binnen B&W was volgens hem vriendschappelijk en gestoeld op onderling vertrouwen. Als nieuw lid van het college trad M.H.L. Weststrate (ARP) aan.

Christelijke verdeeldheid en de eerste generatiekloof

In 1962 besloten de CHU, ARP en SGP de gemeenteraadsverkiezingen in te gaan onder de naam Protestant Christelijke Groepering (PCG). Dit samengaan had intern nogal wat voeten in de aarde. Door met een gezamenlijke lijst te komen, hoopten de confessionele partijen een verdere electorale afkalving een halt toe te roepen. Ofschoon de SGP aanvankelijk geen behoefte had aan een grote christelijke partij werd om "een verder dreigende invloed van de KVP te neutraliseren" toch besloten om mee te doen. Een gewichtige vraag was, hoe de deelnemers binnen de PCG hun eigen partij-identiteit konden behouden zonder

HET VRIJE VOLK — DONDERDAG 29 MEI 1958 PAGINA 8

Zij werden gekozen in Vlaardingse raad

Plaats van VZC in zwemwereld wordt steeds belangrijker

Excelsior M veertig jaar

Verstekelingen ingesloten

Vlaardingse raad ziet

in een richtingenstrijd te belanden. De afspraak werd gemaakt dat de CHU, ARP en SGP in de gemeenteraad ieder "een eigen geluid (zouden) moeten kunnen laten horen". Ten aanzien van de verdeling van de wethouderszetels kwamen de christelijke partijbesturen overeen, dat de CHU binnen de PCG de eerste wethouderskandidaat mocht leveren. De ARP kreeg het fractievoorzitterschap toebedeeld. Indien de PCG een tweede wethouder naar voren mocht schuiven werd de tweede kandidaat een ARP'er. De SGP viel dan de eer te beurt de fractievoorzitter te mogen leveren in de persoon van A.C.Ph. Hardonk. Mocht bij de installatie van de gemeenteraad onverhoopt de situatie zich voordoen dat "... alleen een ARP-wethouder uit de bus komt, dan zal deze zijn benoeming in beraad houden" en vervolgens eerst in de fractie moeten bespreken. Met deze lastige verdeelsleutel werd de kiem gelegd voor latere onenigheden binnen de PCG.
De uitslag van de verkiezingen in 1962 liet een kleine verschuiving naar links zien. De PSP verwierf voor het eerst een zetel in de gemeenteraad. De PvdA won een zetel, doordat enkele voormalige VVD-stemmers en protestantchristelijke kiezers deze keer hun keus liet vallen op de PvdA. Lokale bladen spraken enigszins overdreven van "radicalisering van de politiek". De VVD kreeg zetelverlies te incasseren. Volgens de Nieuwe Vlaardingsche Courant trok CHU'er J. Ligthart eveneens VVD- stemmers naar zich toe. Overigens niet tot volstrekte blijdschap van het CHU-bestuur. De vóór de verkiezingen zo zorgvuldig vastgelegde volgorde van de CHU-kandidatenlijst werd pijnlijk doorbroken. Ligthart bekleedde een zevende plaats, maar door voorkeurstemmen werd hij als vijfde CHU-afgevaardigde in de raad gekozen en verdrong daarmee de CHU'ers mevrouw L.C. Bot-Don en M. Mooij van de 5de en 6de positie.
In september 1962 werd uit de gemeenteraad een college van wethouders gekozen, dat wederom bestond uit De Bruijn, Walstra, Van Minnen en Weststrate. De beide PCG-wethouders zouden hun rit niet uitzitten. In 1966 vertrokken Weststrate en Van Minnen vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen. Zij werden opgevolgd door A. Meerman en E.P. van der Veen. De opvolgingskwestie deed enig stof opwaaien in het christelijke kamp. Het verzoek van de ARP om oud-wethouder Jonker te kandideren maakte binnen het CHU geen schijn van kans. Uit de bestuursnotulen blijkt dat Mooij, mede namens andere CHU'ers, dit voorstel als "onaanvaardbaar" ter zijde schoof.
De PCG-constructie was verre van ideaal. Het had, volgens toenmalig PCG- en later CDA-raadslid Cees Bot (1999), veel te maken met personen en de cultuur. "Een man als Van der Veen was niet de makkelijkste en tamelijk eigenzinnig. Bovendien was de ARP een partij waar geknokt werd voor een standpunt, terwijl de CHU iets had van we kabbelen wel door." Het waren, aldus Bot, twee totaal verschillende politieke partijen. Dat gaf zo nu en dan strubbelingen.

Dit bleek na de gemeenteraadsverkiezingen van 1966. De grootste verrassing was het plotselinge succes van de Boerenpartij (2 zetels). Voor de PCG, KVP en VVD was de uitslag teleurstellend. Allen bleven ze hangen op hetzelfde zetelaantal. Voor de sociaal-democraten was het helemaal een bittere pil: de PvdA verloor een zetel. Dit was des te zuurder, omdat de raad was uitgebreid naar 35 zetels. De PSP kreeg er een zetel bij. Groot Vlaardingen oordeelde voorzichtig en enigszins raadselachtig: "Afgewacht moet worden of de nieuwe raadssamenstelling de gemoederen in beweging zal brengen. In elk geval zal een ander geluid worden gehoord. Het lijkt alsof de Boerenpartij is gevormd uit de bewoners, die het inwonertal van Vlaardingen boven de 70.000 bracht".
De frustraties waren in elk geval groot en leidden tot spanningen. Moeilijkheden rezen rond de PCG-verdeelsleutel van 5:5:1 tussen de CHU, ARP en SGP. Diverse op- en aanmerkingen werden intern geplaatst bij het functioneren van bepaalde christelijke voorlieden. Sommigen leken uit de gratie van de CHU te zijn. L. de Snaijer voerde de spanning verder op. Hij had gehoord, dat binnen de PvdA aarzeling bestond over een verdere samenwerking met de PCG. Het CHU-bestuur stoorde zich vreselijk aan zulke "roddelberichten". Allerlei interne aangelegenheden dreigden door het lekken naar de pers op straat te komen liggen. De CHU wees met een beschuldigende vinger richting ARP.
Deze sfeer maakte de collegeonderhandelingen, voor het eerst sedert 1946, niet tot een gemakkelijke en vrolijke zaak. De pijlen werden gericht op de wethouderskandidatuur van A.P. Weeda. De ARP had duidelijk gemaakt te staan op zijn benoeming. De CHU diende daarin te berusten. Dit was natuurlijk koren op de molen van de oppositie. De VVD sleep de messen. In een fel betoog uitte de VVD'er J. Dubbeldam kritiek op "het monopolistische handelen van de PvdA en PCG". De VVD hekelde de instandhouding van de sedert 1946 geldende traditie van de 2/2 wethoudersverdeling tussen de PvdA en CHU/ARP. Volgens de liberalen konden de andere fracties ook sterke wethouders leveren. Cynisch stelde Dubbeldam aan de orde, hoe moeizaam de kandidatuur van Weeda tot stand was gekomen. Hij kreeg daarin bijval van PSP'er A. van der Veer, die de keus voor Weeda weinig gelukkig vond. Uiteindelijk koos de gemeenteraad De Bruijn, Walstra, Van der Veen en toch Weeda als wethouders.
Het was het eerste naoorlogse college van B&W in Vlaardingen dat niet zonder kleerscheuren zou eindigen. De polarisatie begon aarzelend haar intrede te doen. Jongeren, zowel binnen als buiten de politiek, riepen luid

om democratisering en inspraak. Het moest allemaal beter en anders worden. Met name de hoge leeftijd van de collegeleden moest het ontgelden. "Geen AOW in B&W" was een leuze. Ook tussen het college en de gemeenteraad boterde het niet best. Eind augustus 1968 barstte de bom. De PvdA-wethouders De Bruijn en Walstra raakten in conflict met de gemeenteraad en kondigden hun aftreden aan. De zaak kon nog korte tijd gesust worden, maar in 1970 hield De Bruijn het voor gezien. Hij keerde de PvdA de rug toe en werd adviseur bij DS'70. Ook PCG-wethouder Van der Veen 'gaf de pijp aan Maarten'. Hij was het gekibbel binnen de PCG, met name de overdreven ambities van enkele ARP'ers, zat.
Er was sprake van een generatiekloof. De vertegenwoordigers van de oude garde waren niet gewend dat aan hun gezag en autoriteit werd getornd. Die tijden leken voorbij te zijn. Een jonge generatie politici eiste haar deel op in de politieke besluitvorming en had weinig of geen boodschap aan wat De Bruijn en consorten te vertellen hadden.
Oud-raadsleden en oud-wethouders zijn het in interviews (1999) erover eens dat De Bruijn een kei van een wethouder was, die soms de neiging had democratische formaliteiten aan zijn laars te lappen. "Hij had alles goed in de knip. Je moest van goeden huize komen wilde je hem onder de tafel praten...", aldus Jan Madern (VVD). Als ambtenaar vernam Floor Quast (later VVD-raadslid/wethouder) in de wandelgangen, dat De Bruijn weleens overhoop lag met Heusdens. De wethouder scheen af en toe lak te hebben aan ingewikkelde en trage procedures, die de burgemeester als jurist wel noodzakelijk vond. Volgens oud-PvdA-bestuurder A.F. de Vries was de positie van De Bruijn binnen zijn partij langdurig onomstreden. De spanningen die later ontstonden, "zeg maar tussen de jonge Turken (Nieuw Links) en de ouderen binnen de partij, daar moest De Bruijn niet veel van hebben", vult Arij Maarleveld aan: "het werd hem rond 1970 allemaal te wild".
Binnen de PvdA was De Bruijn lange tijd dominant. Weinig vleiend omschrijft Madern hem als een "potentaat". Dit etiket acht hij ook toepasselijk op CHU'er Van der Veen. Raadslid Bot deelt deze visie, maar voegt Van Minnen toe aan het rijtje ouderwetse autoriteiten. "Van der Veen was een potentaat, terwijl Van Minnen daarvoor ook een potentaat binnen de partij was, maar toch was hij een ander mens dan Van der Veen. Van Minnen werd destijds door iedereen gezien en geaccepteerd als de man van de CHU. Van der Veen was afstandelijker, zakelijker. Zo in de trant van waar bemoeien jullie je mee, dit zijn mijn zaken."

Links, linkser of link (1970-1978)

In 1966 ontstond D66. De Democraten hielden een vurig pleidooi voor een verregaande democratisering van het Nederlandse politieke stelsel. De politiek moest een open, functioneel en zakelijk geheel worden met vooral een grotere directe invloed van de burgers. In hetzelfde jaar verrees binnen de PvdA een oppositionele groep, "Nieuw Links" geheten. Het waren vooral jonge radicale intellectuele sociaal-democraten, die hun eigen oude gestaalde PvdA-kader uitdaagden. Twee jaar later - in 1968 - zag nog een nieuwe progressieve groepering het licht: de Politieke Partij Radikalen (PPR). De PPR werd gevormd uit links georiënteerde, maatschappijkritische christenen afkomstig uit de drie traditionele grote confessionele partijen.
De vervroegde Tweede Kamerverkiezingen van februari 1967 leverden de PvdA en KVP verlies op. De winst ging naar D66 en de Boerenpartij. Het kabinet De Jong - bestaande uit de KVP, ARP, CHU en VVD - diende de volle vier regeringsjaren uit, maar verloor bij de verkiezingen van 1971 zijn meerderheid. Met steun van DS'70 kwam de regering Biesheuvel aan het bewind. DS'70 kwam voort uit afgescheiden PvdA'ers, die grote moeite hadden met het oprukken van het radicale "Nieuw Links" binnen de PvdA. Een jaar later - medio 1972 - gaf het Kabinet Biesheuvel, na onenigheid in de ministerraad met DS'70, de brui eraan.
Uniek in 1971/1972 was dat de oppositiepartijen PvdA, D66 en PPR een zogenaamd "schaduwkabinet" vormden. Ze sloten een progressief regeerakkoord dat na een eventuele verkiezingsoverwinning bindend zou worden. Het pakte anders uit, want het drietal behaalde tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 1973 geen meerderheid.
Na een lange formatie kwam een regering tot stand: samengesteld uit de drie vooruitstrevende partijen PvdA, D66 en PPR plus de meer behoudende ARP en KVP. Onder moeilijke omstandigheden - veroorzaakt door de oliecrisis van 1973/74 - hield minister-president J. den Uyl het tot maart 1977 met zijn regeringsteam vol. CHU, ARP en KVP hadden inmiddels besloten hun krachten te bundelen, en zo ontstond het CDA. De VVD maakte in deze periode een spectaculaire groei door. De nadruk op vrijheid, zelfstandigheid, meer ondernemerschap en de kritiek op de uitwassen van de verzorgingsstaat legde de VVD geen windeieren. De PvdA werd meer en meer in het defensief gedrongen. Hoewel de Tweede Kamerverkiezingen van 1977 een voor de PvdA recordaantal van 53 zetels opleverde, rolde na een kabinetsformatie van 207 dagen een CDA/VVD-regering uit de bus. Deze woelige parlementaire episode bleef uiteraard niet zonder effect op de gemeenteraadsverkiezingen en de collegevorming.

In het kielzog van de nationale politiek veranderde in diverse gemeenten de houding ten aanzien van de collegevorming. Het waren vooral de progressieve partijen die het lang geldende principe van afspiegeling als te ouderwets en achterhaald verwierpen. Het uitgangspunt werd nu: het

streven naar politiek gekleurde programcolleges. Omstreden bij het CDA en de VVD was het in progressieve kringen aangehangen idee om reeds vóór de verkiezingen inhoudelijke afspraken te maken (het zgn. stembusakkoord) teneinde bij het behalen van desnoods een krappe raadsmeerderheid alle wethoudersposten te claimen. Bij de collegevorming in 1974 ontstonden in een aantal gemeenten, waaronder Vlaardingen, linkse meerderheidscolleges, hetgeen aanleiding gaf tot scherpe conflicten met de oppositie. De meeste progressieve meerderheidscolleges haalden niet of slechts met grote moeite de eindstreep. Na de verkiezingen in 1978 daalde het aantal drastisch. In sommige plaatsen raakten de politieke verhoudingen ernstig vertroebeld. Vlaardingen was zo'n droevig voorbeeld.

Aanloop CDA

In januari 1969 peinsde het Vlaardingse CHU-bestuur over een eventueel politiek samengaan met de KVP. "In hoeverre diende christelijke partijvorming in de toekomst noodzakelijkerwijs nog op reformatorische grondslag te geschieden?", vroegen de bestuurders zich af. De ARP had aangedrongen op besprekingen met de katholieke partij. Vooralsnog bleken de geesten voor zulke experimenten nog niet rijp te zijn. De CHU hield de boot af. Het CHU-bestuur koos vooralsnog liever voor een eensgezind optrekken van de protestanten "en (vooral) niet juichen of bang zijn voor de KVP". De CHU was van mening dat het PCG-programma niet paste in het straatje van de KVP. Bovendien zou een samengaan met de katholieken ten koste gaan van het interne functioneren van de PCG, want tussen de SGP en de KVP gaapte een kloof. Of zoals Bot het achteraf (1999) puntig formuleert: "Om van de gereformeerden naar de papen over te stappen van het ene ogenblik op het andere, was te snel door de bocht". Een CDA zat er in Vlaardingen nog eventjes niet in.

Ook de PvdA, PPR en D66 in Vlaardingen discussieerden over vernieuwing. Zij wilden de verkiezingen van 1970 ingaan met een gezamenlijk progressief programma. De PvdA meende op voorhand drie van de vijf wethoudersposten te kunnen claimen in het college. Maar toen het puntje bij paaltje kwam wist de PvdA zich - in de strijd om de gunst van de kiezers - uiterst moeizaam te handhaven. De verwachte electorale groei bleef uit. De PvdA zakte in 1970 van 13 naar 12 raadszetels. Een schrale troost was dat DS'70 slechts één zetel binnensleepte en niet de voorspelde drie. D66 deed het beter en bemachtigde 3 raadszetels. De PPR wist de kiezer klaarblijkelijk niet te boeien en sleepte niets binnen. Het ideaal van een progressief college ging in rook op.

Gezien de uitslag bleef er voor de PvdA geen ander alternatief over dan weer "regeren" met de confessionelen. De VVD wilde alleen praten over de optie: twee PCG-wethouders plus voor de KVP, de VVD en de PvdA ieder één wethouder. Voor de PvdA was dit absoluut onbespreekbaar. Eind juni 1970 kondigden de PvdA en PCG aan: "(...) dat vorming van een progressief college niet mogelijk was. Voor (...) het nieuwe college wordt gedacht aan een afspiegeling van de krachtsverhouding binnen de raad, te weten twee PvdA-wethouders en twee PCG-wethouders en een KVP-wethouder...". Nieuw voor Vlaardingen was dat voor het eerst een KVP'er toetrad tot het college. De eer viel te beurt aan Jac. van der Linden. Voor de PvdA was Van der Linden acceptabel, omdat hij een vakbondsachtergrond had en bekend stond als betrekkelijk vooruitstrevend.

Van een programcollege was in 1970 geen sprake. Er werd eigenlijk een "akkoord" gesloten, waaraan een eigenaardige afspraak ten grondslag lag. De collegepartners huldigden de opvatting, dat zodra op belangrijke punten tussen de wethouders geen overeenstemming kon worden bereikt, de gemeenteraad

	1970	1974	1978
PvdA	31,3% (12)	41,0% (17)	40,2% (15)
PCG*	29,6% (11)	18,5% (8)	
CDA*			27,5% (10)
KVP*	8,4% (3)	6,7% (2)	
VVD	9,3% (3)	14,5% (6)	13,3% (5)
D'66	9,5% (3)	0,5% (0)	6,4% (2)
GPV/SGP/RPF*	1,1% (0)	6,3% (2)	5,8% (2)
PSP*	2,7% (1)	1,4% (0)	4,3% (1)
SP*		2,0% (0)	
PPR	1,2% (0)	4,6% (2)	2,5% (0)
CPN	3,5% (1)	2,2% (0)	1,3% (0)
DS'70	2,8% (1)	0,8% (0)	
Binding Rechts	0,4% (0)		
Kiesbeweging V.	0,2% (0)		
Lastige Vl.		1,5% (0)	

** In 1974 stapte de SGP uit de PCG. De PCG vormde in 1978 samen met de KVP het CDA. De kleine socialistische partijen SP en PSP gingen tijdens de raadsverkiezingen van 1978 samen, dat leverde ze een zetel op. Binding Rechts, Kiesbeweging Votum en De Lastige Vlaardinger (Gerard Schut) waren typische eendagsvliegen*

Tabel 2: De uitslagen van de Vlaardingse raadsverkiezingen tussen 1970 en 1978met tussen haakjes () de zetelaantallen.

benaderd zou worden met een minderheids- en meerderheidsstandpunt. Het collegeprogramma was feitelijk een politiek compromis vol met gaten.
De oppositie sprak haar afkeur en verontwaardiging uit over het monopolistische machtsstreven van de PvdA en PCG. Met name D66 stribbelde heftig tegen. D66 voelde zich door de PvdA unfair bejegend en weigerde het college te steunen. Ook de VVD trok fel van leer. Binnen de PvdA ontstond ook enig ongenoegen. De gewichtige portefeuille van stadsontwikkeling kwam, na jarenlang beheerd te zijn door De Bruijn, in handen van PCG'er Mooij. Daar waren heel wat sociaal-democraten niet blij mee.

G 12 DECEMBER 1973 NIEUWE VLAARDINGSE COURANT

GROOTSTE FRACTIES ONEENS OVER COLLEGEV

R. J. VERMEULE (PVDA):

innenstad
iel aanpakken

J. WIJNSTOK

PCG w
wij

EFFECTIEF

BEJAARDEN

MEVR. J. VERMEULE

J. WIJNSTOK

De coalitie PvdA/PCG/KVP liep tegen alle verwachtingen in de eerste jaren toch gesmeerd. Echter vanaf 1973 begon de polarisatie voelbaar te worden. De komst van een nieuwe generatie politici, met een andere mentale instelling, beïnvloedde in steeds sterker mate de gemeentelijke politiek. Het werd een soort vervellingsperiode. "Wat een punt van betekenis was", aldus Maarleveld (1999), "dat binnen de Vlaardingse PvdA de nodige discussies plaatsvonden tussen mensen met een traditionele 'arbeideristische' achtergrond en meer intellectueel ingestelde progressieve jongeren". De ouderen waren meer compromisbereid dan de jongeren. De jonge garde binnen de PvdA maakte duidelijk na 1974 niet verder te willen besturen met de confessionele partijen.
De PCG en KVP ontsprongen de dans niet. Opnieuw werd gedebatteerd over een definitief politiek samengaan met de KVP. Blijkens de CHU-bestuursnotulen - november 1973 - bleef dit een heet hangijzer. "Men ziet dit niet zo zitten in Vlaardingen. Wie zal de lijsttrekker moeten worden: Weeda, Mooij of Wijnstok? Omdat (...) de ARP meer stemmen zal krijgen, zal zij daarom meer zeggenschap willen hebben", stelde het CHU-bestuur bezorgd vast. De wedijver tussen ARP en CHU ging blijkbaar onverminderd voort. Een toetreden van de KVP zou deze zaak alleen maar nodeloos ingewikkelder maken. Bovendien doemden extra complicerende factoren op: ten eerste wilde Mooij (CHU) om persoonlijke redenen afzien van zijn gemeenteraadskandidatuur; ten tweede had de SGP - die de KVP sowieso niet zag zitten - aangegeven verder te willen met de GPV. De nieuwe lijstverbinding SGP/GPV zou volgens voorzichtige berekeningen twee raadszetels gaan opleveren. Lensvelt (SGP) en de zijnen hoopten hiermee "de invloed van de kleine christelijke fracties in de gemeenteraad te vergroten".

Progressief meerderheidscollege

In de gemeente Groningen was ondertussen in 1972 het allereerste Nederlandse progressieve meerderheidscollege aangetreden. Dit fenomeen ging met veel publicitaire bombarie gepaard. Het Vlaardingse PvdA-bestuur raakte geïnspireerd door het Groningse voorbeeld. Weloverwogen werd een kieslijst opgesteld die zo'n progressief college een stap dichterbij moest brengen. Lydia van Duijn-Spruijt, die naam had gemaakt als milieu-wethouder, werd lijsttrekker. In de Vettenoordsepolder en de Oostwijk werden twee sterke, en in deze volkswijken bekende, PvdA-vertegenwoordigers aangezocht: Hans Versluys en Jan van Ginneken. Tegelijkertijd legden het afdelingsbestuur en de fractie contacten met D66, in het bijzonder met de intellectuele groep rond Pol Hofman, en de "doorgebroken christenen" die in de PPR zaten. Het intensieve voorbereidingswerk wierp vrucht af, want zowel PPR als D66 waren bereid aan een links-progressief programcollege mee te werken. Beslagen ten ijs gingen zij de gemeenteraadsverkiezingen van 1974 in.
Links-Vlaardingen behaalde echter een zeer krappe raadsmeerderheid van slechts één zetel. Dit kwam, doordat D66 niet in de gemeenteraad werd gekozen. Het progressieve-programcollege werd desalniettemin doorgedrukt. B&W zou worden samengesteld uit vier PvdA-wethouders en een PPR-wethouder. Naar de mening van raadslid K. van der Windt (PvdA) was het "een reactie op de gezapigheid". SGP-raadslid Lensvelt vindt het gebeuren nog altijd "een zwarte bladzijde in de geschiedenis van politiek-Vlaardingen". De VVD schreeuwde moord en brand en eiste een afspiegelingscollege. De PCG wenste Mooij terug als wethouder. De PvdA wilde onder geen beding met Mooij in zee gaan en al helemaal niet op de begeerde post van stadsontwikkeling. In het uiterste geval was oud-wethouder Weeda voor de PvdA op de post van financiën eventueel aanvaardbaar.
Het streven naar een links stadsbestuur bleef niet onbesproken in PvdA-kring. Niet alle afdelingsleden bleken

onverdeeld gelukkig te zijn met het PvdA/PPR-college. Zelfs in de eigen fractie ontstond gemor. Begin augustus 1974 wierp fractielid mevrouw J. Vermeule-Van Dijk binnen het afdelingsbestuur de vraag op of het wel zinvol was te ijveren voor een progressief programcollege. "Naast alle bekende argumenten moet nu toch ook in overweging worden genomen, dat de eenheid in eigen fractie duidelijk te wensen overlaat", stelde zij. De fractie bleek hybride te zijn. "Enerzijds had je Vermeule, Krabbe en Van Duijn-Spruijt, anderzijds had je tamelijk wilde jongens als Prins en Droppert", weet een nauw betrokkene te melden. Het PvdA-bestuur vond dat de rijen gesloten moesten worden.

De oppositie balde de vuisten. Bij monde van PCG-fractievoorzitter Jelle Wijnstok werd het progressieve clubje de oorlog verklaard. Terwijl de samenleving om inspraak vroeg werd een partijdictatuur ingevoerd, luidde de kritiek van de PCG. "Spreiding van macht (een verkiezingsleuze van de PvdA) is gebaseerd op het bezetten van alle wethouderszetels in Vlaardingen." De VVD kondigde een spijkerharde oppositie aan. De wethouderskandidatuur van de toen 26-jarige, en als onervaren beschouwde, IJsbrand van der Velden was velen een doorn in het oog. De verontwaardiging was uitermate groot. Tegenstanders en zelfs enkele hoofdambtenaren weigerden demonstratief het nieuwe college na de installatie te feliciteren. Ze liepen massaal uit de raadszaal weg. Met Lydia van Duijn-Spruijt en Ton Kloots uit het vorige college zouden de PvdA-nieuwkomers Bas Goudriaan en IJsbrand van der Velden samen met Rien Bovenberg (PPR) de scepter zwaaien over Vlaardingen. Een samenwerking, die niet gladjes en zonder kleerscheuren zou verlopen.

Impasse

De sfeer tussen het college van B&W en de gemeenteraad was ronduit slecht. Maarleveld herinnert zich dat hij en George Wicart weleens samen op de publieke tribune zaten "en werden betiteld als het Politbureau". De situatie was, volgens raadslid Lensvelt (SGP), "heel scherp". Dit was voor Van Duijn-Spruijt aanleiding om er in november 1974 mee te stoppen. Van meet af aan was zij eigenlijk tegen een links programcollege, maar ze was lijstaanvoerder en toen de PvdA de verkiezingen won, stond ze voor de consequentie dat ze dus wel moest doorgaan. In januari 1975 trad zij officieel af. Bot is stellig ervan overtuigd dat zij "volledig afknapte op dit college, omdat Van Duijn-Spruijt van huis uit kerkelijk meelevend was, en zij het vloeken en tieren wat de heren tegen elkaar deden, niet aan kon". Vooral tussen de wethouders Goudriaan en Bovenberg ging het keihard. "Burgemeester Kieboom, de opvolger van Heusdens, deed daar met zijn gevloek nog een schepje bovenop", aldus Bot.

Met het aftreden van Van Duijn-Spruijt ontstond een patstelling, die onmiddellijk door de tegenstanders te baat werd genomen. Omdat PvdA-raadslid H. Krabbe ziek was, kwam de feitelijke verhouding in de gemeenteraad neer op 18/18. Het PvdA/PPR-college kon, zolang Krabbe afwezig was, niet bogen op een raadsmeerderheid. De oppositiepartijen blokkeerden de komst van een nieuwe PvdA-wethouder. Zij weigerden simpelweg deel te nemen aan de stemming. Daarnaast bedachten ze nog andere tactieken om het college te dwarsbomen. In de eerste plaats was daar het vooroverleg tussen de PCG, KVP, SGP en VVD gedurende de gehele periode van het "linkse program-regime". De KVP en PCG-fracties besloten in 1975 samen te vergaderen en één standpunt in te nemen, dat beviel beide partijen uitstekend. Alleen bij de begrotingsbehandelingen en algemene beschouwingen deed de KVP zijn eigen verhaal. In de tweede plaats paste de oppositie bewust het "lijntrekken" toe. Sommige raadsvergaderingen, zo ondervond Lensvelt, "duurden tot vier uur in de ochtend". Het rekken had een duidelijk doel. Bot vertelt (1999): "Jo Vermeule wilde graag als getrouwde vrouw uiterlijk rond half 12 thuis zijn. Niets was dan leuker dan de raadsvergadering te laten uitlopen, want dan had PvdA/PPR nog maar de steun van 17 zetels en de oppositie 18 zetels. Op die manier zijn toen besluiten door ons tegengehouden of genomen".

's-Gravenhage, 13 november 1974
Binnenhof 1A

V.V.D. Fractie

ref.: Wi/VH/3170

De Heer J. Madern,
Engelbrechtlaan 5,
VLAARDINGEN

Zeer geachte heer Madern,

Hierbij zend ik U retour de krantenknipsels die U mij zond over het wel en wee in de Gemeenteraad van Vlaardingen.
Een fraaie verzameling!

Aan de heer Geurtsen heb ik inmiddels gevraagd of hij bereid is kandidaat te zijn voor het burgemeesterschap van Uw gemeente. Hij is dat niet. Binnenkort hoop ik een gesprek te hebben met de minister van Binnenlandse Zaken, teneinde wat meer duidelijkheid te krijgen over de vraag of wij voor Vlaardingen enige kans zouden maken.

Mocht in dat gesprek door de minister meer concrete mededelingen hieromtrent worden gedaan, dan hoort U dat zeker van mij.

Ook is dan de tijd wat meer rijp om bijv. andere kandidaten van onze kant, bijv. zittende burgemeesters te polsen of zij bereid zijn te solliciteren.

Met vriendelijke groet,

(H. Wiegel)

De impasse dwong de PvdA tot overleg met de SGP/GPV, KVP en PCG. In opdracht van de eigen achterban mocht de PvdA-fractie in eerste instantie niet praten met de VVD. De ideologische afstand was daar te groot voor. Dit maakte de positie van de confessionele partijen sterker, want zij maakten duidelijk niet met de PvdA te willen onderhandelen, zolang de VVD buiten het overleg werd gehouden. De sociaal-democraten stevenden heel voorzichtig af op een PvdA/PPR/PCG-college in de verhouding van 3:1:1. "De SGP is nog een tijdje blijven zitten, maar werd door de PvdA geleidelijk aan gedesavoueerd", verhaalt Bot. Uiteindelijk brak ook de PCG de programmatische besprekingen af, maar maakte aan de PvdA zeer duidelijk wat in ruil voor gedoogsteun wel en niet door de beugel kon. Het gevolg was, aldus Bot, "dat wij op onderdelen toch onze zin kregen en het PvdA/PPR-college een wat genuanceerdere opstelling beloofde". Madern herinnert zich dat men het progressieve clubje liet zitten, omdat er geen andere geschikte kandidaten waren om plaats te nemen in het college. "Als je halverwege de rit iemand uit zijn werk weg moet halen om voor twee jaar wethouder te worden is dit niet aantrekkelijk. Zo'n risico kon je de mensen niet aandoen, dat speelde toen mee..." Na maanden touwtrekken kon Vermeule op 6 mei 1975 de plek innemen van haar voorgangster Van Duijn-Spruijt.

Het hele incident deed de samenwerking tussen PvdA en PPR geen goed. De PPR was geschokt dat de PvdA een derde partij bij het college had proberen te betrekken. De PPR hield onverdroten vast aan de eerder gemaakte afspraken. De sfeer binnen het college van B&W werd er niet beter op. Wrijvingen bleven niet uit en concentreerden zich in sterke mate op de persoon van PPR-wethouder Bovenberg. Hij had het gevoel dat de PvdA hem probeerde te lozen. De oppositie wakkerde het smeulende vuurtje extra aan. Madern kwalificeert (1999) Bovenberg als een vreemde vogel in zijn manier van werken: "hij was niet te volgen". Maarleveld (1999) oordeelt milder. De spanning zat volgens hem in de persoonlijke sfeer: een Goudriaan die niet kon opschieten met Bovenberg; en in de PPR, waar Bovenberg zo nu en dan in problemen kwam met zijn eigen achterban.

Links verder?

Ondanks de slechte sfeer sloot de PvdA een verdere samenwerking met de PPR na de verkiezingen van 1978 op voorhand niet uit, maar deze combinatie zou dan wel aangevuld moeten worden met PCG/KVP (het CDA). Uiteraard was dit gezien het gebeurde een farce. Opmerkelijk genoeg wilde de PvdA, in tegenstelling tot de raadsverkiezingen van 1974, deze keer weinig weten van D66. PvdA'er Van der Windt stelt achteraf (1999): "D66 viel af, omdat een PvdA/CDA-raadsmeerderheid als voldoende werd beschouwd. Een college van B&W moest

's-Gravenhage, 26 februari 1975
Binnenhof 1A

V.V.D.fractie

Ref:HW/MV/618

De Edelachtbare Heer J. Madern,
Engelbrechtlaan 5,
VLAARDINGEN

Zeer geachte Heer Madern,

Hartelijk dank voor de toezending van een reeks van beslissingen betreffende de situatie in Vlaardingen en het optreden van onze fractie aldaar in de gemeenteraad. Over publiciteit hebben wij niet te klagen!

Ik zend U hierbij de documentatie retour.

Hartelijk dank ook voor het fraale roodgekleurde spaarvarken, dat ik van U mocht ontvangen.

Een dezer dagen krijg ik bericht van een mogelijk liberale candidaat voor het burgemeesterschap in Vlaardingen. Zodra hij mij heeft getelefoneerd, laat ik U een verslag van dit gesprek weten.

Met vriendelijke groet,

(H.Wiegel)

niet te breed worden samengesteld. De kiezersgunst diende op een juiste wijze te worden vertaald in een redelijke meerderheid". De VVD en klein rechts werden afgewezen, omdat hun verkiezingsprogramma's niet overeenstemden met het PvdA-programma 'Links Verder'. De VVD was niet alleen om ideologische en programmatische redenen onacceptabel voor de PvdA. Er speelde nog wat anders mee. De distantie had "veel te maken met irritaties over het gedrag van bepaalde VVD-raadsleden, zoals Georges Neijssel en Floor Quast. "Zij konden de PvdA ontzettend jennen en pesten", licht Bot (1999) toe. PvdA-lijstaanvoerder Van der Velden kon er trouwens ook een houtje van: "Hij verstond de kunst kleine pijnpuntjes bij de VVD er stevig in te wrijven en wist het zover te brengen, dat de liberalen zelf beslisten: daar willen we niet aan meedoen". Op 30 mei 1978 bleek de PvdA de grote verliezer te zijn.

Vlaardings Dagblad

Begin begrotingsmarathon in Vlaardingse gemeenteraad

CDA verwijt programcollege „houtjes-touwtjesbeleid"

Complimenten en „kat" voor

De sociaal-democraten raakten twee raadszetels kwijt. Het Vrije Volk concludeerde dat dit het definitieve einde was van het progressieve college. Niks 'Links Verder'! Of misschien toch?
Het pas ontstane CDA wilde graag met alle partijen gesprekken voeren over de vorming van het college. Veel kwam hiervan niet terecht, want in de wandelgangen gonsden de berichten dat de PvdA niets voelde voor zo'n oriënterend onderhoud. De christen-democraten hadden hun hoop gevestigd op de medewerking van D66. De Democraten konden nu een cruciale rol spelen in het buiten de deur houden, zo niet het snoeren van de grote mond, van de PvdA. Het bleek een misrekening te zijn. D66 wenste niet deel te nemen aan een door het CDA geregisseerd toneelstuk. Een "rechts"-college zagen de Democraten niet zitten. Dit besluit impliceerde, dat het CDA zonder alternatief gedreven werd in de armen van de PvdA.
Parmantig lieten de sociaal-democraten weten de rollen nu te willen omdraaien: "We zullen het CDA zeker geen dictaat opleggen, maar het CDA zal wat meer moeten geven aan de PvdA".
In juni 1978 maakten het CDA en de PvdA bekend achter gesloten deuren te willen onderhandelen, aangezien "openheid vragen om moeilijkheden is". Ze waren als de dood elkaar te kwetsen. PvdA-onderhandelaar Versluys moest daarom "behoedzaam" opereren. CDA'er Wijnstok onderschreef de "gevoeligheden" en achtte een zekere beslotenheid verstandig. Dit kwam de PvdA op forse kritiek te staan. De eigen achterban hamerde op openheid van zaken.
Het PvdA-programma 'Links Verder' was uitgangspunt voor de onderhandelingen. De CDA-onderhandelaars bleken zich wonderwel te kunnen schikken naar dit program. Volgens zeggen scheen Versluys onderdelen uit "Links Verder" te dicteren en werd hij hierin nauwelijks onderbroken door het CDA. De geschilpunten waren in programmatisch opzicht minimaal. Het betrof bijvoorbeeld: de subsidiëring van het godsdienstonderwijs op openbare scholen, - waar de PvdA tegen was - en 1 mei (de dag van de arbeid) als vrije dag, hetgeen voor het CDA weer onverteerbaar was. Beiden voelden er niets voor deze kwesties tot halszaak te maken en kwamen overeen elkaar vrij te laten in hun oordeelsvorming.
Eind juni leken de twee het grotendeels eens te worden over de portefeuilleverdeling. Onderwijs, educatie, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, verkeer&vervoer en financiën beschouwden de PvdA-onderhandelaars als harde claims. Voor het CDA resteerden de posten sociale zaken, sport, recreatie en welzijn. Eventjes dreigde meningsverschil te ontstaan over de toewijzing van de post voorlichting. De PvdA-fractie vond zo'n politiek geladen portefeuille thuishoren bij een PvdA-wethouder. Indien de christen-democraten deze post toch opeisten "dan is het beter ze aan de burgemeester toe te kennen". Het CDA slaagde er desalniettemin in voorlichting naar zich toe te trekken. Bot (1999): "Burgemeester Kieboom voelde zich gigantisch gepasseerd. Hij schijnt 'furieus' te zijn geweest, dat voorlichting naar Wijnstok ging".
Het vlotte verloop van de onderhandelingen leidde binnen het PvdA-afdelingsbestuur tot "ergernis" en "verwondering". F. Kerkhoven had een samenwerking met het CDA het liefst willen uitsluiten. De PvdA-fractie was naar zijn smaak te snel in gesprek geraakt met het CDA. Ook de meeste andere bestuursleden hadden zich verbaasd over de snelheid waarmee de onderhandelingen waren gevoerd en waren lichtelijk geïrriteerd over het feit dat de onderhandelaars zich reeds hadden gebonden aan een resultaat. Het PvdA-bestuur drong aan op een herverdeling van de wethoudersposten. Wellicht kon er nog wat geschoven worden. Volgens Van der Velden kon hij via zijn portefeuille van financiën voldoende greep houden op de CDA-wethouders. De fractie waarschuwde het bestuur de zaak niet te forceren, "omdat van het CDA nog nauwelijks veerkracht (...) kan worden verwacht".
Op 14 augustus 1978 kwam de PvdA-fractie bijeen. Besloten werd toch opnieuw te gaan praten met CDA-onderhandelaar Bot. Indien bij het CDA de wil aanwezig was voorlichting alsnog aan de PvdA te geven, kon eventueel gesproken worden over splitsing van een aantal PvdA-posten, waaronder verkeer&vervoer, ruimtelijke ordening en stadsvernieuwing. Versluys voelde zich zeer onbehagelijk en gaf te kennen onder deze omstandigheden geen wethouderspost te ambiëren. Hij had geen behoefte aan een uitgeklede portefeuille. De PvdA kwam bij het CDA inderdaad terug op de kwestie, maar Bot zou hebben gereageerd in de trant van "kom over een jaar maar terug als we het niet goed doen".
Tijdens de installatie werd stevig gehakketakt. Met name D66 kwam onder vuur te liggen. De VVD maakte de Democraten het verwijt het CDA in de armen van de PvdA te hebben gedreven. Het CDA werd beticht van machtswellust. De sociaal-democraten kregen, aldus de VVD, op een vrij eenvoudig manier een "rode meerderheid" in de schoot geworpen. Het "rode"-college bestond uit de PvdA-wethouders Goudriaan, Van der Velden en Maarleveld plus de CDA-wethouders Wijnstok en Bot.

Terugblikkend op de collegeperiode 1978-1982 stellen Bot en Maarleveld, dat de verhoudingen binnen het college zondermeer goed waren. Er zaten vijf wethouders, die goed met elkaar konden discussiëren. Er rolde bijna altijd een compromis uit. "Het was prettig werken. Zonder rancune zou je een reünie kunnen hebben van dit college", zegt Maarleveld. VVD'er Madern (1999) geeft toe dat het PvdA/CDA-college heel wat beter functioneerde dan het linkse programcollege. Hij is vol lof over het vakman-

schap van Bot en ook Van der Velden krijgt een pluim. En wie denkt, dat de roemruchte Bas Goudriaan binnen het college de dienst uitmaakte vergist zich deerlijk. "Goudriaan kreeg gewoon niet de lengte voor al zijn ideeën en wensen. Hij werd gewoon het hok ingestuurd als IJsbrand van der Velden het niet goed vond of er geen geld voor was. De pikorde bij de PvdA-wethouders was: Van der Velden nummer een, Goudriaan nummer twee en Maarleveld nummer drie. Zelfs naar burgemeester Kieboom toe was Van der Velden de sterke buur." Maarleveld bevestigt dit beeld. Vrijwel alle publicitaire aandacht richtte zich op Goudriaan, terwijl intern Van der Velden aan de touwtjes trok. Van der Velden was in de ogen van menig Vlaardinger een jong broekie, een blaag, die net kwam kijken. "Van der Velden verdient echt meer lof. Hij was spitsvondig, creatief en had binnen het college veel gezag", aldus Maarleveld. De geïnterviewden omschrijven Wijnstok als een integer man, die als fractievoorzitter beter functioneerde dan als wethouder. "De algemene beschouwingen die Wijnstok hield als fractievoorzitter, daar kon iedereen een puntje aan zuigen, echter het dagelijks knopen doorhakken met ambtenaren lag hem niet zo."

Rollebollen (1982-1986)

Na de val van het linkse kabinet-Den Uyl in 1977 zwaaiden, met een korte onderbreking in 1981/1982, het CDA en de VVD tot 1989 gezamenlijk de scepter over Nederland.
Deze confessioneel-liberale coalitie stond vanaf 1982 onder leiderschap van CDA'er R. Lubbers. De in de oppositie gedrongen PvdA begon haar koers te verleggen en nam langzaam afstand van de polarisatie-strategie. De VVD werd door de sociaal-democraten niet langer beschouwd als vijand, maar de liberalen en christen-democraten bezagen dit met de nodige achterdocht.
Het bewind van Lubbers kenmerkte zich door een 'no nonsens'-mentaliteit. Maatschappelijke problemen werden ontdaan van hun ideologische lading. De oplossingen werden veelal gezocht in een technocratische richting. De nadruk van de confessioneel/liberale regeringen Lubbers lag op het terugdringen van een dominante overheid, bezuinigingen en het wegwerken van het financieringstekort. "Decentralisatie, deregulering en privatisering" was het motto.

Op lokaal niveau dreunde het naijl-effect van de polarisatie-strategie lang door. De sfeer was her en der stevig vergald. In de gemeente Rotterdam weigerden het CDA, de VVD en SGP na de collegevorming van 1982 te participeren in de raadscommissies. Zij vormden eigen schaduwcommissies. Uiteraard verschilde de politieke situatie van plaats tot plaats, want over het algemeen namen de conflicten over collegevorming tussen 1982 en 1986 in flink wat gemeenten in scherpte af. Smalle meerderheidscolleges op basis van twee partijen werden door het CDA en de VVD minder vaak afgekeurd, terwijl de PvdA steeds vaker bereid bleek een bredere afspiegeling te accepteren.

In Vlaardingen liep dit proces niet van een leien dakje.

Tabel 3: Gemeenteraadsverkiezingen 1982 en 1986

	1982	1986
PvdA	28,6% (11)	29,2% (11)
CDA	18,5% (7)	20,4% (8)
VVD	26,9% (10)	16,2% (6)
D66	5,7% (2)	5,0% (2)
SGP/GPV/RPF	7,6% (2)	4,0% (2)
CPN/PSP/PPR	4,7% (1)	4,0% (1)
PPR/EVP	2,4% (0)	
SP	5,6% (2)	14,5% (5)
ED'86		0,8% (0)
Direkt		1,9% (0)

Reeds voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 maakte de PvdA duidelijk de neus richting links te willen houden. Het verkiezingsprogramma heette dan ook "Links Houden". Hoewel de samenwerking met het CDA tussen 1978 en 1982 "uitstekend bevallen" was, wensten de sociaal-democraten niet voor eeuwig gebakken te blijven zitten aan hun christen-democratische collega's. De deur werd daarom voor de VVD op een kiertje gezet. De Vlaardingse christen-democraten uitten hun tevredenheid over de constructieve houding van de PvdA. Het CDA had geen moeite deze coalitie voort te zetten, zij het dat het de komende jaren wel wat soberder kon.
"Aardverschuiving in politiek Vlaardingen" kopte Het Vrije Volk op 3 juni 1982 naar aanleiding van de verkiezingsuitslag. De PvdA en het CDA zagen hun gezamenlijke riante meerderheidspositie in de gemeenteraad als sneeuw voor de zon van 25 naar 18 zetels slinken. De uitslag was een enorme tik op hun vingers. De VVD boekte een reusachtige winst. Overigens niet tot vreugde van liberale voorman Madern (1999): "Ik was toen zeker niet gelukkig. Dat klinkt vreemd, maar we hadden toen de winkeliersactie in de binnenstad onder leiding van Jan Bulva. Door deze actie kreeg Bulva nogal wat mensen achter zich en gaf hij aan raadslid te willen worden bij de VVD. De VVD is daar toen in meegegaan, want anders dreigde de situatie dat Bulva met zijn aanhang naar een andere club (het CDA) zou overstappen. Bulva leverde stemmenwinst op, maar het was eenmalig. De activiteit die hij pleegde

kan je niet twee keer doen en je moet geloofwaardig overkomen. Hij was niet de man die dit succes langjarig kon volhouden. Bovendien riep de figuur Bulva in eigen gelederen weerstand op. Sommige VVD-leden hebben zelfs opgezegd. Zijn optreden was, evenals dat van Neijssel, te polariserend".
De PvdA wenste de samenwerking met het CDA voort te zetten. Onmiddellijk bij de eerste onderhandelingsronde lukte het de PvdA de VVD van tafel te spelen. De voornaamste breekpunten waren: het verkeerscirculatieplan, de verkoop van woningwetwoningen en de erfpacht. Een bijkomende factor was de populistische stemmingmakerij van VVD'er Bulva en de houding van "socialistenvreter" Neijssel. Hun optreden kon voor de PvdA niet door de beugel. Over Neijssel zegt Maarleveld (1999): "Hij kreeg een soort waas voor zijn ogen als hij een PvdA'er zag, soms op het irrationele af".
Een derde coalitiepartner zat er niet in, want de D66-fractie besloot voorlopig niets te doen en gewoon af te wachten. "Laat de grote partijen eerst maar eens bakkeleien", was het standpunt van de Democraten. Immers de kans dat D66 een wethouder mocht leveren, werd minimaal geacht. Bovendien viel er programmatisch gezien vermoedelijk weinig te verhapstukken. De traumatische ervaring van de samenwerking tussen PvdA/PPR stond D66 helder voor ogen.
Eind juni 1982 schorste het CDA op verzoek van de VVD de onderhandelingen met de PvdA. De liberalen boden de christen-democraten een "handreiking" aan over het verkeersbeleid, die eerst bestudeerd moest worden. CDA'er Bot herinnert zich dat het overleg met de PvdA eigenlijk tot dan toe gesmeerd liep. Het enige obstakel was de aanwezigheid van een tweetal meer op de VVD georiënteerde CDA-raadsleden. "Om die twee binnen de boot te houden, hebben we een ingelaste situatie gekregen tussen het CDA en de VVD." Deze bereidwilligheid werd door de sociaaldemocraten met veel achterdocht bezien. De PvdA wilde hoe dan ook geen compromissen sluiten over het verkeersbeleid.
Medio juli 1982 liet Versluys (PvdA) weten met het CDA een smal basiscollege te willen vormen. Dit zou de nodige discipline vergen van beide coalitiegenoten. In hoog tempo gingen het CDA en de PvdA aan de slag. Binnen een week lag er - volgens beweringen ging dit in uiterst aimabele sfeer - een beleidsprogramma op tafel en bereikten de onderhandelaars een akkoord over de portefeuilleverdeling. Het Vrije Volk bestempelde het beleidsprogramma cynisch als een "aangevuld PvdA-verkiezingsprogramma", omdat het CDA flink wat water bij de wijn had moeten doen.
De liberalen staken hun frustraties niet onder stoelen of banken. De VVD noemde de vorming van het college "onzuiver". De PvdA wist koste wat kost met drie wethouders een meerderheid te behouden en het CDA ging hierin braaf mee. De VVD verweet de sociaal-democraten "machtsdenken, dat in ons democratisch land niet paste" en omschreef de christen-democraten als "een schare makke lammeren, die zich in de socialistische schaapskooi hebben laten leiden". Het CDA reageerde verontwaardigd op deze verwijten en betichtte de VVD van onbuigzaamheid. Tijdens de installatie verlieten de speciaal in het rouwzwart geklede VVD'ers uit protest de raadszaal. Toch viel het op dat de CDA-fractie de wijze waarop de PvdA zich had geprofileerd durfde te bekritiseren. "Wij vinden dat mensen niet op deze wijze met elkaar moeten omgaan." Desalniettemin gaf het CDA aan zich loyaal te willen opstellen jegens de PvdA, "maar dat laatste is niet gelijk aan blindelings volgen". Met deze woorden werd al vroeg een haarscheurtje zichtbaar. Het beloofde weinig goeds voor de wethouders Van der Velden, Goudriaan, Maarleveld, Wijnstok en Bot. Het college steunde blijkbaar op een wankele coalitie, die bij het minste of geringste uit balans dreigde te geraken.

Weer van vooraf aan beginnen

Binnen een jaar struikelde het college over de kwestie Maassluisedijk (in de Vlaardingse politiek bekend onder de naam: "het gat in de markt"). Naar overtuiging van enkele nauwbetrokkenen was de zaak zelf eigenlijk een futiliteit. "De nacht van Schriel", zoals Lensvelt deze gebeurtenis aanduidt, had te maken met oplopende irritaties. CDA-fractievoorzitter Jo Schriel speelde een belangrijke rol in het conflict. Van der Windt constateert (1999): "Vanaf het begin zat hij heel dicht op de huid van de zittende college-leden". De politieke verhoudingen werden toen voor een niet gering deel bepaald door de portefeuille - verkeerscirculatieplan, parkeerbeleid, Broekpolder etc. - van Bas Goudriaan. "Bas was een uiterst bekwame sodemieter, die hoekig kon zijn en moeilijk zijn ongelijk kon bekennen. Er werd niet altijd even tactisch geopereerd, dat is een absoluut gegeven", erkent Maarleveld. Lensvelt en Madern zien de oorzaak meer liggen binnen het CDA. Naar Maderns overtuiging wilde Schriel graag wethouder worden, maar werd hij tot zijn teleurstelling gepasseerd. Bot zegt (1999) goed te hebben kunnen opschieten met Schriel. "Ik kon hem redelijk in toom houden. Hij was het gewoon niet eens met het bouwplan voor de Maassluissedijk, maar er speelde meer." Het ging Schriel om Bas Goudriaan "die nooit kon toegeven, altijd zijn eigen zin door wilde drijven". Schriel stelde kritische vragen, "waarvan hij van tevoren wist dat op een aantal ervan geen antwoord zou komen". Toen M. Hoogendijk (VVD) in een raadsvergadering met een motie kwam, en Goudriaan wederom hierop weigerde in te gaan, moest het CDA het college wel laten vallen. Bot is overigens van mening dat burgemeester A.A.J.M. van Lier een fout

maakte door de discussie niet te stoppen. "Van Lier had moeten schorsen en de vergadering de andere avond voort moeten zetten."
Het onderhandelingsproces kon van vooraf aan beginnen. In oktober 1983 nodigde de VVD-fractie alle partijen uit voor een onderhoud. Het voorstel was B&W samen te stellen uit 5 wethouders, namelijk twee voor de VVD, twee voor de PvdA en een voor het CDA. De PvdA liet terstond weten hieraan niet mee te willen werken.
De PvdA werd daarin gesteund door D66. De Democraten achtten een breed college een niet voor de hand liggende optie. De vertrouwensbreuk tussen het CDA en de PvdA was daarvoor te groot. "Een afspiegelingscollege zou... struisvogelpolitiek zijn", aldus D66. Daarom spraken de Democraten hun voorkeur uit voor een PvdA/VVD-college. Er was nog een argument, dat volgens D66 pleitte tegen een combinatie PvdA/CDA/VVD: "we hebben moeite met het progressieve gehalte" of beter gezegd het gebrek daaraan.
De VVD kon niet veel kanten op. Hoogendijk ging te rade bij haar populaire Schiedamse partijgenoot, het raadslid Gerard Verhulsdonk. Hij genoot enige landelijke bekendheid door zijn humoristische optredens in een televisiespelletje. Verhulsdonk adviseerde hard te zijn, garanties af te dwingen en ervoor te waken geen bijwagen te worden van de PvdA. Begin november 1983 pleegde de VVD-fractie intern beraad over een mogelijke 2/2 wethoudersverdeling. De personele invulling van de wethoudersposten leek echter voor de VVD een probleem te gaan vormen. De meest geschikte liberale raadsleden waren voor het wethouderschap niet beschikbaar.
Het voorstel viel slecht bij de PvdA. Het enorme pakket aan werk werd als bezwaar naar voren gebracht. Het zou voor een stad van ruim 75.000 inwoners een aantasting betekenen van de bestuurlijke verantwoordelijkheid. Van burgemeester Van Lier hoorde Hoogendijk echter een ander verhaal. De PvdA-fractie duldde gewoon geen situatie, waarin "de burgemeester deelt in de bestuurlijke verantwoordelijkheid".
Het wilde allemaal niet vlotten. Halverwege december 1983 constateerde D66 dat de onderhandelingen tussen de PvdA en VVD uitermate stroef verliepen. De VVD-achterban had zelfs haar onderhandelaars teruggefloten. Dit was naar opvatting van D66 voor tweeërlei uitleg vatbaar: of de VVD zou definitief kappen of "water bij de rode wijn doen". Het werd het laatste.
In januari 1984 bleken de VVD en PvdA elkaar programmatisch dicht genaderd te zijn. "Het was vervelend voor Bot en Wijnstok, maar we gingen op dat moment liever verder met een paar liberalen dan met het CDA", oordeelt Maarleveld. De VVD stemde na wat gejeremieer in met een 3/2 wethoudersverdeling. VVD'er J. van Hemert vond dat de grens van het toelaatbare overschreden was. Hij uitte in de fractie bedenkingen tegen een 3/2 combinatie en zag het liefst Goudriaan niet terug in het college. Een meerderheid van de VVD-fractie deelde Van Hemerts kritiek niet en vond de deal met de PvdA aanvaardbaar. Een van de fractieleden riep nuchter: "Er zijn drie belangrijke dingen in de politiek: incasseren, humor en relativeren". Daar moest Van Hemert het maar mee doen.

Paars avant la lettre

Voor het eerst kreeg Vlaardingen een rood/liberaal-college van B&W - "Paars avant la lettre" - met Van der Velden, Goudriaan, Maarleveld plus twee VVD'ers, Quast en Hoogendijk, aan het roer.
Binnen dit college zou Quast het niet makkelijk krijgen. Hij had zich in de vorige raadsperioden geprofileerd als fel tegenstander van het "linkse" verkeers- en parkeerbeleid. In het PvdA/VVD-college kreeg hij juist deze taakvelden in de maag gesplitst en moest een aanvaardbare oplossing zien te vinden. "Met als gevolg dat tegenstanders van het verkeerscirculatieplan over hem heen vielen en Quast gepakt werd met letterlijk zijn eigen woorden", weet Lensvelt zich te herinneren. Ook Hoogendijk kreeg het flink voor haar kiezen. Er bestond immers binnen de colleges van B&W, waarin de PvdA participeerde een traditie van "rouwdouwen en heel lang vergaderen tot 's avonds laat en daar moest het VVD-duo tegen opboksen", zegt Maarleveld. Spoedig moest Quast, gedwongen door een zwakke gezondheid, afhaken. Madern (1999) licht toe: "De VVD moest destijds snel twee wethouders leveren. Er was niemand anders beschikbaar dan Quast en Hoogendijk. Immers Neijssel werd niet direct gezien als potentieel kandidaat. Hij maakte de PvdA uit voor 'rotte vis' en dat kon je niet hebben. Het aftreden van Quast had te maken met persoonlijke omstandigheden en ziekte. Hij kon de functie en de ellenlange vergaderingen niet aan en raakte over zijn toeren". In februari 1985 besloot Madern het wethouderschap van hem over te nemen.

PvdA in de hoek gedreven

In november 1985 verdiepte de VVD zich tijdens een studieweekend in Zeeland in de komende raadsverkiezingen van 1986. De VVD-fractie bleef de voorkeur geven aan een college op bredere politieke basis - het liefst PvdA/CDA/VVD -, maar de Vlaardingse liberalen schenen geen moeite te hebben weer met de sociaal-democraten alleen in zee te gaan.
In februari 1986 maakte de PvdA bekend een smal basiscollege tot inzet te willen maken. De samenwerking met de VVD was alleszins redelijk verlopen, dus continuering van de rood/blauwe-coalitie behoorde tot de mogelijkheden. Een terugkeer van het CDA in het college achtte de PvdA niet erg waarschijnlijk. "De nacht van Schriel" hing nog altijd als een schaduw boven de Vlaardingse politiek.

Daar kwam bij dat het CDA naar de smaak van de PvdA te veel naar rechts was opgeschoven.
De uitslag van de gemeenteraadsverkiezing in maart 1986 veroorzaakte een schok. De PvdA en VVD zagen hun stevige raadsmeerderheid van 21 zetels naar een minderheid van 17 zetels terugvallen. De "winnaar" was Remi Poppe's SP. Zoals te doen gebruikelijk verklaarden de verliezers de winst van de SP uit ontevredenheid van de kiezers. Het waren proteststemmen, die de liberaal/rode-coalitie de das hadden omgedaan. De VVD was diep teleurgesteld. Kennelijk was bij de Vlaardingers niet overgekomen, wat de liberalen hadden bereikt met hun beleid. Voor het CDA was de uitslag een triomf: de kiezer had het PvdA/VVD-college hardhandig afgestraft en dat versterkte de onderhandelingspositie van de christen-democratische partij.
De VVD-fractie besloot te opteren voor een 2/2/1 verdeling. Madern zag liever een college met 6 wethouders, waarvan minimaal twee VVD'ers. Indien de VVD slechts één wethouderspost zou bemachtigen wilde hij het wethouderschap niet op zich nemen. Neijssel had ondertussen CDA-onderhandelaar Aart Kool gesproken, die wel brood zag in een PvdA/CDA/VVD-college. De VVD en het CDA voelden veel voor een gezamenlijk optrekken, al was het alleen maar om de PvdA een toontje lager te laten zingen.
Eind maart liet PvdA-onderhandelaar Van der Velden weten afzonderlijk gesprekken te willen voeren met het CDA en de VVD. Maar Kool voelde weinig voor zo'n verdeel-en heers-principe. "U bent met gebonden handen aan tafel gekomen" liet hij de PvdA weten. Behalve een driepartijen-college ambieerde Kool een bestuur dat meer richting harmonie ging. "Er moest een ombouw plaatsvinden van de politieke cultuur", vertelt Kool anno 1999. De hang naar links van de PvdA klopte volgens hem feitelijk niet met de verkiezingsuitslag. Een PvdA/CDA-college was geen reële optie, want zo'n confessioneel-rode samenwerking kon slechts rekenen op een krappe raadsmeerderheid. "Zoiets werkt niet", aldus Kool. Als puntje bij paaltje kwam kon de PvdA "lekker winkelen bij de linkse politieke partijen waar een meerderheid aanwezig was". Een bijkomend argument was, dat burgemeester Van Lier een PvdA'er was hetgeen de positie van links binnen het college van B&W verstevigde.
De PvdA had echter geen trek in een driepartijen-college. "Wij willen geen (...) college, waarin de wethouders elkaar de keet uitvechten", luidde het verweer. Het stond voor de VVD en het CDA vast dat zij zouden vasthouden aan een driepartijen-college. Neijssel zocht opnieuw contact met Kool om afspraken te maken. Madern keurde het optreden van Neijssel af. De PvdA moest onmiddellijk op de hoogte worden gebracht, zo vond hij. "Om hen (PvdA) niet de geringste mogelijkheid te bieden ons later iets te verwijten."
De PvdA-onderhandelaars probeerden ondertussen belangstelling te wekken voor een combinatie PvdA/VVD/D66. De VVD gaf geen krimp. De onderhandelingen leken eindeloos te gaan duren. Medio april onderzocht PvdA-onderhandelaar Van der Velden een andere mogelijkheid: een links college. De kans van slagen was minimaal, want Poppe (SP) zag hier geen gat in. "Een links college is gezien de houding van de PvdA gedurende de laatste acht jaar twijfelachtig....", liet hij weten. D66 vond het idee wel de moeite van het onderzoeken waard. Dit gold ook voor de CPN/PPR/PSP. Maar de weigering van Poppe betekende dat de PvdA hooguit kon vertrouwen op 14 raadszetels. Niet genoeg dus. Het werd weer opnieuw lonken naar het CDA. Zonder succes. Kool bleef categorisch "nee" zeggen tegen een college zonder VVD.
Begin mei waagde de PvdA opnieuw een poging om tot overeenstemming te komen met het CDA en de VVD. Het zekere voor het onzekere nemend wenste een deel van de VVD-fractie eerst vooroverleg te plegen met de christen-democraten. Opnieuw maakte Madern bezwaar. Hij wilde niet in een conflictsituatie belanden en zich geenszins op voorhand conformeren aan het CDA. De VVD moest zijn eigen doelen nastreven en geen misplaatste haat koesteren jegens de PvdA.
De zaak zat nog steeds muurvast. Twee wethouders voor de VVD plus twee voor het CDA was voor de PvdA niet bespreekbaar. De optie: voor het CDA en de VVD ieder apart één wethouder was voor de christen-democraten niet acceptabel. Madern stelde voor, dat de VVD gewoon twee wethouderszetels claimde en wat de christen-democraten wilden moesten ze maar zelf uitzoeken. De VVD was er zijns inziens niet om de boontjes te doppen van het CDA. Dit kwam Madern op een stevige uitbrander te staan van zijn fractiegenoten. Zij waren het niet met hem eens. De verantwoordelijkheid van de VVD lag in het bemiddelen. Madern besloot daarop zijn functie als onderhandelaar voorlopig neer te leggen.
Op 13 mei kwam CDA'er Kool om half elf 's avonds bij de VVD-fractie buurten. Zijn partij scheen iets te voelen voor een 2/1/1 combinatie. Het idee lag Neijssel als een blok op de maag. Kool wist geen andere oplossing, aangezien de PvdA over niets anders kon praten dan een 3/1/1-verdeling.
Een kwartier later kwam de gehele CDA-fractie langs. Tot verbazing van de aanwezigen opperde Neijssel onder het mom van: "beter een beetje invloed dan helemaal niets", plotsklaps toch te willen toegeven aan de wens van de PvdA. CDA'er Chris van Roon wees deze suggestie kordaat van de hand. De PvdA kreeg op zo'n manier een spilfunctie en kon het CDA en de VVD in het college heel erg makkelijk overtroeven. Bot hakte de knoop door. De PvdA moest het met vijf wethouders alleen opknappen: "wanneer dit college een misbaksel blijkt, moet de PvdA bij ons

wel terugkomen". De VVD-fractie stemde hiermee in.

Een minderheidscollege

Vlaardingen kreeg een PvdA-minderheidscollege. Het college werd bemand door Van der Velden, Goudriaan, Maarleveld en Van der Windt. Een meerderheid van de VVD-fractie vond "dat dit college zo snel mogelijk moest vallen, hetzij door de VVD alleen, hetzij tezamen met het CDA, de SGP en de SP". Wederom maande Madern tot matiging. Vlaardingen moest volgens hem bestuurbaar blijven, de liberalen en christen-democraten hadden hier een verantwoordelijkheid: "men moet niet oppositie voeren om de oppositie". Neijssel daarentegen kondigde aan de PvdA het vuur aan de schenen te zullen leggen. Het gekibbel binnen de VVD-fractie tastte Maderns gezag aan. Op 8 september 1986 stelde Madern zijn positie nadrukkelijk aan de orde en dreigde met opstappen. Geschrokken adviseerden zijn fractiegenoten deze stap niet te nemen.
In november 1986 werd duidelijk dat het minderheidscollege niet lang stand zou houden. Het was zo goed als zeker dat het PvdA-college het begrotingsdebat niet zou overleven. En dat gebeurde ook. Na een marathonzitting verwierp de gemeenteraad met 21 tegen 14 stemmen de begroting. De SP gaf de doorslag. De PvdA-wethouders stelden hun zetels beschikbaar.
Reeds op 19 november vereerde toenmalig PvdA-raadslid John Ranshuijsen de VVD met een bezoekje. Hij meldde met het CDA en de VVD verder te willen. De liberalen waren bereid te praten, mits aan een aantal eisen tegemoet werd gekomen. De VVD-fractie wenste duidelijkheid te krijgen over de verdeling van de wethoudersposten.
D66 voelde zich door de ontstane impasse in verlegenheid gebracht. De Democraten hadden zichzelf buitenspel geplaatst door het gedogen van het minderheidscollege. Voor D66 was het minderheidscollege een interimoplossing, omdat de stad stuurloos dreigde te geraken. Hoewel de Democraten liever wat anders tot stand hadden zien komen, achtte D66 het programma inhoudelijk aanvaardbaar. De consequentie van deze keuze was dat D66, na de val van het PvdA-minderheidscollege, voor het CDA en de VVD geen acceptabele coalitiegenoot meer kon zijn.
Het was opnieuw onderhandelen geblazen. Er werden drie werkgroepen gevormd om de belangrijkste politiek-bestuurlijke obstakels uit de weg te ruimen. De pijn zat diep, want pas op 7 maart 1987, na 21 bijeenkomsten, kwamen de PvdA, de VVD en het CDA overeen gezamenlijk zitting te nemen in een college van B&W met als wethouderskandidaten Goudriaan en Maarleveld, Madern en Van Roon.

D66 was blij met de komst van een meerderheidscollege, maar reageerde minder verheugd op het beleidsplan en de kandidatuur van zakenman Van Roon op de post van financiën. Pijnlijk was dat zelfs binnen het CDA geen unanieme steun bestond voor Van Roon. Een aantal christen-democraten zag liever Bot terugkeren. Volgens Lensvelt (1999) had het te maken met de "bloedgroepenperikelen": het was moeilijk om een wethouder uit één van de drie bloedgroepen - KVP/ARP/CHU - te kandideren. Ook Maarleveld zag een zekere verdeeldheid binnen de Vlaardingse christen-democratische partij. "Schriel kon niet meer, Bot viel af om privé-redenen, Van Ardenne was katholiek, dat lag dus ingewikkeld."

CDA-wethouders treden af

Voor het CDA werd het een minder prettige tijd. In de periode 1986-1990 zouden achtereenvolgens twee CDA-wethouders aftreden. Het weerspiegelde de spanningen die in de Vlaardingse politiek gebakken zaten. "Men zat nog te veel in de oude strategie en oude cultuur gevangen", kijkt Kool (1999) terug op deze episode. Geleidelijk brak het bewustzijn door, dat het anders moest. "In de PvdA, de VVD en het CDA werd gewisseld van personen. Het was nodig om veranderingen door te voeren, om te komen tot een andere manier van politiek omgaan met elkaar." Kool wilde harmonie in plaats van confrontatie, ook binnen het CDA. "Dat kost de nodige moeite, want je gaat niet zomaar even van mannetje of vrouwtje wisselen. Dat is helemaal niet zo aardig, maar het moest wel gebeuren..."
Het college hield moeizaam stand. Waar sommigen voor vreesden, gebeurde: Van Roon liep vast. Zijn val had niets te maken met zijn kwaliteiten. Bijna alle geïnterviewden kwalificeren Van Roon als een "capabele wethouder", "een slimme jongen", "een lastige, maar vindingrijke sodemieter" en aanvankelijk "twee handen op een buik

Overleg over de gestelde vragen v.l.n.r. de fractievoorzitters van de V.V.D, de P.v.d.A.en het C.D.A resp. de heren Jan Madern, John Ranshuijsen en Aart Kool

Een nog leeg coll

Veel rumoer bij wethouderskeuze

CDA toch unaniem achter Van Roon

VLAARDINGEN — niem achter de kandida- college kondigde de volgende ge 15 punten, die

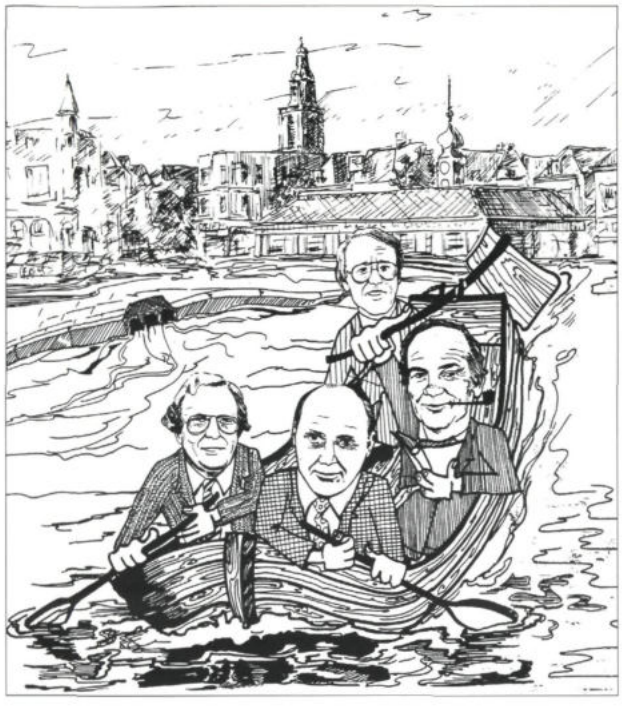

met Goudriaan". Maar wat ging er dan mis? Volgens Madern was de aanleiding een conflict tussen Van Roon en Goudriaan: "Wat je nooit moet doen als vervangend wethouder gedurende vakantieperiodes, is belangrijke besluiten nemen over de portefeuille van de ander. Dan ben je verkeerd bezig. Dat deed Chris dus per ongeluk wel". Het wachten was op het barsten van de bom. Deze gelegenheid kwam snel. Immers, wethouder van financiën Van Roon had wat huisjes in eigendom en "Goudriaan wist dat hij wat had uitgehaald". Maarleveld (1999) wil alleen kwijt "dat in het college twee ondernemers zaten: Van Roon en Madern en helaas kon Chris zijn bestuurlijke en ondernemerspet niet uit elkaar houden." Kool (1999) meent, dat het ging om een te hoog opgespeelde kwestie van vermeende belangenverstrengeling. Binnen de coalitie bleek gewoon de politieke wil te ontbreken om Van Roon te laten zitten: "een typisch voorbeeld van instabiliteit". Het was exit Van Roon. Voor hem kwam in december 1988 Henk van der Linden in de plaats.

Het politieke lot was Van der Linden niet gunstig gezind. Er was binnen het CDA blijkbaar voor het wethouderschap niemand anders voorhanden. Volgens zeggen wilde en kon Kool niet. Kool had Van Roon door dik en dun gesteund, bovendien "had hij geen kaas gegeten van financiën". Bot, één van de weinigen met een behoorlijke dosis financiële "know-how", had zich immers om privé-redenen uit de gemeenteraad teruggetrokken.

Na de beruchte Boterstraat-affaire verliet Van der Linden in 1990 plotseling de Vlaardingse politiek. De Boterstaat-affaire was destijds een politieke rel van de eerste orde. Ondanks een door B&W eerder uitgevaardigd stortverbod bleek in 1989 met gemeentelijke medewerking zwaar verontreinigde grond uit de Boterstraat illegaal te zijn gestort in de Broekpolder. De wethouders Goudriaan en Maarleveld legden, na hevige kritiek van de gemeenteraad, hun functie neer. Er werd een raadscommissie tijdelijk in het leven geroepen, die de zaak tot op de bodem moest uitzoeken. Het eindrapport van de commissie ging mank aan diepgang en weerspiegelde een grote interne politieke verdeeldheid. Vrijwel geen enkele raadsfractie wenste, met het oog op de komende gemeenteraadsverkiezingen in 1990, de vingers te branden aan deze zaak. Goudriaan en Maarleveld keerden als wethouder terug, maar Van der Linden trad af. "Ik zie het nog gebeuren", zegt Madern, "de deur van de CDA-fractiekamer ging open en Henk liep weg en kwam niet meer terug." De Boterstraat-affaire zorgde binnen de toch al broze CDA-fractie voor een vervelende nasleep, want niet veel later verdween ook CDA'er en commissievoorzitter Leo de Snaijer van het politieke podium.

Heel gezellig zou het daarna binnen het college van B&W niet meer zijn. Madern zegt tweemaal uit het collegeoverleg boos te zijn weggelopen. De aanleiding was het dwarse karakter van Goudriaan, waarbij burgemeester Van Lier niet tijdig ingreep. "Zodra Goudriaan tegen was, was ook Maarleveld tegen. Je had altijd drie PvdA'ers tegenover je zitten."

Saai, maar wel rustiger (1990-1998)

Aan de confessioneel-liberale samenwerking kwam in 1989 een eind. Lubbers liet de VVD als regeringspartner vallen en ruilde de liberale coalitiegenoot in voor de PvdA. Wim Kok werd vice-premier en minister van Financiën. In tegenstelling tot wat menig kiezer had gehoopt werd het 'no- nonsens'-beleid onverdroten voortgezet. Het derde kabinet-Lubbers voerde stevige bezuinigingen door. Zowel de PvdA als het CDA moesten dit in 1994 bezuren. Het CDA zakte van 54 naar 34 Tweedekamerzetels en de PvdA liep terug van 49 naar 37. De verkiezingswinst ging naar D66 en de VVD.

Het resultaat van de kabinetsformatie werd een unicum genoemd in de parlementaire geschiedenis van Nederland. Voor het eerst maakten de confessionelen geen deel uit van de regering en werden ze in de oppositie gedrongen. Een rol waaraan het CDA enorm moest wennen. Bovendien gingen de VVD en de PvdA met elkaar in zee, hetgeen in de landelijke politiek nog nooit eerder (behalve dan op lokaal niveau o.a. in Vlaardingen) was vertoond. De regeringssamenwerking tussen PvdA/VVD/D66 - de zgn. paarse coalitie - had het tij mee. De Nederlandse economie had

zich krachtig hersteld. Het was niet alleen de verdienste van 'paars'. Het herstel had zich immers al in gezet onder Lubbers. Het bedrijfsleven was (en is), volgens velen dankzij het 'poldermodel', in vergelijking met de omringende Europese landen krachtig en gezond. De paarse regeringscoalitie prolongeerde dan ook de samenwerking in 1998, hoewel het tweede kabinet-Kok minder stralend is dan Kok-I.

Op lokaal niveau kwam de politiek in rustiger vaarwater terecht. Dat wil niet zeggen dat er geen conflicten meer waren - vallende wethouders en problemen waren er genoeg - maar het aantal nam af. De collegevorming werd een stuk minder spannend en de raadsvergaderingen kenmerkten zich door saaiheid en zakelijkheid. Deels had dit te maken met de ontideologisering van de politiek. Het was consensus - zaken doen - wat de klok sloeg. Doorgaans werden de colleges op brede basis gevormd. Grote raadsfracties wensten in bijna alle gevallen te participeren in het college van B&W. Indien een grote partij buitengesloten werd, had dit bijna altijd te maken met de wens een specifiek inhoudelijke koers te willen varen en had het doorgaans minder van doen met politieke conflicten uit het verleden.

Vlaardingen maakte een soortgelijke ontwikkeling door. Voor de verkiezingen tekende zich een sfeer af waarin de grootste raadsfracties kenbaar maakten een college tot stand te willen brengen dat kon rekenen op een breed draagvlak. Een juiste weerspiegeling van de lokale krachtsverhoudingen en een fatsoenlijk bestuur was iets waar Vlaardingen zeker mee gebaat zou zijn. Indien de verkiezingsuitslag het toeliet werd gedacht aan een colle-

Tabel 4: Verkiezingen 1990, 1994 en 1998 op een rijtje. Zetels tussen haakjes.

Verkiezingen	1990	1994	1998
PvdA	22,4% (8)	18,1% (7)	19,8% (7)
CDA	21,3% (8)	13,9% (5)	12,7% (5)
VVD	11,1% (4)	15,1% (6)	17,6% (7)
SP	16,0% (5)	19,0% (7)	14,7% (5)
D66	13,6% (5)	11,2% (4)	5,4% (2)
SGP/GPV/RPF	10,7% (4)	10,1% (3)	9,1% (3)
GroenLinks	4,9% (1)	7,3% (2)	7,1% (3)
Stads&burger-belangen		3,6% (1)	4,2% (1)
Solidair 93		1,7% (0)	0,4% (0)
VV2000			4,9% (1)
CP86			1,3% (0)
AOV/U55+			2,8% (1)

giale samenwerking tussen PvdA/CDA/VVD/D66. De VVD reageerde verheugd op dit voornemen. Alleen in uiterste noodzaak was 'smal' regeren toelaatbaar. Eén ding was absoluut uitgesloten, namelijk een samenwerking met de SP.

Op 21 maart 1990 kwam D66 als winnaar uit de bus. De SP bleef hangen op 5 raadszetels, terwijl de PvdA een flinke klap kreeg te verwerken: een verlies van 3 zetels. De uitslag maakte de collegevorming bijzonder gecompliceerd, want het CDA was nu even groot als de PvdA en tussen die twee was het bepaald geen koek en ei. De christen-democraten kregen een sleutelpositie, want zij konden naast de PvdA kiezen uit de VVD en/of D66. Aangezien de VVD minder stemmers had getrokken dan D66 (5 zetels), was het de vraag of de VVD wel betrokken zou worden bij de onderhandelingen. Het CDA hield de VVD inderdaad buiten de deur en neigde zelfs naar een samenwerking met klein rechts - SGP/RPV/GPV (4 zetels). Hier weigerden de PvdA en D66 op in te gaan. Het was met name CDA'er Agnes van Ardenne die graag zo'n conservatieve meerderheid had gewild. Volgens Kool (CDA) ging zijn partij vrij programmatisch aan de slag. Eerst werd gekeken op welke punten snel overeenstemming kon worden bereikt en later welke partijen zich tot elkaar aangetrokken voelden. Daarbij vormden het aantal zetels in de raad - een brede meerderheid - en stabiliteit essentiële kernpunten.

Eind maart werd duidelijk dat de enige reële mogelijkheid een PvdA/CDA/D66-college was. Getalsmatig riep dit een probleem op. D66 vond vier wethouders te weinig. Het moesten er minimaal vijf worden. Tot dan toe lieten de sociaal-democraten het CDA vrolijk tobben. De PvdA hield zich op de vlakte en nam geen hard standpunt in. De PvdA koerste voorzichtig aan op een driepartijen-college. Welke partij buiten de boot zou vallen stond min of meer vast. Het zou de VVD worden. Volgens toenmalig PvdA'er Ranshuijsen kwam het de bestuurbaarheid van Vlaardingen zeker niet ten goede wanneer D66 buiten het college werd gehouden. Ranshuijsen was bovendien weinig ingenomen met het liberale verkiezingsprogramma en het publieke optreden van enkele VVD-coryfeeën.

Henk Roijers, toen beoogd VVD-kandidaatwethouder, onderschrijft (1999) deze politieke tegenstelling tussen de PvdA en de VVD. De liberale-fractie was kort voor Roijers' komst tamelijk verdeeld. Er was een rabiate "anti-PvdA-groep" en een groep die samenwerking met de sociaal-democraten voorstond, waaronder Roijers zichzelf rekent. "Eind jaren '80 was... heel duidelijk dat de persoon van Georges Neijssel als mogelijke wethouder een verdere samenwerking met de PvdA in de weg zou staan". De VVD ijverde voor een breed college. Er

moest een trendbreuk komen. Tot teleurstelling van Roijers werd de VVD na twee/drie gesprekken "weggestuurd van de onderhandelingstafel", omdat er een verschil van mening was over het aantal te leveren wethouders. De VVD wilde voor iedere partij één wethouder, maar het CDA en de PvdA claimden ieder voor zich twee wethouders. Roijers kreeg "het gevoel dat er achter gesloten deuren al afspraken waren gemaakt".

Wat ruis op de lijn

Uiteindelijk rolde een PvdA/CDA/D66-combinatie uit de bus. Na tien besloten zittingen bereikten ze een akkoord over het beleidsprogramma en de invulling van de wethoudersposten. "Sociale en bestuurlijke vernieuwing" werd het credo van het nieuwe college. Met uitzondering van Maarleveld - die al snel plaats zou maken voor Van der Windt - was het college qua samenstelling nieuw. De 'nieuwelingen' waren: Ranshuijsen , Van Ardenne, Kool en Ton van der Steen (D66).

Deze groep wethouders slaagden er niet in een hecht team te vormen. Er was soms sprake van "wat ruis op de lijn", formuleert Van der Windt (1999) het zeer omzichtig. Oudburgemeester Van Lier, huidig VVD-wethouder Roijers en PvdA-fractieleidster Anny Attema schetsen een beeld van een weinig goed functionerend college van B&W. Roijers: "Als ik kijk naar de wethouders van die tijd, constateer ik dat er in ieder geval een paar collegeleden zaten, die zich niet de kaas van het brood lieten eten. Van der Steen moest daar tussendoor fietsen." Na enig aandringen geeft Van der Windt voorzichtig toe, dat het niet boterde tussen "de bevlogen" Ranshuijsen en "de iets conservatievere" Van Ardennne. PvdA-fractieleidster Attema typeert het dagelijks bestuur van destijds als een vechtcollege. "Ik wist één ding zeker: zo wil ik het in ieder geval (later) nooit hebben. De sfeer was ver te zoeken, de samenstelling qua personen was gewoon slecht. Niet alleen D66 werd vermalen, maar iedereen. Zij hadden het samen niet leuk en dan kan je ook geen stad runnen." Daarbij kwam dat Van Lier niet goed overweg kon met Ranshuijsen.

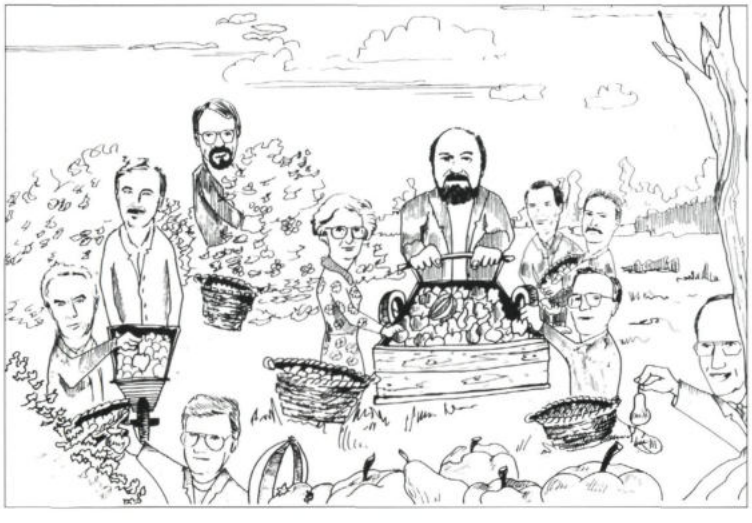

SP de grootste

Het was dan ook niet verwonderlijk, dat de coalitie PvdA/CDA/D66 in 1994 flink werd afgestraft. De PvdA en D66 verloren beide een zetel. Het CDA kreeg het helemaal voor de kiezen en zakte van 8 naar 5 raadszetels. De coalitie had haar meerderheid verloren. Ondanks de neerbuigende toon van alle partijen jegens de SP, dacht de kiezer anders over de politieke bijdrage van Poppe's Socialistische Partij. De SP werd in stemmental (19%) de grootste fractie in Vlaardingen en bemachtigde 7 raadszetels.

Poppe nam wijselijk een afwachtende houding aan. Hij besefte dat deelname aan een college alleen zin had als de SP haar verkiezingsbeloften voor de volle 100 procent waar kon maken en dat zat er niet in. Het nemen van bestuurlijke verantwoordelijkheid betekende het deels inslikken van beloftes en het sluiten van compromissen. Poppe gaf aan geen behoefte te hebben aan een tandenloos college van B&W en eiste sowieso voor zijn partij minimaal twee wethouders. Naar overtuiging van Van der Windt beschikte de SP niet over kandidaten die kwalitatief zouden passen binnen het college. Kool zegt hierover: "Wij zaten natuurlijk op het puntje van onze stoel om eens te kijken hoe de SP dat nou eens zou gaan doen. De SP was overal tegen. Zij hadden geen enkele bestuurlijke ervaring... De kans om dit te doen... heeft de SP niet genomen".

Op getalsmatige gronden was een samenwerking tussen PvdA, CDA, VVD en D66 zo goed als onvermijdelijk. De verkiezingsuitslag dicteerde min of meer een breed samengesteld college. De partijen vonden elkaar snel. Het maken van een college-programma bleek niet het grootste probleem te zijn, maar de invulling van de "poppetjes" des te meer. Bij de VVD en het CDA stond op voorhand vast dat Roijers en Kool wethouder zouden worden. Binnen de PvdA en D66 ontbrandde echter een strijd tussen potentiële kandidaten.

Trammelant

D66 wrong zich in allerlei bochten om tot een goede keuze van een wethouderskandidaat te komen. Ron Molenaar wilde dolgraag, maar vond fractiegenoot Van der Steen op zijn weg, die "in" was voor een tweede termijn. De D66-fractie kwam er niet uit - de stemmen staakten -

en besloot de beslissing over te laten aan de ledenvergadering. Daar werd ten gunste van Van der Steen gestemd.
De PvdA kampte eveneens met interne perikelen. "Het was trammelant bij ons", aldus Attema. Haar lijsttrekkerschap had heel wat voeten in de aarde gehad. Uit een vlak voor de verkiezingen gehouden enquête bleek de PvdA in Vlaardingen vermoedelijk uit te komen op 5 raadszetels. Het ging met de PvdA bergafwaarts. "We wisten waardoor het kwam: ons eigen geruzie..." Binnen de PvdA-afdeling bestond kritiek op de bestuursstijl van Ranshuijsen, die sommigen te polariserend en tamelijk arrogant vonden. Het afdelingsbestuur stelde voor Attema te benoemen tot lijsttrekker en Ranshuijsen op plaatsnummer 3 van de kandidatenlijst te zetten. Het bestuur zocht een tegenpool, "die meer wervend, minder polariserend en meer samenwerkend" was. De 'degradatie' van Ranshuijsen was geen eenvoudig besluit. Attema: "John was er al heel lang, werkte zondermeer heel hard, deed er alles aan... De partij was zijn ziel en zaligheid. En om zo'n iemand aan de kant te zetten, dat is niet niks". De kieslijst werd na veel vijven en zessen door een meerderheid van de ledenvergadering goedgekeurd.
Na de verkiezingsuitslag bleek het meningsverschil in de fractie en het afdelingsbestuur "gigantisch te zijn". Ranshuijsen en Leo ten Have wilden een driepartijen-college met twee wethouders voor de PvdA. Attema zag dit niet zitten. "Al vóór de verkiezingen wisten we, dat de PvdA maar één wethouderskandidaat kon leveren, omdat het toen al duidelijk was dat de vier partijen dicht bij elkaar zouden eindigen." De eerste wethouderskandidaat was in principe Van der Windt, de tweede Ranshuijsen. Attema heeft het bestuur en de fractie een mandaat gevraagd om te komen tot een college bestaande uit vier grote partijen. Dat kreeg ze. Toen Attema en Van der Windt opteerden voor de portefeuille van stadsontwikkeling, was het hek van de dam. Ten Have nam het de onderhandelaars bijzonder kwalijk niet te hebben gestreefd naar twee wethouders voor de PvdA. Eind maart 1994 boog de afdelingsledenvergadering zich over de kwestie. De emoties liepen hoog op. De hele heisa leidde ertoe dat het raadsduo als onafhankelijke partij (VV2000) verder ging.
Ondanks al het rumoer bereikten de onderhandelaars begin april een akkoord over het collegeprogramma. Roijers memoreert dat de onderhandelingen in een uitermate goede sfeer verliepen. De PvdA was door de affaire met Ranshuijsen en Ten Have enigszins vleugellam en moest een stapje terugdoen in het leiderschap. Roijers en Bram Zonne namen vanaf dat moment het verdere initiatief bij de onderhandelingen. Immers, de VVD was nu feitelijk de grootste fractie geworden. Zowel voor de VVD als het CDA stond een constructieve samenwerking voorop. Het was een kwestie van geven en nemen. Zij hebben de PvdA het vel niet over de oren gehaald en maakten geen gebruik van de verzwakte positie van de sociaaldemocraten. Attema denkt met plezier terug aan de onderhandelingen met Roijers en Kool, die waren "formidabel". Met name is zij nog altijd onder de indruk van de houding van de VVD, die was "heel erg coöperatief, heel erg erop gericht dat er een goed inhoudelijk college kwam". Persoonlijk ervoer Attema geen rancune over oude politieke conflicten.
Op 21 april 1994 traden Van der Windt, Kool, Roijers en Van der Steen aan. Er brak een tijd met een zakelijk, maar wel saai elan aan. Het rollebollen was voorbij. De bestuurscultuur zou zichtbaar veranderen. Het werd consensus alom.

Nieuwe perspectieven in 1998

De verkiezingsuitslag van de gemeenteraad in 1998 opende nieuwe perspectieven. De uitslag maakte diverse combinaties mogelijk. De opties varieerden van een drie- tot vijfpartijen-college. Dus van smal tot breed.

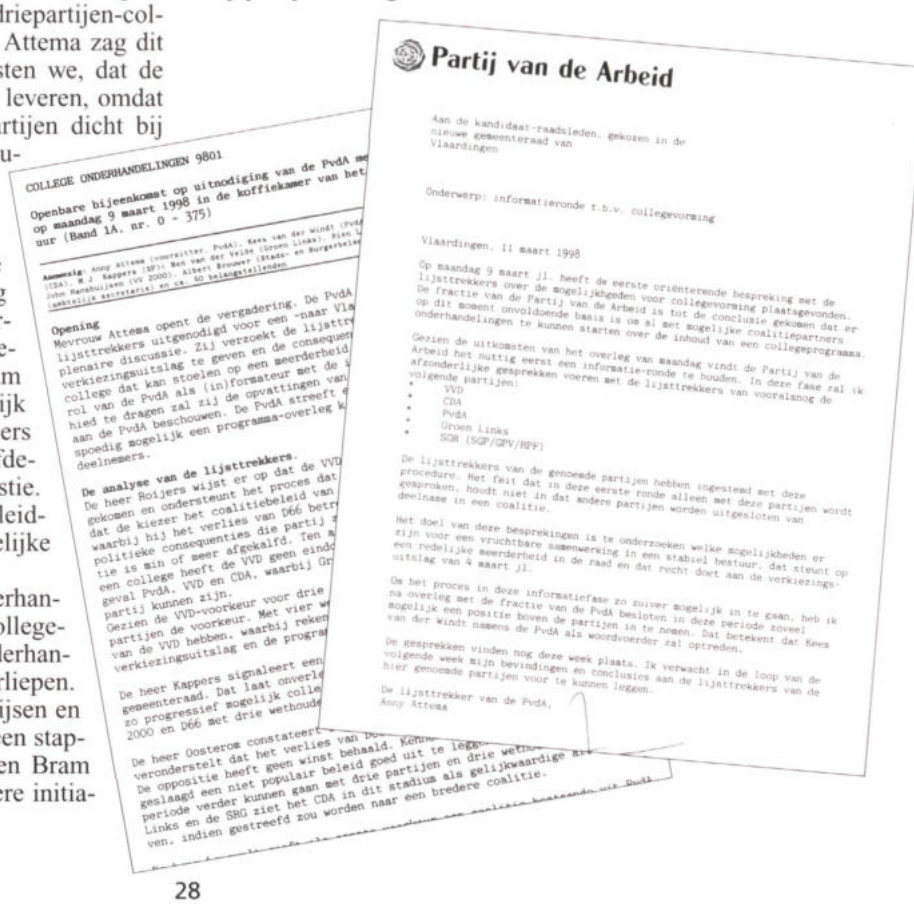

COLLEGE ONDERHANDELINGEN 9801

Openbare bijeenkomst op uitnodiging van de PvdA m
op maandag 9 maart 1998 in de koffiekamer van het
uur (Band 1A, nr. 0 - 375)

Opening
Mevrouw Attema opent de vergadering. De PvdA
lijsttrekkers uitgenodigd voor een -naar Vla
plenaire discussie. Zij verzoekt de lijsttr
verkiezingsuitslag te geven en de consequen
college dat kan stoelen op een meerderheid
rol van de PvdA als (in)formateur met de
hied te dragen zal zij de opvattingen van
aan de PvdA beschouwen. De PvdA streeft
spoedig mogelijk een programma-overleg k
deelnemers.

De analyse van de lijsttrekkers.
De heer Roijers wijst er op dat de VV
gekomen en ondersteunt het proces dat
dat de kiezer het coalitiebeleid van
waarbij hij het verlies van D66 betr
politieke consequenties die partij
tie is min of meer afgekalfd. Ten
een college heeft de VVD geen eindo
geval PvdA, VVD en CDA, waarbij Gr
partij kunnen zijn.
Gezien de VVD-voorkeur voor drie
partijen de voorkeur. Met vier w
van de VVD hebben, waarbij reken
verkiezingsuitslag en de progra

De heer Kappers signaleert een
gemeenteraad. Dat laat onverl
zo progressief mogelijk colle
2000 en D66 met drie wethoude

De heer Oosterom constateert
veronderstelt dat het verlies van
De opposite heeft geen winst behaald. Kenne
geslaagd een niet populair beleid goed uit te leg
periode verder kunnen gaan met drie partijen en drie wethoudersa
Links en de SNG ziet het CDA in dit stadium als gelijkwaardige
ven. indien gestreefd zou worden naar een bredere coalitie.

Partij van de Arbeid

Aan de kandidaat-raadsleden, gekozen in de
nieuwe gemeenteraad van
Vlaardingen

Onderwerp: informatieronde t.b.v. collegevorming

Vlaardingen, 11 maart 1998

Op maandag 9 maart jl. heeft de eerste oriënterende bespreking met de lijsttrekkers over de mogelijkheden voor collegevorming plaatsgevonden. De fractie van de Partij van de Arbeid is tot de conclusie gekomen dat er op dit moment onvoldoende basis is om al met mogelijke coalitiepartners onderhandelingen te kunnen starten over de inhoud van een collegeprogramma.

Gezien de uitkomsten van het overleg van maandag vindt de Partij van de Arbeid het nuttig eerst een informatie-ronde te houden. In deze fase zal ik afzonderlijke gesprekken voeren met de lijsttrekkers van vooralsnog de volgende partijen:

- VVD
- CDA
- PvdA
- Groen Links
- SGP (SGP/GPV/RPF)

De lijsttrekkers van de genoemde partijen hebben ingestemd met deze procedure. Het feit dat in deze eerste ronde alleen met deze partijen wordt gesproken, houdt niet in dat andere partijen worden uitgesloten van deelname in een coalitie.

Het doel van deze besprekingen is te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn voor een vruchtbare samenwerking in een stabiel bestuur, dat steunt op een redelijke meerderheid in de raad en dat recht doet aan de verkiezingsuitslag van 4 maart jl.

Na het proces in deze informatiefase zo zuiver mogelijk in te gaan, heb ik na overleg met de fractie van de PvdA besloten in deze periode zoveel mogelijk een positie boven de partijen in te nemen. Dat betekent dat Kees van der Windt namens de PvdA als woordvoerder zal optreden.

De gesprekken vinden nog deze week plaats. Ik verwacht in de loop van de volgende week mijn bevindingen en conclusies aan de lijsttrekkers van de hier genoemde partijen voor te kunnen leggen.

De lijsttrekker van de PvdA,
Anny Attema

Door een lijstverbinding met GroenLinks zag de PvdA een zetel aan haar neus voorbijgaan. Daar hadden de sociaaldemocraten niet op gerekend. "We hadden er hele berekeningen op losgelaten, en telkens bleek volgens de becijfering dat dit de PvdA een zetel extra zou opleveren", zegt Attema. De lijstverbinding was bedoeld als signaal aan de kiezer: "we willen een breed bestuurlijk college, maar we willen wel aan de linkerkant gepositioneerd worden". Dit betekende niet dat de PvdA met handen en voeten aan GroenLinks was gebonden. Toch was de PvdA heel blij met de uitslag. De PvdA had immers de twee in 1994 verloren zetels van de dissidenten Ranshuijsen en Ten Have weer teruggehaald.

Minder reden tot blijdschap had D66. De Democraten werden in Vlaardingen in zeteltal gehalveerd en daarmee verdween de kans op een plekje in het college. Van der Steen liet meteen weten "niet te zitten vlassen op een wethouderspost".

Hoewel de VVD ten opzichte van de verkiezingen van 1994, en in verhouding tot de andere fracties, zich in 1998 de overwinnaar van de raadsverkiezing mocht noemen, dachten de liberalen er geen moment aan om het initiatief van de onderhandelingen naar zich toe te trekken. Attema nam het voortouw en kondigde aan de onderhandelingen in eerste instantie te willen voeren met de VVD, het CDA en GroenLinks. "We hadden het fantastisch gevonden als Ben van der Velden van GroenLinks in het college was gekomen." De PvdA ging er vanuit dat de VVD voetstoots zou instemmen met GroenLinks. "Sterker nog", aldus Attema "ik had reden om aan te nemen dat de VVD daar uit was en die uitspraak al had gedaan". Dat was een vergissing, geeft zij ruiterlijk toe. Ook CDA-lijsttrekker Cees Oostrom voelde er wel wat voor om GroenLinks aan te laten schuiven. Ofschoon het CDA besefte dat er programmatisch een behoorlijk verschil lag tussen de VVD en GroenLinks.

De VVD koesterde bezwaren tegen de kleine progressieve partij en wenste de SRG (SGP/RPV/GPV) en D66 vooralsnog bij de besprekingen te betrekken. Indien alleen GroenLinks voor de onderhandelingen werd uitgenodigd, trok de VVD zich terug. Roijers: "De VVD had wel sympathie voor GroenLinks en ook voor de persoon Ben van der Velden, maar dit werd niet ingegeven door hun manier van doen". GroenLinks had het beleid en de liberale beginselen de afgelopen collegeperiode bepaald niet omarmd. Bovendien had de SRG laten weten in de markt te zijn voor een wethouderspost. Voor GroenLinks was dit aanleiding voor de eer te bedanken. Van der Velden verklaarde: "We mogen dan gekoketteerd hebben met de macht, maar we zullen ons zelf niet prostitueren!"

Attema achtte aanvankelijk een PvdA/VVD/CDA-college te mager. Een steun van 19 raadszetels - een krappe meerderheid - zag zij niet zo zitten. "Een griepepidemie en je

acties op de collegevorming

Centrum-rechts college waar de PvdA wordt gedoogd'

J. van der Velde (GroenLinks)

T.W. van der Steen (D66)

t.W. Lensvelt (SRG)

J. Ranshuijsen (VV2000)

hebt een probleem." Na beraad werd besloten Attema tot "informateur" te benoemen. Alle opties passeerden opnieuw de revue en zij voerde met elke partij afzonderlijk een gesprek. Deze gesprekken leverden geen nieuwe resultaten op. Lensvelt onthult (1999): "Er is door de PvdA zelfs gevraagd, wat denk je van een PvdA/VVD/SRG/GroenLinks-college zonder CDA". Hij vond dit "broedermoord" jegens het CDA. Volgens Lensvelt is zelfs de variant twee jaar GroenLinks en twee jaar SRG aan de orde geweest. Attema wil kwijt dat wat haar betreft een combinatie met SRG geen serieuze optie was, omdat de confessionelen (CDA plus SRG) met totaal 8 zetels in de gemeenteraad dan zeker twee wethouders hadden moeten krijgen. "De PvdA vond dit te veel van het goede."

Het CDA vond een combinatie met SRG en GroenLinks bespreekbaar. "Wat het CDA betreft was het allebei of niks", aldus Kool. "Wat daarin meespeelt is: je zult een programma moeten opstellen, waarin al die partijen zich behoorlijk kunnen herkennen." En daar zat 'm juist de kneep. Hetzelfde gold ook voor D66.

De VVD ging, zegt Roijers, aanvankelijk uit van het principe "don't change the winning team". Hij herinnert zich dat de sfeer in 1998 een stuk scherper was dan in 1994. Het draaide zijns inziens primair om de vraag: GroenLinks wel of niet/D66 wel of niet. Vanuit machtspo-

litiek bezien moest D66 afvallen, hoewel Roijers' hart qua bestuursstijl meer bij deze partij lag dan bij GroenLinks of SRG.
Hoe men het ook wendde of keerde: de VVD wilde geen GroenLinks en de PvdA zag SRG niet zitten. "Bij deelname van de SRG dreigt de politieke balans in het college verstoord te raken, terwijl bij deelname van GroenLinks belangrijke programmatische knelpunten om een oplossing vragen", concludeerde Attema in haar eindrapportage. Aangezien binnen het college sprake moest zijn van een zekere gelijkwaardigheid was de keuze 1/1/1 de beste: een PvdA'er (Van der Windt), een CDA'er (Kool) en een VVD'er (Roijers). Dit deed het meeste recht aan de verkiezingsuitslag.
De oppositiepartijen reageerden verdeeld op het nieuwe college. D66 en SRG waren bereid zich constructief op te stellen. Klaarblijkelijk wilden ze zichzelf niet de pas afsnijden voor een eventuele college-deelname in de toekomst. D66 koos voor een oppositie "zonder veel lawaai te maken" en de SRG wilde "geen oppositie waar de stukken vanaf vliegen". SRG-woordvoerder Lensvelt meldde: "Wij vinden het flauw het college onderuit te halen als de gelegenheid daartoe zich voordoet. Niemand wordt daar wijzer van, het kost de gemeenschap alleen maar geld...". VV2000 en GroenLinks daarentegen zagen bitter weinig heil in dit "rechtse" college. "Een keuze waar de Vlaardingse burger niet blij mee zal zijn", aldus VV2000. GroenLinks vond het allemaal lood om oud ijzer. Het college stond voor "oud beleid met een heel dominante VVD". Over de vraag of het wel zo verstandig was Vlaardingen voortaan te besturen met drie wethouders liepen de meningen uiteen.

Slot

Welke conclusies kunnen getrokken worden op basis van de vorenstaande bevindingen ten aanzien van de verkiezingsuitslagen, de vorming alsmede samenstelling van de colleges van B&W in Vlaardingen?
Hiernaast is het aantal zetels per partij weergegeven.

De PvdA ziet haar kiezersaanhang na het toppunt in 1974 (17 zetels) langzaam afkalven. Het "rode" bolwerk is duidelijk aan erosie onderhevig. Sedert 1994 treedt voor de sociaal-democratische partij een stabilisatie op. De glorietijden voor de PvdA lijken in elk geval voorbij te zijn. De "grote" confessionele partijen - CHU/ARP/PCG/KVP en later CDA - volgen eenzelfde neerwaartse trend. De electorale piek lag voor de PCG in 1966 (12 zetels) en voor het CDA in 1978 (10 zetels), daarna zakten christen-democraten gestaag naar een voorlopig dieptepunt in 1994 (5 zetels). Als deze lijn zich voortzet in de 21-ste eeuw belooft dit weinig goeds voor het CDA en de PvdA. Voor beide partijen is er werk aan de winkel.
De kleine christelijke partijen SGP/GPV/RPF (nu SRG) hebben alles bij elkaar genomen een redelijk vaste aanhang en maakten zelfs een bescheiden groei door. In de periode 1990-1994 telde deze combinatie een viermansfractie. Bij de verkiezingen van 1994 kwam zij één stem tekort voor een vierde zetel. De kleine linkse partijen CPN, PPR, PSP, EVP en later GroenLinks schommelen heen en weer tussen 1 en 2 raadszetels. De derde zetel in 1998 heeft GroenLinks te danken aan de lijstcombinatie met de PvdA. Een uitzondering vormt de SP. Deze linkse partij wist onder aanvoering van Poppe vanaf 1982 een flink aantal kiezers voor zich te mobiliseren. In 1994 behaalde de SP 7 zetels, maar viel - na het vertrek van Poppe naar de Tweede Kamer - in 1998 terug naar 5. D66 heeft het niet makkelijk. Het blijft vallen en opstaan. De VVD tot slot kent ook "ups" en "downs", maar per saldo groeit de liberale aanhang.
De PvdA en de confessionele partijen (PCG/CDA) zijn hun

	'46	'49	'53	'58	'62	'66	'70	'74	'78	'82	'86	'90	'94	'98
PvdA	10	11	13	13	14	13	12	17	15	11	11	8	7(5)	7
CHU	7	7	7	6										
ARP	4	4	5	5										
PCG					11	12	11	8						
SGP	1	1	1	1										
KVP	2	3	3	4	4	4	3	2						
CDA									10	7	8	8	5	5
VVD		1	2	4	3	3	3	6	5	10	6	4	6	7
CPN	1						1							
PSP					1	2	1	0	1					
BP						2								
D66							3	-	2	2	2	5	4	2
SP										2	5	5	7	5
PPR								2						
DS'70							1							
GroenLinks												1	2	3
VV2000													(2)	1
AOV														1
Stadsbelangen														1
SGP/GPV/RPF								2	2	2	2	4	3	3
CPN/PSP/PPR									1	1				

politieke dominantie in Vlaardingen kwijtgeraakt. De sociaal-democraten en christen-democraten zien delen van hun electoraat wegsijpelen naar andere politieke partijen. In zekere zin is er sprake van versplintering en vergruizing van de lokale politiek. Door het ontstaan van lokale partijen en de toename van kleine fracties in de gemeenteraad moeten de grote traditionele nationale partijen, dit geldt in mindere mate voor de VVD, steeds meer het veld ruimen. Het is een gevolg van de ontideologisering, ontkerkelijking en individualisering van de maatschappij.

Kijken we naar de samenstelling van de colleges van B&W (plus het aantal wethouders) dan zien we het volgende:

1946	PvdA (2)	CHU (1)	ARP (1)		totaal 4 wethouders
1949	PvdA (2)	CHU (1)	ARP (1)		totaal 4 wethouders
1953	PvdA (2)	CHU (1)	ARP (1)		totaal 4 wethouders
1958	PvdA (2)	CHU (1)	ARP (1)		totaal 4 wethouders
1962	PvdA (2)	PCG (2)			totaal 4 wethouders
1966	PvdA (2)	PCG (2)			totaal 4 wethouders
1970	PvdA (2)	PCG (2)	KVP (1)		totaal 5 wethouders
1974	PvdA (4)	PPR (1)			totaal 5 wethouders
1978	PvdA (3)	CDA (2)			totaal 5 wethouders
1982	PvdA (3)	CDA (2)			totaal 5 wethouders
1984	PvdA (3)	VVD (2)			totaal 5 wethouders
1986	PvdA (4)				totaal 4 wethouders
1987	PvdA (2)	CDA (1)	VVD (1)		totaal 4 wethouders
1990	PvdA (2)	CDA (2)	D66 (1)		totaal 5 wethouders
1994	PvdA (1)	CDA (1)	VVD (1)	D66 (1)	totaal 4 wethouders
1998	PvdA (1)	CDA (1)	VVD (1)		totaal 3 wethouders

De PvdA maakt vanaf 1946 tot op heden continu deel uit van het college. Het grootste deel van deze periode bestuurde de PvdA Vlaardingen met twee wethouders. Tussen 1974 en 1986 zelfs met meer. In 1994 en 1998 verzwakte de machtsbasis van de sociaal-democratische partij en moest zij genoegen nemen met één wethouder. Geen enkele keer heeft de PvdA in de oppositie gezeten. Wat dit betreft is de PvdA een typische bestuurderspartij. De vraag is echter hoelang nog?
Dit geldt ook voor het CDA. De grote drie Vlaardingse christelijke partijen participeerden eveneens in bijna alle naoorlogse colleges van B&W. Tot 1974 werkten de CHU, ARP en PCG (deels ook de SGP) samen met de PvdA. Let wel een periode van totaal 28 jaar! In 1970 leverde de KVP voor het eerst een wethouder. De "christen-socialistische"-samenwerking werd abrupt in 1974 onderbroken. Er ontstond een progressief programcollege PvdA/PPR. Na 1978 pakten de PvdA en (nu) het CDA de draad weer op. Vanaf 1982 begon het tussen die twee te rommelen. De relatie tussen de PvdA en het CDA raakte door o.a. de affaire rond de Maassluissedijk danig verstoord.
De VVD zag in 1984 eindelijk kans om deel uit te maken van een college. Samen met hun ideologische tegenstander PvdA bestuurden de liberalen de stad. "Paars" in de knop. Tot verbazing van menigeen lukte dit alleszins redelijk. 1986 was het wonderlijke jaar van het PvdA-minderheidscollege. Overigens had het ontstaan van dit college alles te maken met de landelijke regel dat voortaan de colleges van B&W binnen 6 weken na de gemeenteraadsverkiezingen gevormd moesten zijn. Het linkse minderheidscollege verdween vrij snel en werd in 1987 vervangen door een CDA/VVD/PvdA-bestuur. Het werd geen rozengeur en maneschijn.
In 1990 moest de VVD vrij baan maken voor D66. De Democraten konden voor het eerst in hun Vlaardingse bestaansgeschiedenis op collegeniveau mee besturen. Hoewel D66 bekneld zat tussen het strijdvaardige CDA (Van Ardenne) en de PvdA (Ranshuijsen), slaagde Van der Steen erin zich binnen B&W staande te houden.
Het jaar 1994 is een bijzondere vermelding waard. Voor de allereerste keer in zijn naoorlogse politieke geschiedenis maakte Vlaardingen kennis met een bestuur op brede basis, dat wil zeggen een college bestaande uit vier partijen met voor ieder slechts één wethouder.
De uitslag van de verkiezingen in 1998 was zodanig, dat een college op brede basis politiek niet meer haalbaar bleek. Er brak in bestuurlijk opzicht een unieke periode aan: de stad werd, ondanks geuite bezwaren, "geregeerd" door slechts 3 wethouders. Vlaardingen kende in zijn naoorlogse geschiedenis tot dan toe colleges, die bestonden uit minimaal 4 wethouders.

Tot slot een paar opmerkingen over de vorming van de colleges van B&W. Doordat het politieke "klimaat" in de loop van de jaren veranderde, moest de bestuurlijke cultuur zich eveneens wijzigingen. We kunnen - enigszins samenvallend met de hiervoor beschreven vier perioden - een aantal typen bestuurders (wethouders) onderscheiden:
- De autoriteitentijd (tot ongeveer 1970) kenmerkte zich door: geen tegenspraak duldende "regenten". Dit waren wethouders met veel gezag en aanzien. Het was de tijd, waarin hoogwaardigheidsbeklederS - een dergelijke status had een wethouder toen nog - deemoedig met "u" werd aangesproken. De gemeenteraad stelde zich over het algemeen lijdelijk en volgzaam op. Conflicten werden veelal met de mantel der liefde bedekt en werden indien nodig intern uitgevochten;
- De periode van het ontstaan van links progressieve colleges en het rollebollen (tussen 1974 en 1990/1994) had

aanvankelijk te maken met generatieconflicten en wisseling van de wacht. Het was een reactie op de gezapigheid van de autoriteitentijd. De "ouderwetse", compromisgerichte, politicus werd onttroond en vervangen door het "politieke dier": ideologisch bevlogen, veelal confronterend en polariserend. De eens hooggeachte politicus werd bijna niet meer met "u" aangesproken, maar heette voortaan Cees, Arij enz. De gemeenteraad ontpopte zich meer en meer als kritisch volger van het collegebeleid. Meningsverschillen werden openlijk en principieel uitgevochten. Dit leidde al spoedig tot verzuring van de lokale politieke verhoudingen. De gevolgen hiervan bleven merkbaar tot zeker 1994;
- Het tijdperk saai, maar rustig (1990/1994-heden) levert de "zakelijke" politicus op: communicatief ingesteld en strevend naar compromissen en consensus. De ideologische bevlogenheid raakte door de veranderde tijdgeest op de achtergrond. Door interactieve beleidsvorming treedt het college van B&W in direct contact met de burger. Politieke partijen hebben steeds vaker het nakijken. Deze instelling heeft geleid tot een zekere vervlakking en verschraling van de gemeentepolitiek. Door de dichtgetimmerde collegeprogramma's is er minder vuurwerk in de gemeenteraad.

Binnen iedere politieke partij afzonderlijk verliep de cultuuromslag weer anders. Bij de één sneller en heftiger dan bij de andere. De interne wisseling van de wacht ging niet altijd even gladjes. Botsingen bleven niet uit. Zowel binnen als tussen de politieke partijen deden zich de nodige spanningen voor. Zoals we zagen kampten, het CDA, de PvdA, de VVD, D66 etc. met generatiewisselingen. Nieuwe politici met andere maatschappelijke ideeën, andere visies op besturen en andere opvattingen over politieke omgangsvormen gingen de strijd aan met reeds lang gesettelde en soms vastgeroeste collega's. Vrijwel elke partij onderging, zij het niet gelijktijdig, zo'n "vervellingsperiode". Het zal niet de eerste en laatste keer zijn. Het "vervellingsproces" heeft uiteraard consequenties voor de wijze waarop de colleges van B&W werden gevormd en uiteindelijk functioneerden. De onderhandelingen over een nieuw college waren en zijn bij uitstek geschikt om beleidsveranderingen door te duwen of juist tegen te houden. Het is ook het moment de 'macht' te verzilveren in wethouderszetels.
De zetel- en portefeuilleverdeling is van grote importantie. Met name de vraag welke partijen mee mogen doen aan het college, hoeveel en welke wethoudersposten zij krijgen, is cruciaal. Tijdens de college-onderhandelingen is het "not done" zich als onderhandelaar uit te spreken over - laat staan te verzetten tegen - de wethouderskandidatuur van een andere partij. Uiteraard hebben onderhandelaars wel een oordeel over elkaars kandidaten, maar men zal die mening over het algemeen voor zich houden. Twijfels worden hooguit binnen eigen fractiekamer geuit. De nominatie van een wethouderskandidaat is een interne partijaangelegenheid. Binnen de eigen fractie kunnen persoonlijke sympathieën en antipathieën bij de selectie van eigen kandidaten een rol spelen. Helaas worden, zo erkent een aantal geïnterviewden, niet altijd de meest bekwame kandidaten naar voren geschoven. De beschikbaarheid, de politieke onzekerheid (het kan ineens afgelopen zijn) en het onderbreken van een maatschappelijke - vaak beter betaalde - carrière vormen een belemmering bij het vinden van goede kandidaten. De keus valt soms noodgedwongen op een minder sterke kandidaat.

Politiek draait om zeggenschap en macht. Het maakt wel degelijk uit, welke personen/persoonlijkheden in het college van B&W en de gemeenteraad de kar trekken. Zij bepalen gezamenlijk de politieke sfeer: wordt er samengewerkt of geruzied? Terugblikkend op de tweede helft van de 20ste eeuw kan, wat de bestuurbaarheid van de stad betreft, worden gezegd dat de Vlaardingse politiek voor de periode 1970-1994 geen schoonheidsprijs verdient.

Verantwoording:

In overleg met de redactie van het Jaarboek is besloten een uitgebreid notenapparaat en literatuurlijst achterwege te laten. Dit ter bevordering van de leesbaarheid van het stuk. Gekozen is voor een globale (beperkte) bronvermelding. Zij, die geïnteresseerd zijn in de vraag: op welke bronnen/literatuur bepaalde informatie/citaten precies berusten, kunnen contact opnemen met Dr. G.T. Witte.

Ten aanzien van de gevolgde werkwijze bij het onderzoek en het schrijven van het artikel kan gemeld worden, dat de auteur eerst de Kronieken Vlaardingen, de Kronieken uit de Historische Jaarboeken alsmede de uitgebreidere getypte versies van de kronieken in het Stadsarchief heeft geraadpleegd. Op basis van deze gegevens zijn daarna de volgende kranten systematische bestudeerd: Vlaardings Dagblad; Het Vrije Volk; Rotterdams Nieuws (Dag)blad; Groot Vlaardingen en de Nieuwe Vlaardingsche Courant. Bij alle gehouden naoorlogse gemeenteraadsverkiezingen in Vlaardingen is met name gekeken naar de periode zes weken voorafgaand aan de verkiezingen tot en met de installatie van de nieuwe gemeenteraad en het college. Naar aanleiding van in de Kronieken genoemde politieke incidenten heeft de auteur ook het functioneren van de colleges van B&W in de kranten deels nageplozen.

Vervolgens zijn de aan het Vlaardingse Stadsarchief in bewaring gegeven Politieke Partijarchieven (uiteraard afdelingen Vlaardingen) op aspecten van verkiezingen, collegevorming en functioneren van B&W intensief bekeken. Het betreft de volgende, helaas incomplete, archieven: Partijarchief CHU (bestuursnotulen), 1958- 1973; Partijarchief PvdA (bestuurs- en fractienotulen), 1953-1979; Partijarchief D66 (bestuurs- en fractienotulen), 1980-1990; Partijarchief VVD (fractienotulen), 1980-1993.

Ter completering van het onderzoek hebben in februari/maart 1999 vraaggesprekken plaatsgevonden met een beperkt aantal hoofdrolspeler en sleutelfiguren: A. Attema (fractielid PvdA). C. Bot (fractielid PCG, fractielid CDA en wethouder). A. Kool (fractielid CDA en CDA-wethouder), M.W. Lensvelt (fractielid SGP en SGR), A. Maarleveld (oud-PvdA-wethouder). J. Madern (oud-VVD-fractielid en oud-wethouder), H.C. J. Roijers (fractielid VVD en wethouder), A.F. de Vries (oud-afdelingsbestuurslid PvdA-Vlaardingen) en K. van der Windt (fractielid PvdA en wethouder). Voorts is voor een klein deel gebruikgemaakt van oud-interview materiaal (1997) in het kader van het door de auteur eerder gepubliceerde, en door de Historische Vereniging Vlaardingen uitgegeven, boek Bomengroei of Huizenbouw. Het gaat om de interviews met B. Goudriaan (oud- PvdA-wethouder), A.A.J.M. van Lier (oud-burgemeester), R. Poppe (oud-SP-gemeenteraadslid), F. Quast (oud-VVD-fractielid en wethouder), J. Ranshuijsen (oud-PvdA-fractielid/wethouder en VV2000 fractielid) en T. van der Steen (D66-wethouder en fractielid).

Een aantal gesprekspartners praatte honderd uit, anderen waren wat zwijgzamer. De auteur heeft regelmatig bij het schrijven van het artikel de lastige afweging moeten maken wat wel en niet aan de lezer van het Historisch Jaarboek kan worden voorgelegd. Er kwamen immers tijdens sommige langdurige interviews heel wat (af en toe te) gevoelige en persoonlijke zaken op tafel te liggen. De keus, die schrijver heeft moeten maken, is niet altijd eenvoudig geweest. Hoe interessant, boeiend en betrouwbaar een groot aantal vertellingen over persoonlijke ervaringen en politieke verhoudingen ook was, naar stellige overtuiging van de auteur zou het publiekelijk maken van al deze wederwaardigheden kunnen leiden tot pijnlijke situaties. Dit is niet het doel waarvoor het artikel is geschreven. Desalniettemin kunnen in het verhaal misschien toch enkele minder prettige dingen zijn opgenomen, omdat dit voor het betoog van belang werd geacht.

Naast het specifiek Vlaardingse "materiaal" is ook de meer afstandelijke, nuchtere (rationele) wetenschappelijk literatuur aangewend. Dankbaar heeft de auteur kennisgenomen van diverse publicaties van de in Nederland bekende experts op terrein van het lokale bestuur/de lokale politiek, de bestuurskundigen/politicologen (hoogleraren), Pieter Tops en Wim Derksen.

De schrijver wil op deze plaats tevens de heren Lensvelt en Madern danken voor het beschikbaar stellen van door hen verzameld illustratiemateriaal.

Tim de Ridder

Van donk tot stad

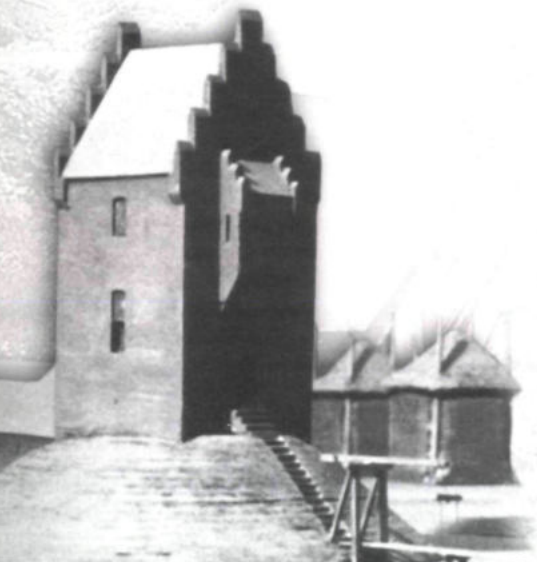

Water: vriend en vijand

Vlaardingen ligt in een rivierdelta; water is vriend en vijand tegelijkertijd. Aan de ene kant schiep het water de voorwaarden voor een gevarieerd landschap dat rijk was aan voedselbronnen. De hoger gelegen oeverwallen boden mogelijkheden voor akkerbouw en bewoning, terwijl de rivieren en kreken uitstekende vervoerswegen waren. De nattere delen als de kom- en veengebieden boden goede mogelijkheden voor de veeteelt. Kortom, een aantrekkelijke woonomgeving voor de prehistorische mens. Archeologisch onderzoek in en rond Vlaardingen heeft dan ook aangetoond, dat dit gebied in de prehistorie één van de dichtstbewoonde gebieden moet zijn geweest van Nederland. Dus toen ook al....

Aan de andere kant had het water ook minder prettige kanten: bij vloed werd het water ver het achterland in gestuwd. Om hier enige weerstand tegen te bieden, bracht men in de loop der tijd greppels, terpen, dammen, duikers en dijken in het offensief. De overstromingen hadden echter ook als prettige bijkomstigheid, dat het achtergelaten afval en de verlaten woonplaatsen en soms hele landschappen met de daarbij behorende landinrichting, werden afgedekt met zand- en kleilagen, waardoor een uitstekende conservering werd gewaarborgd. Zo aantrekkelijk als het voor de prehistorische mens was om hier te wonen, zo aantrekkelijk is het thans om in een dergelijk rijk gebied archeologisch onderzoek te mogen verrichten.

Noordwest-Europa tijdens de koudste fase in de laatste IJstijd (18.000 jaar geleden). De zeespiegel lag 130 m lager waardoor de Noordzee grotendeels droog lag. Legenda: a=land; b=ijsbedekking; c=zee. (Bron: Van den Broeke, 1991A, p. 177.)

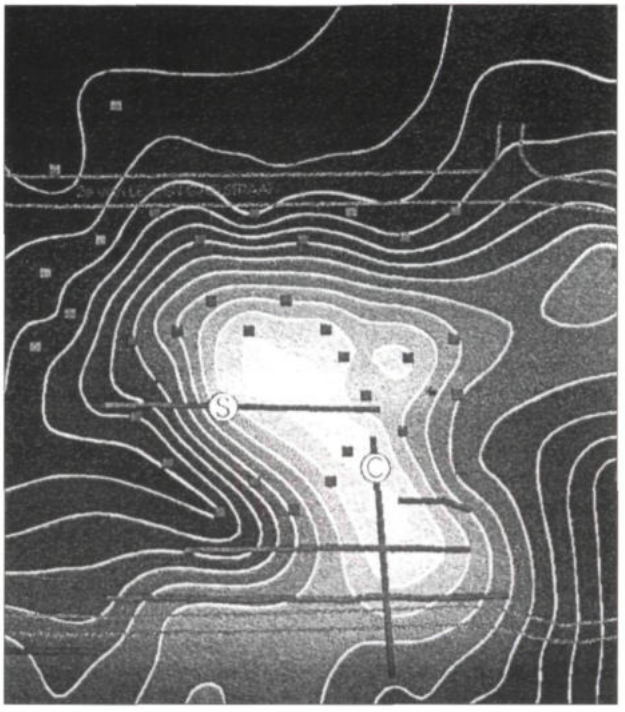

De donk bij de Piet Heinplaats in de Oostwijk. (Bron: Gemeente Vlaardingen)

Oudste bewoners

De volgende vraag wordt regelmatig gesteld: *"Wat is het oudste dat in Vlaardingen gevonden kan worden?"*. In principe zouden we in Vlaardingen zaken kunnen terugvinden van vele miljoenen jaren oud. Vondsten van dergelijke ouderdom zijn echter praktisch gezien uitgesloten, omdat deze zich kilometers diep in de ondergrond bevinden, terwijl archeologisch onderzoek zich doorgaans moet beperken tot de bovenste meters in de bodem. In de regel wordt tot enkele meters diep gegraven, waarbij opgravingsputten van vijf meter diep al uitzonderlijk zijn. Wat mogen we in deze bovenste meters dan wel aan oudste bewoningssporen verwachten?

Om bovengenoemde vraag te kunnen beantwoorden, is het noodzakelijk om eerst de geschiedenis van het landschap te beschrijven. Ongeveer 10.000 jaar geleden begon na een periode van extreme koude, de zogeheten IJstijd, de gemiddelde temperatuur op te lopen. Hierdoor smolten de ijskappen, die grote delen van Noordwest-Europa bedekten. Het vrijkomende smeltwater deed het droge Noordzeebekken vollopen, waardoor de kustlijn steeds verder oostwaarts opschoof. De zeespiegel steeg aanvankelijk met maar liefst 2 m per eeuw, thans is dit afgenomen tot circa 30 cm per eeuw (3 mm per jaar).[1] Er was sprake van een kale zand-grind vlakte met weinig begroeiing waarin vlechtende rivieren het smelt- en regenwater afvoerden naar het Noordzeebekken. Er was weinig vegetatie waardoor de wind vrij spel had en zodoende het zand (pleistocene dekzand) in de droge rivierbeddingen soms tot metershoge duinen kon opblazen, waardoor de zogeheten donken ontstonden. Door de blijvende stijging van de zeespiegel en de daling van West-Nederland dreigde het deltagebied onder water te lopen. Het verdronk echter niet. Dankzij de opwarming van het klimaat nam namelijk ook de begroeiing toe die de grond als het ware verankerde. Hierdoor was het mogelijk dat het aangespoelde slibhoudende zand door de rivieren en de zandaanvoer uit zee[2] gelijke tred hield met de zeespiegelstijging en de bodemdaling van West-Nederland. In slecht ontwaterde gebieden lagen moerassen waar planten afstierven die door de zuurstofloze omstandigheden niet vergingen, waardoor een pakket onverteerde plantenresten ontstond, het zogeheten veen. Aanvankelijk betrof het met name rietveen dat gevoed werd door voedselrijk (eutroof) water.

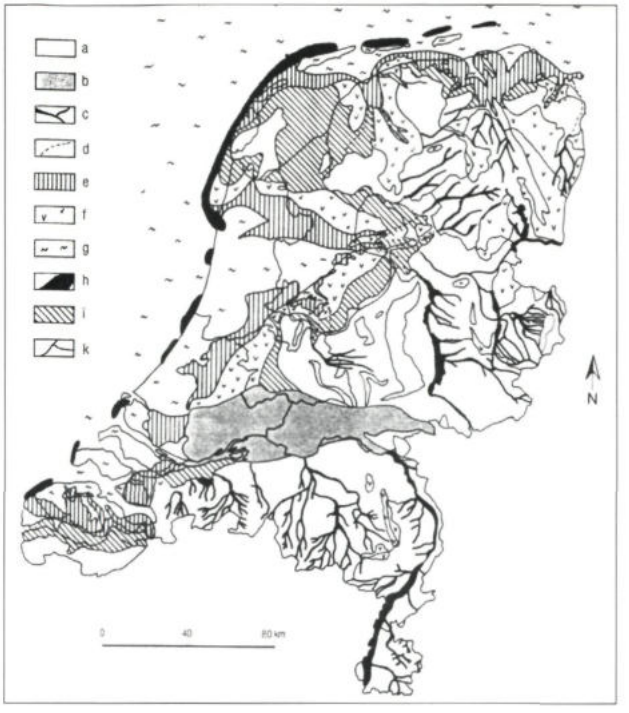

Nederland omstreeks 4100 voor Chr. Legenda: a=dekzand, keileem en löss; b=rivierafzettingen; c=rivier- en beekdalen; d=vermoede waterloop; e=klei en kwelders; f=veen; g=water en wadden; h=rivier-, kust- en landduinen; i=niet te reconstrueren; k=moderne topografie. (Bron: Van den Broeke, 1991A, p. 179)

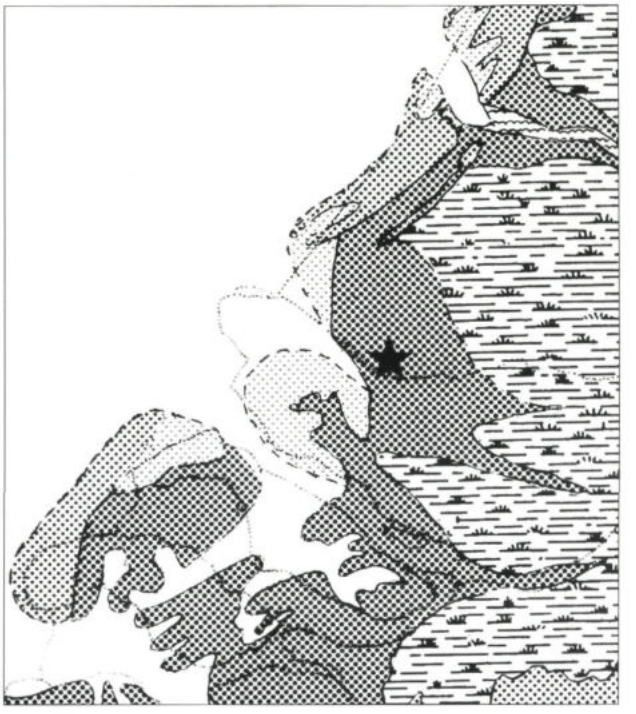

Het deltagebied omstreeks 3000 voor Chr. Vlaardingen (de ster) lag toen temidden van kwelders die doorsneden werd door kreken en prielen. (Bron: Van den Broeke, 1995, p. 17)

Het veenpakket bleef echter aangroeien, waardoor het op een gegeven moment steeds meer boven de grondwaterspiegel uitkwam, waardoor het in toenemende mate gevoed werd door voedselarm (oligotroof) regenwater. Hierdoor ontstond het zogeheten hoogveen dat uit kon groeien tot metershoge veenkussens die in geval van ontwatering geschikt waren voor bewoning.

Op het landschap van circa 10.000 jaar geleden ligt inmiddels een pakket van ruim 16 meter zand, klei en veen. Behalve op de donken (rivierduinen). De toppen bevinden zich soms nog aan het oppervlak, meer naar het westen toe liggen ze door de daling van West-Nederland dieper. Ook in Vlaardingen, ter hoogte van de Piet Heinplaats, bevindt zich niet ver onder het oppervlak de top van een donk, de meest westelijke van Nederland. De donken waren in het door rivieren en kreken doorsneden gebied temidden van meren en moerassen, de hoogste punten in het landschap, en waren daarmee ook aantrekkelijk voor bewoning. De rivieren en de kreken die het landschap doorsneden, boden goede mogelijkheden voor vervoer per kano. Dit wordt ook bewezen door de vele peddel- en kanovondsten elders in de delta uit dezelfde periode[3]. Boringen op en rond de donk op de Piet Heinplaats hebben afvallagen aangetoond uit circa 3900 voor Chr.[4] De bewoners van deze donk, die in een kweldergebied lag, leefden van de jacht, visserij en van het verzamelen van allerlei planten. Ook waren zij al ten dele 'geneolithiseerd' (Neolithicum betekent Nieuwe Steentijd). Dit langdurige neolithiceringsproces startte circa 12.000 jaar geleden in het Midden Oosten.[5] Er voltrok zich daar een geleidelijke ontwikkeling van de jacht naar veeteelt, en het verzamelen van planten naar akkerbouw. Het succesvolle neolithiseringsproces verspreidde zich langzaam als een olievlek. De eerste boeren in Nederland waren afkomstig uit Midden-Europa en vestigden zich omstreeks 5300 voor Chr.[6] in Zuid-Limburg op de lössgronden. Het zou echter nog ruim 2000 jaar duren voordat het jagers- en verzamelaarsbestaan in Midden- en West-Nederland geheel wordt verlaten.[7] De bewoners die op de donk geleefd zullen hebben, waren bij lange na nog geen boer. Toch zullen ook zij al bekend zijn geweest met akkerbouw en veeteelt, zoals uit opgravingen van gelijk-

tijdige woonplaatsen elders bekend is.[8] Zekerheid hieromtrent kunnen we echter pas krijgen na een opgraving. Dit is echter niet aan de orde, aangezien de plek waar de donktop gelegen is, niet door grondverstoringen bedreigd wordt en zodoende archeologisch onderzoek niet noodzakelijk is.

Neolithicum in de Westwijk

Wat mogen we verder verwachten in de bovenste vijf meter aan sporen van de oudste bewoners? Het is najaar 1958. Draglines graven ter plaatse van de huidige Arij Koplaan in de Westwijk een zes meter diepe sleuf voor de aanleg van een verzamelriool. Uit de diepte kwam een grote gladde steen tevoorschijn die de toenmalige opzichter de moeite van het bewaren waard vond. Het betrof een geslepen vuurstenen bijl die in de Late Steentijd moest zijn vervaardigd. Aanvankelijk dacht men nog dat hij verloren was door een rondtrekkende jager, want men ging er toen nog vanuit dat heel West-Nederland voor de jaartelling één groot onbewoonbaar moeras was. Enige maanden later kwam er opnieuw een melding van vondsten langs de Arij Koplaan. Amateur-archeologen, die in datzelfde jaar de AWN-afdeling Helinium zouden oprichten, verzamelden er dikwandige scherven met kwartsverschraling en stukjes vuursteen. Was er dan toch bewoning mogelijk ver voor de jaartelling? Het Instituut voor Prae- en Protohistorie te Amsterdam (IPP) werd gewaarschuwd. Professor Glasbergen zag het belang van de vondst direct in en vroeg het toenmalige gemeentebestuur van Vlaardingen toestemming voor een opgraving. De opgravingscampagne zou van 1959 t/m 1964 plaatsvinden.

Vlaardingen-cultuur

De ontdekking van restanten van een late steentijdnederzetting in de Westwijk te Vlaardingen was om een aantal redenen zeer bijzonder te noemen. Zoals reeds gezegd had men tot dan toe aangenomen dat heel West-Nederland voor de jaartelling een groot onbewoond moerasgebied was. Er was wel bewoning bekend uit dezelfde periode, namelijk de Hunebeddenbouwers ofwel de Trechterbekercultuur, maar die moest gezocht worden in het oostelijk Nederland. Bovendien was van die cultuur alleen het onvergankelijke materiaal als steen en aardewerk bewaard gebleven. In Vlaardingen trof men echter ook bot, hout en zelfs stukken touw gemaakt van bastvezel aan. Het geheel was niet goed vergelijkbaar met de restanten van de Trechterbeker-cultuur, zodat men tot een nieuwe cultuurnaam overging. De nieuwe naam werd ontleend aan de vindplaats: Vlaardingen-cultuur. Deze term staat thans voor de periode 3500 tot 2500 voor Chr., zodat men ook wel spreekt van Vlaardingen-tijd. Restanten van de Vlaardingen-cultuur kan men ook elders in West- en Zuid-Nederland en in België aantreffen. De term wordt dan ook nog steeds gebruikt in geschiedenisboeken, schoolboeken en musea.

Kaviaareters

Was de 'Vlaardingenmens' conservatief of progressief? Met andere woorden, leefde hij nog als jager en verzamelaar, of was hij al volledig boer? Waarschijnlijk beleefde de 'Vlaardingenmens' de keuze tussen de twee bestaanseconomieën niet zoals wij die hier stellen. Hij leefde gewoon van datgene wat de omgeving voortbracht aan voedsel. Het Maasmondgebied was bij wijze van spreken een grote supermarkt. Er was voldoende voedsel. In de neolithische afvallagen zijn botten gevonden van tenminste 26 verschillende vogelsoorten, waaronder veel eendensoorten, die voor het merendeel op de menukaart gestaan zullen hebben. Bijzonder is dat ook een botje van de kroeskop-pelikaan is aangetroffen, een vogelsoort die men thans moet zoeken in Roemenië (het was destijds dan ook in Nederland wat warmer!). Ook jaagde men op wild zwijn, edelhert, ree, bever, wilde kat, boommarter, nerts en bunzing. De grote dieren waren voornamelijk om het vlees gewild, de kleinere om de pels. Er zijn zelfs resten gevonden van de bruine beer. Bijzonder is een doorboorde berentand. Een jachttrofee? Opmerkelijk is dat er een aantal hondenschedels zijn gevonden met een afgekapte snuit: vond men hond in de pot? De visvangst vormde een andere belangrijke voedselbron. Op de bodem van de kreek werd een fraaie fuik aangetroffen. Het betrof destijds (1959-1964) de oudste fuik van Nederland en daarmee was het de oudste aanwijzing voor visserij. Met behulp van de fuik ving men aal, kwabaal, prik en puitaal. Ook hadden de steentijd-Vlaardingers een handig systeem uitgedacht. In de kreek, die in verbinding stond met de zee, stonden talloze palen die

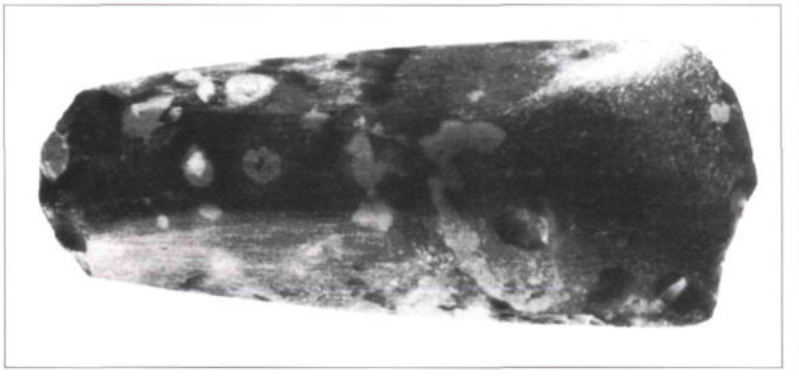

De vuurstenen bijl, de eerste aanwijzing voor neolitische bewoning in Vlaardingen. (Foto IPP)

waarschijnlijk als een visval functioneerden. Bij hoogwater zwommen de steuren, die wel enkele meters lang konden worden, niets vermoedend het achterland in. Bij laagwater keerden ze terug. Maar helaas voor de steur, de Vlaardingenmens had de kreek afgesloten met behulp van de palen en netten. Terwijl het water wegebde, bleven de steuren achter in de droogvallende bedding. Ze lagen er voor het oprapen. Er zijn dan ook duizenden botten van tenminste tientallen steuren gevonden. Aangezien de kuit van de steur ook wel genuttigd wordt als kaviaar, schilderde de pers in de jaren '60 de Vlaardingenmens wel af als kaviaareter. Het zal de Vlaardingenmens hom nog kuit zijn geweest, want die ging het natuurlijk vooral om het vlees van de vis.

Het neolithische paradijs

De Vlaardingers hielden ook runderen, varkens en schapen/geiten.[9] Deze dieren waren met name belangrijk vanwege de vleesproductie. De melkopbrengst van het rund zal nog laag zijn geweest, bovendien konden velen nog geen melk verteren door de zogeheten 'lactose-intolerantie'. Lactose is een melksuiker die door veel mensen vandaag de dag, met name in zuidelijke landen, niet verteerd kan worden. Over het algemeen genomen geven kaas- en yoghurtproducten geen problemen. Of men ook akkerbouw bedreef is onzeker. Er zijn wel graankorrels aangetroffen, maar deze kunnen ook door middel van ruilhandel zijn verkregen. Onderzoek van de prehistorische stuifmeelkorrels heeft namelijk geen ontbossing aangetoond, terwijl dit bij akkerbouw wel aannemelijk zou zijn.

We zien dat de Vlaardingenmens deels nog leefde van de eeuwenoude bestaanseconomie: de jacht en het verzamelen van voedsel, maar ook hield men al vee en was het nomadische bestaan ingeruild voor een vaste woonplek. Het onderzoek heeft dan ook restanten opgeleverd van huizen waarvan zelfs de aangepunte palen nog bewaard waren gebleven, zelfs de kapsporen van de vuurstenen bijl tekenden zich nog duidelijk in het hout af. De woningen bestonden uit rechthoekige, tweeschepige bouwsels van circa 9 tot 10 m lang en 4 tot 5 m breed. Een nederzetting bestond uit gemiddeld drie huizen die elk door een gezin van circa vijf mensen zal zijn bewoond. De stevige bouwsels maken aannemelijk dat men hier langere tijd verbleef. Er zijn genoeg redenen waarom men hier het gehele jaar vertoefde, het nomadische bestaan had men dus volledig achter zich gelaten.

De Vlaardingenmens verkeerde nog volop in het zogeheten neolithiseringsproces: hij was nog een beetje jager en tegelijkertijd al een beetje boer. Hij profiteerde van beide bestaanseconomieën, wat we 'breedspectrumeconomie' noemen. En omdat werkelijk alles voorhanden was aan voedsel, spreekt men ook wel van het 'neolithische paradijs'.

De Bronstijd

Zompig moeras

Rond 2600 voor Chr. begon de kreek dicht te slibben, waardoor de steur zich steeds minder vaak liet zien en de Vlaardingenmens moest omzien naar een andere voedselbron. De veeteelt nam hierdoor in belang toe. De dichtslibbing nam echter steeds grotere vormen aan, waardoor het overtollige hemelwater niet meer kon worden afgevoerd. Het neolithische paradijs veranderde in een zompig onaantrekkelijk moeras dat afgewisseld werd met meren.

Rond 2350 voor Chr. kwam er enige verbetering in de landschappelijke situatie. Opnieuw doorsneden kreken het landschap. Op de verlande kreekrug vestigden zich wederom mensen. Misschien waren het wel de verre nazaten van de Vlaardingenmens, maar de cultuurnaam is ditmaal anders. De bewoners worden aangeduid met de naam 'klokbekerlieden', zo genoemd naar het aardewerk dat de vorm heeft van een omgekeerde klok.

Op de vooravond van de Bronstijd (2000-700 voor Chr.) slibden opnieuw de kreken dicht. De kreken maakten plaats voor meren. Mensen maakten plaats voor vogels en vissen. Meren, rietkragen en moerassen domineerden het landschap. Geen mens had iets te zoeken in deze gevaarlijke omgeving. Of toch?

Moord in de Krabbeplas?

Het is zaterdagmiddag 28 juli 1990. De surfplas in de Zuidbuurt is bijna gereed. Een klein eilandje wacht nog om afgegraven te worden. Drie jongens, Arjan, Erik en Arie varen met een bootje over het kersverse meer. Ze leggen aan bij het eilandje. Eén van de jongens begint te graven en stuit op een bot. Een koeienbot? Hij gooit het achteloos achter zich in het water. Hij graaft verder en vindt nog een bot. En dan nog één. Er komt een ribbenkast te voorschijn en zelfs een schedel. Niet van een koe, maar van een mens. Moord? Terwijl één van de jongens de wacht houdt bij het skelet, waarschuwen de twee anderen de politie. De politie verzamelt de botten. Een archeoloog in opleiding, J. ter Brugge, de latere gemeentelijk archeoloog van Vlaardingen, maakt de politie erop attent dat het wel eens om een heel oud skelet zou kunnen gaan. In de nabijheid van de vindplaats doen archeologen van de universiteit van Leiden namelijk onderzoek naar bewoningsresten uit de IJzertijd en Romeinse Tijd. Aangezien een recente moord echter niet uitgesloten kan worden, wordt het skelet overgebracht naar het Gerechtelijk Laboratorium te Rijswijk. Na bijna twee maanden volgt de uitslag. De dood blijkt meer dan 20 jaar geleden te zijn ingetreden. Daarmee kan een eventuele nog levende moordenaar niet meer worden bestraft. Het skelet wordt vrijgegeven aan archeologen voor verder onderzoek, die vastellen dat het om een man handelt. De archeologen, niet zo

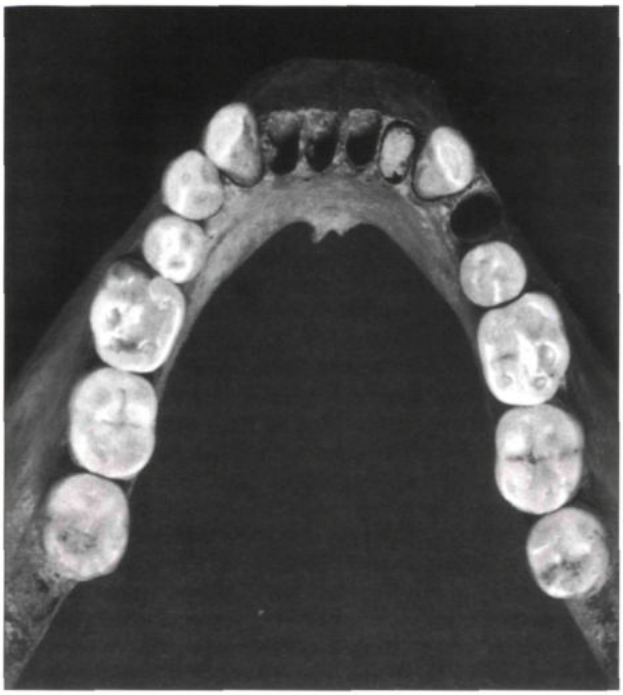

Het gebit vertoont wel grote slijtage, maar geen gaatjes. (Foto: VLAK)

zeer nieuwsgierig naar de dader, maar wel naar de ouderdom van het skelet, laten de botten met behulp van de C14-methode dateren. Met deze methode wordt de verhouding bepaald tussen het radioactieve koolstofatoom (C14) en het stabiele koolstofatoom (C12). Hoe minder C14 een dood organisme bevat, hoe ouder het is. Er zijn aanwijzingen dat het skelet een aanzienlijke ouderdom moet bezitten. Zo is het opvallend dat het gebit wel grote slijtage vertoont, maar geen gaatjes laat zien. Het skelet lijkt zodoende van voor het moderne 'suikertijdperk' te dateren. Zou het dan toch uit de IJzertijd kunnen dateren?

Skelet onverwacht zeer oud

De uitkomst van het onderzoek is ronduit verrassend. Zelfs archeologen hadden dit niet voor mogelijk gehouden: het skelet is ruim 3300 jaar oud.[10] Het is de enige vondst die wij uit de Bronstijd (2000 - 700 voor Chr.) kennen uit het Maasmondgebied. Het skelet wordt nader onderzocht door een fysisch antropoloog. Deze kan achterhalen dat het een man betreft die tussen 38 en 43 jaar oud moet zijn geweest toen het noodlot hem trof. Wat deze man te zoeken had in het zompige moeras zal voor ons altijd een raadsel blijven. We kunnen ons voorstellen dat de man vanuit het duingebied of de hoog opgeslibde oeverwallen langs de Maas, op circa één km zuidelijk van de vindplaats gelegen, met de kano de moerassen was ingevaren op jacht naar vogels. Een plotseling opkomende storm kan hem verrast hebben. De boot sloeg om en dreef af terwijl de man de verdrinkingsdood vond. Of zou het gaan om een offer aan de goden? De Romeinse geschiedschrijver Tacitus vermeldt dat de Germanen misdadigers in het moeras wierpen. De daadwerkelijke toedracht zullen we nooit te weten komen. Het skelet zwijgt immers als het graf. En ook verder blijft het archeologisch stil wat de Bronstijd betreft.

De Vroege IJzertijd

Mensen in het moeras

Op het moment dat de eerste kolonisten in de Vroege IJzertijd het gebied binnentrekken, is er sprake van één groot veengebied. Alle klei- en zandafzettingen (Duinkerke 0) zijn dan afgedekt met veen. Alleen de geulen ten noorden van Maassluis bleven onbedekt.[11] Uiteindelijk groeide het veen boven de grondwaterspiegel uit; er ontstonden zogeheten hoogveenkussens die redelijk ontwaterd waren en waar zelfs heide op kon groeien. Door ontwatering van het hoogveen stopte de veengroei en trad er bodemvorming op. Het veen veraarde echter niet, daarvoor is een verdergaande ontwatering nodig. De ontwatering wordt wel in verband gebracht met toegenomen kreekactiviteit. Kleidekken en geulvullingen uit deze periode lijken echter te ontbreken. Pas rond 200 voor Chr. dringen de kreken aan beide zijden van de Maasmond weer landinwaarts, waardoor er kleidekken en geulvullingen worden afgezet (Duinkerke I).[12]

De relatief droge hoogveenkussens waren geschikt voor bewoning. Mogelijk vond de eerste bewoning al plaats in de Late Bronstijd. In het veen dat is ontstaan in de Late Bronstijd zijn namelijk stuifmeelkorrels aangetroffen van graan, wat zou kunnen duiden op menselijke aanwezigheid.[13] Het stuifmeel kan echter ook afkomstig zijn van wilde grassen en hoeft zodoende geen bewijs te zijn voor menselijke aanwezigheid. Tot op heden ontbreken bewoningssporen uit de Bronstijd. De eerste bewoners vestigen zich in de loop van de 7e eeuw voor Chr. op de hoogveenkussens in het huidige Midden-Delflandgebied. Het aantal bewoningsplaatsen van deze pioniers in het Maasmondgebied is echter schaars. Uit de periode 650 tot 550 voor Chr. zijn tot op heden uit het Midden-Delflandgebied en omgeving slechts drie vindplaatsen bekend, waarvan twee uit Vlaardingen. Het betreft een vindplaats in de Holiërhoekse polder en één in de omgeving van de Zuidbuurt bij de Krabbeplas.[14]

Pionieren in de wijk Holy

Bij graafwerkzaamheden voor de aanleg van de Holywijk kwamen in mei 1966 de restanten van een boerderij uit de

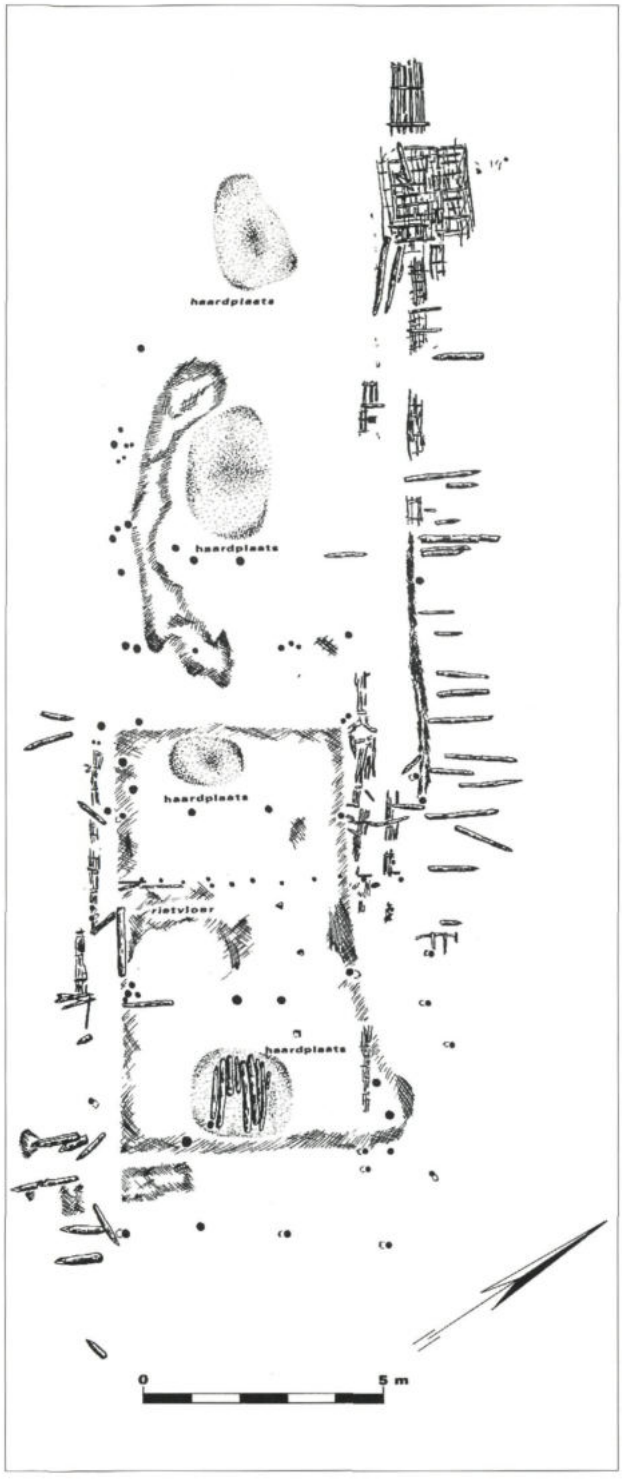

Vroege IJzertijd aan het licht die door Heliniumleden onderzocht werd. De conservering van de boerderij was uitstekend te noemen, ondanks het feit dat deze slechts op 70 cm onder het maaiveld was gelegen.[15] Niet alleen waren de wanden nog bewaard gebleven, zelfs de indeling kon nog achterhaald worden. De wanden waren gemaakt van gevlochten takken, waarschijnlijk wilgen- of elzenhout. Er konden meer dan 250 palen worden opgetekend. De dikkere palen waren gemaakt uit voornamelijk elzenstammen die overlangs in twee of in vier delen waren gekloofd. Voor de planken had men gebruik gemaakt van eikenhout.[16] De boerderijplattegrond die oost-west georiënteerd was, bestaat uit twee fasen.[17] De oudste boerderij was tenminste circa 12 m lang en had een breedte van circa 6 m. De opvolger heeft een breedte van circa 5,6 m. De lengte is minimaal 7 m; het oostelijke einde werd echter niet teruggevonden. Beide boerderijen lijken drieschepig te zijn geweest, hetgeen wil zeggen dat twee rijen palen binnen het huis het dak droegen, waardoor het huis in de lengterichting als het ware in drieën werd verdeeld.

Laten we eens een korte wandeling maken door de oudste boerderij. Aan de kopse oostzijde was de ingangspartij nog duidelijk herkenbaar aan een 80 cm brede onderbreking in de vlechtwerkwand en een liggende boomstam steunend op twee paaltjes die als drempel diende. Na het passeren van de ingang betreden we een ruimte van circa 4,20 m diep waarvan de vloer met riet of stro was bedekt. Aangezien veeboxen ontbreken kunnen we dit deel waarschijnlijk als woonruimte interpreteren. Dan volgde een ruimte van circa 8 m lang, waarin de veeboxen die om de 2 m stonden, nog duidelijk zichtbaar zijn. Ook hier was de vloer bedekt met riet of stro. In de stalruimte lag een haardplaat die gemaakt was van zavelige klei om te voorkomen dat de venige ondergrond in brand zou vliegen. Dit kan erop wijzen dat de stalruimte ook voor andere doeleinden werd gebruikt of dat dit deel toch nog bij de woonruimte behoorde. Als we ervan uitgaan dat de stal 8 m lang was en aan weerszijden vier stalboxen gelegen hebben met per box twee stuks vee, dan komt daarmee de veestapel op 16 stuks.

Veenverzakkingen

Zoals we hierboven al hebben gezien, woonden de veenbewoners niet direct op het veen, maar legden ze eerst een laag mest aan op het oude veenoppervlak. Daarbovenop kwam een laag riet dat meestal in een kris-kras patroon werd aangelegd. Deze aangebrachte lagen beschermden de vochtige en kwetsbare veenondergrond. Daarboven ontstond de woonlaag die een opeenhoping was van een laag as, houtskool, vermengd met afval dat door mensen

Plattegrond van een boerderij uit de 4e eeuw voor Chr. uit de Broekpolder. (Bron: Wind, 1973, p. 92, afb. 39)

en dieren werden geproduceerd: mest, scherven en slachtafval. Na enige tijd werden de vloeren op dezelfde wijze als ze gemaakt zijn, vernieuwd. Deze vernieuwingen waren met name noodzakelijk omdat het onderliggende veen onder de druk van de bewoners en huis verzakte.[18]

In de prehistorische boerderij was de opbouw van de vloer zeer goed bewaard gebleven. Op het veen lag een rietvloer van circa 3 cm dik die gevolgd werd door een laagje klei van twee tot drie cm dat op zijn beurt weer werd afgedekt door een rietpakket van 3 tot 15 cm dik. In het staldeel lag een mestpakket van wel 50 tot 70 cm dik. Dit dikke pakket was ontstaan door een veenscheur die opgevuld was met mest. Door het bouwen van de boerderij op het veen, ging het veen namelijk onder de boerderij drogen en daarmee oxideren en scheuren. Ook het gewicht van de boerderij zelf, die door de dakdragende palen een naar buiten gerichte kracht op het veen oplevert, doet het veen scheuren. Daarnaast oefenden de bewoners en het gestalde vee zelf ook druk uit op het veen door het vele belopen ervan. De veenscheuren die bij boerderijen uit latere perioden (Midden IJzertijd tot Romeinse Tijd) zijn ontdekt, ontstonden dan ook vaak in de stal. De scheuren werden aangevuld door de bewoners met riet, mest, afval, waardoor het scheur- en verzakproces wordt versneld. Doordat de druk door de dakdragende palen naar buiten was gericht, scheurde het veen in de lengterichting van de boerderij. Uiteindelijk verzakte het hele huis en waren de bewoners genoodzaakt de boerderij te verlaten. De levensduur van een boerderij op het veen wordt dan ook niet hoog geschat. Een boerderij op de kleigronden ging maximaal circa 25 jaar mee. Door de verzakkingen zal de levensduur van een veenboerderij aanzienlijk zijn verkort, waarschijnlijk stond deze niet langer dan 8 tot 12 jaar.[19] Doordat de huisvloeren wegzakten in de grond en soms wel 90 graden kantelden, is een uitstekende conservering gewaarborgd. Hierdoor worden vaak de restanten van weggezakte huizen wel teruggevonden, maar andere, kleinere erfstructuren niet, die zijn veelal geheel vergaan. Ook van eventuele greppels wordt, doordat het veen grotendeels in later tijden oxideert, geen spoor meer teruggevonden. Als de boerderijen niet in het veen zouden zijn verzakt, zouden alle bewijzen voor bewoning vrijwel volledig door de oxidatie van het veen zijn vernietigd. Alleen concentraties scherven en stenen zouden dan nog getuigen van een voormalige huisplaats

Bestaansmiddelen

De aanwezigheid van een stal in de boerderij, maakt direct duidelijk dat veeteelt van belang was. De stal telde maximaal 12 veeboxen. Op basis hiervan kan men tot de volgende hypothetische veestapel komen: 18 runderen, 2 paarden, 4 schapen en 2 varkens.[20] Helaas ontbreekt botmateriaal van de boerderijplaats zodat deze indeling verder niet geverifieerd kan worden. De boerderij was gelegen op het veen, zodat aannemelijk is dat het houden van runderen inderdaad een belangrijke bron van bestaan vormde. Het lijkt niet te gaan om seizoensgebonden gebruik voor het weiden van vee, zoals voor het terpengebied aannemelijk is gemaakt.[21]

Het is de vraag in hoeverre de mensen op het veen ook geleefd zullen hebben van de akkerbouw. Uit de latere perioden van de IJzertijd heeft men wel graansoorten als gerst en gierst aangetroffen die op het veen verbouwd kunnen zijn. Waarschijnlijker is echter dat deze gewassen op de oeverwallen zijn verbouwd.[22] De omvang van de hierboven berekende hypothetische veestapel is dermate groot, dat er een surplusproductie zal zijn geweest, zodat men graanproducten kon verkrijgen door middel van ruilhandel met boeren op bijvoorbeeld de oeverwallen langs de Maas. Als deze laatste bewoning er inderdaad is geweest, zal deze grotendeels, dan wel geheel zijn weggespoeld.

Opnieuw verlaten

Kort na het verschijnen van de eerste pioniers werd het gebied alweer verlaten. Het veengebied is nog geen eeuw bewoond geweest. Dit bewoningshiaat geldt ook voor andere veengebieden in West-Nederland. Dit zou erop kunnen wijzen dat er over een groot gebied sprake was van een verandering in het landschap. Zo zijn er aanwijzingen dat het landschap opnieuw vernat, waardoor het de bewoners wel heel lastig werd gemaakt om droge voeten te houden.

Midden en Late IJzertijd

Opnieuw bewoning

In de loop van de vierde eeuw voor Chr. trok men opnieuw het veen in. De redenen waarom men terugkeerde, zijn net zo onduidelijk als waarom men vertrok. De oorzaak van het verlaten en het in gebruik nemen van een gebied wordt vaak gezocht in geologische en klimatologische omstandigheden. Er zijn echter geen aanwijzingen dat het landschap in de 7e tot de 3e eeuw voor Chr. enigszins veranderde. Op de relatie bewoningshiaten en het landschap komen we aan het eind van ons verhaal nog terug.

De bewoning op het veen lijkt rond 350 voor Chr. weer aan te vangen. Zoals we hiervoor al gezien hebben, hebben de meeste boerderijen te lijden gehad, waarschijnlijk al gedurende de bewoning, van verzakkingen en veenscheuren. Hierdoor zijn van de meeste boerderijen slechts fragmenten van vloeren en wanden teruggevonden. Er zijn echter twee boerderijen uit de Midden IJzertijd waarvan de plattegrond wel goed bewaard is gebleven. Deze plattegronden, die behoren tot de weinige complete uit het noordelijke Maasmondgebied, zijn wederom juist in

Vlaardingen aangetroffen.

Eén van de eerste boerderijen die in deze tweede pioniersfase gedateerd kan worden, werd in 1958 ontdekt bij graafwerkzaamheden in de Broekpolder die in het kader van de opspuitingen verricht werden. Een nader onderzoek door Helinium-leden bracht een goed geconserveerde boerderij uit de 4e eeuw voor Chr. aan het licht.[23] De ontdekking die gedaan was door de biologieleraar Verhagen en de bodemkarteerder Sonneveld leidde ook tot de oprichting van de archeologische Werkgroep Helinium. Van de boerderij, die noordwest-zuidoost is georiënteerd, was een deel van de vlechtwerkwanden nog zeer goed bewaard, met name aan de noordwestzijde waar de wand was omgeklapt. De oorspronkelijke hoogte van het vlechtwerk kan op 1,70 m worden geschat. De boerderij lijkt verdeeld te zijn geweest in verschillende vertrekken: 6x7,5 m, 6x 5 m en 6x 12,5 m. In elk vertrek was een haard gelegen die om brand te voorkomen was aangelegd op een laag klei en in één geval op stammetjes. Net als bij de circa drie eeuwen oudere boerderij in de Holiërhoekse polder was ook hier de vloer bedekt met kruislings liggende bossen rietstro. In het westelijk deel van de boerderij zal het vee zijn gestald. In de zomer, als het vee buiten was, bestrooide men het oppervlak met zand en as. Door de uitdroging van het veen en de druk van de bewoners, klonk het veen in, waardoor regelmatig ophogingen noodzakelijk waren. Hier en daar had dit pakket van afwisselende lagen mest, zand en as, een dikte bereikt van meer dan een meter![24]

Een prehistorische 'hereboer'?

Een tweede goed geconserveerde boerderij werd wederom in de Holiërhoekse polder aangetroffen, ditmaal langs de Breeweg. Op deze locatie lag een boerderij die noordoost-zuidwest was georiënteerd. Het betreft een woon-stalboerderij van ongeveer 6 m breed en circa 30 m lang, waardoor de boerderij opvallend langer is dan een gemiddelde boerderij uit die tijd. Hoewel ook hier het huis deels was verstoord door verzakkingen, was het toch goed mogelijk om inzicht te verkrijgen in de ruimtelijke verdeling. In het noordoostelijk deel, dat ongeveer 20 m lang was, bevonden zich nog duidelijk herkenbare stalboxen. De botdeterminaties tonen aan, dat men vooral runderen hield en in mindere mate schapen en paarden. In het staldeel bevonden zich twee grote enigszins ovale haardplaatsen met een lengte van circa 1 m. Het woondeel moest het met een kleinere ronde haardplaats stellen. De haarden, die waren opgebouwd uit kleilagen en scherven, waren verscheidene malen vernieuwd.

Voor de bouw van het huis was voornamelijk elzenhout (75%) gebruikt. Het aandeel essenhout, dat elders veel hoger is, betrof slechts 18%. Dit hout werd voornamelijk benut voor de stijlen en houten pennen. Andere aangetroffen houtsoorten zijn esdoorn en iep die gebruikt zijn voor de stijlen, en wilg voor het vlechtwerk. De huisplaats leverde maar liefst 250 kg aan aardewerk op dat tot de Broekpolder I-aardewerk stijlgroep gerekend kan worden.[25] Bijzonder is de vondst van veel metaalslakken, wat erop duidt dat de bewoners zelf ijzer bewerkten. Een zeldzaamheid voor West-Nederland is de ontdekking van fragmenten van vijf verschillende armbanden die alle in het staldeel werden aangetroffen. Deze zogeheten La Tène-armbanden worden normaal gesproken gedateerd in de 2e en de 1e eeuw voor Chr. Op basis van het aardewerk en twee C14-dateringen kunnen de armbanden echter geplaatst worden aan het einde van de 3e eeuw voor Chr. Deze bijzondere vondst van de armbanden en de grote lengte van de boerderij zou erop kunnen wijzen dat hier iemand van enig aanzien woonde, waaruit dan blijkt dat sociale ongelijkheid ook al in deze periode voorkwam.[26] Een prehistorische hereboer?

Prehistorische randstad

In het reconstructiegebied Midden-Delfland zijn tientallen vindplaatsen aangetroffen die tussen 350 en circa 150/100 voor Chr. gedateerd kunnen worden. Alleen al rond de Krabbeplas heeft men 14 ijzertijdnederzettingen kunnen traceren, waarvan 11 met zekerheid tussen 350 en 150/100 voor Chr. gedateerd kunnen worden. Op basis van deze gegevens heeft Van den Broeke (1996) de bewoningsdichtheid berekend. Hij gaat er daarbij vanuit dat er gemiddeld 1,5 tot 2 boerderijen per nederzetting stonden, dat een boerderij circa 8 tot 12 jaar meeging en dat er per boerderij 6 tot 8 personen leefden. Zo komt hij tot een bewoningsdichtheid voor heel Midden-Delfland van circa 4 tot 5 boerderijen per km^2 en 25 tot 35 personen per km^2. Hiermee is het Midden-Delflandgebied in die periode het dichtst bewoonde deel van heel Nederland. Een ware prehistorische randstad dus. Archeologisch onderzoek heeft echter inmiddels duidelijk gemaakt dat er ook onbewoonde gebieden waren in Midden-Delfland. Het archeologisch onderzoek, uitgevoerd door het Amsterdams Archeologisch Centrum, heeft in 1998 in de Holiërhoeksepolder in de nabijheid van de boerderij langs de Breeweg, geen nieuwe vindplaatsen opgeleverd. Ook valt het op dat in de Westwijk tot op heden nog geen ijzertijdvindplaatsen op het veen ontdekt zijn. Dit houdt in dat de hoge bewoningsdichtheid wel geldt voor bepaalde gebieden, maar dat over geheel Midden-Delfland genomen, de bewoningsdichtheid lager zal zijn geweest dan Van den Broeke aanneemt.

Kreken worden actief

In de loop van de 3e eeuw begonnen de kreken zich in het veenlandschap in te snijden. Vlakbij de Krabbeplas werd een trogvormig houten voorwerp in een kreek aangetrof-

fen dat met behulp van C14-datering gedateerd is in de 4e of 3e eeuw voor Chr.[27] De kreken drongen steeds verder het veengebied in. Door het overstromen van het veengebied scheurde op veel plaatsen het veen los van de ondergrond, waardoor als het ware eilandjes ontstonden. Overigens gebeurde dit gedurende de hele periode dat de kreken actief waren (Midden IJzertijd tot Romeinse Tijd). Na het wegtrekken van het water zakten de veeneilandjes weer naar beneden. Inmiddels was onder het veeneilandje een vette kleilaag (zogeheten 'Klappklei') afgezet die soms vermengd was met verspoelde bewoningsresten. Hierdoor kan het gebeuren, dat het archeologische materiaal jonger is dan het erboven liggende veen. Deze toenemende kreekactiviteiten hadden belangrijke gevolgen voor de bewoning. Aangezien er in het gehele Midden-Delflandgebied geen vindplaatsen gedateerd kunnen worden tussen circa 200 voor Chr. en 70 na Chr. lijkt er sprake van een bewoningshiaat.

Romeinse Tijd

Volkerenmoord

Het bewoningshiaat wordt wel in verband gebracht met de komst van de Romeinen en de daarmee gepaard gaande slachtpartijen en volksverhuizingen. Simpeler kun je het bewoningshiaat niet verklaren. Wel realistischer. Het begon allemaal in 57 voor Chr. Onder leiding van Julius Caesar drongen Romeinse legersoldaten voor het eerst het zuiden van Nederland binnen. Tot hoever noordelijk ze optrokken, is niet precies bekend. Wel is duidelijk dat de Romeinen geen halve maatregelen troffen tegen opstandige stammen. De Eburonen (Zuid-Limburg) kwamen onder leiding van Ambiorix met succes in opstand. In 54 voor Chr. slachtten ze anderhalf legioen af, circa 9000 Romeinse soldaten vonden de dood. De wraak van de Romeinen was niet mals, ze moordden een groot deel van de Eburonen uit, inclusief vrouwen en kinderen. Een groot onbewoond gebied in het zuiden des lands is het resultaat. De overlevenden, waaronder de leider Ambiorix die nimmer door de Romeinen gevat is, vluchtten naar diverse windstreken, waaronder mogelijk ook naar het Maasmondgebied. Na de slag tegen de Eburonen, trok Caesar zich terug. De vermeende ontvolking in het zuidelijk deel van Nederland wordt wel in verband gebracht met de hardhandige kennismaking met de Romeinen. Eventuele nieuwkomers in het Maasmondgebied zouden er door verklaard kunnen worden, maar een bewoningshiaat niet.

De 'rivierzone' in de Romeinse Tijd. De plaats 'Flenio', waarschijnlijk een verschrijving van 'Elinio' heeft mogelijk in Vlaardingen gelegen.

Cananefaten of Marsaci?

Rond 12 voor Chr. marcheren opnieuw Romeinse soldaten ons land binnen. Ditmaal trekken ze door tot ver in het noorden. Het doel is het Romeinse Rijk tot aan de Elbe uit te breiden. De noordelijke bewoners, de Friezen, houden er echter een guerrillatactiek op na, waardoor ze moeilijk te onderwerpen zijn. In 47 na Chr. verklaart keizer Claudius de oude loop van de Rijn, die dan nog uitmondt bij Katwijk, tot definitieve rijksgrens. Het Maasmondgebied komt zodoende definitief in het Romeinse Rijk te liggen. De expansie van het Romeinse Rijk gaat zich dan meer op het westen richten: Brittannië.

De Romeinen delen hun rijk op in provincies die weer verdeeld zijn in bestuurseenheden. Vlaardingen ligt in de 'Civitas Cananefatium' die weer in de provincie 'Germania inferior' is gelegen, de meest noordelijke provincie van het Romeinse Rijk. Alle inwoners van de civitas zijn dus na invoering van de bestuurseenheid per definitie Cananefaten. Maar wat houdt dit in? Volgens Tacitus stonden de Cananefaten op één lijn met de Bataven wat betreft taal, moed en herkomst. Op grond hiervan wordt wel vermoed dat de Cananefaten, dus net als de Bataven, uit het Duitse Hessen komen. Maar wat moeten we ons daarbij eigenlijk voorstellen? Als we de Romeinse schrijvers mogen geloven, traden in de 1e eeuw na Chr. circa 4000 Bataafse en 960 Cananefaatse mannen in het Romeinse leger. Dit houdt in dat de Bataafse bevolkingsomvang tenminste 20.000 mensen zou moeten bedragen. Voor de Cananefaten zouden iets kleinere (rond de 5.000), maar nog steeds opzienbarende getallen gelden. Een dergelijke invasie van nieuwkomers moet wel sporen in de bodem hebben achtergelaten. Overal moeten plotseling

nederzettingen als paddestoelen uit de grond verrijzen waarbij de materiële cultuur vergelijkbaar moet zijn met die uit het herkomstgebied. Vreemd genoeg wordt van dat alles niets teruggevonden. In de Betuwe, het kerngebied van de Bataven, is zelfs helemaal geen sprake van een bewoningshiaat. Ook de materiële cultuur van de Cananefaten vertoont geen enkele gelijkenis met die uit het vermeende Duitse herkomstgebied. Wel zijn er opmerkelijke gelijkenissen met het Friese aardewerk uit Noord-Holland. Deze overeenkomsten zeggen echter nog niets over de herkomst van de Cananefaten, wel over de banden die de oorspronkelijke bewoners, of althans hun leiders, erop na hielden.

Als er dan geen sprake is van een massale binnenkomst van Cananefaten, hoe moeten we het verhaal van de Romeinse geschiedschrijver Tacitus dan interpreteren? Het lijkt aannemelijker dat niet een complete bevolking, maar de leiders ervan hun heil elders zochten. Dit kan met steun, misschien zelfs wel op initiatief van de Romeinse overheerser zijn geweest. De reeds aanwezige bevolking kreeg dan wel de naam van de nieuw binnengekomen leiders, maar behoorde van origine tot een andere bevolkingsgroep. Welke, is dan de vraag? In een vroegmiddeleeuwse bron wordt het gebied rond Vlaardingen aangeduid als 'pago marsum'.[28] De naam marsum lijkt verdacht veel op die van Marsaci, een benaming die door Tacitus werd gebruikt voor een inheemse stam. Veel onderzoekers lokaliseren deze stam in Zeeland, maar zouden de Marsaci niet de oorspronkelijke bewoners van het Maasmondgebied geweest kunnen zijn? Er zijn in elk geval geen archeologische bewijzen voor een massale binnenkomst van vreemde volkeren. We dienen te bedenken dat de stammen die door de klassieke schrijvers genoemd worden een simplificatie zijn van de werkelijkheid. Het is maar de vraag of de toenmalige inwoners zichzelf tot een bepaalde stam rekenden. Archeologisch gezien laten stammen zich niet uit het gevonden materiaal destilleren.

Stijlbreuk

We kunnen in ieder geval stellen, dat we de bevolking in het Maasmondgebied in de Romeinse Tijd mogen aanduiden als Cananefaten, maar dat dit niet meer is dan een Romeins etiket. Op grond van overeenkomsten in het aardewerk kan worden opgemerkt dat de bevolking enige relaties moet hebben gehad met de in het noorden wonende Friese stammen. Hoe wij die relatie moeten zien is onduidelijk. Was het etnische verwantschap, culturele verwantschap, ruilhandel of iets geheel anders waardoor enige verwantschap in aardewerk tot stand kwam? Het aardewerk is ook een belangrijke bron van studie voor de overgang van de Late IJzertijd naar de Romeinse Tijd. Veel onderzoekers wijzen op de enorme verschillen tussen beide perioden. Het aardewerk uit de IJzertijd is bijvoorbeeld rijk versierd, terwijl het aardewerk in de Romeinse tijd nauwelijks versiering kent. Ook andere kenmerken van het aardewerk laten een breuk zien in de aardewerktraditie. Op grond hiervan heeft een aantal gerenommeerde onderzoekers verondersteld dat de bewoners in de Romeinse Tijd niet dezelfde etnische oorsprong hebben als die in de Late IJzertijd, dit met het verhaal van de verhuizende Eburonen en Cananefaten in het achterhoofd.[29] Wat echter voor het gemak vergeten wordt, is dat de stijlbreuk in het aardewerk wel een tijdsbestek van circa twee eeuwen beslaat. Inmiddels zijn er aanwijzingen dat er in het vermeende bewoningshiaat wel degelijk bewoning plaatsvond. Aanvankelijk leek de bewoning op het veen in Midden-Delfland rond 200 voor Chr. te eindigen, terwijl er aanwijzingen zijn dat de bewoning in Schiedam zich tot circa 100 voor Chr. handhaafde.[30] De ijzertijddam op het bedrijventerrein Hoogstad die rond 175 voor Chr. kan worden gedateerd, wijst erop dat de bewoning in Vlaardingen wat langer aanhield dan in Midden-Delfland. Er is echter met het dateren van de vindplaatsen in Midden-Delfland een probleem gerezen. De dateringen van de vindplaatsen op basis van het aardewerk blijken niet altijd tot de juiste uitkomst te leiden. Het onderzoek van het aardewerk van een ijzertijd nederzetting in Maasland (Midden-Delfland code 16.10) leidde tot de conclusie dat het behoorde tot de 'Broekpolder I stijlgroep' en daarmee in de 3e eeuw voor Chr. geplaatst kon worden. Op basis van de C14-dateringen blijkt echter dat het in de 2e eeuw voor Chr. kan worden gedateerd, mogelijk zelfs in de 1e eeuw voor Chr.[31] Het aardewerk vertoonde echter wel een opvallende afwijking, want juist het percentage versierde wandscherven is aanzienlijk lager (32%) dan in de voorliggende periode (gemiddeld 55%). Er blijkt dus reeds in de Late IJzertijd een trend te zijn ingezet om het aardewerk minder uitbundig te versieren. Het aardewerk van de late ijzertijdnederzetting op de locatie Hogewerf laat een nog grotere afname zien van het versieringspercentage van de wanden, namelijk 17%. Een verdere daling naar slechts enkele procenten in de Romeinse Tijd is daardoor plotseling veel minder drastisch, dan de aanvankelijke breuk met circa 55% uit de 3e eeuw.[32] Er zijn dus wel degelijk aanwijzingen voor continuïteit in bewoning. Het feit blijft echter dat, als er al sprake was van continue bewoning, er wel een aanzienlijke terugloop geweest moet zijn, wat was hiervan de reden?

De oudste waterstaatkundige werken van West-Europa

Uit het bovenstaande is gebleken dat het vermeende bewoningshiaat niet door de komst van de Romeinen kan zijn veroorzaakt of op het conto van de verhuizende Eburonen en Cananefaten kan worden geschreven. De bewoning lijkt immers ruim een eeuw voor het binnendringen van de

Romeinen sterk terug te lopen. Bovendien zijn er enige aanwijzingen dat het deltagebied hier en daar bewoond bleef. Al zou er dan geen sprake zijn van een complete leegloop, duidelijk is wel dat de bevolkingsomvang sterk terugliep. Als dit niet aan de komst van de Romeinen kan worden toegeschreven, wat is dan de oorzaak?
Zoals we al gezien hebben, was er in de loop van de 3e eeuw voor Chr. reeds sprake van toenemende kreekactiviteit. Een krekenstelsel ontsprong min of meer op de plaats van het huidige stadscentrum. Daarmee mogen we dit krekenstelsel als de voorloper van de Vlaarding beschouwen. De oudste vindplaatsen die liggen op de afzettingen van dit Vlaardingstelsel kunnen in de 3e eeuw voor Chr. worden gedateerd, hetgeen bewijst dat het Vlaardingstelsel toen reeds bestond.[33] Dit krekensysteem stond in verbinding met de Maas en was dus onderhevig aan de getijdewerking. Eén aftakking liep van de Hogewerf (Liesveldviaduct) via de Engelsche Boomgaert (voormalige Kolpabadterrein) naar het bedrijventerrein Hoogstad. Op de oeverwallen van deze kreek heeft men in de Late IJzertijd gewoond. Op de drie genoemde locaties (Hogewerf, Engelsche Boomgaert en bedrijventerrein Hoogstad) zijn vondsten gedaan die in de Late IJzertijd gedateerd kunnen worden. Een zeer bijzondere ontdekking werd op het bedrijventerrein Hoogstad gedaan. Het betreft een damconstructie die rond 175 voor Chr. kan worden gedateerd. Tot op heden is het nog steeds de oudst bekende damconstructie van West-Europa. De vraag is of het een nieuwe oplossing voor een oud probleem betreft. Of gaat het om een nieuw probleem dat nieuwe innovaties vereist? Eén ding is in ieder geval duidelijk, de aanwezigheid van een dam in de kreek wijst op de noodzaak van waterbeheersing, hoewel deze natuurlijk ook alleen als brug kan hebben gediend. Dat de kreekactiviteiten toenamen, blijkt ook uit het feit dat de kreek na de aanleg van de dam zich ging verleggen. Tevens werd de oeverwal met daarop bewoning uit de Late IJzertijd op de iets zuidelijker gelegen locatie Engelsche Boomgaert voor een belangrijk deel weggespoeld. Deze toenemende kreekactiviteiten kunnen de oorzaak zijn van het wegtrekken van de bevolking. Opvallend is echter dat op de locatie Engelsche Boomgaert de Romeinse bewoningslaag direct op die van de IJzertijd ligt, hetgeen erop wijst dat de oeverwallen zelf niet overstroomd raakten en dus geschikt bleven voor bewoning. Een deel van het veen zal zijn overstroomd, waardoor het ongeschikt werd voor bewoning. Daar staat tegenover dat er op het veen bewoningsresten zijn aangetroffen uit de Romeinse Tijd die eveneens direct op de bewoningsresten lagen uit de IJzertijd.[34] Hoewel er dus wel sprake was van toenemende kreekactiviteiten bleef een belangrijk deel van het landschap goed bewoonbaar. Bovendien bood een kreek die volop functioneert, zelfs belangrijke voordelen. Het was een belangrijk transportmedium en vormde daardoor de contactmogelijkheid met de buitenwereld. Toch blijft het een feit dat er tot op heden in Vlaardingen geen of weinig vindplaatsen zijn aangetroffen die met zekerheid tussen circa 175 voor Chr. en 70 na Chr. kunnen worden gedateerd. Het kan echter niet uitgesloten worden dat dit bewoningshiaat is ontstaan door onze falende dateringsmethoden zoals hierboven al is beargumenteerd aan de hand van het aardewerk. Ook de C14-dateringen zijn juist voor die periode onbetrouwbaar te noemen.

Oudste sluizen van West-Europa

De aanleg van een dam rond 175 voor Chr. maakt duidelijk dat de inheemse bevolking het noodzakelijk vond om in te grijpen in de lokale waterhuishouding. Het opwerpen van dammen mocht dan wel soelaas bieden tegen het bedreigende kreekwater dat tweemaal daags het achterland in werd gestuwd, maar het veroorzaakte ook een nieuw probleem. Het overtollige hemelwater dat via de kreken werd afgevoerd, hoopte zich toen namelijk achter de dam op, waardoor een vernatting van het achterland dreigde te ontstaan. In de eerste eeuw na Chr. kwam iemand in de Maasmond, misschien wel in Vlaardingen, op een subliem idee. Door gebruik te maken van holle boomstammen, zogeheten duikers, kon het overtollige regenwater worden afgevoerd, terwijl de dam enige bescherming bood tegen het opkomende hoogwater. Door de duiker kon een belangrijk deel van het kreekwater echter toch weer het achterland instromen. Dat was natuurlijk niet de bedoeling. Door een houten klepje aan de 'zeezijde' van de duiker te bevestigen werd dit echter voorkomen. Bij laagwater kon immers het water uit het achterland worden afgevoerd, het wegstromende regenwater drukte het klepje open, terwijl bij hoogwater het klepje als het ware vanzelf werd dichtgedrukt, waardoor het geheel als een soort ventiel functioneerde. Het was van verbluffende eenvoud, maar zeer doeltreffend. In Vlaardingen is op het bedrijventerrein Hoogstad een fraai exemplaar van een dergelijke klepduiker aangetroffen. Deze is met behulp van het aardewerk tussen 75 en 125 na Chr. gedateerd, waarmee het de oudste sluis is van West-Europa.
Opvallend is dat de oudste duikers van West-Europa, alle daterend tussen de eerste en derde eeuw na Chr., juist met name in het Maasmondgebied zijn aangetroffen. Namelijk 11 van de 14. De drie die buiten het Maasmondgebied ontdekt zijn, betreffen Wateringen (gemeente Den Haag), Valkenburg en Vechten. Daarbuiten zijn ze verder in West-Europa niet aangetroffen. Dit wijst erop, dat het om een lokale vinding en niet om een Romeinse innovatie gaat. De duikeraanleg maakt het mogelijk om het waterpeil te reguleren. Het is zelfs denkbaar dat de inheemse boeren al dijken opwierpen. Probleem is alleen dat dergelijke bovengrondse structuren geheel zijn opgenomen in de

In 1995 werd de oudste klepduiker van West-Europa ontdekt op het bedrijventerrein Hoogstad. (Foto: VLAK)

bouwvoor en dat een archeoloog er dus niets van terugvindt. Onlangs zijn echter wel in het Friese Donjum en Wijnaldum dijken gevonden uit de tweede eeuw na Chr. en zelfs uit circa 100 voor Chr. in het Friese Peins. Het is dan ook niet ondenkbaar dat er ook in het Maasmondgebied dijken moeten hebben gelegen.

Massale ontginning

Aanvankelijk lijkt het nog te gaan om kleinschalige lokale ingrepen in het landschap. In de loop van de 2e eeuw doet zich echter een aantal opmerkelijke zaken voor. Op hetzelfde bedrijventerrein Hoogstad waar de oudste dammen en duikers van West-Europa zijn aangetroffen, is op nog geen 400 m oostelijk een tweede nederzetting aangetroffen. Deze was gesitueerd langs een andere tak van het krekenstelsel. De oeverwal was met behulp van greppels tot ontginning gebracht. Een greppel die ingegraven was in de oeverwal ontwaterde via een dam met een duiker op de buitenbocht van de kreek. Op de oeverwal werden ook twee parallelle greppels aangetroffen van circa één tot twee meter breed met tegenover elkaar liggende openingen van 1,5 en 2 m breed. Tussen de greppels die van hart tot hart 11 m uit elkaar waren gelegen, zal een boerderij hebben gestaan. Dit was niet zomaar een inheemse boerderij. Opvallend is namelijk dat het aardewerk uit de greppels, dat tussen 150 en 175 na Chr. kan worden gedateerd, voor 99% bestaat uit import, hetgeen opvallend hoog is. Import aardewerk is een product dat op Romeinse wijze gemaakt is en door middel van (ruil)handel moet zijn verkregen. Het hoge percentage wijst erop dat de bewoners van het huis goede contacten met de Romeinse wereld moeten hebben onderhouden. Dit verschijnsel krijgt nog een extra dimensie als duidelijk wordt dat het landschap in de loop van de tweede eeuw na Chr., drastisch veranderde. Voor die tijd ging het om kleine landschappen die ontgonnen waren. De greppels volgden het natuurlijke reliëf waarbij gedacht moet worden aan het uitgraven van dichtgeslibde prielen en kreken. Archeologisch onderzoek vanuit het Instituut voor Pre- en Protohistorie te Amsterdam, maakt duidelijk dat in de loop van de 2e eeuw na Chr. het gehele landschap in Midden-Delfland stelselmatig over grote gebieden ontgonnen werd. Zo zijn er greppels aangetroffen die over meer dan een kilometer lengte gevolgd konden worden. Deze greppels die in de eerste plaats voor de waterhuishouding gegraven zullen zijn, kunnen mogelijk ook gediend hebben als eigendomsbegrenzingen. Deze planmatige aanpak op grote schaal doet een ingrijpen van hogerhand vermoeden. Dergelijke ontginningen zijn ook bekend uit bijvoorbeeld Frankrijk bij steden als Arles en Avignon en in het Engelse Wentlooge Level (Zuidoost-Wales). Er is echter wel een verschil, want elders in het Romeinse Rijk verliep de ontginning volgens blokverkavelingen, terwijl in Midden-Delfland het natuurlijk reliëf zelf uitgangspunt was voor de ontginning. Een bemoeienis van de Romeinen ligt echter ook hier voor de hand. De Romeinen hadden namelijk baat bij een grootschalige ontginning. De duizenden in ons land gelegerde Romeinse soldaten, naar schatting in de eerste eeuw meer dan 40.000[35], moesten immers ook gevoed worden. Jaarlijks had het leger tussen de 8400 en 21.000 ton graan nodig. Gezien de hoge kosten voor transport zal men het graan zo dicht mogelijk bij huis hebben betrokken.[36] De inheemse boeren produceerden echter niet voldoende om aan de vraag te kunnen voldoen. Om te voldoen aan de toenemende vraag naar voedsel, lag het dus voor de hand om de vruchtbare gronden zoveel mogelijk te ontginnen. De grootschalige ontginningen in de 2e eeuw, roepen herinneringen op aan de ontginning van het Hollandse gebied door de Hollandse graven die plaatsvond vanaf 985. De graven maakten volgens historische bronnen gebruik van Friezen om het woeste land, dat

zij van de keizer in leen hadden gekregen, te ontginnen. Ook bij deze ontginning vormde het natuurlijk reliëf aanvankelijk het uitgangspunt. Of de Romeinen ook gebruik maakten van buitenstaanders is nog onduidelijk. Het plotseling verschijnen van omgreppelde boerderijen met een opvallend hoog percentage import aardewerk rond 150 na Chr. zou daar echter wel eens op kunnen wijzen.

Leiden alle wegen naar Vlaardingen?

Uit de Romeinse Tijd is een wel heel bijzondere kaart overgeleverd: de 'Tabula Peutingeriana'. Op deze kaart, die een 12e- of 13-eeuwse kopie is van een Romeinse reiskaart uit de vierde eeuw, wordt direct ten noorden van de Oude Maas een weg afgebeeld. Deze weg zal op de zandige Maasoeverwal-afzettingen hebben gelegen die helaas in later tijden grotendeels, zo niet geheel zal zijn geërodeerd. Langs de weg wordt ook de plaats Flenio afgebeeld en aangezien vrijwel alle afgebeelde plaatsen op de kaarten betrekking hebben op versterkingen, lijkt ook Flenio tot deze categorie gerekend te mogen worden. Op basis van de gemelde afstanden is het heel goed mogelijk dat deze versterking in Vlaardingen heeft gelegen. Vlaardingen lag reeds in de Romeinse Tijd op een kruispunt van waterwegen: de weg moest niet alleen het Vlaardingstelsel passeren, maar ook de Merwede die in die periode net was ontstaan.[37] Om deze waterlopen te kunnen passeren kan men hier een brug of een pontverbinding verwachten. Door latere overstromingen zijn de oude oeverwallen van de Maas echter grotendeels opgeruimd, zodat de kans klein is, dat er nog restanten in de bodem aanwezig zijn. Het is denkbaar dat de niet controleerbare verhalen over 'Sclavenburg'[38] en het mythische verhaal dat het oude Vlaardingen zou zijn overstroomd[39], zijn ingegeven door de restanten van een Romeinse versterking die bij laag water in de Vroege Middeleeuwen nog zichtbaar waren. Zolang archeologisch bewijsmateriaal ontbreekt, blijft het bovenstaande echter niet meer dan een hypothese.

Romeinse invloeden

Hoewel tot op heden in Vlaardingen nog geen sporen zijn ontdekt van de Romeinen, blijkt uit de vondsten die gedaan worden, dat de Romeinen wel het dagelijkse leven van de inheemse boer beïnvloedden. Grote sociale gevolgen zullen ongetwijfeld de rekruteringen van de mannen hebben gehad voor de inheemse samenleving. De massale rekrutering zal tot drastische veranderingen hebben geleid in de dagelijkse demografische verhoudingen in de inheemse nederzettingen. Het dagelijkse leven zal vooral door vrouwen, kinderen en ouderen zijn gerund. Misschien dat de sterke vermindering van versierd aardewerk wel komt doordat de vrouwen hun tijd efficiënter moesten benutten omdat door de afwezigheid van de mannen zij meer taken op zich moesten nemen.[40] Er zal minder

Een keltisch paardje. Een met emaille ingelegde mantelspeld uit circa 70-100 na Chr. Gevonden op het bedrijventerrein Hoogstad. (Tek.: B. Koster, VLAK)

tijd zijn geweest voor het verfraaien van het aardewerk, men zal zich beperkt hebben tot de meer functionele vorm. Dit zou wel eens heel goed kunnen verklaren waarom het percentage versiering op het aardewerk in de Romeinse Tijd zo drastisch is teruggelopen.[41] De gerekruteerde mannen die terugkeerden, brachten ook nieuwe gewoontes met zich mee die ze in het leger hadden opgedaan. Niet alleen was het Romeinse leger een ware smeltkroes van verschillende culturen, maar ook werden de Canefaatse mannen in verre uithoeken van het Romeinse Rijk gelegerd: bijvoorbeeld te Roemenië.[42]

De contacten met de Romeinen komen tot uiting in het vondstmateriaal: een bespijkerde schoen van het Hoogstad-terrein toont aan dat men de Romeinse mode letterlijk op de voet volgde. Kippenbotjes en oesters laten zien dat men ook de Romeinse eetgewoontes overnam. De Romeinen introduceerden ook het gebruik van spijkers, die dan ook in groten getale aangetroffen worden in de inheemse nederzettingen. Mogelijk dat ook de fragmenten van daktegels erop wijzen, dat sommige inheemse boeren hun boerderijen bouwden met Romeinse allure. In Rijswijk zijn in een inheemse nederzetting de restanten aangetroffen van een tufstenen gebouw dat zelfs de beschik-

king had over een centraal verwarmingssysteem.[43] Sommigen zullen ook het Romeinse schrift geleerd hebben, zoals blijkt uit vondsten met Romeinse inscripties die elders in Midden-Delfland gedaan zijn, zoals een botje uit een inheemse-Romeinse terp te Schipluiden waarin het woord 'Milites' was gekrast, wat 'soldaat' betekent.[44]
De Romeinen introduceerden ook een nieuw soort aardewerk dat gemaakt werd op de draaischijf en in ateliers door mannen voor de markt werd geproduceerd. Nieuw was ook het gebruik van tafelwaar, die met name in fraai aardewerk werd vervaardigd. Het import aardewerk maakt aanvankelijk, rond 70 na Chr. slechts enkele procenten uit van het totale aardewerk. In de tweede helft van de tweede eeuw loopt dit percentage echter op tot circa 70%. We kunnen slechts gissen naar de redenen waarom dit import aardewerk zo aansloeg. Misschien vond men het gewoon mooier of gaf het de bezitter een bepaalde status. Het is niet ondenkbaar dat ook de verandering in werkzaamheden meespeelde. De vrouwen die voorheen het aardewerk gemaakt zullen hebben, kregen er immers zoveel taken bij, dat het efficiënter werd om het aardewerk aan te schaffen dan om het zelf te vervaardigen.

De aanwezigheid van tienduizenden soldaten in Zuid-Nederland, op het hoogtepunt zeker meer dan 40.000, stimuleerde ook de marktwerking. Voor een belangrijk deel zullen de soldaten door middel van transporten zelf voor hun voedsel gezorgd hebben. Toch zal men voor een belangrijk deel ook afhankelijk zijn geweest van de lokale bevolking. Dit zal tot gevolg hebben gehad dat de inheemse bevolking, die tot dan toe voornamelijk zelfvoorzienend zal zijn geweest, zich ook meer ging richten op het produceren voor de markt. De surplusproducten kon men verhandelen met de Romeinse goederen. Aangezien munten in inheemse context nauwelijks gevonden worden - in Vlaardingen zijn tot op heden slechts vijf Romeinse munten gevonden - zal er van een echt geldverkeer nog geen sprake zijn geweest.[45] Het produceren voor een markt zal geleid hebben tot op een grotere schaal in cultuur brengen van het landschap voor de veeteelt dan wel de akkerbouw. Elders is geconstateerd dat de gemiddelde schofthoogte van de dieren toenam, waarvan de oorzaak gezocht moet worden in de introductie van nieuwe dierenrassen of speciale fokprogramma's.[46]

We moeten echter oppassen dat we de gevolgen van de Romeinse beïnvloeding, die we het Romaniseringproces noemen, niet overdrijven. Het zijn juist de voorwerpen in een inheemse nederzetting met een Romeins tintje, die de aandacht krijgen waardoor ze onevenredig veel gewicht dreigen te krijgen. Het overgrote deel van de vondsten blijft immers karakteristiek voor de inheemse samenleving en vormt een groot contrast met datgene wat in Romeinse versterkingen en Romeinse woonplaatsen wordt aangetroffen. Voor een groot deel zullen de inheemse tradities dan ook gewoon in stand zijn gehouden. Niettemin zal de rekrutering van de inheemse mannen door de Romeinen tezamen met de toegenomen marktwerking wel bijgedragen hebben tot nieuwe economische en sociale ontwikkelingen in de inheemse samenleving.

Alles loopt in het water

We begonnen met een bewoningshiaat rond het jaar nul. Hierboven is getracht dit te verklaren uit toenemende wateroverlast. Dankzij technologische innovaties van de inheemse bevolking kon men het gebied toch goed bewoonbaar maken. Onder de Romeinse overheersing brak een grote bloeiperiode aan. Nieuwe mensen, nieuwe producten, nieuwe ideeën, een groeiende bevolking en grootschalige ontginningen waren het gevolg. Na een periode van dik twee eeuwen voorspoed kwam rond 260 na Chr. plots een einde aan de bewoning. Germaanse invallen leiden ertoe dat de Romeinen het deltagebied grotendeels opgaven, zo beschrijft althans menig geschiedenisboek. Opvallend is echter dat ook van de inheemse bevolking tussen de vierde eeuw tot ver in de 7e eeuw na Chr. geen spoor is terug te vinden. Waar zijn de bewoners gebleven? Deze massale ontvolking geldt wederom voor een groot deel van West-Nederland. Het zal ongetwijfeld een samenspel zijn geweest van verschillende factoren. Een belangrijke oorzaak was zeker de waterhuishouding. In de eerste eeuw zien we het eerste lokale ingrijpen van de inheemse boeren in de waterhuishouding met behulp van dammen met duikers en het uitgraven van dichtgeslibde prielen en kreken. Na dit succesvolle begin, startte in de loop van de 2e eeuw na Chr. op initiatief van de Romeinse overheid een grootschalige ontginning van de kleigronden, de ontginning zal ook gepaard zijn gegaan met een complex waterbeheer. Het waterpeil moet immers gereguleerd worden, daarover moesten goede afspraken worden gemaakt. Het 'poldermodel' avant la lettre deed zijn intrede. Door de ontwatering van het landschap gingen echter de klei- en veengronden inklinken, waardoor het landschap daalt en men in toenemende mate last zal krijgen van water. In reactie hierop ging men meer en diepere greppels graven. Hierdoor werd het landschap verder ontwaterd en ging het dus verder inklinken, waardoor de greppels nog dieper uitgegraven moesten worden. Het paard van Troje was in huis gehaald. Uiteindelijk zouden er bemalingstechnieken moeten worden ingezet. De inheemse bevolking had daar nog geen antwoord op. De Romeinen kenden het principe van de molen al wel, maar er is geen bewijs dat ze die ook in Nederland voor bemaling hebben ingezet. Het principe van bemaling werd in Nederland als eerste land ter wereld pas in de Late Middeleeuwen toegepast. In ieder geval was er door de grootschalige ontginningen in de 2e eeuw een probleem geschapen van toenemende wateroverlast. De

Romeinen hadden een goede organisatie en hadden wellicht de oplossingen kunnen bieden voor deze problematiek van het watermanagement, ware het niet dat ze uit het deltagebied werden verdreven door invallende Germanen. Of waren de problemen met de waterhuishouding zelf de oorzaak van het wegtrekken van de Romeinen? Het experimentele ingrijpen van de inheemse boeren, de aanleg van dammen en duikers, bood aanvankelijk een oplossing voor een oud probleem. Het leidde uiteindelijk tot een onbeheersbare waterhuishouding waaraan op een aantal plaatsen in het Maasmondgebied nog een dun veenlaagje herinnert.

Vroege Middeleeuwen

Ontstaan van de nederzetting Vlaardingen

Het eerste teken van leven uit Vlaardingen krijgen we in 726/727 als bisschop Clemens Willibrord een kerk met toebehoren, gelegen in de Maasmond in de gouw 'Marsum', schenkt aan het door hem beheerde klooster Echternach. In de akte wordt omschreven dat het geheel gelegen is in een moerasland of gors waarop kudden schapen grazen, waaruit we kunnen opmaken dat toen de schapenteelt een belangrijke bron van inkomsten zal zijn geweest. Uit de akte blijkt verder dat de kerk eerder door Heribald aan Willibrord is geschonken. Over het tijdstip van die schenking valt niets te zeggen. De schenking kan zelfs hebben plaatsgevonden voor de wijding van Willibrord tot bisschop in 695. De wijding van de kerk kan eveneens al veel eerder hebben plaatsgevonden en kan zijn verricht door een ander dan Willibrord.[47] In een kerkenlijst van Echternach, die dateert uit de eerste helft van de 11e eeuw wordt Vlaardingen genoemd als moederkerk.[48] Op grond hiervan en ook op die van latere eigendomskwesties heeft men de kerk te Vlaardingen geïdentificeerd
als de kerk die genoemd wordt in de akte van 726/727. Als deze identificatie juist is, dan valt op dat de naam Vlaardingen in het document niet genoemd wordt. Was de naam Vlaardingen nog niet in gebruik? Bestond de nederzetting wellicht nog niet? Vaak werden de kerken gesticht op plaatsen waar heidense heiligdommen stonden die doorgaans buiten de nederzetting waren gelegen. Op deze wijze hoopte men het heidense geloof te vernietigen en de oude heilige plek in stand te houden en te gebruiken voor de kerstening. Of dat in Vlaardingen ook het geval was, kunnen we niet zeggen. De oudste bewoningslagen liggen namelijk vele meters diep in de ondergrond verborgen. Archeologisch onderzoek op de locatie Fonotheek (hoek Hoogstraat/ Peperstraat) heeft wel vondsten opgeleverd die uit het einde van de 7e eeuw of het begin van de 8e eeuw kunnen dateren.[49] Oudere middeleeuwse vondsten zijn tot op heden niet ontdekt. Dit kan erop wijzen dat de bewoning pas aanvangt met de stichting van de kerk. Maar eigenlijk weten we nog te weinig om concrete uitspraken te doen of de kerk, dan wel de nederzetting ouder is.

Waar staat de oudste kerk?

Sommigen menen dat de oudste kerk aan de zuidzijde van de kerkheuvel gezocht moet worden. Volgens Hoek (1973A) maakte de erosie van de kerkheuvel door het opdringende Maaswater de verplaatsing van de kerk en daarmee de nederzetting in de 12e eeuw noodzakelijk. Op basis van opgravingen concludeert Hoek dat de hele terp voorafgaande aan de bouw van de nieuwe kerk kort voor 1156 in één keer wordt opgehoogd met twee meter. Vervolgens maakt hij hieruit op dat als een oudere kerk op deze plaats had gestaan, deze door de ophoging onbruikbaar was geworden.[50] Hoek haalt ook een historische bron aan uit 1494 waarin Vlaardingers zich erover beklagen dat de rivier zijn bedding steeds meer in noordelijke richting verlegt, waardoor er grond voor de kerkheuvel is weggespoeld, waarbij in het verleden (dus enige tijd voor 1494) boomstamkisten met skeletten aan het daglicht kwamen. Bij waarnemingen ten zuiden van de kerkheuvel, de Bredesteeg en de Zomerstraat, zijn verspoelde scherven aangetroffen uit de 12e t/m de 15e eeuw. Op grond van al deze gegevens concludeert Hoek dat de oude nederzettingskern met de kerk iets zuidelijker heeft gelegen. Struijs (1998) heeft onlangs nieuwe argumenten aangedragen voor de verplaatsing van de kerk. In 15e- en 16e-eeuwse bronnen wordt een Willibrordushuisje genoemd. Dankzij een akte uit 1583 heeft Struijs kunnen achterhalen dat dit huisje tussen de Brede Steeg en de hoek Markt/Maassluissedijk heeft gestaan. Maar wat moeten we ons bij een Willibrordushuisje voorstellen? Een herinneringskapel? Een overkapte doopput of Willibrords woonhuis?[51] Struijs vermoedt dat het betrekking heeft op de oudste kerk.[52] Er moeten echter enige kanttekeningen bij deze hypothese geplaatst worden. De oudste kerk zal gebouwd zijn op gewijde grond en zal alleen onder heel bijzondere redenen worden verplaatst. De overstromingsramp op 21 december 1163 kan daarvoor niet de reden zijn geweest, want voor die datum was men al begonnen met de bouw van een grote tufstenen kerk, die op de plaats staat van de huidige kerk. Maar was het wel de intentie om een kerk te bouwen? Hoek heeft gesuggereerd dat graaf Dirk VI grootse plannen heeft gehad met de bouw van een nieuwe kerk voor de hoofdstad van zijn graafschap. In 1156 kreeg graaf Dirk VI de kerk te Vlaardingen die toebehoorde aan het klooster te Echternach geheel in bezit, stelde zijn kapelaan Thidbald aan als pastoor en gaf hem opdracht tot het bouwen van een grote moderne kerk in zijn hoofdstad. De plattegrond van de kerk was vaak om politieke redenen gebouwd naar een bepaald model. Volgens Hoek roept het bouwplan sterke herinneringen op aan de grote Benedictijner kloosterkerken die aan het

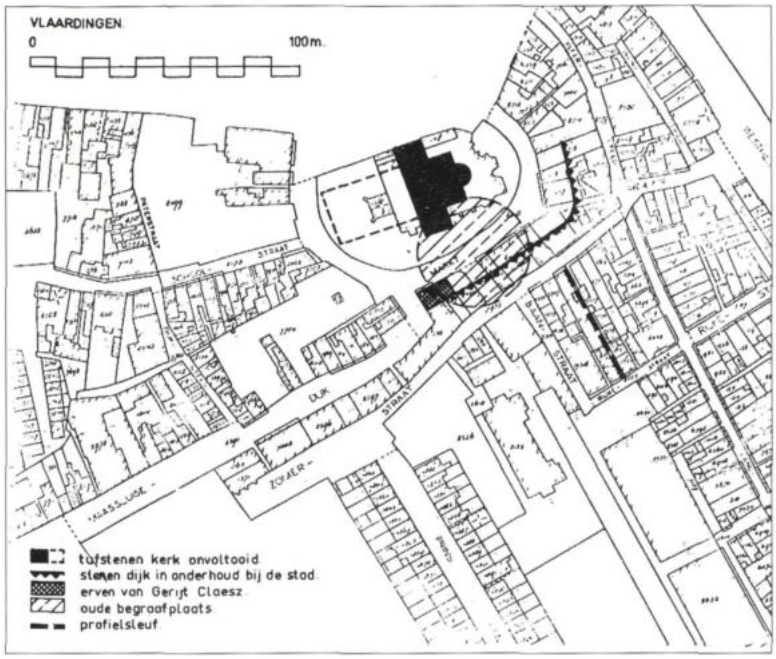

De kerkheuvel met omgeving en de ligging van de oude begraafplaats met kerk (gerasterd) volgens Hoek (1973A). (Bron: Hoek, 1973, p. 128)

einde van de 11e en in de eerste helft van de 12e eeuw in Normandië zijn gebouwd. Volgens Van Bommel lijkt de kerk ook op de oudere Utrechtse kerken van Paulus, Jan en Pieter waaruit hij concludeert dat het zeker om een klooster of kapittelkerk zou kunnen gaan. De later aangebouwde vieringstoren zou zelfs op de aanwezigheid van een belangrijk reliek kunnen wijzen, of zelfs op de mogelijkheid om er een grafelijke grafkerk te stichten.[53] Hoek suggereert dat de graaf mogelijk een nieuwe abdij wilde stichten in Vlaardingen.[54] Deze hypothese werpt dan een heel ander licht op de zaak. In het graafschap Holland bestaan in de 12e eeuw welgeteld slechts twee abdijen, te weten te Egmond (omstreeks 950 gesticht) en Rijnsburg (gesticht in 1133). De abdijen zijn belangrijke centra voor kennis en administratie. De verhouding tussen de abdij van Egmond en de graaf was echter in de 12e eeuw zeer slecht geworden. Wellicht was de abdij van Rijnsburg gesticht om de machtspositie van de adbij van Egmond te doorbreken. De verhouding tussen de graaf en de abdij van Egmond zal er niet bepaald door zijn verbeterd. De bouw van een nieuwe abdijkerk te Vlaardingen is in dit licht om de macht van de abdij van Egmond te breken, niet onlogisch. De overstromingsramp in 1163 gooide echter roet in het eten. De oude kerk werd bij die gelegenheid behoorlijk aangetast, terwijl de nieuwe kloosterkerk nog niet was afgerond. De prioriteit van de graaf zal toen in eerste instantie bij het dijkenherstel hebben gelegen. Inmiddels had de interesse van de graaf zich reeds verlegd naar andere steden. De graaf hervatte de bouw van de kloosterkerk niet meer. Het halfafgebouwde kloosterkerk kon echter wel in gebruik worden genomen als kerk. Als deze gedachtegang juist is, zullen er ter plaatse van het Gat in de Markt inderdaad de restanten van een oudere kerk moeten worden aangetroffen. De hierboven geschetste gedachtegang verschilt in de hypothese van Hoek daarin, dat we een eventuele verplaatsing van de kerk niet toeschrijven aan een bewuste keuze, maar dat deze voorvloeit uit een samenloop van omstandigheden: de overstroming van 1163 waarbij de oude kerk werd vernield en de onvoltooide abdijkerk in gebruik werd genomen als nieuwe kerk. Het lijkt echter aannemelijker dat de oude kerk gewoon onder de huidige gezocht moet worden, en dat het Willibrordushuisje geen betrekking heeft op de kerk, maar bijvoorbeeld op de pastorie. Alleen archeologisch onderzoek op en rond kerk kan enige antwoorden geven op deze vraagtekens die opduiken uit dit mistige deel van het Vlaardingse verleden.

Strijd tegen het water

De locatie van de kerk is niet toevallig. Zij ligt juist op de oeverwal van de Vlaarding, de natuurlijke haven die later voor economische voorspoed zou zorgen. Omdat de oeverwal regelmatig overstroomde, begonnen de bewoners hun woongrond op te hogen met kleizoden, huisafval en zelfs mestpakketten. Het is nog onduidelijk of er sprake is van een centraal geleide ophoging van de terp, of dat de ophogingen plaatsvonden vanuit individuele huiserven. Wel is duidelijk dat de ophogingen verspreid in de tijd plaatsvonden. Uiteindelijk ontstond er een reuzenterp die reikt van de Vleersteeg tot ten westen van de Dijksteeg, waarmee het ophogingspakket een doorsnede in oost-west richting van tegen de 200 meter heeft verkregen. Dit pakket heeft ter hoogte van de kerk een dikte van circa 6 m, terwijl dit bij de Dijksteeg altijd nog 4 m bedraagt. In deze ophogingslagen zijn de bewoningsrestanten uitstekend geconserveerd en vormen dan ook een zeer belangrijke bron van informatie over de oudste fasen van de nederzetting Vlaardingen. De ophogingslagen boden dan wel ter plaatse afdoende bescherming tegen het opdringerige Maaswater, het omringende land bleef grotendeels onbeschermd. Bovendien nam de wateroverlast in de loop van de Middeleeuwen toe. Er voltrok zich namelijk een belangrijke verandering in de stroomrichting van de rivie-

ren. Het water van de Oude Rijn werd vanaf de Romeinse Tijd in toenemende mate via de Lek afgevoerd naar de Merwede. Toen in 1122 de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede werd afgedamd, had de Oude Rijn haar betekenis als vaarroute reeds verloren. Binnen enkele decennia na de afdamming in 1122 was de oude Rijnmond bij Katwijk geheel verland.[55] De toename van waterafvoer via de Merwede was aanvankelijk voor Vlaardingen zeer gunstig. Er ontstond een belangrijk kruispunt van waterwegen bij Vlaardingen waarbij de kreek Vlaarding goed als een haven kon functioneren. Het water drong echter steeds meer richting de terp waarop Vlaardingen gebouwd was. Naast het agressieve Maaswater, kreeg men ook uit een geheel andere hoek te maken met wateroverlast. Door de ontginningen, het graven van sloten, vanaf de 10e eeuw, klonk de grond in, waardoor men in toenemende mate last ging krijgen van grondwater. De boerderijen rond de nederzetting Vlaardingen werden dan ook gebouwd op de oude fossiele kreeklopen. Deze lagen door inklinking van het veen en slappe klei als hoge zandige kleibanen in het landschap. Om de boerderijen extra tegen het water te beschermen, hoogde men het huiserf op waardoor ook hier terpen ontstonden. De oudste terpen en dijken (Groeneweg en Broekweg) dateren uit de 11e eeuw. In 1134 werd het Maasmondgebied getroffen door een overstromingsramp. Als reactie daarop liet de graaf direct langs de Maas een dijk aanleggen. Hierdoor werden de uiterwaarden aanzienlijk verkleind, waardoor de kans op een grote overstromingsramp juist groter werd. Bij hoog water kon het rivierwater geen kant meer op waardoor de druk op de dijken toenam. Op 21 december 1163 trof een grote overstromingsramp het Maasmondgebied. Bij Vlaardingen werd de dijk over een lengte van meer dan 2 km weg geslagen met als gevolg dat een groot deel van het land onder water kwam te staan. Alleen de bewoners op de hoge kreekruggen en terpen hielden hun voeten droog. Een enkele decimeters dik kleipakket, het zogeheten 'Vlaardingendek', herinnert nog aan deze overstromingsramp.[56] Het dijkherstel liet niet lang op zich wachten: de abdij van Egmond ging in opdracht van de graaf direct aan de slag. De dijk werd meer landinwaarts gelegd, zodat het Maaswater weer de ruimte kreeg. In 1170 trof opnieuw een grote overstroming het Maasmondgebied. Op grond van het ontbreken van kleidekken in Vlaardingen vermoedt Hoek dat het dijkherstel toen al gereed was. De vraag is echter of een dergelijke kleilaag zich duidelijk laat onderscheiden van die uit 1163. In ieder geval kreeg het Maaswater wel erg veel bewegingsruimte, want deze kon helemaal tot aan de terp komen. Deze dreigde dan ook door het wassende water af te kalven. In 1459 had het Hoogheemraadschap van Delfland een stenen muur laten bouwen die de kerkheuvel tegen de afslag moest beschermen.[57] Bij archeologisch onderzoek in 1989/1990 op de locatie Bredesteeg is deze muur aangetroffen. Blijkbaar bood de muur onvoldoende bescherming, aangezien de Vlaardingers zich in 1494 erover beklaagden dat door de slag van het water de stenen muur deels ingestort was. Uiteindelijk wist men het Maaswater te temmen door het aanleggen van zogeheten duikeldammen. De Baanstraat, een zijstraat van de Zomerstraat, gaat terug op een dergelijke duikeldam. Het betreft een aardlichaam van tientallen meters lengte dat aan beide zijden beschoeid was met palen. Dankzij deze duikeldammen werd de stroom van het Maaswater geremd en werd de aanslibbing bevorderd waardoor Vlaardingen langzaam maar zeker in zuidelijke richting kon worden uitgebreid. Zo leidde de bescherming van de terp uiteindelijk, al dan niet bewust, tot stadsuitbreiding in zuidelijke richting.

Vlaardingen grafelijk hoofdstad

De nederzetting van Vlaardingen was op de kruising van de waterwegen van Oude Maas en de Merwede zeer gunstig gelegen om zich te ontwikkelen tot handelsplaats. Dankzij de Vlaarding had men ook de beschikking over een natuurlijke haven. Deze gunstige ligging had tot gevolg dat de Hollandse graven in Vlaardingen een hof stichtten. Voor de aanwezigheid van een grafelijk hof te Vlaardingen zijn diverse historische aanwijzingen. Zo wordt Vlaardingen meermalen genoemd als plaats van handeling van belangrijke slagen (1018 en 1049) omdat de graven te Vlaardingen illegaal tol hieven. In 1076 raakte hertog Godfried bij een expeditie bij Vlaardingen ernstig gewond door een aanslag van een dienaar van Dirk V.[58] In eigentijdse kronieken wordt Graaf Dirk IV (1039-1049) van Vlaardingen ('Theodericus de Phlardirtinga') genoemd. Toen in 1078 afgezanten van de graaf naar Goslar kwamen om de koning te spreken, werden ze aangeduid als 'Vlaardingers'.[59] Ook zijn er in Vlaardingen in de periode 1080 tot 1121 (mogelijk al eerder en wellicht ook later) munten geslagen.[60] De muntslag te Vlaardingen zal waarschijnlijk nauw samen hebben gehangen met de tol die er al dan niet illegaal geheven werd en die met name in zilver zal zijn betaald.

Waar moeten we de grafelijke hof zoeken? Hoek (1973A) heeft op grond van historische aanwijzingen de locatie van dit grafelijk hof kunnen traceren en wel op de locatie Hogewerf. Dit is de locatie waar het Liesveldviaduct op de Markgraaflaan aansluit. Archeologisch onderzoek door het ROB (Rijksdienst voor Oudheidkundig bodemonderzoek) in 1992 bracht daar inderdaad grachten aan het licht. Het gaat om een terrein dat circa 110 bij 74 m groot is en omsloten wordt door twee grachten. De buitenste gracht is ongeveer 3,5 m breed en 1 m diep en kan in de 11e eeuw gedateerd worden. De binnenste gracht is circa 7 m breed en 1,8 m diep en bevat vondsten uit de 11e tot de 13e eeuw waardoor deze waar-

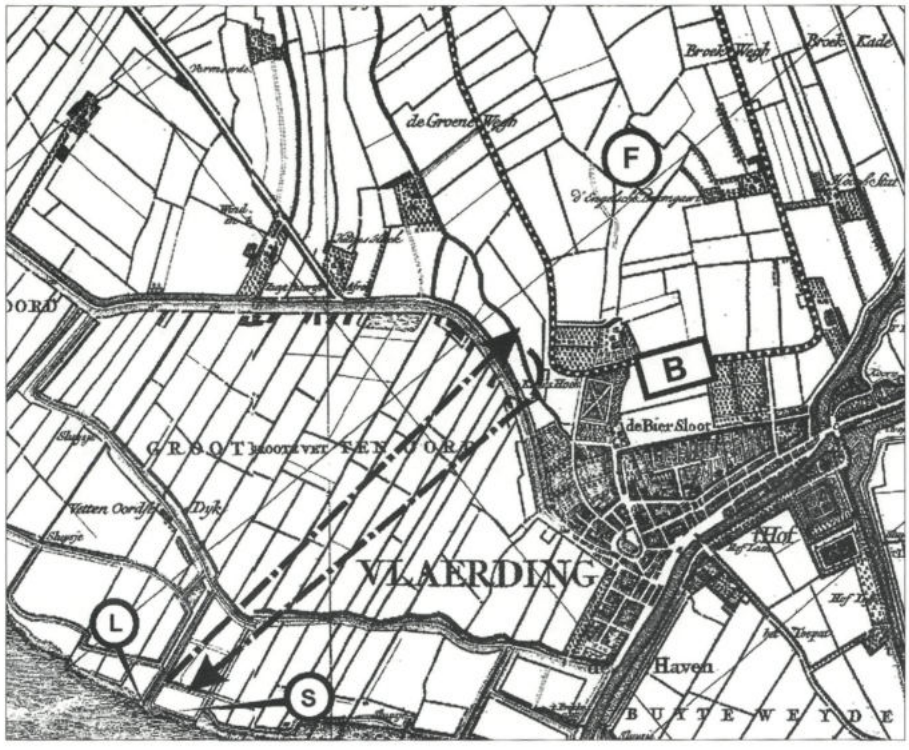

De locatie van de Hogewerf en de Groeneweg, de Markgraaflaan en de Broekweg op de kaart van Crucquius (1712); het keizerlijke leger landde op 29 juni 1018 vermoedelijk in de binnenbocht van de Merwede (L) bij Vlaardingen, waarna het oprukte richting de burcht (B) van de opstandige graaf Dirk III. De weg werd versperd door dijken (gestippelde lijn; Groeneweg/Markgraaflaan), waarachter de Friese kolonisten zich op de hoogopgeslibde oeverwallen (F) hadden verschanst. Het keizerlijke leger dat via een omweg wilde aanvallen, raakte door misleiding van de vijand in paniek, vluchtte vervolgens naar de schepen, alwaar (S) ze door de Friezen en het grafelijke leger werden afgeslacht (tek.: E. van der Linden, VLAK).

schijnlijk als de opvolger van de kleinere gracht kan worden gezien.[61]

In 985 kreeg graaf Dirk II van de Duitse keizer Otto III het wildernisregaal[62] in eigendom. Waarschijnlijk was dit het startsein voor grootschalige ontginningen van de wildernis, misschien mogen we het zelfs wel als aanleiding zien om een grafelijk hof te Vlaardingen te stichten. Bij de resultaten van het archeologische onderzoek uit 1992 wordt in ieder geval geen melding gemaakt van 10e-eeuwse of oudere vondsten.[63] Vanuit de grafelijke hof (ook wel aangeduid als curtis, villa of vroonhoeve) op de locatie Hogewerf werden de ontginningen gecoördineerd. Aan deze curtis waren ontginningsboerderijen verbonden, zogeheten mansi of cijnshoeven. De boerderijen met bijbehorende landerijen waren groot genoeg voor het dagelijkse onderhoud van een gezin. Gemiddeld bedroeg de hoeveelheid grond per boerderij circa 30 morgen (1 morgen is 0,8516 ha), wat tezamen 1 hoeve vormt.[64] Een belangrijk aandeel in de ontginning heeft een groep Friezen gehad die zich voor 1018 in het Merwedewoud hebben gevestigd. Aangezien in die periode de naam Friesland zich tenminste uitstrekte tot aan het Maasmondgebied, is het niet mogelijk om te bepalen waar we de herkomst van deze Friezen moeten zoeken. Om meer greep op de ontginningen te krijgen, onderwierp de graaf deze Friese kolonisten en gaf aan ieder een kavel om deze te bebouwen. Over de opbrengsten moesten zij belasting (cijns) afdragen aan de graaf. De kolonisten waren daarmee wel cijnsplichtig, maar geen horigen: zij hadden verder geen verplichtingen tegenover de graaf.

De oudste ontginningen die vanuit het grafelijke hof plaatsvonden, zijn op oude kaarten duidelijk herkenbaar. Bij deze ontginningen zijn de landschappelijke kenmerken het uitgangspunt waardoor ze onregelmatig van vorm zijn. Dit wijst erop dat de ontginning vanuit individuele boerderijen plaatsvond.[65] Dergelijke oude ontginningen vinden we met name direct rond de oude nederzetting Vlaardingen en valt samen met de klei- en zandafzettingen van het Vlaardingstelsel. Hier lagen de hoge en dus min of meer droge, opgeslibde vruchtbare gronden. Een voorbeeld van deze oudste ontginningen herkennen we op de kaart van Crucquius (1712) tussen de Groeneweg en de Broekweg. De verkaveling is hier zeer onregelmatig en het grillige slotenpatroon suggereert zelfs de loop van een kreek. Dit rechthoekige terrein sluit direct aan op het grafelijke hof. Ten tijde van deze ontginningen was het dijkenstelsel langs de Maas nog niet aangelegd. Gezien de toenemende wateroverlast in de 11e eeuw zal wel enige mate van bescherming van de ontginningen noodzakelijk zijn geweest. Waarschijnlijk mogen we de Groeneweg en de Broekweg als oude dijken beschouwen.[66] Deze dijken hadden tot doel bescherming te bieden tegen het agressieve Maaswater. Daarom zijn de dijken aan de landzijde,

Munten geslagen in Vlaardingen. Vlaardingen was in de 11e en de 12e eeuw de hoofdplaats van het graafschap Holland. (Bron: Jacobi, 1997)

waar de hoogveenkussens lagen, open. Daar hoefde men aanvankelijk nog geen wateroverlast te verwachten. Door inklinking vanwege de ontginningen zou dat echter op den duur veranderen. De ontginningen van het veengebied die later aanvingen, worden gekenmerkt door regelmatige en zeer lange kavels, de zogeheten strekweren. Hierbij gaat het om grote terreinen die door de graaf in één keer zijn uitgegeven. Dergelijke grootschalige ontginningen hebben vanaf het einde van de 11e eeuw plaatsgevonden.[67]

De slag bij Vlaardingen. Fantasieprent uit de 19e eeuw. (Bron: stadsarchief)

De slag bij Vlaardingen

De graven van Holland, die in de marge van het Duitse Rijk opereerden, eigenden zich ook rechten toe die zij niet mochten uitoefenen. Graaf Dirk III hief illegaal tol op de Maas. Het heffen van tol was een keizerlijk recht, graaf Dirk III was dan ook in overtreding. Tielse kooplieden beklaagden zich dan ook bij de keizer dat de handel op Engeland daardoor vrijwel stil kwam te liggen met als gevolg een daling van de belastinginkomsten voor de keizerlijke schatkist.

Op de rijksdag in april 1018 in Nijmegen bepaalde keizer Hendrik II dat de tol van zijn opstandige neef, Graaf Dirk III illegaal was en gaf opdracht aan hertog Godfried om met een keizerlijk leger de eigenzinnige graaf aan te pakken. Op 29 juli vertrok er waarschijnlijk vanuit Tiel naar Vlaardingen een keizerlijk leger. Op de slag die die dag te Vlaardingen plaatsvond, zal hier wat dieper worden ingegaan. Hoek, die we al diverse malen hebben genoemd, heeft met betrekking tot de slag een hypothese gelanceerd
die veel navolging heeft gekregen bij andere onderzoekers. Op een aantal essentiële punten zijn er echter nieuwe inzichten ontstaan. Hoek vermoedt op grond van de historische passages van Alpertus van Metz dat de keizerlijke legers in de binnenbocht van de Maas van boord gingen tussen Vlaardingen en Maassluis. Vervolgens laat hij de keizerlijke legers oprukken naar de grafelijke burcht die gelegen zou zijn in Maasland, waar volgens hem de ronde vorm van de burcht ter plaatse van de kerk nog altijd te herkennen is. De graaf die zich met een leger verschanste in de burcht hield contacten met het Friese volksleger dat op hogere vlaktes bij Vlaardingen verscholen lag. Hoek dirigeert het keizerlijk leger via het veenwatertje de Gaag richting Maasland. Alpertus schrijft dat de weg van het keizerlijk leger versperd werd door 'fossis', waarin Hoek de sloten herkent die haaks op de Gaag staan. Hierdoor moet Godfried terugkeren naar de plaats waar ze aangemonsterd zijn met als doel om via een omtrekkende beweging alsnog richting de burcht van Maasland te gaan. Tijdens de terugtocht ontstond echter paniek, volgens Alpertus omdat iemand van de tegenpartij in de achterhoede zou hebben geroepen dat Godfried wegvluchtte. De aanhangers van de graaf in de burcht maakten

vervolgens het volksleger door middel van gebaren attent op het vluchtende rijksleger. De Friezen zagen hun kans schoon en vielen het rijksleger in de rug aan. Uiteindelijk zouden er aan de rijkszijde niet minder dan 900 doden zijn gevallen. De lijken werden beroofd van al hun bezittingen, zelfs hun kleding. Alpertus meldt dat over een afstand van 2 mijl langs de oever er zich een witte glans aftekende van de ontklede lichamen. Zelfs vijf maanden later, in december, lagen er nog lijken.

Er valt echter wel het een en ander op te merken over de plaatsbepaling van de grafelijke burcht door Hoek. De plaats van aanmonstering bepaalt Hoek op grond van de passage in Alpertus van Metz dat de schepen bij terugtrekking drooggevallen waren. De gedachte aan de binnenbocht van de Maas is in dit geval niet onlogisch. De situering tussen Vlaardingen en Maassluis is dan ook goed mogelijk. De tweede gedachtenstap, de plaats van de slag in Maasland, stuit wel op bezwaren. Ten eerste is er tot op heden geen enkel archeologisch spoor van een burcht te Maasland te herkennen. Booronderzoek door Heliniumleden ter plaatse van de kerk hebben geen aanwijzingen opgeleverd voor een versterking.[68] Ten tweede noemen alle contemporaine bronnen Vlaardingen als plaats van handeling en niet Maasland, terwijl de laatst genoemde nederzetting al enige tijd bestond. Ten derde zijn er volop historische bewijzen dat er een hechte band was tussen Vlaardingen en de graven. Ten vierde zijn er in Vlaardingen historische en archeologische bewijzen voor een grafelijk hof op de locatie Hogewerf (ter plaatse van het Liesveldviaduct). Eigenaardig is dat Hoek het bestaan van het grafelijke hof te Vlaardingen zelf als eerste op grond van schriftelijke bronnen heeft getraceerd. Zonder dit verder met argumenten te staven, gaat hij er blijkbaar vanuit dat dit grafelijke hof geen versterking kan zijn geweest. Archeologisch onderzoek heeft echter aangetoond dat het terrein omgeven is door grachten (zie hiervoor) en zodoende dus verdedigbaar moet zijn geweest. Ten vijfde zijn er ook landschappelijke elementen in Vlaardingen die overeenstemmen met de beschrijvingen van Alpertus van Metz. Alpertus beschrijft hoe het keizerlijke leger zijn oorlogspad versperd zag door 'fossis'. Deze term kan zowel met sloten als dijken vertaald worden. Hoek identificeert de 'fossis' met sloten die haaks op de Gaag staan. Het is echter waarschijnlijker dat we aan dijken moeten denken.[69] Welke dijken worden dan hier bedoeld? Zoals we hiervoor al hebben gezien, is het dijkenstelsel (Maassluissedijk) langs de Maas na 1134 aangelegd, dus deze dijken kunnen dat niet zijn. Al eerder is gesteld dat een rechthoekig terrein met een onregelmatig verkavelingspatroon omsloten wordt door de Groeneweg en de Broekweg. Waarschijnlijk dienden deze oude ontginningswegen aanvankelijk als dijken om de pas ontgonnen wildernis tegen het Maaswater te beschermen.[70] Deze dijken hadden aan de landzijde, waar het hoogveen lag en voordat de ontginningen aanvingen geen wateroverlast te vrezen was, een open einde. Het ligt voor de hand deze dijken te identificeren met de 'fossis' die door Alpertus worden genoemd die blijkens de beschrijving niet het gehele terrein omsloten. Ook rijst de vraag wat bedoeld kan zijn met de mededeling dat de Friezen zich verschansten op de hoger gelegen plaatsen. Er kan hier gedoeld zijn op de hoogveenkussens die grotendeels onontgonnen waren en daardoor als hoogtes in het landschap zichtbaar waren. In deze moeilijk toegankelijke hoogveengebieden zouden de zich verschansende Friezen zeker in het voordeel zijn geweest ten opzichte van het zwaarbepakte rijksleger. Aan de andere kant is het denkbaar dat juist de hoogopgeslibde oeverwallen worden bedoeld die met name rond de nederzettingskern Vlaardingen lagen. Al met al zijn er dus historische, archeologische, numismatische en landschappelijke aanwijzingen dat de grafelijke burcht in Vlaardingen heeft gelegen waarbij de locatie Hogewerf ter hoogte van de Markgraaflaan en het Liesveldviaduct daarvoor het meest in aanmerking komt.

Nieuwe machtsstructuren

In de 11e en de 12e eeuw heeft Vlaardingen zich ontwikkeld tot de belangrijkste nederzetting binnen het graafschap Holland. Nieuwe ontwikkelingen deden zich echter voor. Er waren andere belangrijke vestigingen van het grafelijke gezag ontstaan: Dordrecht, Haarlem en Leiden. De overstromingsramp van 1163, waarbij een groot deel van de ontginningen verloren zal zijn gegaan, zal de interesse van de graven in Vlaardingen aanzienlijk hebben doen verminderen. De grafelijke hof wordt waarschijnlijk na het overlijden van graaf Floris III (1190) verdeeld over diens zoons, graaf Dirk VII en Floris.[71] Het hof werd in 1206 tezamen met het burggraafschap van Leiden verkocht aan verschillende particulieren onder leenverband.[72] De leenmannen van de graaf zagen hun status in de loop van de 12e eeuw stijgen, hetgeen zich ook ging vertalen in hun woonplaatsen. Er ontstond een klasse van welgeborenen (ridders, heren, adel) die op grond van hun status verplicht waren zich te onderscheiden van de niet welgeborenen (huislieden, boeren, ambachtslieden etc.). De welgeborenen deden dat door het wonen op verdedigbare woonplaatsen, die we aanduiden met de term kastelen. De oudste kastelen in het Maasmondgebied zijn opgebouwd uit een houten toren op een aarden heuvel, die voorzien is van een omgrachting. Opvallend is dat de locatie van de oudste kastelen samen vallen met de oude ontginningsboerderij. Het toponiem Clattenburg doet vermoeden dat hier een dergelijk kasteel heeft gestaan. Aan het einde van de 12e eeuw wordt baksteen als bouwmateriaal geïntroduceerd, zodat in de loop van de 13e eeuw de torens in baksteen worden opgetrokken. Voorbeelden hiervan zijn Holy en de

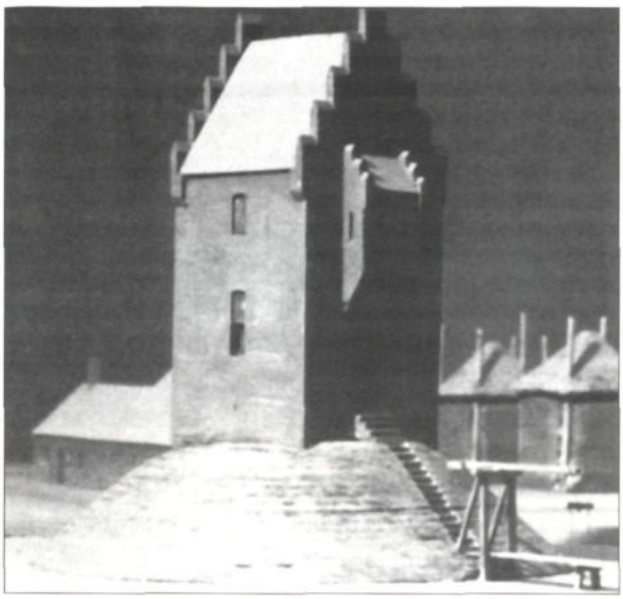

Reconstructie van kasteelheuvel Holy (uit: Van steurvisser tot stedeling).

Joffer Aechtenwoning die rond 1240 gebouwd zijn door de broers van Hoylede.[73] Deze torens waren gebouwd op het maaiveld waarna de grond die vrij kwam uit de gracht tegen de toren werd geworpen, waardoor het gedeelte dat onder de grond kwam te liggen als kelder ging fungeren. In de tweede helft van de 13e eeuw ging men van het opwerpen van een heuvel over tot het omgrachten van een vierkant eilandje, waarbij de vrijgekomen grond uit de gracht wordt gebruikt voor de ophoging van het omgrachte eiland waardoor een rechthoekig egaal verhoogd platform ontstaat. Voorbeelden hiervan zijn aangetroffen op het terrein van 'd' Engelsche Boomgaert' (circa 1275)[74] en Steenhuizen (eind 13e eeuw).[75] Ook zijn er andere terreinen die op grond van hun vorm doen vermoeden dat er een kasteelterrein ligt, zoals in de boomgaard van Hoogstad.[76]

Een belangrijke opkomende nieuwe macht in het graafschap Holland was de stad. Waarschijnlijk kreeg Vlaardingen al aan het begin van de 13e eeuw stadsrechten die door Floris V in 1273 schriftelijk werden bekrachtigd.[77] De stad kreeg hiermee zelf het bestuursrecht. Hierdoor ontstond er een juridische tweedeling in Vlaardingen: de stad met haar burgers en het platteland. Dit laatste kwam onder beheer te staan van een ambachtsheer waardoor de naam Vlaardinger-Ambacht ontstond (oudste vermelding 1276). De ambachtsheer had het ook voor de 'helft' voor het zeggen in de stad.[78] De samenvoeging van beide gemeenten in 1941 kan dan eigenlijk ook als een hereniging worden beschouwd. Ook de waterbeheersing wordt steeds complexer waardoor een centrale aanpak gewenst was, hetgeen uiteindelijk uitmondde in de oprichting van het Hoogheemraadschap Delfland die alle zeggenschap had over alle waterstaatkundige zaken in Delfland.

We zijn met de 13e eeuw aangeland in een tijdperk waarin verschillende machthebbers en nieuwe ontwikkelingen in het spel kwamen: de stad Vlaardingen, het platteland met diverse edelmanswoningen (kastelen), de ambachtsheer en het hoogheemraadschap Delfland. De stadsrechten die Vlaardingen kort na 1200 heeft verkregen en die in 1273 door graaf Floris V werden bekrachtigd, bleken echter geen belofte voor de toekomst te zijn. Integendeel, het was niet veel meer dan een echo van het roemruchte verleden uit de 11e en de 12e eeuw. In 1206 kon Vlaardingen nog gerekend worden tot de belangrijkste steden binnen het graafschap Holland.[79] Bijna twee eeuwen later, in 1398, kwam Vlaardingen ondanks enige groei op de 28e en daarmee laatste plaats binnen de rangorde der steden.[80] De overstromingsramp van 1163 zou nog lang blijven nagolven in de Vlaardingse bewoningsgeschiedenis....

Het verhaal over de Vlaardingse bewoningsgeschiedenis laten we in de 13e eeuw eindigen omdat zich nieuwe ontwikkelingen, die hierboven even zijn aangestipt, zich voordoen. Met deze ontwikkelingen staan we aan het begin van een nieuw hoofdstuk in de Vlaardingse bewoningsgeschiedenis.

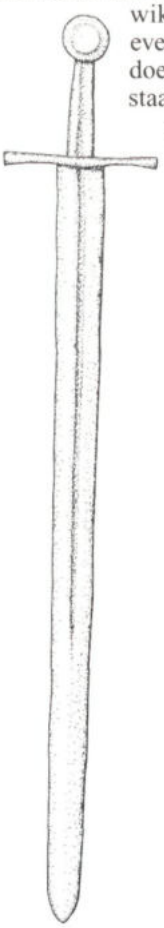

Dit zwaard (circa 1300) werd rechtopstaand in de kasteelgracht aangetroffen op de locatie 'd' Engelsche Boomgaert'. Vermoed wordt dat het bij een belegering in 1351 in de gracht terecht gekomen is. (Reconstructietek.: D. Schulz, VLAK)

Nawoord: het waarom achter ontwikkelingen

Geologische veranderingen hebben doorgaans gevolgen voor het landschap. In het Maasmondgebied was het het water dat bewoning mogelijk dan wel juist onmogelijk maakte: enerzijds boden de kreken en de hoogveenkussens goede mogelijkheden voor bewoning, terwijl anderzijds de bewoners juist met wateroverlast kampten. Het waren echter juist de landschappelijke kenmerken en de veranderingen daarin die duidelijke sporen achterlieten in de bodem. Bij moerasvorming werd veen gevormd en nederzettingsresten, ingebed in zand- en kleidekken, getuigen van overstromingen. Het wegtrekken of juist het binnentrekken van een bevolkingsgroep kon natuurlijk ook zijn ingegeven door meer maatschappelijke motieven, zoals overbevolking elders, of een zekere voorkeur op basis van cultureel bepaalde wensen. Dit zijn onderwerpen die voor een archeoloog veel moeilijker te bepalen zijn. Hierdoor neigt men zich te fixeren op geologische motieven voor het beschrijven van de bewoonbaarheid van een landschap. Natuurlijk is het zo dat een ondergelopen landschap niet bewoonbaar is, maar wanneer worden de omstandigheden zo moeilijk dat men het wonen daadwerkelijk opgeeft? We zien dan ook dat de bewoners in Delfland zich voortdurend aanpasten aan het landschap. Ondanks de veenscheuren en de verzakkingen in het veen zocht men in de IJzertijd en de Romeinse Tijd naar oplossingen in lichte houtconstructies en het bouwen op oude huisplaatsen. Ongetwijfeld zal men ook greppels voor de ontwatering hebben gegraven, ze zijn echter moeilijk in het veen terug te vinden.[81] Wel blijkt men in de Romeinse Tijd ook terpen aan te hebben gelegd, zoals de vindplaats bij Schipluiden bewijst. Toen het wonen in de Late IJzertijd verschoof naar de oeverwallen, waar weer andere specifieke problemen golden met betrekking tot de waterhuishouding, zien we dat men reeds in de Late IJzertijd gebruik gaat maken van dammen die gediend zullen hebben voor de regulering van de waterhuishouding. We zien dus dat de mensen de bewoonbaarheid niet hebben laten dicteren door landschappelijke factoren, maar dat de mens, innovatief als hij is, telkens naar mogelijkheden zocht om het landschap bewoonbaar te maken, dan wel te houden.

Waarom er tot op heden geen vindplaatsen in Vlaardingen zijn ontdekt die met zekerheid tussen 175 voor Chr. en 70 na Chr. gedateerd kunnen worden, weten we niet. Het toenemen van de kreekactiviteiten in die periode zou een oorzaak geweest kunnen zijn. Maar als dat het geval was, zullen er gebieden binnen Midden-Delfland zijn geweest die geschikt bleven of juist werden voor bewoning. Er moet dus meer aan de hand zijn geweest. Het zal niet eenvoudig zijn om op deze vragen een antwoord te vinden. Als we ervan uit mogen gaan dat het wegtrekken of binnentrekken van een bevolking tenminste mede bepaald werd door maatschappelijke veranderingen, dan mag de archeoloog hopen dat deze veranderingen ook in het bodemarchief zijn weerslag hebben gekregen. Als zich belangrijke wijzigingen hebben voorgedaan in de bestaanseconomie, zouden we dit ondermeer moeten terugvinden in het vondstmateriaal.

Zo zouden de botsamenstellingen van de gegeten dieren gewijzigd kunnen zijn. Pollen en zaden kunnen informatie geven of er verschuivingen plaatsvonden in de verbouwde gewassen. Ook kunnen veranderingen zichtbaar worden door objecten die samenhangen met een economische productie, zoals ovens, gereedschap voor wolbewerking, melkbereiding etc. Thans zijn we in het stadium beland dat we de bewoningsgeschiedenis in grote lijnen kunnen beschrijven. Het zal nog een lange studie vergen om dieper inzicht te krijgen in de ontwikkelingen en de bewoningshiaten in de Vlaardingse bewoningsgeschiedenis. Ongetwijfeld zullen de toekomstige verklaringsmodellen ook aan discussie onderhevig zijn, maar dat is alleen maar goed, want door discussie worden er vragen opgeworpen, die een goed vertrekpunt vormen voor het opdoen van nieuwe inzichten.

Dankwoord

Het schetsen van bovenstaande bewoningsgeschiedenis is mogelijk geweest doordat ik gebruik heb kunnen maken van door andere gepubliceerde inzichten (zie literatuurlijst). De hier gepresenteerde geschiedenis is mede te danken aan de nimmer aflatende inzet van Helinium-leden die dankzij hun vele waarnemingen en meldingen letterlijk geschiedenis schreven. De hier gepresenteerde bewoningsgeschiedenis is dan ook niet meer dan een bundeling van reeds bestaande inzichten met daarin hoogstens hier en daar een persoonlijke noot. Deze tekst heb ik aan een aantal inhoudelijk deskundigen mogen voorleggen, die er kritisch naar gekeken hebben. Ik wil hier de volgende mensen bedanken voor hun opmerkingen en suggesties: Bert van Bommel, Peter van den Broeke, Jeroen ter Brugge (die mij ook delen van zijn ongepubliceerde eindscriptie ter inzage gaf die met name zeer waardevolle informatie over de Middeleeuwen bevatte), Harm Jan Luth en Matthijs Struijs. Het moge duidelijk zijn, dat al datgene wat in dit artikel als onzinnig kan worden afgedaan, volledig voor mijn rekening komt.

Literatuur

Abbink, A.A., 1993: The Midden-Delfland Project: Iron Age Occupation. In: Helinium XXXXIII, p. 253-301.

Abbink, A.A., 1996: Dwelling on peat. Fissures as a recurrent feature of (pre)historic structures built on peat in the Western Netherlands. In: Analecta Praehistorica Leidensia 26, p. 45-58.

Adrichem, M.C.M., 1980: De gebouwde omgeving in het landelijk gebied van Midden-Delfland. In: Midden-Delfkrant, p.29-32, 13 september 1980.

Beek, B.L. van, 1990: Steentijd te Vlaardingen, Leidschendam en Voorschoten. De vondstverspreiding in laat-neolithische nederzettingen in het Hollandse kustgebied. Proefschrift, Amsterdam.

Besteman, J.C.,1981: Mottes in the Netherlands. A provisional survey an inventory. In: Hoekstra, Janssen en Moerman (red.): Liber Castellorum, 40variaties op het thema kasteel, p.40-59.

Bloemers, J.H.F., 1978: Rijswijk (ZH), de 'Bult', Eine Siedlung der Cananefaten. In: Nederlandse Oudheden 8.

Bommel, B. van, 1990: Binnenstadsonderzoek Vlaardingen. Onderzoek naar de historische waarde van de binnenstad van Vlaardingen. Bijdrage aan het beleid van stadsherstel. Vlaardingen.

Bommel, B. van, 1998: Vlaardingse monumenten en stadsgezichten. In: Historisch Jaarboek Vlaardingen, 42ste jaargang, p.8-65.

Boer, D.E.H. de, en E.H.P. Cordfunke, 1997: Graven van Holland. Portretten in woord en beeld. Tweede druk. Zutphen.

Broeke, P.W. van den, 1991a: Pre- en Protohistorie van de Lage Landen: het chronologisch en het landschappelijk kader, p.171-189. In: J.H.F. Bloemers en T. van Dorp (red.): Pre- & Protohistorie van de lage landen. Houten.

Broeke, P.W. van den, 1991b: De introductie van landbouw: Lössboeren en onverstoorbare kustbewoners, p.213-226. In: J.H.F. Bloemers en T. van Dorp (red.): Pre- & Protohistorie van de lage landen. Houten.

Broeke, P.W., van den, 1991c: Midden-Delfland 1: Algemeen. In: W.A.M. Hessing (ed.), Archeologische Kroniek van Holland over 1990, II Zuid-Holland, Holland 23, p. 332-334.

Broeke, P.W. van den, met bijdrage van M.L.P. Hoogland, 1992A: Een menselijk skelet uit Vlaardingen-West. Bronstijdbewoning in het veengebied. In: Terra Nigra 124, p. 7-13.

Broeke, P.W. van den, P. v.d. Kroft en H. van Londen, 1992B: Midden-Delfland 2: Vlaardingen-West, Schinkelshoek. In: Archeologische kroniek van Zuid-Holland 1991, p.355-357.

Broeke, P.W. van den en H. van Londen, 1995: 5000 jaar wonen op veen en klei. Archeologisch onderzoek in het reconstructiegebied Midden-Delfland, Utrecht.

Broeke, P.W. van den, 1996: A crowded peat area: observations in Vlaardingen-West and the Iron Age habitation of southern Midden-Delfland. In: Analecta Praehistorica Leidensia 26, p. 59-82.

Brugge, J.P. ter, 1991: Project Middeleeuws Vlaardingen. In: Westerheem jaargang 40 N0 5, p.299-307.

Brugge, J.P. ter, 1992: Inheems-Romeinse bewoningsresten op het veen in de Aalkeetpolder te Vlaardingen (Zuid-Holland). Kleine scriptie. Leiden.

Brugge, J.P. ter, 1994: Vlaardingen: Oostwijk. In: W.A.M. Hessing en W.A.M. Hessing (red.), Archeologische Kroniek van Holland over 1994. In: Holland, p. 368-369.

Brugge, J.P. ter, 1992: Ad Flaridingun. Afstudeerscriptie. Leiden.

Bult, E.J., 1980: Archeologische vondsten en het cultuurlandschap van Midden-Delfland. In: Midden-Delfkrant, p. 15-28, 13 september 1980.

Bult, E.J. 1983: Midden-Delfland, een archeologische kartering, waardering en bewoningsgeschiedenis. In: Nederlandse Archeologische Rapporten Nr. 3.

Bult, E.J., 1986: Ontginning en bewoning ten noorden van de Maasmond en de landschappelijke veranderingen die daarbij optraden. In: Rotterdam Papers V, p.115-136.

Bult, E.J., 1988: Sociale en economische betekenis van begraven hofsteden in Delfland. In: Westerheem, jaargang 37, no.2, p.126-140.

Bult, E.J. en D.P. Hallewas, 1990: Archaeological evidence for the early-medieval settlement around the Meuse and Rhine deltas up to ca AD 1000. In: Besteman et al, 1990: Medieval archeaology in the Netherlands. Assen.

Clason, A.T., 1976: Animal and Man in Holland's Past, in: Palaeohistoria vol. XIII A.

Clason, A.T., 1977: Jacht en veeteelt; van prehistorie tot Middeleeuwen. Haarlem.

Clason, A.T., 1992: Archaeozoölogie, syllabus BAI-Groningen.

Fontijn, D., 1994: Van late ijzertijd naar de Romeinse Tijd in Midden-Delfland. Een onderzoek naar veranderingen in de inheemse aardewerktraditie aan de hand van vondstcomplexen uit de omgeving van Vlaardingen en Maasland. Kleine scriptie. Leiden.

Fontijn, D., 1995: Eenzaam en alleen? Een late ijzertijd-vindplaats uit Maasland (Z.H.). In: Westerheem, jaargang 44, nr.2, p. 55-62.

Gijn, A.L., van en H.T. Waterbolk 1984: The colonisation of the salt marshes of Friesland and Groningen: The possibility of a transhumant prelude. In: Palaeohistoria 26, p. 101-122.

Glasbergen, W., e.a., 1961: De Neolithische nederzettingen te Vlaardingen (Z.H.). In: Glasbergen, W. en W. Groenman- van Waateringe, In het voetspoor van A.E. van Giffen, Amsterdam/ Groningen.

Graaf, R. de, 1996: Oorlog om Holland. 1000-1375. Hilversum.

Haalebos, J.K., 1999: Nederlanders in Roemenië. In: Westerheem jaargang 48, nr. 6, p.197-210.

Havelaar, L. 1970: Een huisplattegrond uit de Vroege-IJzertijd te Vlaardingen. In: Westerheem, jaargang XIX, nr. 3, p. 117 t/m 152.

Heeringen, R.M. van, 1992: The Iron Age in the Western Netherlands. Amersfoort.

Heinsbroek, P.G., 1991: Een opmerkelijke vondst bij het vervaardigen van een geologisch profiel. In: Terra Nigra 120, p. 6-14.

Henderikx, P.A, 1987: De beneden-delta van Rijn en Maas. Landschap en bewoning van de Romeinse tijd tot circa 1000. Hollandse Studiën 19. Hilversum.

Hoek, C., 1972A: De voormalige hofstad Steenhuizen in Vlaardingerambacht. In: Ons voorgeslacht. Maandblad van de Zuidhollandse

Vereniging voor Geneaologie, p. 33-134.

Hoek, C., 1972B: De ontwikkeling gedurende de dertiende eeuw van het verdedigbare bakstenen huis in het Maasmondgebied. In: Holland, vierde jaargang, nr. 5, p. 201-239.

Hoek, C., 1973A: De Middeleeuwen. In: T. Vos-Dahmen von Buchholz (red.), Van steurvisser tot Stedeling. Vlaardingen, p.118-146.

Hoek, C., 1973B: De hof te Vlaardingen. In: Holland, vijfde jaargang, nr.2, p.57-91.

Hoek, C., 1980: Het verkavelingspatroon van Midden-Delfland. In: Midden-Delfkrant, p.7-14, 13 september 1980.

Hoek, C., 1981: Begraven hofsteden in het Maasmondgebied. In: Hoekstra, Janssen en Moerman (red.): Liber Castellorum, 40 variaties op het thema kasteel, p.122-143.

Hoeven, A. van der, 1845: Geschiedenis der stad Vlaardingen, voor het opkomende geslacht. In gesprekken. Vlaardingen.

Jacobi, H.W., 1997: Muntvondsten uit het tracé van de spoortunnel te Rotterdam. In: Boorbalans 3, p.279-p.297.

Koch, A.C.F., 1970: Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299. 's-Gravenhage.

Koot, C.W., 1994: The Midden-Delfland research project: iron age occupation in a wetland. In: S. Milliken en C. Peretto (eds): Archaeology, methodology and the organisation of research, p.97-110. Isernia.

Koot, C.W., 1995: Midden-Delfland 1: Holiërhoekse polder. In: Archeologische kroniek Zuid-Holland, p. 342-343.

Kroft, P. van der, 1996: Geo-Archeologische Inventarisatie 'D'Engelsche Boomgaert'. In: Archeologische Rapporten Nr. 4, Vlaardingen.

Lauwerier, R.C.G.M., 1988: Animals in Roman times in the Dutch eastern river Area. In: Nederlandse Oudheden 12.

Londen, H. van, 1995: Rapportage van het archeologisch onderzoek naar bewoningssporen uit de Romeinse Tijd. Onderzoek in het kader van het Midden-Delflandproject IPP. Amsterdam.

Louwe Kooijmans, L.P., 1985: Sporen in het land. De Nederlandse delta in de prehistorie, Amsterdam.

Moerman, J.W.,1980: Kasteelwerven in en om Midden-Delfland. In: Midden-Delfkrant, p. 33-39, 13 september 1980.

Moree, J.M. en J.P. ter Brugge, 1993: Een onderzoek naar de omvang en kwaliteit van het bodemarchief en de hiermee verband houdende te verwachten knelpunten, Vlaardingen.

Moree, J.M., 1991: Opnieuw Vlaardingen-cultuur in Vlaardingen. In: Terra Nigra 118/119, p. 6-11.

Naije, M.,1998: Radarhoogtemetingen en de (voorname) rol van Delft. In: Ben Herbergs, Watertovernaars. Delftse ideeën voor nog 200 jaar Rijkswaterstaat. Delft.

Prummel, W., 1992: Veeteelt, jacht en visserij op Voorne-Putten in de IJzertijd. In: Döbken, A.B, (red.), BOORbalans 2. Bijdragen aan de bewoningsgeschiedenis van het Maasmondgebied. Rotterdam, p. 131-144.

Ridder, T. de, 1994: Gender en archeologie. Rolpatronen in de Romeinse Tijd. Afstudeerscriptie, Leiden.

Ridder, T. de, 1998A: Hoe oud is Vlaardingen eigenlijk? Deel 1: de oudste bewoners. In: Terra Nigra, nr. 143, p. 27-36.
Ridder, T. de, 1998B: Hoe oud is Vlaardingen eigenlijk? Deel 2: de materiële nalatenschap van de Vlaardingen-cultuur. Jagers of boeren. In: Terra Nigra, nr. 143, p. 27-36.

Ridder, T. de, 1998C: De oudste deltawerken: dammen en duikers uit het begin van de jaartelling. In: Ben Herbergs, Watertovernaars. Delftse ideeën voor nog 200 jaar Rijkswaterstaat. Delft.

Ridder, T. de, 1999A: Het Millenniumprobleem: 2000 jaar oud. In: Musis, december 1999, jaargang no.5, no. 11, p. 348-353.

Ridder, T. de, 1999B: Historisch onbekend kasteelterrein ontdekt. Archeologisch onderzoek op voormalig Kolpabadterrein te Vlaardingen. In: Midden-Delflandkrant, nr. 97, p. 10. Ook VLAK-overdruk Nr.1.

Ridder, T. de, 1999C: De oudste deltawerken van West-Europa. Tweeduizend jaar oude dammen en duikers te Vlaardingen. In: Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis. 8e jaargang, nr. 1, p. 22. Ook VLAK-overdruk Nr.2.

Ridder, T. de, 1999D: Hoe oud is Vlaardingen eigenlijk? Deel 3: mensen in het moeras. De Bronstijd. In: Terra Nigra, nr. 143, p. 29-31.

Ridder, T. de, 1999E: VLAK-vondst: Romeins scheerschuim. Romeinse nepmunt ontdekt op het bedrijventerrein Hoogstad. In: Terra Nigra, nr. 146, p. 14-16.

Ridder, T. de, 2000: Hoe oud is Vlaardingen eigenlijk? Deel 4. In: Terra Nigra, Nr. 147, p. 56-67.

Rij, H. van, 1980: Alpertus van Metz. Gebeurtenissen van deze tijd. Amsterdam.

Roymans, N., 1996: The sword or the plough. Regional dynamics in the romanisation of Belgic Gaul and the Rhineland area. In: Amsterdam archaeological studies I, Roymans (red.), p. 9-126.

Struijs, M.A., 1998: Willibrord en Vlaardingen. In: Terra Nigra, nr.143, p. 49-64.

Therkorn, L.L., 1987:The structures, mechanics and some aspects of inhabitant behaviour. In: R.W. Brandt, W. Groenman-van Waateringe, S.E. van der Leeuw (eds), Assendelver Polder Papers I, p. 177-224, Cingula 10, Amsterdam.

Trierum, M.C., 1992: Nederzettingen uit de IJzertijd en de Romeinse Tijd op Voorne-Putten, IJsselmonde en in een deel van de Hoekse Waard. In: Döbken, A.B, (red.), BOORbalans 2. Bijdragen aan de bewoningsgeschiedenis van het Maasmondgebied. Rotterdam, p. 15-102.

Valk, A.J. van der, 1980: De wording en verwording van de bodem van Midden-Delfland. In: Midden-Delfkrant, p. 3-6, 13 september 1980.

Vermeer, G., 1998: Reactie op het artikel 'Willibrord en Vlaardingen'. In Terra Nigra nr. 143, p. 57-59. In: Terra Nigra 144, p. 38-41.

Westerdijk, P.J.,1998: Het stadsrecht dat graaf Floris V in 1273 aan Vlaardingen verleende, mede bezien in de context van de tijd. In: Terra Nigra, 143, p. 14-26.

Wind, C. 1973: De late steentijd. In: T. Vos-Dahmen von Buchholz (red.), Van steurvisser tot stedeling. Vlaardingen, p. 42-65.

Wind, C., 1973: De IJzertijd. In: T. Vos-Dahmen von Buchholz (red.), Van steurvisser tot stedeling. Vlaardingen, p. 79-103.

Noten

1. M. Naeije, 1998, p.189.
2. Louwe Kooijmans, 1985, p.81.
3. Louwe Kooijmans, 1985.
4. Ter Brugge, 1994, p.368.
5. Clason, 1992, p.8-9.
6. Van den Broeke, 1991b, p.215.
7. Van den Broeke, 1991b, p.213.
8. Louwe Kooijmans 1985.
9. De botten van schaap en geit lijken zoveel op elkaar dat ze bij de botdeterminatie onder de noemer schaap/geit worden ondergebracht.
10. C14-dateringen: GrN-19619 3080 ± 40 BP en GrN-18960 3060 ± 40 BP (Van den Broeke, 1996, p.77).
11. Van Heeringen, 1992, p.224.
12. Van den Broeke, 1996, p.62.
13. Bult, 1983, p.23. Van den Broeke, 1992A, p.11, noot 9.
14. Het betreft de vindplaatsen:
Vlaardingen, Holiërhoekse-polder, VLAK-code 4.23
Vlaardingen, Krabbeplas, Midden-Delfland-code 16.75.
Maasland, Foppenpolder, Midden-Delfland-code 15.04.
(Van den Broeke, 1996. p.71, p.78, noot 19).
15. Stratigrafische opbouw (Van Heeringen, 1992, p.68):
tot 70 cm onder oppervlak klei
- 70/73 tot 85 cm onder oppervlak woonlaag
- 85-88 cm kleilaag
- 88-91 cm woonlaag
- 91 cm en dieper, veen.

16. In de documentatie over de opgraving worden geen houtmonsters vermeld. Onduidelijk is dan ook waar de determinaties in Van Heeringen (1992, p.68) op zijn gebaseerd.
17. Mededeling van de heer S. Henderickx. Een herinterpretatie van deze huisplattegrond zal verschijnen in Terra Nigra Nr.148.
18. Abbink, 1996, p. 49.
19. Van den Broeke, 1996, p.74.
20. Van Heeringen komt op 24 koeien (Van Heeringen, 1992, p.229)
21. Van Gijn en Waterbolk, 1984.
22. Van Trierum, 1992, p.56.
23. C14-datering: 2320 ± 70 BP GrN-1951 (Bron: Van Heeringen, 1992, p.61).
24. Wind, 1973, p.90 en 91; Van Heeringen, 1992, p.61 en 62.
25. Koot, 1995, p.343.
26. Koot, 1995, p.342-343.
27. C14-datering: 2275 BP + 35 BP, GrN-18641 (Van den Broeke, 1996, p.62; Van den Broeke, 1991, p. 332-334).
28. Het gaat om de schenkingsakte uit 726/727 waarin wordt vermeld dat de door Heribald gestichte kerk in de gouw Marsum waar de Maas in de zee vloeit ('in pago Marsum, ubi Mosa intrat in mare') door Willibrordus aan het klooster te Echternach wordt geschonken. (Koch, 1970, p.5)
29. Zie voor deze discussie Fontijn 1994 en 1995.
30. Van Heeringen, 1992, p. 257.
31. Het gaat om vindplaats (Midden-Delfland code) 16.10. De C14-dateringen: 2130 ± 25 BP (GrN 19602) en 2120 ± 20 BP (GrN 19603).
32. Deze problematiek wordt besproken door Fontijn (1994 en 1995).
33. Het ontbreken van oudere vindplaatsen op de kreekafzettingen, kan niet gebruikt worden als argument voor een begindatering van het stelsel. Het is immers mogelijk dat er eerder gewoond is op de betreffende kreekafzettingen, maar dat die bewoning geheel verspoeld is, maar ook dan zouden we de verspoelde nederzettingsresten voor een deel toch terug moeten vinden. Eveneens is het denkbaar dat het stelsel wel ouder is, maar dat er op de afzettingen, om wat voor reden dan ook, geen bewoning plaatsvond. Er zijn namelijk wel aanwijzingen dat in de Vroege IJzertijd kweldervorming optrad (Van der Kroft 1996). We mogen aannemen dat deze kwelder door prielen en kreken werd doorsneden, zodat het ontstaan van het Vlaardingstelsel mogelijk al in de Vroege IJzertijd geplaatst kan worden.
34. Bijvoorbeeld de vindplaats in de Aalkeet-Buitenpolder te Vlaardingen (Ter Brugge, 1992).
35. Roymans, 1996, p.21.
36. Roymans, 1996, p.59.
37. Henderikx, 1987, p.27.
38. Van Bommel, 1990, p.37.
39. Van der Hoeven, 1840, p.3 en verder. Het overstromingsverhaal kan echter ook betrekking hebben op de overstromingen in 1133/1134 en 1163/1164.
40. Het vervaardigen van aardewerk wordt doorgaans toegeschreven aan vrouwen op grond van antropologische voorbeelden. Maar ook als het vervaardigen van aardewerk een mannentaak zou zijn geweest, geldt op zich hetzelfde verhaal. Het vervaardigen van aardewerk moet dan immers door vrouwen worden overgenomen terwijl daarvoor minder tijd ter beschikking is.
41. Hoewel we hierbij dienen aan te tekenen dat de afname in de versiering van het aardewerk al in de Late IJzertijd lijkt te zijn ingezet.
42. Haalebos 1999.
43. Bloemers, 1978.
44. Schiedam, polderweg, Midden-Delfland code 11-23 (Van Londen, 1995).
45. De Ridder, 1999E.
46. Lauwerier, 1988; Roymans, 1996, p.60.
47. Vaak wordt in de literatuur een exact jaartal vermeld, meestal het jaar 695, met de vermelding dat er te Vlaardingen door Willibrord een kerk werd gesticht. Zowel de vermelding van het jaar als de stichting door Willibrord missen elke bewijslast. (Koch, 1970, p.2-6)
48. Hoek, 1973B, p.69. Het gaat om een aantekening in het sacramentarium van de abdij van Echternach die vermeldt dat de kapellen te Kethel en Overschie ressorteren onder de moederkerk te Vlaardingen. Deze aantekening kan voor 1048 gedateerd worden.
49. VLAK-code 1.25; Ter Brugge, 1991.
50. Hoek, 1973, p.127-128
51. Struijs, 1998, p.56.
52. Struijs, 1998.
53. Schriftelijke mededeling van Van Bommel.
54. Hoek 1973A.
55. Hendrikx, 1983.
56. Hoek, 1973B, p.59.
57. Van Bommel, 1990, p.52.
58. De Boer en Cordfunke, 1997, p. 34-35.
59. Hoek, 1973B, p.82-83.
60. In het Koninklijk Muntkabinet te Stockholm bevindt zich een muntje met de opschriften 'COMES' (graaf) en op de keerzijde 'Flardiga' (1). Verder (2) is er een afbeelding van een Hollandse munt bekend met het opschrift GREVE en MONETA uit het Zweedse muntenkabinet die waarschijnlijk te Vlaardingen geslagen is. Voorts is er nog een (3) derde munt uit hetzelfde kabinet bekend met het opschrift GREVE MONETA en een dubbelportret. Bij het metrotunnelproject te Rotterdam is een munt (4) aangetroffen die van hetzelfde type is als nummer 3. Deze vier munten zijn waarschijnlijk te Vlaardingen geslagen in de periode 1080 tot 1121 (Jacobi, 1993). Mogelijk zijn ook enkele 12e-eeuwse munten die in Noord-Holland zijn aangetroffen geslagen te Vlaardingen (mondelinge mededeling Bouke van der Veen, medewerker Koninklijk Penningkabinet te Leiden).
61. Ter Brugge, 1992, p.4.
62. Het wildernisregaal heeft betrekking op het recht op onontgonnen gronden.
63. Volgens J. ter Brugge (schriftelijke mededeling) zijn er wel degelijk vondsten gedaan die dateren uit de 7e tot de 9e eeuw.
64. Hoek, 1973A, p.125.
65. Hoek, 1980.
66. Ter Brugge, 1992.
67. Hoek, 1973A, p.125.
68. Schriftelijke mededeling J. ter Brugge. Op basis van booronderzoek heeft J. ter Brugge geconcludeerd dat de kerkheuvel pas in de eerste helft van de 12e eeuw is opgeworpen. Het oude Maasland ligt waarschijnlijk zuidelijker (thans Maassluis).
69. De Graaf, 1996, p.102.
70. Ter Brugge, 1992.
71. Ter Brugge, 1993, p.5.
72. Hoek, 1973, p.74.
73. Hoek, 1972B.

74. De Ridder 1999B.
75. Steenhuizen wordt in 1317 vermeld als nog niet voltooid en onbewoond. (Hoek 1972B en Hoek 1973B).
76. Van Bommel, 1998, p.15.
77. Westerdijk, 1998.
78. Schriftelijke mededeling Ter Brugge.
79. In oktober 1206 eindigt de Loonse oorlog (1203-1206) waarbij Graaf *Willem het moest afleggen tegen zijn aangetrouwde neef Lodewijk* van Loon. Willem moest alle leen- en dienstmannen in Holland bevelen de graaf van Loon leenhulde te doen en trouw te zweren.
Willem moest speciaal ervoor zorgen dat ook de plaatsen Dordrecht, Vlaardingen, Leiden en Haarlem Lodewijk van Loon als graaf accepteerden. Hieruit kan worden opgemaakt dat Vlaardingen tot de vier belangrijkste steden binnen het graafschap Holland gerekend mag worden. (Bron: De Boer en Cordfunke, 1997, p.60.)
80. Van Bommel, 1990, p.51.
81. Een voorbeeld van een greppel in het veen is ontdekt in de Aalkeet-Buitenpolder te Vlaardingen (Ter Brugge, 1992, p.15.)

De opgravingen van het IPP in de Westwijk. Op de achtergrond de Maas. (Foto IPP)

Cobi Bot

m.m.v. Erika Verloop

Kroniek 1949

Januari

1 Aantal inwoners: 44.743.

Nieuwjaarsreceptie van burgemeester Heusdens in het Handelsgebouw.

J. Spanjersberg is 40 jaar secretaris van de Vereniging ter bevordering van Visserij, Handel en Nijverheid.

Het Ned. Bijbelgenootschap afd. Vlaardingen telt 144 leden en 294 begunstigers.

B. Maat jr. is 30 jaar in dienst van de gemeente Vlaardingen, sinds 1 januari 1948 als referendaris.

2 De Remonstrants Gereformeerde Gemeente te Vlaardingen bestaat 40 jaar.

4 Mej. J.H.H. Geelen is 25 jaar in dienst bij de N.V. Hollandia.

6 Vlaardingen heeft in 1948 de vooroorlogse positie van derde havenstad van Nederland weer ingenomen.

14 De Distributiedienst maakt bekend dat van 16 t/m 29 januari aanvragen voor werkkleding kunnen worden ingediend.

17 Ds. H.J. de Wijs, predikant van de Remonstrants Gereformeerde Gemeente, heeft het beroep naar Gouda aangenomen.

19 J. Verboon is 25 jaar in dienst van Havenbedrijf Vlaardingen-Oost.

Advertentie:
"Apotheek Backer vraagt voor direct een aankomend spoelmeisje".

28 In de Vulcaanhaven zijn aan boord van het s.s. Jobshaven twee Spaanse verstekelingen aangetroffen. In afwachting van hun teruggeleiding door de Vreemdelingendienst zijn zij in het Bureau van Politie ingesloten.

Voor de afdeling Vlaardingen van de Ned. Bond van Vogelliefhebbers houdt oud-stadgenoot Andries Hoogerwerf, tegenwoordig verbonden aan de Rijksplantentuin te Buitenzorg (Ned.Indië), in zaal Harmonie een causerie over het vogel- en dierenleven in de rimboe.

31 In zaal Harmonie optreden van de Kilima Hawaiïans.

Februari

1 De huisartspraktijk van dr. A.L. Erkelens is overgenomen door N. Warmolts.

Mej. N. den Draak, hoofd van de Juliana-kleuterschool, viert haar 25-jarig jubileum.

Mej. M. Doelman, eerste onderwijzeres aan de Emma-kleuterschool, viert haar 25-jarig jubileum.

P. de Rond is 25 jaar in dienst van de Albatros Superfosfaatfabrieken te Pernis.

Firma F.J. Kloet en Zoon, huis- en scheepsschildersbedrijf, herdenkt het 30-jarig bestaan met een receptie.

3 J. Lucieer benoemd tot hoofd van School D1 (de lagere school). Mej. P.A. Stokhof benoemd tot onderwijzeres van School I.

4 A. Snoek is 45 jaar in dienst van Machinefabriek Griffijn.

Schipper Gerrit Woensdregt derde van links, samen met zijn collega's Kees van Oosten, Nico Poot en geheel rechts Aai Don, staande bij een dok in Dieppe of Boulogne in Frankrijk (6 februari).

4-5 In zaal Harmonie jubileumavonden ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de afd. Vlaardingen van de VARA. Sprekers: Klaas de Jonge, waarnemend VARA-voorzitter, en Evert Vermeer, lid van de Tweede Kamer.

6 G. Woensdregt is 25 jaar in dienst als schipper bij de N.V. Vlaardingsche Stoomvisscherij.

7 Stoomwasserij De Hoop wordt voortgezet door Stoomwasserij Lips te Schiedam, onder de naam De Hoop L.A. Lips.

Advertentie:
"Te koop: Nog 7 prima Duivinnen en 4 Doffers van het hok van Roon, J. Jekel, Rozenlaan 95".

8 Op zoek naar nieuw talent brengt mevr. Braun, trainster van de Nederlandse Olympische zwemploeg, een bezoek aan de Vlaardingse Zwem Club (V.Z.C).

9 Tijdens een hevige storm zijn twee schoorstenen van ca. 8 à 9 meter van het dak van Bakkerij Van Tienen aan de Parallelweg gewaaid en door het dak van de naastgelegen visconservenfabriek van Van der Windt gevallen. Hierbij raakten enkele werknemers gewond. De 19-jarige J.F. Zwaans was op slag dood.

11 In zaal Harmonie eerste optreden in Vlaardingen van de Nederlandse meesterpianist Cor de Groot. Beethovenprogramma.

Advertentie:
"Dankbetuiging. Hierbij betuig ik mijn hartelijke dank aan familie, vrienden en buurtbewoners van de Da Costastraat voor de vele blijken van belangstelling bij mijn thuiskomst uit Indonesië. D. Borsboom".

12 V.V. Vlaardingen wordt kampioen van de derde klasse A van de R.V.B., zaterdagmiddagcompetitie.

14 De besturen van de te Vlaardingen werkende ziekenfondsen hebben zich tot Burgemeester en Wethouders gewend met het verzoek een regeling te willen treffen om het minvermogende fondsleden mogelijk te maken de verhoogde contributie te betalen en daarmee hun verzekering bij het Ziekenfonds te handhaven.

Het Centraal Distributie Kantoor deelt mee dat de bonnen voor werkkleding H 11 en L 11 tot nader order geldig zijn. H 11 voor het kopen van een werkpak van drill, keper of satijn, een lange stofjas, een lange witte jas, een laboratoriumjas of een mouwschort. Op de bonnen L 11 kan men een werkbroek of werkjasje van keper, drill, satijn, beaverteen, Engels leer, manchester of pilow, een korte witte jas, een koksbuis of een korte stofjas kopen.

16 Advertentie:
"Medicinale goudgele Levertraan *f* 1,20 per fles. Voor iedereen in voorraad bij: De Pharmaceutische Drogist Boonen, Callenburgstraat 38".

17 In zaal Harmonie uitvoering door de Vlaardingse Gem. Zangvereniging Het Bevrijdingskoor o.l.v. Jan de Peinder, m.m.v. de heer Verhoeff, fluit, en mevrouw K. Verhoeff-Torn, piano. Tevens wordt bij deze gelegenheid de vlag van de vereniging door burgemeester Heusdens onthuld.

A.Th. Magielsen, commies bij de afdeling Burgerlijke Stand, is 30 jaar in gemeentedienst.

18 In 1948 werden in Vlaardingen gedurende de teelt 195.793½ kantjes haring aangevoerd met een opbrengst van *f* 6.509.400,-.

De VL 70 Hendrik en Jan, schipper P. Keus, van de N.V. Zeevisserij Maatschappij Holland, is door het Bedrijfschap voor Visserijproducten bekroond voor de best verzorgde haring en/of vis, die in 1948 werd aangevoerd en mag dit jaar de bedrijfschapswimpel voeren.

19 In zaal Harmonie optreden van het Haags Matrozenkoor, georganiseerd door de Combinatie van Vlaardingse Personeelsverenigingen.

20 Pollux-heren gepromoveerd naar de Kon. Ned. Hockey Bond.

23 In zaal Harmonie uitvoering van Tamboers- en Pijperscorps De Pijpers, o.l.v. M.C. van Dorp, ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan.

25 Leesgezelschap Onderling Genoegen bestaat 110 jaar.

Advertentie:
"Een ervaren erkende bejaarde aannemer van timmer- en metselbedrijf zag zich gaarne belast met incasseren van huren, of andere bezigheden in zijn branche. Op hoog loon zal niet gelet worden".

26 In zaal Harmonie demonstratie door de Turnafdeling van R.K. W.I.K.

27 Op 70-jarige leeftijd overleden Adrianus Vermeulen. Gedurende ruim 40 jaar was hij werkzaam op het

Advertentie J.A. Vogel (25 februari).

kantoor van de Fa. IJzermans en Co. Verder heeft hij zich zeer verdienstelijk gemaakt in het R.K.-verenigingsleven. Zo was hij ruim 30 jaar leider van de Kath. Arbeidersbeweging en bestuurslid/voorzitter van de Ned. R.K. Volksbond. Daarnaast was hij nog voorzitter of bestuurslid van tal van onderafdelingen. In 1919 ontving hij de Pauselijke onderscheiding 'Pro Ecclesia et Pontifice'.

28 Advertentie:
"150 textielpunten geeft de distributie ons bij ons huwelijk, maar wie helpt ons aan inwoning? Brieven aan Dorsman en Odé onder nr. 2432".

Maart

1 Wagenmakerij Fa. Van der Horst bestaat 25 jaar.

Opgezweept door de noordwesterstorm bereikt het water buiten de keersluizen een hoogte van 2.83 m boven A.P. Het Wester- en Oosterhoofd, de Koningin Wilhelminahaven en de Galgkade komen blank te staan. In sommige kantoren en pakhuizen aan de Koningin Wilhelminahaven staat het water 30 tot 90 cm hoog.

J.L. Noordhoek, hoofdcommies bij de gemeentelijke dienst voor Sociale Zaken, is 40 jaar in dienst van de gemeente Vlaardingen.

W.F. v.d. Berg is 25 jaar in dienst als metaaldraaier bij Machinefabriek en Reparatie-inrichting W. Houdijk.

J. den Admirant is 35 jaar in dienst bij de P.T.T.

2 In het boekjaar 1948 werd 89.994 maal gebruik gemaakt van de Vlaardingse badhuizen.

Advertentie:
"H.H. Haringhandelaren. Nadat wij jaren zonder materiaal waren, zijn wij nu weer in staat alles te vervoeren. Beleefd aanbevelend, Gebr. Moerman, Kuiperstraat 84, Tel. 3489".

3 Door de gemeenteraad wordt besloten de jaarlijkse paardenmarkt op te heffen. Dit in verband met de geringe belangstelling.

De gemeenteraad gaat akkoord met het voorstel van B &

Johannes Leendert Noordhoek (1883-1968), secretaris van de gemeentelijke dienst voor Sociale Zaken (1 maart en 2 mei).

W inzake herstelwerkzaamheden aan het stadhuis. Geraamde kosten *f* 100.000,-.

4 Vier zilveren jubilarissen bij Machinefabriek I.A. Kreber, te weten: P. van Dijk, W.F. Vogler, J. Verburgh en J. den Breems.

5 Op de vergadering van de C.H.U., afd. Vlaardingen, houdt mr. H.K.J. Beernink, lid van de Tweede Kamer en algemeen secretaris van deze partij, ter voorbereiding op de a.s. gemeenteraadsverkiezingen, een inleiding over de "Hedendaagse Gemeente-Politiek".

7 Advertentie:
"Verloren: bruin lederen actetas met papieren. Vrijdagmiddag jl. 3 uur, gaande van Oosterstraat naar eind Parallelweg. Inhoud voor vinder waardeloos. Verliezer is gedupeerd, rekent op terugzending, in ieder geval van papieren. Adres: Van der Driftstraat 6, alhier".

Piet Roozenburg, wereldkampioen dammen, speelt in de lunchroom van het Handelsgebouw een simultaan-wedstrijd tegen leden van de Vlaardingse Damvereniging V.D.C. Tevens nog een blindpartij tegen de Vlaardingse kampioen J.F. van Deventer.

9 Het echtpaar H. van Zandwijk-Stoel viert zijn 55-jarig huwelijksfeest.

In zaal Harmonie concert van Van Dijk's Amusements Orkest in nieuw uniform.

In de Grote Kerk concert door de Geref. Oratoriumvereniging Gloria in Excelsis Deo, m.m.v. de organist Koos Bons. Hij bespeelt een elektronisch orgel, een nieuwe Franse vinding, die deze avond voor het eerst in Nederland wordt geïntroduceerd.

11 Advertentie:
"Dames, kleedt u goed, draagt een hoed. Wij brengen een zeer grote sortering. En op eigen atelier vervormen en vermaken wij, naar de nieuwste modellen en met de nieuwste garneringen. Dames-Hoedenmagazijn C. Weerheim".

12 De renners van de pas opgerichte Vlaardingse Rennersclub De Coureur zullen voor hun eerste trainingstocht op de weg verschijnen. Heel Vlaardingen kan van deze gebeurtenis getuige zijn, want op hun rit naar Hoek van Holland maken ze een rondje Vlaardingen.

14 Oud-Vlaardinger pater L. Holtzer door Z.H. de Paus benoemd tot Geheim Kamerheer.

In de Haven bij de Visbank ligt het propagandaschip VanderSteng van het Comité Onze Marine. Dit schip is te bezichtigen en biedt informatie over alles wat met de Nederlandse scheepvaart te maken heeft.

Op de bloemententoonstelling Floribunda wordt aan de Fa. J. Vogel, Westhavenplaats 8, een gouden medaille toegekend voor haar inzending 'interieur bloemwerk'. Als ereprijs ontvangt de firma tevens een zilveren medaille van de stad Rotterdam.

15 Vleeshouwerij en spekslagerij G.F. Herlaar, Schiedamseweg 2, bestaat 35 jaar.

16 Geslaagd voor het Vakdiploma Aannemer burgerlijke en utiliteitsbouw de heer A. Ketting. Hij is de eerste Vlaardinger die dit diploma heeft behaald.

Ter gelegenheid van het 55-jarig bestaan geeft slagerij A. in 't Veld, Kuiperstraat hoek Peperstraat, gedurende twee dagen 10% korting.

Het Vlaardingse politie-elftal wordt met een 2-0 overwinning op hun Haarlemse collega's kampioen in de eerste klasse A van de Politie Sportbond.

19 De verbouwde zaal van het Leger des Heils wordt officieel geopend door burgemeester Heusdens. Deze verbouwing is mogelijk gemaakt door de financiële steun van de Vlaardingse burgerij.

22 Binnengekomen de motortrawler VL 74 Tonny, schipper W. Hoogendijk, van de Visserij-Mij. Irene met 629 kisten vis van 50 kg. De Tonny is de eerste Vlaardingse trawler die de visserij bij IJsland is gaan uitoefenen.

23 Gevonden voorwerpen: Romi, K.W.Haven NZ, matras; K. Speelmanstraat 39a, autoband.

25 Op de laatste winterlezing van het 'Nut' optreden door Julia de Gruyter, declamatrice.

Advertentie:
"Bewaker speelterrein Boslaan gevraagd, 18 april-15 oktober. Sollicitaties aan bestuur V.V.V. Patrimonium's Woningen, 2e Van Leyden Gaelstraat 57".

29 In zaal Harmonie uitvoering door gymnastiekvereniging Leonidas ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan.

31 Ten behoeve van de leerlingen van de hoogste

Het speelterrein van Patrimonium's Woningen aan de Boslaan (25 maart).

twee klassen van de lagere scholen wordt in zaal Harmonie een tweetal jeugdconcerten gegeven. Deze concerten zijn mogelijk gemaakt door een gemeentelijke bijdrage aan de Stichting Vlaardingse Gemeenschap. Doel: het met begrip leren luisteren naar muziek.

Eerste paal geslagen voor een complex van 256 woningen aan de Parallelweg, bestemd voor werknemers van de Caltex Petroleum Mij. N.V. te Pernis.

April

1 In de koffiezaal van het Volksgebouw receptie van de Algemene Nederlandse Bouwarbeidersbond, afd. Vlaardingen, ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan.

De heer A. van Minnen is 25 jaar als adjunct-secretaris in dienst bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland, kantoor Vlaardingen.

Advertentie:
"Jongeman, trouwplannen, zoekt net trouwcostuum, maat 50. Spoed!"

Officiële ingebruikneming van de gerestaureerde raadzaal en nieuwe trouwzaal van het stadhuis. In aanwezigheid van 23 raadsleden en een aantal genodigden houdt burgemeester Heusdens een rede. Na een optreden van een groep van het Vlaardings Symphonie Orkest o.l.v. de heer Meyer, nemen enkele genodigden het woord, waaronder het oudste raadslid, J.C. Hoorweg, de burgemeesters van Schiedam en Terheyden en de architect, L.H.H. van der Kloot Meyburg.

Nu de paardenmarkt officieel is opgeheven, wil het Comité voor de viering van Nationale Gedenkdagen deze folkloristische gebeurtenis voortzetten op Koninginnedag.

3 Op 69-jarige leeftijd overleden I. Jacobsen, rustend huisarts.

4 Op het terrein van de Gemeentereiniging aan de Hoflaan zijn vernielingen gepleegd. Onder meer werden enige auto's en kantoormeubilair vernield. De Commissaris van Politie roept getuigen op zich te melden.

5 Voor de Zakenstudiekring houdt prof. R. Casimir in Concordia een lezing over "De ethiek van de zakenman".

6 Dankzij het bestuur van 'Toonkunst' kunnen leerlingen van de hoogste twee klassen van de lagere scholen, leerlingen van U.L.O.-scholen, nijverheidsscholen en het lyceum, alsmede het begeleidend personeel, de slotrepetitie voor de uitvoering van de Johannes Passion bijwonen tegen de zeer lage prijs van *f* 0,25 per persoon.

Meer dan zesduizend personen hebben gebruik gemaakt van de gelegenheid om het gerestaureerde deel van het stadhuis te bezichtigen.

7 Door het toekennen van een gemeentelijke subsidie aan de Stichting Vlaardingse Speeltuinen zullen de speeltuinen gratis toegankelijk worden.

In overleg met de schoolvergadering der openbare lagere scholen wordt besloten de scholen de navolgende namen te geven:
School A – Juliana van Stolbergschool;
School B – Erasmusschool;
School C – Jan Ligthartschool;
School D1 – Admiraal de Ruyterschool;
School D2 – Willem de Zwijgerschool;
School E – Prins Hendrikschool;
School G – Hugo de Grootschool;
School I – Karel Doormanschool;
School b.l.o. – Erica-school.

8 De afd. Vlaardingen van de Volksbond tegen Drankmisbruik heeft besloten het Floralia-werk in ere te herstellen. In mei zullen op de scholen stekplanten worden

uitgegeven à *f* 0,30 per stuk, waarna in september een tentoonstelling volgt van de opgekweekte planten.

In de Grote Kerk uitvoering van de Johannes Passion door het Toonkunstkoor o.l.v. Arnold Vranken.

9 Muziekvereniging Voorwaarts maakt een muzikale wandeling door de stad, teneinde de nieuwe uniformen aan de inwoners te tonen.

Opening van de nieuwe showroom aan de Markt 57/58 van de Fa. Wed. D. van Heusden.

12 Een politie-ambtenaar ontdekt op zaterdagmiddag een jongen van acht jaar in het kantoor van de Gemeentereiniging, die zich toegang had verschaft door een ruit te vernielen. Het blijkt dat deze jongen, samen met een broertje, ook de vernielingen van vorige week had aangericht.

14 J. Verheul is 25 jaar in dienst van N.V. Lever's Zeep Maatschappij.

Jo Mulder heeft van H.M. de Koningin toestemming gekregen haar nieuw geschreven en gecomponeerde kinderoperette 'Marjolijntje in Sprookjesland' aan de prinsesjes op te dragen.

17 Schipper D. Poot is 40 jaar in dienst bij de N.V. Vlaardingsche Stoomvisscherij.

18 Ds. G. Grootjans, predikant bij de Ned. Herv. Gemeente sinds 1 september 1929, viert zijn 40-jarig ambtsjubileum.

Solistenconcours van de Vlaardingse Federatie van Muziekverenigingen in zaal Harmonie.

20 Officiële ontvangst door burgemeester Heusdens van de Internationale Staff Band o.l.v. Commissioner John J. Allan, chef-staf Leger des Heils. 's Avonds optreden van deze Londense band in de Grote Kerk.

21 Pauw Storm is 40 jaar torenkijker.

R.K. Gem. Toneelvereniging Vondel geeft in zaal Harmonie een liefdadigheidsuitvoering ten bate van het Klokkenfonds en de restauratie van de Joannes de Dooperkerk aan de Hoogstraat.

21-23 Huisvlijttentoonstelling van de Vlaardingse Jeugdgemeenschap. Hier zijn de resultaten te zien van de door de V.J.G. georganiseerde Huisvlijtwedstrijd, een poging om de ongeorganiseerde jeugd te trekken en van de straat te houden.

22 Geslaagd te 's-Gravenhage voor de aantekening paedagogiek de heer N.P. Nipius.

23 Na ruim anderhalf jaar gastvrijheid te hebben genoten van A.J. van Dorp, Hoogstraat 207, na de brand van november '47, betrekt de Fa. Jos.M. van Roon het nieuw opgetrokken pand Hoogstraat 216.

V.Z.C. wint na een spannende strijd de Internationale Zwemvijfkamp in Rotterdam en komt daardoor voor de eerste maal in het bezit van de wisselbeker.

Op het Feestterrein aan de Broekweg eerste openlucht propaganda-avond in dit jaar van de Nationale Inspanning Welzijn Indië (NIWIN). Ruim 3.000 bezoekers.

26 Grote brand aan de Koningin Wilhelminahaven NZ 1. Meubelfabriek Vredenbregt, het lampenkappenate-

Ds. Geert Grootjans (1884-1964) was achtereenvolgens predikant te Veendam (1916-1919), De Meern (1919-1924), Stedum (1924-1927), Doorwerth (1927-1929) en vanaf 1929 tot 1 september 1949 te Vlaardingen. Hij was o.m. voorzitter van het Rusthuis der Hervormden (18 april en 28 augustus).

lier en de woning van de firma Weybern branden geheel uit. De opslagplaats van haring en fust van de Fa. W. Kwakkelstein op de begane grond loopt zware waterschade op. De schade wordt geraamd op ca. *f* 300.000,-.

27 Gevestigd als huisarts H.A. Imhoff.

28 Manufacturenhandel Wed. J. van Erven, 2e Van Leyden Gaelstraat 34, bestaat 25 jaar.

29 Koninklijke onderscheidingen. Benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau: I.J. Hoogendijk, reder, lid College voor de Visserijen, en M. den Breems, hoofdcommies bij het Centraal Bureau voor de Statistiek. N.A. van Drimmelen, adjudant Rijkspolitie te water, ontvangt de eremedaille in goud, verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau, en J. Jacobs, scheepstimmerman bij de N.V. Kon. Rott. Lloyd, de eremedaille in zilver.

Als voorbereiding op de jaarlijkse inzamelingscampagne verschijnt een aparte bijlage bij de Nieuwe Vlaardingsche Courant, uitgegeven door de Stichting 1940-1945.

De recherche in Den Haag heeft gearresteerd de 22-jarige soldaat veldartillerist E.H., van beroep beeldhouwer, wonende te Vlaardingen, die vier bankbiljetten van *f* 100,- had nagemaakt met behulp van kleurpotlood en inkt.

Oud-stadgenote, de schrijfster M. van Dessel-Poot, heeft uit de opbrengst van haar boek 'Vissers voeren uit' een gift van ruim *f* 300,- geschonken aan het Comité Zeeliedenmonument.

Advertentie:
"Evag-Autoreizen organiseert op 30 april een tocht naar de grote Militaire Parade op het Malieveld te Den Haag, met aardige rondtoer door Wassenaar en Den Haag".

30 Eerste Koninginnedag op 30 april. Na de aubade voor het stadhuis, op het Veerplein de Paardenmarkt met ringrijderij. 's Middags diverse activiteiten en 's avonds op het Feestterrein concert door Sursum Corda, film en om 11 uur vuurwerk.

30-7 mei Pretpark op het Veerplein. Poffertjeskraam, zweefmolen, draaimolen enz.

Mei

1 Benoemd tot vioolpaedagogen aan de Vlaardingse Muziekschool mevrouw Z. Nije en de heer Jewssey Wulff.

2 Tijdens een plechtige bijeenkomst op het stadhuis neemt J.L. Noordhoek, hoofd en secretaris van de gemeentelijke dienst voor Sociale Zaken, afscheid i.v.m. het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hij ontvangt hierbij de onderscheiding als ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Op deze bijeenkomst wordt tevens de nieuwe secretaris, de heer C.M. de Jongh, als zodanig geïnstalleerd.

Jans de Zeeuw 40 jaar melkvrouw.

Advertentie:
"Voor directe indiensttreding gevraagd: koetsier voor vrachtwagen. Leeftijd niet boven 40 jaar, v.g.g.v. Zij die ook kunnen chaufferen, genieten de voorkeur".

G. Vons is 50 jaar in dienst van Ouwenbroek's Meubelfabriek. Hij ontvangt de bronzen eremedaille, verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau.

3 Lampionoptocht, georganiseerd door de buurtverenigingen Het Oosten en Het Westen.

4 Mej. P. Bot, hoofdboetster bij de Fa. C. van Toor Hzn., viert haar 25-jarig jubileum.

Dodenherdenking.

5 Op het Feestterrein optreden van het Zuid-Ned. Toneel met het spel 'Het Oranje-Hotel'.

6 Advertentie:
"17 Mei naar zee. Dan de strozak gevuld met bossen stro van P. v.d. Kooij, Afrol 18".

Eerste steenlegging door minister J. in 't Veld voor 146 woningen aan de Insulindesingel.

7 Op het Feestterrein openluchtsamenkomst met filmvertoning door de Gereformeerde Kerk. Spreker: ds. A.J. van Sluys uit Den Haag.

8 Ter gelegenheid van het 12½-jarig bestaan van Watersportvereniging De Bommeer wordt een speciale wedstrijd gehouden op de Vlieten.

9 Op 31 december 1948 waren er 1.414 woningzoekenden in Vlaardingen, waaronder 299 prioriteitsgevallen.

Gymnastiekvereniging Hollandia geeft ter gelegenheid van haar 40-jarig bestaan een gratis uitvoering in zaal Harmonie voor het gehele personeel van de N.V. Hollandia.

10 Drie jubilarissen bij de Fa. L. Spuybroek, te weten: J. Voogt 40 jaar, A. van Leeuwen en B. Sprang 25 jaar.

11 Mej. G. Smulders viert haar 30-jarig jubileum als zelatrice der Pauselijke Missiegenootschappen.

Ons Meisjeskoor, o.l.v. mej. Jo Mulder, zingt voor de NCRV-radio.

12 De gemeenteraad heeft het voorstel van B & W om in de Babberspolder sportvelden aan te leggen, aangenomen.

Besloten wordt een ongevallenverzekering voor de wethouders af te sluiten.

Aangekocht door de gemeente de Stoomwasserij van Van der Knaap aan het Delftseveer voor *f* 22.000,-.

De restanten van de Stoomwasserij aan het Delftseveer. Ter plaatse staat nu het politiebureau aan de Delftseveerweg (12 mei).

13 Het Vlaardings Schaakgenootschap is voor het eerst in zijn 33-jarig bestaan gepromoveerd naar de hoofdklasse.

Uit het jaarverslag 1948 van de Spaarbank blijkt dat het schoolsparen een flinke stijging vertoonde: er werd *f* 4.804,20,- meer gespaard dan in 1947. Op 21 scholen werd voor *f* 33.162,85 aan spaarzegels verkocht.

De laatste etappe van de Ronde van Nederland voert door Vlaardingen. De Commissaris van Politie verzoekt ouders van kleine kinderen en eigenaars van honden om deze op 14 mei tussen half vijf en zes uur 's middags binnen te houden.

De maximumverkoopprijzen voor verse haring, gezouten haring en haringproducten komen te vervallen.

De ter gelegenheid van Vlaggetjesdag gepavoiseerde motorlogger VL 70 Hendrik en Jan liggend aan de kade van de Noordzijde van de Koningin Wilhelminahaven (14 mei, zie ook 18 februari).

14 Opening van Vlaggetjesdag door burgemeester Heusdens. Daarna toespraak door J. Kolkman, hijsen van de Bedrijfsschapswimpel op de VL 70, zang, taptoe Pijpers en Vlootrevue.

Op Hilversum II radioreportage van de KRO door Paul de Waardt over Vlaggetjesdag in Vlaardingen.

16 Voor de Zakenstudiekring en de Vlaardingse Middenstandscentrale houdt burgemeester Heusdens een lezing over de uitbreidingsplannen van Vlaardingen.

17 's Morgens om zes uur stomen 18 loggers de haven uit op jacht naar de 'Hollandse Nieuwe'.

23 Het zwembad Spoorhaven is weer open.

25 Eerste Hofconcert door Sursum Corda.

26 J. Nauta is 25 jaar in dienst bij de Gemeentelijke Reinigings- en Ontsmettingsdienst.

Hemelvaartsdag. 'Pijpersdag in Haringstad', waaraan wordt deelgenomen door 23 pijperscorpsen. De regen is helaas spelbreker bij de buitenactiviteiten. Ook de taptoe gaat niet door.

Zomerse drukte in het 'kikkerbad' aan de Galgkade bij de Spoorhaven en in het volwassenenbad in de Spoorhaven (23 mei).

31 Propaganda-avond van de Vrouwenbond N.V.V. J. Buis spreekt over "Sociale zorg, vroeger, nu en in de toekomst".

Juni

1 A. van der Kuil is 25 jaar in dienst van Havenbedrijf Vlaardingen-Oost.

In zaal Harmonie feestavond van V.V. Fortuna ter gelegenheid van het 45-jarig bestaan.

2 Minister S.J. Mansholt, minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, bezoekt Vlaardingen in gezelschap van dr.ir. S.L. Louwes, directeur-generaal van de voedselvoorziening, drs. D.J. van Dijk, voorzitter en directeur van het Bedrijfschap voor Visserijproducten, en ir. G.L. Lienesch, directeur der visserijen. Ontvangst en rondleiding door het College van B & W. Daarna eerste steenlegging voor een nieuwe fosfatenfabriek en opening van een nieuw laboratorium bij de E.N.C.K. aan de Maassluissedijk.

De gemeente stelt *f* 350,- ter beschikking voor een uitwisselingsprogramma tussen Vlaardingen en Almelo voor 200 scholieren.

4 Opening nieuwe speeltuin aan Plein 1940 (Babberspolder).

5 Eerste Pinksterdag. 's Morgens om half acht openluchtsamenkomst door de Ned. Herv. Gemeente in samenwerking met het Leger des Heils op de Markt voor het stadhuis.

6 Een groep wandelaars van Wandelsportvereniging Flardinga doet mee aan de Nationale Rode Kruis Wandelmars, die in Rotterdam wordt gehouden, en sleept de eerste prijs, een door het Rode Kruis beschikbaar gestelde beker, in de wacht.

7 De praktijk van dr. D.W. Duyster, internist, wordt voortgezet door J.Th. Bernard.

9 In de Oosterkerk bevestiging en intrede van ds. Th. Swen.

Koninginneharing, aangevoerd door de VL 208 Frida, schipper Hendrik van Roon, van de Visscherij Mij. Vlaardingen, aangeboden aan H.M. Koningin Juliana.

10 In zaal Harmonie eindkamp declamatiewedstrijd voor de schooljeugd.

Advertentie:
"Nederlandse Kappersbond, Afd. Vlaardingen. De jaarlijkse vakantiedag valt op 14 juni a.s., derhalve zullen dan ALLE kapperszaken gesloten zijn".

11 Op het Feestterrein concert door de Marinierskapel ten bate van het Instrumentenfonds van Sursum Corda.

Op het Fortuna-terrein turndemonstratie door gymnastiekvereniging Hollandia met 750 turners en turnsters, ter gelegenheid van het 45-jarig jubileum.

13 Mr. L.A. Kesper, Commissaris der Koningin in Zuid-Holland, vergezeld door mr. H.A.N. Dinger, chef van zijn Kabinet, en mr. P. Cleveringa, hoofd van het Bureau Openbare Orde en Justitiële Zaken van zijn Kabinet, bezoekt Vlaardingen om het gezagsapparaat te inspecteren.

Op 49-jarige leeftijd overleden M.J. Kwakkelstein, lid van de firma W. Kwakkelstein.

14 L. Kalkman, fabrikant van Elka-ijs, viert het 25-jarig jubileum.

15 Eerste bijeenkomst J.O.V.D. (Jongeren Organisatie Vrijheid en Democratie).

16 In zaal Harmonie vergadering van de Anti-Revolutionaire Kiesvereniging. Sprekers: mr. A.B. Roosjen, lid Tweede Kamer, en M.H.L. Weststrate, lijstaanvoerder. Onderwerp: "Stemt stevig rechts".

R.P. Molenaar en D.A. Torn zijn 25 jaar in dienst van Havenbedrijf Vlaardingen-Oost.

18 In het V.F.C. Sportpark nationale windhondenrennen, georganiseerd door de Windhonden Renvereniging Rotterdam.

VARA-openluchtfeest op het Feestterrein met medewerking van de (VARA-) artiesten Charles Aerts, Elly Rexon, Albert de Booy, Sylvain Poons, Jan Oradi, Jos Carpay en de Waikiki-Hawaiïans.

NIWIN-hengelconcours onder het motto "Oké, wij vissen mee, voor de jongens overzee". De vangsten zijn slecht, maar het NIWIN-comité (ont)vangt *f* 225,-.

In gebouw Liefde en Vrede aan de Gedempte Biersloot tentoonstelling 'Koopvaardij en Visserij'.

24 Wegens oproeping in militaire dienst voorlopig afwezig B.W. Bussemaker, arts. De praktijk wordt waargenomen door R. Stoop.

Meubelfabriek Leewis bestaat 35 jaar.

Uitslag gemeenteraadsverkiezingen:
P.v.d.A. 37%, C.H.U. 23,2%, A.R. 14,6%, S.G.P. 5,1%, v.d.Schee 0,9%, C.P.N. 3,1%, K.V.P. 10%, V.V.D. 6,1%.
Zetelverdeling: P.v.d.A. 11, C.H.U. 7, A.R. 4, S.G.P. 1, K.V.P. 3, V.V.D. 1.

Omslag van het programma voor de Haringrit 1949 (25 juni).

Advertentie:
"De echte Padvindersbroeken weer voorradig. Hakbijl, Brede Havenstraat 1".

25 Internationale Haringrit, georganiseerd door Motor- en Autoclub Vlaardingen.

27 Tamboers- en Pijperscorps De Pijpers bestaat 20 jaar.

Juli

1 De distributie van tabaksproducten is opgeheven.

Mej. E.B.J. Voorbrood is 40 jaar werkzaam als verloskundige.

Opgericht de Stichting ter bevordering der schooltandverzorging in Vlaardingen e.o.

5 Voor de eerste maal wordt in Vlaardingen het middenstandsexamen afgenomen.

6 Verschenen het nieuwe boek van Fenand van den Oever, getiteld 'Laat mij maar zwerven', een vervolg op 'Brood uit het water'. Gebonden *f* 4,90.

De plannen voor de bouw van een gemeenschappelijk koelhuis verkeren in een vergevorderd stadium. Reders en haringhandelaren onderhandelen met de gemeente.

7 Felle brand in olie-opslagplaats in de Wijnstraat.

8 Oud-stadgenoot, de heer Joh. Weiland, heeft een uitnodiging ontvangen van H.M. Koningin Juliana om op 16 juli a.s. een voorstelling te geven met zijn marionettentheater op paleis Soestdijk.

Advertentie:
"Beloning! Een reis naar Zwitserland of Noorwegen ter waarde van *f* 250,- of geld, voor diegene, die man en vrouw met 1 kind aan inwoning helpt, of aanwijzingen geeft die tot inwoning leiden".

9 In het V.F.C. Sportpark openluchtspel van de Vlaardingse Jeugd Gemeenschap, getiteld 'Vlaardingen bouwt, de jeugd bouwt mee', waaraan ruim 1.000 jongeren deelnemen.

11 In het kader van de schooljeugduitwisseling Almelo-Vlaardingen arriveert een groep Almelose scholieren in Vlaardingen. Een groep Vlaardingse scholieren vertrekt naar Almelo.

13 Door een nijpend gebrek aan gezinsverzorgsters organiseert de Coördinatie-commissie voor Gezinsverzorging een noodcursus, die opleidt tot gezinsverzorgster.

20 Opnieuw brand, ditmaal bij de N.V. Zilvervis van de Handelsonderneming Frans Buitelaar aan de Westhavenkade, waar een hoeveelheid vistraan in brand vliegt.

Een felle brand, gepaard gaande met ontploffende oliedrums, verwoest de opslagplaats van de oliehandel 'Technoza' aan de Vleersteeg, gevestigd in het oude pand 'De Raap'. De foto toont de verwoesting aan de achterzijde van het pand aan de Wijnstraat. Buurvrouwen kijken belangstellend toe: "Meid, meid toch, wat erg!" (7 juli).

Op een concours in Lommerrijk te Rotterdam, waaraan 32 koren deelnemen, behaalt Dameskoor Vivezza, dirigente Kath. Verhoeff-Torn, de eerste prijs met lof.

21 In de Grote Kerk concert door het Vlaardings Mannenkoor Orpheus, het Kon. Mannenkoor Die Haghe Sanghers uit Den Haag en de Kon. Zangvereniging Rotte's Mannenkoor uit Rotterdam o.l.v. hun dirigent Jos. Vranken jr.

De kinderen van het Weeshuis krijgen pakjes met speelgoed van het Amerikaanse Jeugd Rode Kruis.

22 Advertentie:
"Gevraagd: nette ijsventer. Hoge provisie. Lunchroom Het Veerplein".

23 Op het Federatief Muziekconcours in Groesbeek behaalt Harmonievereniging H.V.O. de eerste prijs in de ere-afdeling van de Ned. Federatie van Harmonie- en Fanfaregezelschappen.

J. van Luyk en P. Molenaar zijn 40 jaar in dienst van C. v.d. Burg en Zonen.

24 Biljartvereniging V.D.O. houdt een visconcours voor de biljarters in de Vlaardingse Vaart.

27 De rantsoenering van varkenskluiven en staarten van runderen en kalveren is beëindigd.

Bij graafwerkzaamheden in de Aalkeet Buitenpolder en bij de aanleg van sportvelden aan de Kethelweg zijn scherven gevonden, waarschijnlijk uit de Romeinse tijd.

Augustus

1 De door de Vlaardingse jeugd bij het openluchtspel in het V.F.C. Sportpark gebouwde maquette 'Vlaardingen anno 2000' is bevestigd aan de muur van het pand op de hoek Verbindingsweg/Westhavenplaats.

Nic. Hartog's Meubelverkoopkantoor opent nieuwe showroom op Sclaavenburch 1.

4 Wethouder De Bruijn voor de gemeente benoemd tot commissaris van de N.V. Koel- en Vrieshuis De IJsvogel i.o.

De gemeenteraad besluit tot restauratie van de monumentale Visbank. Het gebouw zal worden ingericht als expositieruimte.

5 Feestelijke opening van de Vacantieweken, met medewerking van de Harmonie-Kapel en het Mannenkoor van Wilton-Fijenoord. 's Avonds vuurwerk.

6-20 In het Handelsgebouw tentoonstelling 'Oud Vlaardingen', met o.m. een schilderijenexpositie van de Vlaardingse Kunstkring.

6 Ronde van Vlaardingen, georganiseerd door de V.R.C. De Coureur.

Met het afschieten van vuurpijlen opent burgemeester Heusdens 'Droomland' in het Hof. Gedurende de vakantieweken is het Hof sprookjesachtig verlicht. In de voormalige woning van de directeur van de Gasfabriek is een theeschenkerij ingericht.

10 Geslaagd voor het vakdiploma Brandstoffenhandel de heren A. Beukelman en J. de Ligt.

Advertentie:
"Wie ruilt een hok met 20 postduiven voor motorrijwiel?"

19 Gevestigd: J.P.B. Verhey Pols, tandarts, Verploegh Chasséplein 8.

20 Als slotviering van de Vacantieweken op het Feestterrein optreden van de Kon. Militaire Kapel o.l.v. Rocus van IJperen met medewerking van de Drumband.

22-24 De Gentse Politie Voetbalclub voor drie dagen te gast bij de Politie Sportvereniging Vlaardingen.

23 In het Handelsgebouw aanbesteding van de aanleg van de Veerhaven, de Veerweg en de (Maas)Boulevard.

24 Eerste tweewekelijkse moderubriek in de Nieuwe Vlaardingsche Courant, verzorgd door mej. C.W. Joppe.

In de NIWIN-tent op het Veerplein optreden van 'Het Vliegende NIWIN-Cabaret'.

25 De gemeenteraad aanvaardt het voorstel om aan de Hoflaan een brandweerkazerne te bouwen.

Vlaardingen gaat deelnemen in een op te richten stichting voor bevolkingsonderzoek naar longtuberculose in het district Schiedam.

Laatste gemeenteraadsvergadering in de oude samenstelling. Afscheid wordt genomen van de heren Buters, Springeling, Snijders, Bos, Barendregt en Brouwer.
Aan het slot van de vergadering biedt de heer Hoorweg als

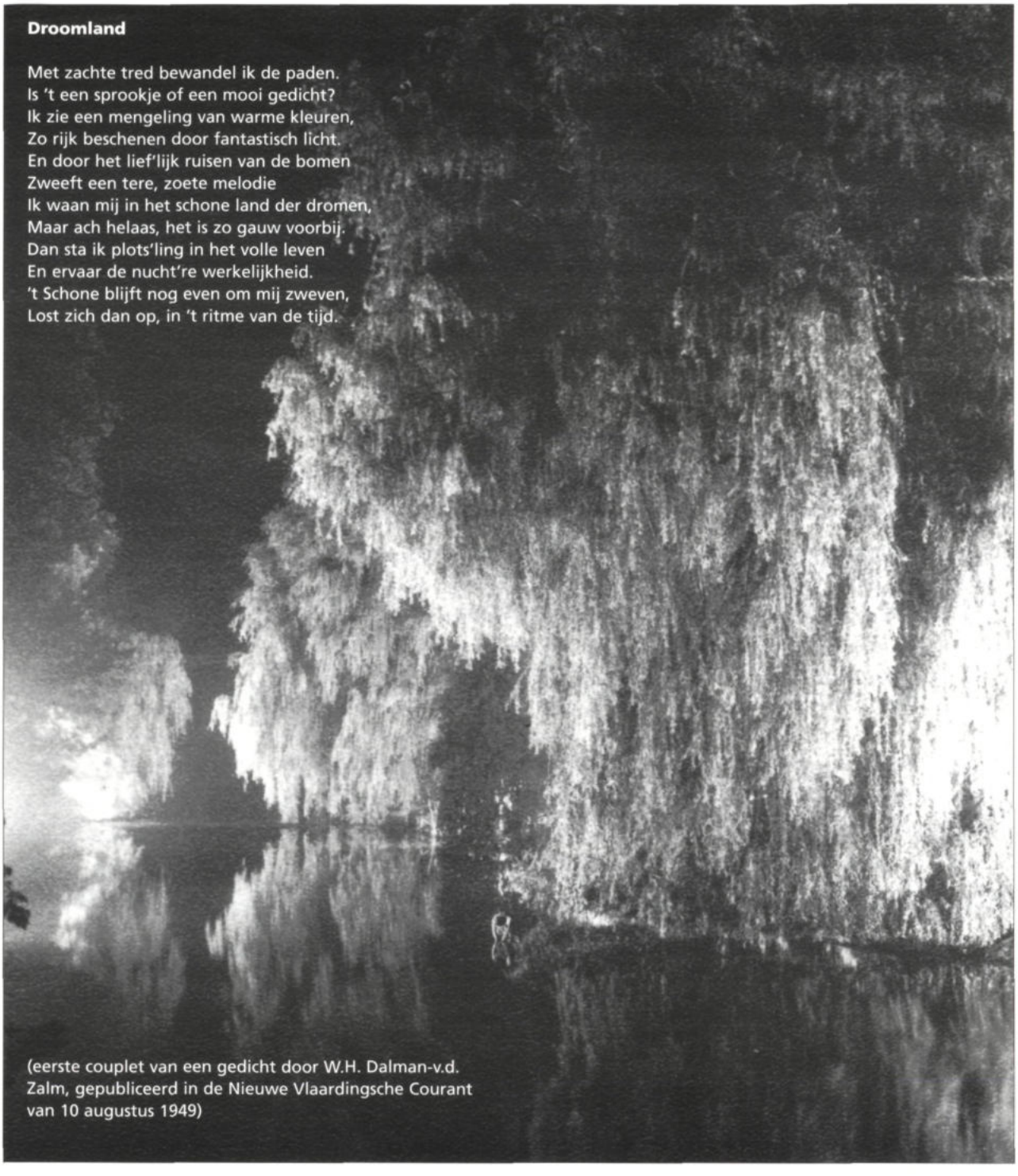

Droomland

Met zachte tred bewandel ik de paden.
Is 't een sprookje of een mooi gedicht?
Ik zie een mengeling van warme kleuren,
Zo rijk beschenen door fantastisch licht.
En door het lief'lijk ruisen van de bomen
Zweeft een tere, zoete melodie
Ik waan mij in het schone land der dromen,
Maar ach helaas, het is zo gauw voorbij.
Dan sta ik plots'ling in het volle leven
En ervaar de nucht're werkelijkheid.
't Schone blijft nog even om mij zweven,
Lost zich dan op, in 't ritme van de tijd.

(eerste couplet van een gedicht door W.H. Dalman-v.d. Zalm, gepubliceerd in de Nieuwe Vlaardingsche Courant van 10 augustus 1949)

oudste raadslid een nieuwe ambtsketen aan de burgemeester aan. De zilveren ambtsketen draagt de wapens van Vlaardingen, Vlaardinger-Ambacht, Zouteveen en Babberspolder.

28 Afscheidspreek van ds. G. Grootjans in de Grote Kerk.

Op 59-jarige leeftijd overleden Jacobus Zuidgeest. Tijdens de bezetting was hij werkzaam op het distributiekantoor en vervulde hij een functie in het ondergrondse verzet. Hij was bestuurslid van het Comité tot viering van Nationale Gedenkdagen en van de Vereniging van ex-politieke gevangenen.

30 Levensmiddelenbedrijf annex waterstokerij D.G. Simons, Händelstraat 2, bestaat 25 jaar.

30-3 sept. In zaal Harmonie Middenstandstentoonstelling Mipa. Om aan de 80 stands plaats te bieden, zijn twee grote tenten in de tuin geplaatst.

31 In het Oranjepark concert door C. Roelofs, de blinde beiaardier van Apeldoorn, op het klokkenspel van de 'Reizende Beiaard' van Klokkengieterij Eijsbouts Lips te Asten.

Afscheidsreceptie van mevr. A.H. Zelle, directrice van het Ziekenhuis.

September

1 E.J. Linzel, arts, benoemd tot geneesheer-directeur van het Algemeen Ziekenhuis. Zuster F.G. de Veer benoemd tot adjunct-directrice.

J. van Vliet is 30 jaar in dienst bij de Fa. W. Sterk Jzn.

De firma C. Tomaello bestaat 25 jaar.

J.R. Kramer, commissaris van Politie, 35 jaar in dienst van de Vlaardingse gemeentepolitie.

De zolderverdieping van de Jan Ligthartschool aan het Emaus verbouwd en uitgebreid. Deze school is uitgegroeid tot de grootste lagere school van Vlaardingen, met ruim 300 leerlingen.

4 Op het V.F.C. Sportpark voetbalwedstrijd tussen

Eén van de eerste grote evenementen in Vlaardingen was 'Droomland'. Het feeërieke verlichte Hof oogstte alom grote bewondering (6 augustus).

Prent op de omslag van het programmaboekje voor de wervingsavond van het Instituut 'Steun Wettig Gezag' (7 september).

seniorspelers uit Fortuna, V.F.C. en De Hollandiaan en een combinatie van oud-internationals. De opbrengst is voor een liefdadig doel.

5 Advertentie:
"Het Ziekenhuis te Vlaardingen vraagt: schriftelijke prijsopgave voor de levering van melk, roomboter en margarine. Eventuele inlichtingen worden verstrekt door de administratie".

Jan Roelof Kramer (1887-1951) was van 1914 tot 1946 inspecteur van politie en van 1946-1950 commissaris (1 september).

De Jan Ligthartschool op de hoek Emaus/Jan Ligthartstraat in de voormalige gemeente Vlaardinger-Ambacht. De verbouwing waarvan sprake is, betrof de zolder langs de Jan Ligthartstraat (1 september).

De warmste dag van het jaar en de warmste septemberdag in meer dan 100 jaar. Bijna overal wordt 33°C gemeten.

6 Benoemd tot onderwijzeres aan de Ericaschool mej. A. den Draak.

Installatie nieuwe gemeenteraad. De wethouders J. Buis, H.K. van Minnen, J.L. Jonker en T. de Bruijn worden herbenoemd.

7 Op het Hollandiaan-terrein demonstratie- en propaganda-wervingsavond van het Nationaal Instituut Steun Wettig Gezag, in aanwezigheid van Prins Bernhard en o.a. mr. W.H. Fockema Andreae, staatssecretaris van Oorlog, en generaal mr. H.J. Kruls, chef van de Generale Staf.

8-10 In zaal Harmonie Floralia-tentoonstelling en expositie fotowedstrijd 'Droomland'.

9 De Katholieke Arbeiders Beweging afd. Vlaardingen bestaat 55 jaar.

Advertentie:
"De tijdsomstandigheden dwingen onderstaande verenigingen het publiek te verzoeken hun inkopen contant te betalen:
Vlaard. Bakkerspatroonsvereniging
Vlaard. Groentenhandelaren
Vlaard. Kruideniersvereniging
Vlaard. Slagersvereniging".

10 Aart Pontier opent boekhandel in de Smalle Havenstraat 3. Voorheen was hier Van Sijn's Boekhandel gevestigd.

12 Eerste paal geslagen voor het kantoor van de Rotterdamse Bank Vereniging op de Westhavenplaats.

13-14 In zaal Harmonie modeshow van Modehuis Scheffer en Schoenmagazijn Kruiniger.

14 Jac. Dijkshoorn, onderwijzer aan de Groen van Prinstererschool, en D. Haddeman ontvangen in de Dumoulinkazerne te Soesterberg uit handen van Prins Bernhard het Bronzen Kruis.

15 L. Dijkshoorn is 25 jaar in dienst van de Coöperatieve Landbouwvereniging Samenwerking.

17 Bouwbedrijf W. van Vliet bestaat 25 jaar.

19 C. Post is 25 jaar in dienst bij Havenbedrijf Vlaardingen-Oost.

20 Ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan biedt de Fa. Jac's den Boer haar personeel een feestdag aan.

21 Opgericht Amateur-fotografen-vereniging Vlaardingen.

26-27 In het Weeshuis uitvoering van sketches, volksdansen en gymnastiek door de jonge bewoners.

26-1 okt.
In het kader van de Kerstpakketten-actie van de NIWIN organiseert Schietvereniging Wilhelmina schietwedstrijden in haar lokaal aan de Zomerstraat.

28 Oproep van de wethouder van onderwijs aan alle weldenkende ouders om de radio slechts in te schakelen als de jeugd, die studeren moet, er niet door gehinderd wordt.

29 L.G. van der Maarel is 55 jaar in dienst bij Scheepsbouwwerf De Nieuwe Maas. Hij ontvangt de eremedaille in zilver, verbonden aan de orde van Oranje-Nassau.

Het voorstel tot aankoop van twee Finse scholen voor het openbaar onderwijs door de raad goedgekeurd.

30 De commissaris van Politie vestigt de aandacht op het steeds toenemende euvel van het laten verrichten van werkzaamheden door schoolgaande kinderen, voornamelijk couranten en bloemen bezorgen. Dit is in strijd met de bepalingen van de Arbeidswet.

Oktober

1 Dr. E.D. Kraan is 25 jaar predikant bij de Gereformeerde Kerk.

4 Van Toor's Oliegoedfabriek bestaat 60 jaar.

6 De gemeenteraad gaat akkoord met het voorstel van B & W om twee tennisvelden aan te leggen op een gedeelte van het terrein van de Gemeentereiniging aan de Hoflaan.

V.F.C. Sportpark aangekocht door de gemeente voor *f* 170.000,-. In de toekomst is de grond bestemd voor woningbouw.

Haal de gezelligheid bij U in de huiskamer

Nu de avonden weer langer worden
Maak het dan in Uw huis zo gezellig mogelijk. Haal voor het gehele gezin van die
GEZELLIGE LEESBOEKEN
in de
VLAARDINGSE LEESBIBLIOTHEEK
J. LIGTHART,
WESTHAVENKADE 14 - ROTTERDAMSEWEG 15
In de Vlaardingse Leesbibliotheek
raakt U nooit uitgelezen 6283 100

Advertentie J. Ligthart (21 september).

Dr. Ebbo Dirk Kraan (1889-1963) was van 1921 tot 1924 predikant van de Gereformeerde Kerk te Zuilen en daarna tot 1959 te Vlaardingen. Na zijn emeritaat doceerde hij enige tijd aan de Faculté Libre Protestante te Aix-en-Provence (Fr.). Hij was o.m. voorzitter van de Vereniging 'Bethsaida' voor de geestelijke verzorging van de vissers (1 oktober).

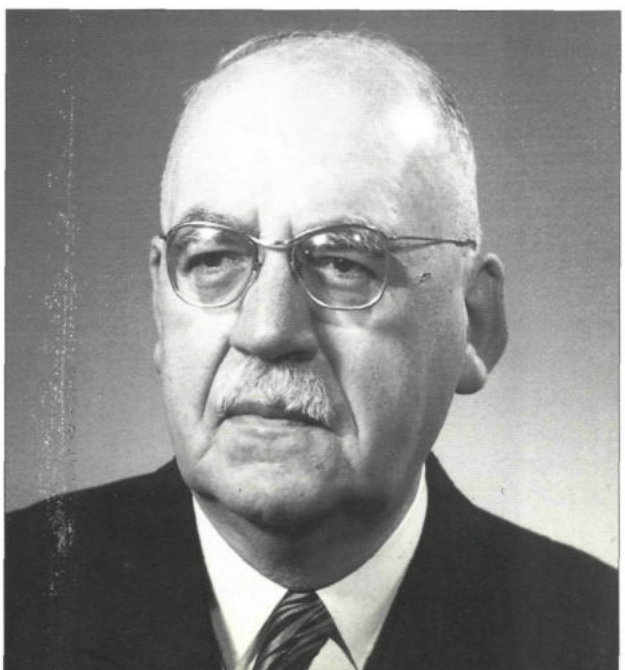

De oliegoedfabriek van Van Toor aan de Parallelweg, tegenwoordig de Vlaardingse vestiging van supermarkt Hoogvliet (4 oktober).

Bij de firma Hoogerwerf en Van Leeuwen vieren D.J. Hoogerwerf, directeur, en M. Brobbel, kuipersbaas, hun 25-jarig jubileum.

7 Opgericht de afdeling Vlaardingen van de Nationale Bond van Oud-Gedemobiliseerden en Oud-Strijders, genaamd 'Het Mobilisatiekruis'.

Op de fokveedag in Maasland behalen vier Vlaardingse varkensfokkers in totaal zeven prijzen.

8 Heropening gemoderniseerde Parfumerie De Adelaar, Hoogstraat 147.

10 Dankzij de opbrengst van de door de Schietvereniging Wilhelmina georganiseerde schietwedstrijd konden 140 NIWIN-kerstpakketten worden verzonden.

11 Vier chauffeurs van de Vlaardingse Melk Centrale worden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vier tot twaalf maanden voor diefstal van melk.

12 Advertentie:
"Wie ruilt klein benedenhuis, *f* 4,75 per week, voor groter benedenhuis, tot *f* 7,- per week".

14-16 In R.K. Verenigingsgebouw aan de Markgraaflaan Herfstkermis, georganiseerd door Sportvereniging R.K. W.I.K.

15 Oranje-Nassau I promoveert naar de eerste klasse van de Chr. Korfbal Bond.

19 In zaal Harmonie kindervoorstelling door goochelhumorist A. Boesnac.

21 De Vereniging voor Ouden van Dagen Flardinga heeft een gedeelte van de recette ontvangen van de deze zomer gespeelde vriendschappelijke wedstrijden tussen de voetbalverenigingen Fortuna, V.F.C. en De Hollandiaan.

26 Geslaagd voor het waterfittersdiploma M. Hoogerboord en C. van Ent, voor het gasfittersdiploma H.C. Rouss en voor beide diploma's J. Overgaauw.

In zaal Harmonie feestavond van Buurtvereniging Beatrix (Diepenbrockstraat-Vettenoordstraat) ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan.

De Vlaardingse Bestuurdersbond van het N.V.V. heeft het Volksgebouw aan de Schiedamseweg aangekocht voor *f* 42.000,-.

28 In de Grote Kerk uitvoering van 'Die Jahreszeiten' door de Geref. Oratoriumvereniging Gloria in Excelsis Deo, m.m.v. het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

31 P.J. Soetens neemt zijn nieuw ingerichte instituut voor "Physische Therapie", Schiedamseweg 42, in gebruik.

31 en 1 nov. In de bovenzaal van café De Oude Markt paddestoelententoonstelling door de Ned. Natuurhistorische Vereniging.

November

1 In zaal Harmonie een "Tiroler-avond met het Wiener lied", georganiseerd door de Ned. Reisvereniging.

Melkhandel A. Moerman, Vondelstraat 14, bestaat 25 jaar.

In de muziekzaal van het Volksgebouw houdt wethouder T. de Bruijn, op uitnodiging van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling afd. Vlaardingen, een inleiding over het uitbreidingsplan van Vlaardingen.

2 In zaal Harmonie cabaretavond voor de leden van de Alg. Ned. Bouwarbeidersbond afd. Vlaardingen, ter gelegenheid van het 30-jarig bestaan van hun bond.

4 Verschenen: gedenkschrift 'De restauratie van het stadhuis te Vlaardingen, 1948-1949'.

Advertentie:
"Een kousenreparatrice en enige nette meisjes gevraagd, om opgeleid te worden als kousenreparatrice. Hoog loon en prettige werkkring. Aanmelden: Bata, Hoogstraat 196".

In zaal Harmonie propaganda-feestavond van de Vlaardingse Christelijke Besturenbond m.m.v. het Hilversums Kleinkunstensemble 'De Korte Golf' o.l.v. Johan Bodegraven.

6 De rantsoenering van textiel, kaas, vlees en rijst is opgeheven. Alleen koffie is nog op de bon.

8 Mevr. L. van Duijn-Spruijt benoemd in het bestuur van de gemeentelijke dienst voor Sociale Zaken.

9 Advertentie:
"Het Algemeen Ziekenhuis vraagt een net persoon, die tijdens de avonduren en zo mogelijk ook des zondags de telefoon kan bedienen".

De eerste achttien van de 146 William Pont-woningen in de Indische Buurt aan de gemeente overgedragen.

10 J. Post, ambtenaar bij de Gemeentelijke Licht- en Waterbedrijven, is 25 jaar in dienst.

11 In de gemeenteraadsvergadering wordt de gemeentebegroting 1950 goedgekeurd.

18 Inwijding van het nieuwe orgel in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente aan het Westnieuwland. Inleiding door ds. M. v.d. Ketterij.

19 Opening van nieuwe showrooms van Woninginrichting G.A. van der Linden, Westhavenkade 44.

22 Na de opvoering van het blijspel 'De kunst om te leven' door Toneelvereniging Varia worden N. Moerman en J. van Toor Hzn. gehuldigd ter gelegenheid van hun 40-jarig lidmaatschap.

Herdenking van de 25ste sterfdag van Herman Heijermans in de Remonstrantse Kerk aan de Hoflaan, georganiseerd door de afd. Vlaardingen van het Instituut voor Arbeidersontwikkeling.

23 Intocht Sint Nicolaas.

24 De Ericaschool voor buitengewoon lager onderwijs aan de Zomerstraat bestaat 30 jaar. In die periode hebben meer dan 550 kinderen hier onderwijs ontvangen.

25 Op de hoek Brede Havenstraat/Hoogstraat is schoenmagazijn Van Haren geopend. Het laatste zichtbare litteken van de grote Kofa-brand is hiermee verdwenen.

Tijdens de feestelijke bijeenkomst ter gelegenheid van het

19-jarig bestaan van de Vlaardingse Vrijwillige Brandweerliedenvereniging ontvangen T. Maat en W. van Vliet een oorkonde met zilveren onderscheiding voor resp. 30 en 25 jaar brandweerdienst. P. Onderdelinden, C. v.d. Ent, J. van Eysden, H. van Linden, F. Kamp en P. Meulenberg ontvangen een oorkonde met bronzen onderscheiding voor 12½ jaar brandweerdienst.

26 Onder grote belangstelling van personeel en genodigden vindt de officiële opening plaats van de herbouwde westervleugel van de Sunlightzeepfabriek aan de Parallelweg.

Opening van Kledingmagazijn C. Verheijen, Schiedamseweg 10b.

29-30 In zaal Harmonie Slagersvaktentoonstelling.

30 Advertentie:
"Tot en met 7 december ontvangt ieder bij aankoop van één gulden (postzegels uitgezonderd) een vliegtuigbouwplaat 'Lockheed Constellation' cadeau. Rolfes, Binnensingel 33".

Opening Gereformeerd Rusthuis voor ouden van dagen, Emmastraat 117.

December

1 In zaal Concordia jubileum- en tevens afscheidsreceptie van dr. E.J. Linzel, die na 30 jaar zijn huisartspraktijk neerlegt in verband met zijn benoeming tot geneesheer-directeur van het Ziekenhuis.

Geopend sigarenmagazijn 'In de Olde Smoker' van M. Hoogerwerf Lz., Westhavenplaats 3.

In zaal Harmonie uitvoering door de Arbeiders-Zangvereniging Stem des Volks, m.m.v. het Vlaardings Symphonie Orkest en de sopraan Janka Verhoeff.

3 Levensmiddelenbedrijf W. Wapenaar P.Lzn., Markt 35, bestaat 30 jaar.

4 In de Grote Kerk bevestiging en intrede van ds. W. Glashouwer.

8 De gemeenteraad gaat akkoord met de bouw van 140 duplex-woningen, systeem Bredero, in de Babberspolder.

De Chr. Houtbewerkersbond herdenkt het 20-jarig bestaan.

9 Buurtvereniging Pro Regina (Spoorsingel en omgeving) bestaat 25 jaar.

14 Opgericht het Vlaardings Reclasserings Comité.

In de Grote Kerk uitvoering van het Weihnachts-Oratorium door Chr. Gemengd Koor Excelsior.

15 Mevr. E. van der Lugt-van der Pijl 25 jaar in dienst van de firma P.H. van Abshoven als hoofdboetster.

Directie en personeel tijdens een feestelijke bijeenkomst ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van hoofdboetster E. van der Lugt-van der Pijl (15 december).

Officiële opening van de Chr. Huishoudschool aan de Emmastraat.

G. Deegeling is 25 jaar in dienst van de firma C. van der Burg en Zn.

19 Op uitnodiging van boekverkoper Aart Pontier spreekt Hella S. Haasse over haar onlangs verschenen boek 'Het woud der verwachting' in de sociëteitszaal van de Harmonie.

A. de Jong NV, scheepswerf en machinefabriek, heeft in Kaapstad een machinefabriek en scheepsreparatiebedrijf onder de naam Albert de Jong Ltd. opgericht.

Het levensmiddelenbedrijf van W. Wapenaar P.Lzn. op de hoek Markt/Brede Steeg (3 december).

VOGST
35
W. WAPENAAR P.L.n

De kerkeraad van de Ned. Herv. Gemeente heeft besloten dat, ingaande Eerste Kerstdag, in alle diensten "rhytmisch" zal worden gezongen.

21 Kerstwijding door Orpheus en Sursum Corda in de Grote Kerk.

22 Kerstbout uit het Hof. Bij de kwekerij in het Hof verkoping van eenden, ganzen en kalkoenen.

23 De bronzen Carnegie-medaille door burgemeester Heusdens uitgereikt aan brigadier C. Landzaad. De brigadier bracht, met gevaar voor eigen leven, een op hol geslagen paard van Van Gend en Loos tot staan.

24 De VL 85 Bertina van de Visscherij Mij. Vlaardingen, in de Nieuwe Waterweg ter hoogte van de haven van Maassluis, overvaren door het troepentransportschip Kota Inten en kort daarna gezonken. Alle opvarenden zijn gered.

28 Geslaagd voor het Staatspraktijkdiploma voor handel en administratie de heer A.P. Weeda.

31 Advertentie:
"Oudejaarsdag. De gehele dag verkrijgbaar de van ouds bekende Oliebollen, 12 stuks een gulden. M. Beekvelt, kraam Westhavenkade".

Fa. P. VAN DER BURGH & Zn.
SCHILDERSBEDRIJF
De naam is oudt, de waer vertrouwdt
Tel. 215, Maasland - Vlaardingen, Asterstr. 11 - Onze beste wensen

Wij wensen U een voorspoedig
en gelukkig 1950
Parfumerie „Centrum"
Schiedamseweg 73' - Telef. 3724
Parfumerie „City"
Hoogstraat 191 - Telef. 2722

J. H. ELEN
p.f. Auto-Garage en Auto- en Motorhandel
Willem Beukelszoonstraat 55

ELINGS - Radio - Westhavenkade 52
Philips' Gloeilampen en Electr. dynamo's
Schemerlampen, Electr. Kachels, enz. Reparatie-inrichting p.f.

FIGEE & ZOON's
GLAZENWASSERIJ
P. F.

AGENT
Nieuwe Rotterdamsche Courant - Algemeen
Dagblad - Weekblad „Tom Poes" p.f.
ENGELAAN, Maassluissedijk 126

Radio Franken
Hoogstraat 72 p.f.

P. DE GOEDE's
Schildersbedrijf
p.f. Emmastraat 53 — Telefoon 3695

Fa. WED. D. VAN HEUSDEN
COMPLETE WONINGINRICHTING - MARKT 50-57 - TEL. 2332
BEHANGERIJ - SCHOOLSTRAAT 25 - TEL. 2208 p.f.

FIRMA JAC. VAN HAFTEN
Moderne Pomp-Installaties
P.F. Vlaardingen — Telefoon 3701

HOEK's MAATKLEERMAKERIJ
Van Riebeeckstraat E
Ook voor 1950 Uw Kleermaker p.f.

G. J. VAN HOUTEN
p.f. Costumière, Binnensingel no. 124

Vishandel „'t HOOGERTJE"
Fa. J. Poldervaart & Zoon
p.f. Weeshuisplein 2, Telefoon 2634

A. J. VAN DER HOUWEN
P. K. Drossaartstraat 62, telefoon 2262
wenst cliëntèle, vrienden en bekenden 'n voorspoedig, gelukkig nieuwjaar

HOUTHANDEL *D. HOEK*
Kornelis Speelmanstraat 53
Briefadres: Markgraaflaan 33, Vlaardingen *P.F.*

FA. P. VAN DEN KERKHOFF
Eendrachtstraat 29 33, Tel. 2526
wenst alle cliëntèle een
VOORSPOEDIG 1950 toe

Al mijn cliëntèle, leerlingen en oud-leerlingen, vrienden en bekenden bied ik langs deze weg mijn beste wensen aan voor het Nieuwe Jaar
G. Langbroek, Julianalaan 53, tel. 3252

Magazijn „'t LICHTPUNT"
p.f. Hoogstraat 111

Firma LIEVE & CO. - Vlaardingen
M. WAPENAAR P.f.
Zuiveraar van gebouwen enz.

N. W. A. LENS
Vertegenwoordiger der N.V. Dorsman & Odé's Boekhandel en Drukkerij. Hartelijk dank voor alle orders in het afgelopen jaar. In 1950 steeds tot Uw dienst. p.f.
KETHELWEG 45b TELEFOON 2966

GEBR. VAN DER MEER, Bouwbedrijf
Voorstraat 5 Telefoon 2524 VLAARDINGEN Mr. Troelstrastraat 26 Telefoon 2751

J. MEEDER
p.f. Slagerij Hoogstraat 119 — Telefoon 3690

VOORSPOEDIG 1950
MAN IN 'T VELD, DAIJER 12

Aan onze geachte begunstigers, vrienden en bekenden een gelukkig Nieuwjaar en beveelt zich beleefd in Uw gunst aan
H. ELZENAAR Hzn. Handel in Aardappelen, Groenten en Fruit
Nic. Beetsstraat 71 — Telefoon 3251

LOU KRAMER - Schildersbedrijf
wenst alle cliëntèle een voorspoedig 1950

Marianne van Papeveld-Hörst

Kroniek 1999

Januari

1 Het aantal inwoners is tot een dieptepunt gedaald naar 73.721, het laagste inwonertal sinds 1975. Vlaardingen had vorig jaar nog 74.154 burgers binnen de stadsgrenzen. In 1980 waren dat er zelfs 79.531.

2 Gewapende overval op het Campanile Hotel aan de Kethelweg. De overvaller eist geld van de hotelmedewerkers en de hotelgasten. De man vlucht met een gereedstaande BMW.

3 De tiende 'Vossenjacht', georganiseerd door de wielervereniging De Coureur, wordt gewonnen door Cees Paalvast.

5 Leerlingen van het Albeda College, vestiging Beneden Maas aan de Buys Ballotlaan, moeten voortaan bij het betreden van een leslokaal hun persoonlijke chipkaart door een laserapparaat halen.

6 In Het Zonnehuis opening van de tentoonstelling 'De winter voorbij' met aquarellen van de Vlaardinger Jan van der Borden, in het dagelijks leven directeur van basisschool Het Spectrum.

7 Onlangs opgeleverd de eerste woningen van het nieuwbouwproject Vlaerdingerhout aan de Dijksteeg.

8 Het college van B en W heeft deze week besloten aan ieder huishouden 100 gulden uit te keren. In juni kan men rekenen op de zogeheten Zalmsnip.

9 In het Streekmuseum Jan Anderson ontvangt wethouder Kees van der Windt het eerste exemplaar van een fotoboekje over een jaar herstelwerk van zes muurschilderingen door het Vlaardings Taalgenotschap. Bedenker van het project, Peter de Jong, zet tevens de eigenaren van de panden in het zonnetje door hen te benoemen tot 'Haringkop in de orde van de Vlaardingse roem'.

Tennisvereniging Holy start het nieuwe jaar met een jubileumreceptie ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan. Later in het jaar volgen een lente- en cowboyfeest, een reünie en de uitgave van een jubileumboek.

11 Mark Huizinga heeft bij het toernooi om de Kano Cup in Tokio de gouden medaille veroverd in de categorie tot 90 kg.

12 Ondanks de aankondigingen op radio en tv zorgt de gladheid door hevige sneeuwval voor de nodige problemen. Strooiwagens rijden af en aan.

14 Om de bouw van een nieuw spoorwegviaduct over de rijksweg A4 mogelijk te maken, moeten 103 bomen worden gekapt. Het viaduct moet worden vernieuwd in verband met de verbreding van de rijksweg. Het college heeft inmiddels een kapvergunning verleend.

De Vlaardingse kunstenares Wilma Kuil exposeert tot begin mei in het Nederlands Textielmuseum in Tilburg onder de titel 'Motief – Stilleven'.

15 Bill Minco, voorzitter van de Stichting Geuzenverzet 1940-45, krijgt het Kruis van Verdienste van de Bondsrepubliek Duitsland toegekend voor zijn grote inzet voor de verzoening tussen beide landen en voor zijn betrokkenheid bij de strijd tegen onrecht, discriminatie, racisme en geweld.

16 In de Stadsgehoorzaal jubileumconcert ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Accordeonvereniging Harry van Wezel.

Ingeluid door klokken van verschillende kerken nemen enkele honderden mensen deel aan de 'wake' voor Buurthuis De Pijpelaar. In een korte toespraak herdenkt burgemeester L.W. Stam de twee Gorinchemse meisjes die slachtoffers werden van zinloos geweld.

Een uitslaande brand verwoest een gedeelte van het kinderdagverblijf Villa Kakelbont aan de Baarnhoeve. De totale schade wordt geraamd op minstens een half miljoen gulden. De oorzaak van de brand is onbekend.

18 Zeventig leerlingen van de groepen 6 en 7 van de christelijke basisschool 't Ambacht vertrekken met de 'trom' voor minimaal enkele maanden naar lokalen van de school 't Palet aan de Afrol. Op spandoeken roepen zij de buren en het gemeentebestuur op te zorgen dat hun verblijf aldaar van korte duur is.

Remus Aussen, communicatie-adviseur van de gemeente, wordt voorlichter van de gemeente Capelle a/d IJssel. Hij wordt opgevolgd door Marlies Dingenouts.

19 ENECO KabelTV & Telecom is vorige week begonnen met het uitschakelen van het zogeheten B-pakket van de kabeltelevisie. Met de modernisering van het kabelnet is de verouderde methode niet meer mogelijk.

Sinds enkele weken is Mark Keizerwaard de nieuwe districtschef van de politie Waterweg. De geboren Vlaardinger is in 1973 zijn politiecarrière ook in Vlaardingen gestart.

20 Waterweg Wonen is voornemens om aan de rand van de Zuidbuurt, langs de singels bij de Mr. Verschuurstraat, 68 koopwoningen te realiseren. Voor het project 'Waterlandschap' hebben zich al vijftig belangstellenden aangemeld.

Enkele honderden leraren van het Vlaardingse basis- en voortgezet onderwijs nemen deel aan de estafettestaking waartoe de vakbonden hebben opgeroepen. De leraren leggen het werk neer omdat er nog altijd geen doorbraak is in de onderhandelingen met minister Hermans van Onderwijs over een nieuwe CAO.

21 De beheerder van de bewaakte fietsenstalling aan de Van Riebeeckstraat, M. Spork, overweegt zijn baan op te geven. Hij is teleurgesteld in de gemeente die volgens hem, tegen de afspraak in, door blijft gaan met het plaatsen van fietsklemmen in het centrum. Deze week zijn weer ruim honderd klemmen geplaatst. Tegelijkertijd staat de bewaakte fietsenstalling hooguit één keer per week vol.

Op het industrieterrein aan de Maassluisse Adriaan van Heelstraat houden de brandweerkorpsen van Vlaardingen, Schiedam en Maassluis de eerste gezamenlijke oefening. De drie korpsen moeten in het voorjaar fuseren tot één korps Waterweg.

22 In het schooltelevisieprogramma 'Nieuws uit de natuur' wordt aandacht besteed aan het Natuurpark Holy en de nabij gelegen kinderboerderij. Presentator Bart Bosch praat o.a. met parkbeheerder Ben van As.

De Utrechtse burgemeester mr. Ivo Opstelten wordt de nieuwe burgemeester van Rotterdam. Opstelten begon in januari 1970 zijn carrière als hoofdcommies op de afdeling juridische en kabinetszaken van de gemeente Vlaardingen. De jonge, pas afgestudeerde jurist werd al snel de rechterhand van burgemeester Heusdens.

23 Bouw- en Woningtoezicht van de gemeente heeft 514 eengezinshuizen, twaalf flats en bijna 40 andere gebouwen met de zgn. risicovloeren van Kwaaitaal en Manta getraceerd. Het gaat hier om projecten die tussen 1970 en 1986 zijn gerealiseerd. In lang niet alle gevallen is echter sprake van betonrot. De gemeente zal binnenkort een folder verspreiden om kopers en verkopers van woningen te wijzen op het risico.

De 12-jarige turnster Mirre van der Heiden behaalt in het sportcomplex Alexander in Rotterdam de regionale titel van het district Zuid-Holland-Zuid.

24 Het koor The Balance herdenkt het 30-jarig bestaan met een speciale jubileumdienst in de Willibrorduskerk aan het Erasmusplein.

Optreden van het Musicalkoor van Muziekcentrum OpMaat in het RTL-4 televisieprogramma 'Solo voor een kind'.

27 Omroep Waterweg FM krijgt van de gemeenteraad een jaar de kans om zijn bestaansrecht te bewijzen. Na evaluatie wordt dan besloten of de gemeente doorgaat met het verlenen van subsidie.

De acht te bouwen noodlokalen bij de basisscholen Jan Ligthart en 't Ambacht mogen maximaal vijf jaar blijven staan. Als er dan nog geen definitieve accommodatie gevonden is, zullen de noodlokalen worden gesloopt. Hiermee hoopt men reclamanten de wind uit de zeilen te nemen en juridisch sterk te staan.

De provincie Zuid-Holland gaat akkoord met het openstellen van de busbaan Parijslaan/Korhoenlaan in de Holy. GS verwerpen met hun besluit de bezwaren die omwonenden tegen de wijziging van het bestemmingsplan hadden ingediend.

Namens twintig organisaties uit het regionale bedrijfsleven overhandigt Arnold van Zanten van de Industriële Kring Vlaardingen een petitie aan de wethouders H. Roijers en A. Kool. In deze petitie wordt nogmaals een stevig pleidooi gehouden voor de aanleg van rijksweg A4 door Midden Delfland.

28 De Vlaardingse familie Herspach strijdt in het televisieprogramma 'De kans van je leven' onder leiding van Ron Brandsteder om de verwezenlijking van hun droom. In totaal wint de familie voor vijftigduizend gulden aan prijzen.

De werkzaamheden voor de bouw van de Tweede Beneluxtunnel en de verbreding van de A4 tussen Kethelplein en de Beneluxster gaan een nieuwe fase in. Deze week wordt begonnen met de voorbereidingen voor de bouw van het nieuwe spoorwegviaduct.

29 Presentatie van het vernieuwde liturgisch centrum van de Oosterkerk aan de Schiedamseweg. Het kerkinterieur is een ontwerp van de Vlaardingse beeldend kunstenaar Jan van Dorp.

In het Delta Hotel afscheidsreceptie van mevrouw Ans Theissen, directeur van de Stichting Woningbedrijf Vlaardingen. Na de fusie met Patrimoniums Woningstichting gaat het bedrijf verder onder de naam 'Waterweg

Het vernieuwde liturgisch centrum van de Oosterkerk aan de Schiedamseweg (29 januari).

Wonen' onder leiding van de voormalige directeur van PW, Ben Pluimer.

30 Multiculturele dag in de Stadsgehoorzaal, georganiseerd door het Platform Ander Vlaardingen. Op deze dag kunnen alle Vlaardingers op een leuke manier kennismaken met andere culturen.

Bewoners van de Emmastraat schakelen de politie in met het verzoek een mortiergranaat uit de Tweede Wereldoorlog, die in een zolderkast werd gevonden, op te komen halen. De granaat wordt door deskundigen onschadelijk gemaakt.

Overleden in zijn woonplaats Hilversum op 83-jarige leeftijd Dolf van der Linden, oprichter en dirigent van het Metropole Orkest. Van der Linden werd op 26 juni 1915 aan de Hoogstraat geboren als zoon van een muziekhandelaar.

Februari

4 Vanwege de hoge bezoekersaantallen in 1998 zijn de openingstijden van het informatiecentrum Project Tweede Beneluxtunnel in het Cincinnati-gebouw verruimd.

Het VSB Fonds Schiedam Vlaardingen heeft sinds deze week een vestiging aan de Churchillsingel 450.

5 Twee nep-PTT'ers overvallen een 70-jarige vrouw in haar flatwoning aan de Fazantlaan. De overvallers gaan er vandoor met de kluis met documenten en een onbekend geldbedrag.

Het Vlaardingse taxibedrijf Van Dodewaard is verkocht aan de Vlaardingse Taxi Centrale. De twaalf medewerkers zijn door de koper in dienst genomen. Van Dodewaard zal wel koeriersdiensten blijven verzorgen.

6 In het Deltahotel informatiedag over het project 'd' Engelsche Boomgaert' op het voormalige Kolpabadterrein.

In het Visserijmuseum geopend de tentoonstelling 'Graven en bewaren, wat vertelt een voorwerp' door J.A.C. Mathijssen, algemeen manager van de Dienst Welzijn van de gemeente. De expositie, onderdeel van een in totaal uit zeven tentoonstellingen bestaand project, is samengesteld door het Kunstgebouw, een culturele organisatie van de provincie Zuid-Holland.

8-9 Fikse sneeuwval zorgt voor een sneeuwlandschap, zoals dat een lange tijd niet te zien is geweest.

9 De stroopwafelkraam aan de Kuiperstraat gaat na bijna twintig jaar verdwijnen. Bakker M. Markus heeft de kraam per 1 mei aan de gemeente verkocht.

De rooms-katholieke gemeenschap staat aan de vooravond van een grootscheepse reorganisatie. Sinds 1 januari zijn de vier afzonderlijke parochies samengevoegd tot één

De stroopwafels van de kraam aan de Kuiperstraat vonden altijd gretig aftrek (9 februari).

grote Willibrordus Parochie. De volgende fase is het afstoten van drie kerkgebouwen. Alleen de Pax Christi kerk aan de Reigerlaan lijkt te worden gespaard.

11 De gemeente is begonnen met het opknappen van 'de kindervallei' aan de Spechtlaan in Holy. Het park krijgt o.a. een grote snoeibeurt, paden worden opnieuw geasfalteerd, er wordt verlichting geplaatst en er komen extra speelmogelijkheden.

Onder begeleiding van beeldend kunstenaar Hans Rikken hebben de afgelopen weken ruim 700 leerlingen van het voortgezet onderwijs een ontdekkingstocht in de beeldende kunst gemaakt.

De Europese Judo Unie heeft Mark Huizinga uitgeroepen tot judoka van het jaar.

13 Burgemeester L.W. Stam overhandigt de stadssleutel aan Prins René de Eerste. Daarna trekken de Leutloggers door het centrum. In de Harmonie carnavalsbal met optreden van o.a. blaaskapel De Dorsvlegels.

Het fundament voor 'Frans z'n beeld' wordt gelegd (25 februari, zie ook 8 mei).

13-14 Zwemster Wilma van Hofwegen behaalt tijdens de Nationale Kampioenschappen sprint in Dordrecht een gouden medaille.

17 De Vlaardingse Jopie Vons, bijgenaamd 'moeder van de Maassluisse Muziekweek', neemt deze week tijdens de 40ste Muziekweek afscheid.

Jan Timmers, voorzitter van het Vlaardingse mannenkoor Orpheus, ontvangt een koninklijke onderscheiding. Hij wordt Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

18 Tijdens een snelheidscontrole van één uur op de Holysingel beboet de politie honderd automobilisten. In totaal worden 453 controles uitgevoerd. De hoogst gemeten snelheid is 79 km per uur.

De eerste bewoners hebben hun woning in de Hoogwitte betrokken. Eerder opende een aantal winkeliers in de doorloop onder de woontoren al zijn deuren.

20 Twee dagen later dan in China wordt in het Chinees Indisch restaurant Asia aan de Winkelhoeve het Chinees Nieuwjaar gevierd. Leden van de Chinese ambassade toosten o.a. met wethouder K. van der Windt en wijkagent Gerrit van Brakel op het 'Jaar van het konijn'.

23 De Vlaardingse kunstenaressen Beaty Czetö en Annette Braad vertrekken naar New York. Hans Paalman, oud-directeur van het Schiedams Stedelijk Museum, opent a.s. vrijdag aldaar de Vlaardings/Haagse expositie.

24 De Vlaardingse zorgcentra Meerpaal/Wetering ontvangen het Woon/Zorg Kwaliteitslabel. Zij zijn de 25ste instelling van in totaal 1.500 zorgcentra in het land die aan alle normen voldoen.

25 Wethouder K. van der Windt legt in de Fransenstraat de eerste steen voor een kunstwerk van de Schiedamse kunstenaar Diet Wiegman. Het kunstwerk is een hommage aan een vooraanstaande Vlaardinger uit het verre verleden: Frans Dirckszoon Boomgaerd (1560-1647), naar wie de Fransenstraat is vernoemd.

Overleden oud-wethouder voor de PvdA Lydia van Duijn-Spruijt. In 1970 werd zij de eerste vrouwelijke wethouder van Vlaardingen. Mevrouw Van Duijn is 84 jaar geworden.

Tijdens een vergadering van de 'Burenraad' belooft ir. Tom de Jong, directeur Raffinage Shell Pernis, het aantal fakkelincidenten dit jaar met in totaal 25% te verminde-

ren. Voortaan wordt de burenraad per kwartaal op de hoogte gebracht van het bereikte resultaat.

26 Met een expositie van kunstzinnige uitingen van bestuursleden en vrijwilligers viert het Aanloophuis De Groene Luiken aan de Oosthavenkade het 5-jarig bestaan.

Maart

1 Na anderhalf jaar gehuisvest te zijn in gebouw Pandemonium aan de Zomerstraat vindt de Vrijwilligers Vacature Bank onderdak bij buurthuis De Haven aan de Groen van Prinstererstraat.

In de Harmonie politiek debat onder leiding van Charles Hendriks ter gelegenheid van de Provinciale Statenverkiezingen.

2 Naast het maandelijkse spreekuur in De Groene Luiken houdt het Flarden Ruilsysteem Vlaardingen nu ook een maandelijks (k)Letscafé in theater- en eetcafé De Planken Op aan de Rijkestraat.

Burgemeester L.W. Stam feliciteert Gerrit Vader in het zorgcentrum Vaartland met zijn 100ste verjaardag.

De Vlaardingse Pluimvee- en Konijnenliefhebbers Vereniging bestaat 75 jaar. In eerste instantie opgericht voor mensen die kippen en konijnen fokten voor consumptie. Na de oorlog werd de schoonheid van de dieren het uitgangspunt.

Minister Herfkens overhandigt de Geuzenpenning aan Nazmi Gür van de Turkse mensenrechtenorganisatie Insan Haklari Dernegi (13 maart).

3 Provinciale Statenverkiezingen. Opkomst in Vlaardingen 38,5% tegen 45,8% in 1995. VVD 25% (29,4% in 1995); CDA 17,3% (15,1%); PvdA 21,8% (19,2%); D66 5,1% (8,3%); SGP 3,7% (3,4%); RPF/GPV 4,9% (4,6%); SP 8,2% (6,6%) CD 1,3% (1,2%); AOV/Sen2 1%; GroenLinks 9,7% (5,7%); Ned.Mob. 0,8%; Ou55+ 0,7%; OZH 0,5%.

SRG-gemeenteraadslid G.W. van Veelen heeft als enige Vlaardinger een plaats weten te bemachtigen in de Provinciale Staten.

5-7 Indische beurs in de Lijnbaanhallen. Zoals bij elke Pasar Malam is de Indonesische keuken volop vertegenwoordigd.

7 Overleden op 55-jarige leeftijd Bram Sebel, o.a. dirigent van Brass Ensemble De Bazuin.

9 Onder het motto 'Kinderen ruim baan, de collecte komt eraan' houdt het Nationaal Jeugdfonds deze week haar jaarlijkse Jantje Beton-collecte. De helft van het opgehaalde geld gaat naar de collecterende verenigingen.

Er wordt hard gewerkt aan de herinrichting van de omgeving van de Westhavenplaats. Het plein, de weg en het gedeelte langs de haven worden opnieuw bestraat in de kleuren geel en rood. Aan de kant van de Visbank komen banken en ouderwetse lantaarns. De Blokmakersplaats is al klaar. Binnenkort mag ook de Stadsomroeper terug naar zijn oude plek.

Overleden op 84-jarige leeftijd Adrianus Keijzer, oprichter van de gelijknamige Technisch Gereedschap, Machine- en IJzerhandel.

11 Een Russisch zeeschip heeft de afgelopen nacht de steiger van Van Ommeren aan de Koningin Wilhelminahaven geramd. De kade is over een lengte van 70 meter zwaar beschadigd. De schade loopt in de miljoenen guldens.

Een half jaar na de grote wateroverlast als gevolg van de extreme regenval kampen nog steeds vele huizen met een te hoge grondwaterstand. Onder meer aan de Kamerlingh

Onnesstraat en de Leeghwaterstraat staat het water in kelder en kruipruimtes nog vele centimeters hoog.

12 Uit handen van de ere-voorzitter Dick Ringlever ontvangt de Fortuna-veteraan Willem Koning de Ringleverbokaal. De langeaftstandsloper krijgt de trofee voor zijn prestaties op de marathon.

13 Officiële opening van de nieuwe Wereldwinkel aan de Hoogstraat 104 door E. Herfkens, minister van Ontwikkelingssamenwerking. Aansluitend is het de hele week feest met leuke attenties voor de klanten.

Uit handen van minister E. Herfkens ontvangt Nazmi Gür, van de Turkse mensenrechtenorganisatie Insan Haklari Dernegi, de Geuzenpenning van de Stichting Geuzenverzet 1940-45. De secretaris-generaal spreekt namens de afwezige voorzitter Akin Birdal een dankwoord.

Het Vlaardingse ambtenarenkoor o.l.v. Max Jacobs neemt deel aan het Rotterdamse amateurfestival 'Klinkt goed' in de Doelen.

13-14 Natuur- en Milieueducatie van de gemeentelijke dienst Stadswerk houdt open huis in de kas aan de Hofsingel. In de kas is een tafereel uit de prehistorie nagebootst. Bezoekers worden in de gelegenheid gesteld om o.a. op authentieke wijze vuur te maken.

14 Voor de tweede keer binnen een week worden langs de Maassluissedijk in de buurt van het Oeverbos granaten gevonden. De politie stelt een onderzoek in naar de herkomst van de granaten.

16 Wethouder K. van der Windt stelt officieel de Tobias-verbinding tussen de Stadsbibliotheek en het Stadsarchief in gebruik. Dit gebruiksvriendelijke automatische systeem maakt het mogelijk vanuit de bibliotheek inzage te krijgen in de boekencatalogus van het archief en andersom.

In het Zonnehuis viert mevr. J.J. Messner-Szafka haar 100ste verjaardag. Mevrouw Messner werd in Boedapest geboren, trouwde met een Tsjech en vluchtte in 1948 naar Argentinië. In de jaren zestig kwam zij naar Nederland waar zij bij een jongere zus woonde.

18 Het belanghebbendenparkeren in het centrum wordt uitgebreid met het gebied rond de Schiedamseweg en de Emmastraat. Na invoering van de regeling in de binnenstad is de parkeerdruk in dit gebied sterk toegenomen.

Onbekenden hebben vannacht konijnen uit hun hokken van de kinderboerderij Holywood gehaald en opgehangen. Eerder deze week hebben onbekenden konijnen doodgeschopt.

Met het slaan van de eerste paal voor de bouw van achttien eengezinswoningen en vier stadsvilla's op het terrein van korfbalvereniging Spirit aan de Geert Grotelaan wordt het startsein gegeven voor een nieuwe fase van het project Westwijk 2005.

19 Eén van de fraaiste gebouwen uit de wederopbouw, de Pniëlkerk aan de H.R. Holststraat, verdwijnt binnenkort voorgoed uit het straatbeeld. Waterweg Wonen heeft toestemming gekregen om het pand te slopen. Op de plek komen appartementen en eengezinswoningen. De kerk werd in 1957 gebouwd naar het ontwerp van de Vlaardingse architect Jac. van der Vlis.

20 In de Grote Kerk uitvoering van de Matthäus Passion door het Gemengd Rijnmondkoor Vlaardingen onder leiding van Toon de Graaf.

Dierenkliniek Vockestaert viert het 10-jarig bestaan met een open dag in de kliniek aan de Winkelhoeve in Holy-Noord.

In het kader van de Boekenweek signeert oud-Vlaardinger Lévi Weemoedt zijn nieuwste verhalenbundel 'Ons soort Mensen'.

De restaurateurs Daam van Geenen en Egbert Snip geven bij Antiquariaat en Boekhandel Lievredoor aan de

Hoogstraat 53 een staaltje van hun kunnen. Van Geenen restaureert oude boeken, terwijl Snip zich heeft gespecialiseerd in het herstellen van sloten van oude bijbels en liedboeken.

22 Mevrouw J.G. van der Zee–van den Kerkhoff, sinds 25 jaar secretaris van de C.O.V. Gloria Toonkunst, bij haar afscheid koninklijk onderscheiden.

23 De 12-jarige Vlaardingse turnster Mirre van der Heiden behaalde onlangs een gouden medaille tijdens de achtste finale om het nationale kampioenschap.

Wethouder H. Roijers slaat de eerste paal voor het bouwplan Rode Kruislaan. Op het terrein van de voormalige dependance van scholengemeenschap Aquamarijn komen 46 koopwoningen.

24 In de Stadsgehoorzaal jubileumviering ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Onderwijsbegeleidingsdienst Nieuwe Waterweg Noord. Speciale gast is de staatssecretaris van Onderwijs, Karin Adelmund.

43ste Nationale Boomfeestdag. Onder het toeziend oog van 'Willem van Ruytenburgh' planten kinderen van basisschool Het Spectrum veertien beuken langs de Hogelaan. Wethouder K. van der Windt ontvangt van milieugedeputeerde J. Heijkoop een cheque van 1.500 gulden voor de aanschaf van nieuwe bomen. Behalve in het Hof worden elders in de stad nog ruim 80 bomen geplant.

25 Medewerkers van de gemeente gaan dit voorjaar op pad om aan de deur naar eventueel hondenbezit te informeren. Met het oog op de hondenbelasting wil de gemeente in kaart brengen hoeveel honden Vlaardingen telt.

Bij de watersportvereniging De Bommeer is onlangs met de aanleg van een nieuwe haven gestart. Deze komt ten westen van de bestaande kade. De haven, die plaats biedt aan circa veertig schepen, maakt de dependance aan de Emmakade overbodig.

26 De Belangenvereniging Aalscholverlaan/Fazantlaan viert het 25-jarig bestaan in ontmoetingscentrum De Bijenkorf.

27 De wielrennersclub De Coureur viert het 50-jarig bestaan met een receptie en de overhandiging van het boek 'De roemruchte geschiedenis van het fietsen en wielrennen in Vlaardingen', geschreven door Jan van Hees, aan wethouder K. van der Windt. Bestuurslid Ab Verweel krijgt de gouden KNWU-speld voor zijn bijzondere inzet voor het jeugdwielrennen.

Annemieke van Dam, winnares van het Vlaardings Songfestival, wordt gefeliciteerd door jurylid Chiem van Houweninge (28 maart).

28 Het tiende Vlaardings Songfestival in de Stadsgehoorzaal wordt gewonnen door Annemieke van Dam. Winnaar van de miniplaybackshow wordt de 12-jarige Joey van der Velden. De wisselbokaal gaat naar Marijke van der Meer.

29 Bill Minco, voorzitter van de Stichting Geuzenverzet, opent de tentoonstelling 'Mei 1945 bevrijding, ook van zorgen bevrijd?' in het Streekmuseum Jan Anderson. Oud-burgemeester Fred van Lier vertelt over zijn ervaringen na zijn diensttijd in Indonesië.

31 Na een oproep in het televisieprogramma 'Opsporing Verzocht' komen bij de politie 25 tips binnen over de beroving van een vrouw in haar flatwoning aan de Fazantlaan door twee nep-PTT'ers op 5 februari jl.

Overleden George Libertador Ellis, in leven internist en gedurende negenentwintig jaar verbonden aan het Holy Ziekenhuis.

April

1 Karin Hollegien, directeur van de VVV, verlaat Vlaardingen. Zij wordt met ingang van 15 mei Hoofd

Informatie bij het Proefstation voor de Bloemisterij en Glasgroente in Naaldwijk.

De Stadsbibliotheek heeft veel negatieve reacties ontvangen op het besluit om de tarieven te verhogen en de uitleentermijnen te verkorten. Naar aanleiding van die reacties heeft de bibliotheek haar beslissing moeten aanpassen.

Tijdens de voetbalwedstrijd Fortuna Vlaardingen 3 en Hermes DVS 2 loopt de scheidsrechter de nodige schoppen en klappen op. Hij doet bij de politie aangifte wegens mishandeling.

2 Traditioneel eieren zoeken op het buitenterrein van het zwembad De Kulk. De paashaas heeft behalve gekleurde eieren ook een bronzen, zilveren en gouden ei verstopt. De vinders van deze eieren krijgen een leuke prijs.

3 Aan de Oosthavenkade worden zes appartementen en een penthouse gebouwd naar een ontwerp van de Vlaardingse architect Chiel Verhoeff, het eerste gebouw van zijn hand in Vlaardingen.

Om de nieuwe 'Trijntje-appeltaart' bekendheid te geven, mogen alle Vlaardingse Trijntjes een gratis taart bij bakkerij Hazenberg in ontvangst nemen.

5 Paasappèl in de Grote Kerk. Medewerking verlenen ds. J.E. de Groot, Chr. Gemengd Koor Vlaardingen, jongerenkoor Revelation, kinderkoor Shalom, het Willibrordusensemble, pianiste Ina van der Velden en organist Aad Zoutendijk.

In boerderij Zonnehoeve van boer Zonneveld aan de Trekkade heeft een koe onlangs drie kalveren ter wereld gebracht. In de ruim zeventig jaar dat op de boerderij koeien worden gehouden, is dit nooit eerder gebeurd.

Het echtpaar J. Poot–C.W. de Winter, oprichters van de wandelvereniging DOW (Dinsdag Ochtend Wandelaars) 60 jaar getrouwd.

8 De Delftse wethouder M. Oosten overhandigt elf unieke Vlaardingse tekeningen aan burgemeester L.W. Stam. Dankzij de inspanningen van de Delftse archivaris G. Verhoeven en de Vlaardingse archivaris H.J Luth zijn de tekeningen uit het Delftse archief aangekocht.

De Vlaardingse zwemster Tamar Henneken behaalde onlangs tijdens de WK in Hongkong met haar estafetteploeg een zilveren medaille op de viermaal 100 meter vrije slag.

Architect Chiel Verhoeff op zijn boot in de Oude Haven, met op de achtergrond het pand Oosthavenkade 12/13, dat plaats moet maken voor een gebouw naar zijn ontwerp (3 april).

Alleen échte Vlaardingse Trijntjes komen in aanmerking voor een gratis 'Trijntje-appeltaart' van bakker Hazenberg (3 april).

9 De band Cuby and the Blizzards is na een optreden in de Stadsgehoorzaal beroofd van alle elektronische geluidsapparatuur en een hoeveelheid instrumenten. Het zwaarst gedupeerd is sologitarist Erwin Java, die drie van zijn vier gitaren moet missen.

10 In de Grote Kerk vierde en laatste cantatedienst van het seizoen 1998/99, uitgevoerd door het kamerkoor Magister Cantat. Ds. J.E. de Groot geeft een korte uitleg bij de teksten van de cantate.

Boekenmarkt in de Oosterkerk met een recordopbrengst van 1.500 gulden. Samen met de 500 gulden opbrengst van de oud-papieractie is het geld bestemd voor de vluchtelingen van Kosovo.

10-11 Het Nationaal Museumweekend staat dit jaar voor de tweede keer in het teken van wandelen en fietsen. Onder het motto 'Loop, fiets en ontdek iets' voert de route langs het Visserijmuseum, Muziekinformatie- en documentatiecentrum Ton Stolk, Archeologisch Museum Hoogstad en het Streekmuseum Jan Anderson.

In de Lijnbaanhal wint Lisette Scholte van de schermvereniging Trefpunt het Schelvispekel-toernooi op het onderdeel sabel.

12 Mevrouw Cock Admiraal onderscheiden met de Pauselijke onderscheiding 'Pro Ecclesia et Pontifice', die wordt toegekend aan gelovigen die zich in parochieel of plaatselijk verband bijzonder hebben ingezet voor geloof en/of kerk.

Overleden op 103-jarige leeftijd Gerritje van Rees-Bernhard.

14 Wensconcert op het Oranje-carillon van de Grote Kerk door stadsbeiaardier Bas de Vroome.

15 In de Stadsgehoorzaal première van 'Halloween', de nieuwste productie van het Vlaardings Musical Gezelschap.

16 Officiële opening van de nieuwe aula van het 'Groen' door het Vlaardingse Tweede Kamerlid Agnes van Ardenne.

Overleden op 57-jarige leeftijd Sjaak Maat, o.a. bestuurslid van voetbalvereniging Deltasport, voorzitter van de Stichting Vlaardings Voetbalkampioenschap en sportverslaggever voor Waterweg FM.

17 Veertig oud-leerlingen van de zesde klas van de Hugo de Grootschool (schooljaar 1950-1951) houden een reünie in zalencentrum Van Rijswijk aan de Westhavenkade.

19 Overleden op 67-jarige leeftijd Adriaan van Beuzekom, oud-gemeentesecretaris van Vlaardingen.

21 Bij opgravingen op het terrein van het voormalige Kolpabad hebben archeologen een middeleeuws zwaard gevonden. Het gaat om een zeldzaam exemplaar uit eind dertiende, begin veertiende eeuw. Eerder werden al bouwmaterialen van een kasteel gevonden.

Burgemeester L.W. Stam geeft het startsein voor het Stadsdebat onder het motto 'Vlaardingers over morgen', waarin Vlaardingers worden uitgenodigd om mee te praten over de toekomst van de stad.

De platanen die de Visbank aan het zicht onttrekken, verhuizen naar de Blokmakersplaats en de Oosthavenkade. De Visbank, waar rondom ook nieuw is bestraat, is nu weer voor iedereen goed zichtbaar.

De eigenaar van Villa Kakelbont aan de Parkweg, de Schiedamse ondernemer George Toth, stapt naar de rechter om de sloop van het pand af te dwingen. Dit nadat een meerderheid van de raadscommissie voor stedelijke ontwikkeling heeft ingestemd met het voorstel om het pand voor te dragen als rijksmonument.

23 De Vlaardingse predikant dr. Jean-Jacques Suurmond overhandigt het eerste exemplaar van zijn boek 'Van Religie naar Geloof' aan dr. Bas Pleysier, secretarisgeneraal van de Nederlandse Hervormde Kerk. Het boek is een essay over kerk en individualisme.

Eerste stadswandeling van dit seizoen door het oude centrum, georganiseerd door het ServiceTeam van de VVV.

Bij zijn afscheid als algemeen directeur van de Rabobank Schiedam Vlaardingen is Piet Pouwer benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Pouwer, die 25 jaar in Vlaardingen werkte, maakt gebruik van de VUT-regeling en wordt opgevolgd door Martin van Meurs.

24 Het Christelijk Gemengd Koor Immanuël viert het 75-jarig bestaan met een jubileumfeest.

Showbrassband Thalita presenteert op het Veerplein haar nieuwe uniform, dat net als het vorige een kopie is van een Engels guarduniform.

De openbare verkoop van overbodig materiaal van het

Stadsarchief, bedoeld om de recente aankoop van elf achttiende-eeuwse prenten te financieren, is een ongekend succes. Aan het begin van de middag is de benodigde 20.000 gulden al binnen.

25 Door een 1-0 overwinning op Monster wordt HVO kampioen in de tweede klasse. Een jaar geleden dreigde nog degradatie.

28 Vlaardingse ambtenaren zien dit jaar af van hun kerstpakket. De daardoor vrijgekomen 80.000 gulden is overgemaakt naar giro 555 ten bate van Kosovo.

Ondanks felle protesten van de Landelijke Dierenbescherming stemt de meerderheid van de gemeenteraad in met de komst van tien Schotse Hooglanders in de Broekpolder. De Dierenbescherming was daar erg op tegen omdat de grond in de Broekpolder sterk verontreinigd is.

Eén van de platanen bij de Visbank maakt een luchtreis naar een nieuwe locatie (21 april).

29 Na een ingrijpende renovatie is de Jubileumlantaarn op het Burgemeester de Bordesplein in ere hersteld. In 1938 brachten 607 burgers van Vlaardinger-Ambacht geld bijeen voor een blijvende straatversiering ter herinnering aan het 40-jarig regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina.

Lintjesregen. Benoemd tot lid in de Orde van Oranje Nassau Lena Troost en J. van 't Hof. Oud-raadslid voor de VVD Jan Bulva en K.W. van Netten, oud-raadslid voor het CDA, worden Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Als eerbetoon aan de onlangs overleden voorzitter van de Stichting Vlaardings Voetbalkampioenschap, Sjaak Maat, krijgt de wisselbeker zijn naam.

30 Koninginnedag 1999. Enerzijds een feest van herkenning met vaste programmaonderdelen, maar uiteraard ook met enkele nieuwe activiteiten. De 53ste Havenloop wordt gewonnen door Bougra Abdelazis. Michel de Maat wordt derde.

Mei

1 Op negen jongerenontmoetingsplekken in Holy is met ingang van vandaag het drinken van alcohol verboden. De hierdoor veroorzaakte, toenemende overlast vormde de belangrijkste reden om het verbod in te stellen.

De Participatieprijs van D66 gaat dit jaar naar de stichting Platform Ander Vlaardingen. Namens de stichting ontvangt Nelleke van der Luit uit handen van afdelingsvoorzitter Bert van Nieuwenhuizen het bij de prijs behorende beeldje. Op een gedeelde tweede plaats eindigen Jos Sloot (voorzitter van het Samenwerkingsverband Holy Noord) en de Vereniging Wijkbelangen Vettenoordsepolder.

1-2 Een felle uitslaande brand legt een loods met pallets van ETS Mineraalverwerkingsbedrijf aan de Koningin Wilhelminahaven in de as. De oorzaak van de brand is nog niet bekend. De schade wordt geschat op een paar miljoen gulden.

4 Dodenherdenking. Kranslegging bij het monument op begraafplaats Emaus en het Geuzenmonument op de Markt. Stille tocht naar het Verploegh Chasséplein, alwaar o.a. kranslegging door Suleyman Barov uit Macedonië en de Kosovaar Musli Bajraktari namens Vluchtelingenwerk Vlaardingen. In zijn herdenkingstoespraak roept Jan

Anderson op om ook de oorlogsslachtoffers in Kosovo te herdenken.

Overleden te Hengelo in de leeftijd van 97 jaar dr. Johan I. Risseeuw. Hij was - in 1940 - de eerste specialist die zich in Vlaardingen vestigde als chirurg. Daarmee legde hij de basis voor een gestage groei en uitbouw van het Hofsingel Ziekenhuis en later het Holy Ziekenhuis.

5 Artiestengala en Bevrijdingsbal in de Harmonie. Met de opbrengst van dit benefietgala worden de hulptransporten voor de vluchtelingen uit Kosovo gefinancierd.

6 In opdracht van de gemeente gaan taxateurs vanaf deze maand weer op pad om alle onroerende zaken te taxeren. De gemeente is volgens de Wet Waardering Onroerende Zaken verplicht iedere vier jaar een taxatieronde uit te voeren.

Kranslegging op het Verploegh Chasséplein door vluchtelingen uit Macedonië en Kosovo (4 mei).

7 Ruim zevenhonderd hondenbezitters hebben zich de afgelopen maanden gemeld bij de gemeentelijke belastingdienst. Volgens de gemeente is dit te danken aan de aankondiging van controles. Het plan om hondencontroleurs in te zetten, wordt echter niet afgelast.

8 In de Fransenstraat officiële onthulling van 'Frans z'n beeld' van de Schiedamse kunstenaar Diet Wiegman door wethouder K. van der Windt.

Onder het motto 'Moeders gewicht is goud waard' organiseert winkelcentrum Liesveld een weegschaalspel waarbij het lichaamsgewicht van moeder wordt omgezet in cadeautjes.

Traditionele Lentemarkt rondom de Grote Kerk, georganiseerd door de Vereniging Historische Markt Vlaardingen.

Overleden op de leeftijd van ruim 102 jaar Cornelia Struijs-Meuldijk.

11 Bij het dienstencentrum De Bijenkorf wordt het startsein gegeven voor een regionale fietstocht voor ouderen uit Vlaardingen en Schiedam over 30 km.

12 Op het industrieterrein Vettenoordsepolder opent burgemeester L.W. Stam de nieuwe werkplaats 'De Boei' voor verstandelijk gehandicapten. Het centrum, dat door de Stichting IPSE is opgezet, geeft veertig deelnemers de gelegenheid om in een echt professioneel atelier aan de slag te gaan.

14 Wethouder K. van der Windt en Jojanne Visser openen de eerste Vlaardingse JOP in de wijk Holy, naast de begraafplaats aan de Olmendreef. Deze Jongeren Ontmoetings Plek is de eerste officiële hangplek voor jongeren die is gerealiseerd op verzoek van de jongeren zelf.

In de recreatiezaal van het bejaardencentrum Drieën Huysen vertoning van historische films uit de collectie van het Stadsarchief. Al tijdens de eerste filmvoorstelling in maart bleek de beschikbare ruimte in het Stadsarchief te klein voor het grote aantal belangstellenden.

In Archeologisch Museum Hoogstad officiële onthulling van de prachtig geconserveerde 2000 jaar oude klepduiker door prof. ir. K. d' Agremond. De duiker werd bij opgravingen op het bedrijventerrein Hoogstad blootgelegd.

18 Een gesprongen hoofdwaterleiding zorgt voor een flinke chaos op de kruising Westlandseweg/Burg. Pruissingel. Het gehele kruispunt komt onder water te staan.

Het eerste Vlaardingse Stadsdebat in de Babberspolder loopt uit op een fiasco. Vrijwel niemand neemt de moeite om op het terras, dat bij de kruising Van Hogendorplaan/Rotterdamseweg is ingericht, in gesprek te gaan met stadsbestuurders over de toekomst van de stad in het jaar 2020.

18-19 In totaal 734 leerlingen van 32 scholen nemen deel aan het praktisch verkeersexamen. Op de fiets moeten de kinderen een route afleggen, waarbij onderweg enkele

controleposten toekijken of de jonge fietsers zich aan de verkeersregels houden.

19 Radio Molenaar is verhuisd van de Groen van Prinstererstraat naar de Hoogstraat, waar voorheen Bas van Delft was gevestigd.

22 Op het Veerplein laatste Stadsdebat 'Terras op tournee'. In tegenstelling tot andere wijken is in het centrum wel enige belangstelling voor de toekomst van Vlaardingen.

22-23 Groot jubileumconcours van Die Flardingha Ruiters in de Broekpolder ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de club.

26 Presentatie Jaarrekening 1998. Van de 3,2 miljoen gulden die bespaard had moeten worden, heeft de gemeente ruim 700.000 gulden niet gehaald. De Dienst Welzijn had 2,6 miljoen tekort, maar de Bestuursdienst daarentegen hield 2,5 miljoen gulden over. In totaal houdt Vlaardingen 244.000 gulden over op de begroting.

Frits Loomeijer, directeur van het Visserijmuseum, verlaat Vlaardingen. Hij wordt per 1 september a.s. conservator scheepsbouw van het Nederlands Scheepvaartmuseum in Amsterdam. Het Visserijmuseum onderging onder zijn leiding een reorganisatie en een verbouwing. Aan de Westhavenkade verrees museumpaviljoen De Joon en werd een replica van de Stadskraan geplaatst.

Het 'Terras op tournee' blijft vrijwel leeg tijdens het eerste Vlaardingse Stadsdebat (18 mei).

27 Onder de titel 'Boemerang' heeft het Vlaardings Archeologisch Kantoor (VLAK) vorige week het eerste exemplaar van een nieuwsbrief gepresenteerd. Deze nieuwsbrief, met informatie over actuele archeologische ontwikkelingen, zal voortaan minimaal twee keer per jaar worden uitgebracht.

28-30 Voetbalvereniging Fortuna Vlaardingen viert het 95-jarig bestaan met tal van activiteiten, waaronder een superontbijt voor zeker 300 personen op het sportcomplex.

29 De winkeliers van De Winkelhoeve en Waterweg Wonen vieren de 'heropening' van het opgeknapte buurtwinkelcentrum met een spectaculaire Mega-Zeskamp. De zeskamp bestaat uit een parcours dat voor een belangrijk deel over of door het water voert.

De finale van het Vlaardings voetbalkampioenschap wordt gewonnen door Deltasport door een overwinning op CION. Conny Maat, echtgenote van de in april overleden voorzitter van de Stichting Vlaardings Voetbalkampioenschap, reikt de prijzen uit.

31 Het Maassluisse theater Schuurkerk en de Stadsgehoorzaal nemen een aantal van elkaars voorstellingen op in hun brochure. Door deze vorm van samenwerking kunnen abonnementhouders voorstellingen boeken in de buurgemeente.

Juni

1 Presentatie programma Stadsgehoorzaal 1999/2000.

De Stichting Kinderopvang Vlaardingen verkeert in ernstige financiële problemen. Om het voortbestaan te waarborgen gaat de SKV 650.000 gulden lenen, waarvoor de gemeente zich garant stelt. Ook stelt het college een subsidie van 3 miljoen gulden beschikbaar, waarmee de SKV ingrijpend kan worden geherstructureerd.

De Stichting Ouderenwerk Vlaardingen en de Stadsbibliotheek zijn op zoek naar enthousiaste ouderen voor het project '50+ Leest Voor'. Het succes van het eerste team is voor de stichting aanleiding om een tweede team te formeren, dat zich gaat richten op kinderen van 4 t/m 8 jaar.

De gemeente en de woningcorporaties Samenwerking en Waterweg Wonen sluiten een convenant, dat er voor moet zorgen dat huurders met een betalingsachterstand in een vroeg stadium worden gewezen op de mogelijkheden van hulp.

3 Met een concert in de grote zaal van de Doelen viert Aad van der Hoeven zijn 40-jarig jubileum als toonkunstenaar. Medewerking verlenen o.a. het Rotterdams Opera Koor met 160 leden, COV Gloria Toonkunst Vlaardingen met 100 leden en het Christelijk Residentie Mannenkoor Den Haag met 200 leden.

4 Een 46-jarige Vlaardinger wordt in zijn woning aan de Platanendreef vermoord aangetroffen.

Een kortsluiting aan de Industrieweg, die gepaard gaat met een ontploffing, zet een groot gedeelte van Vlaardingen voor enige tijd zonder elektriciteit.

De petrochemische onderneming Elf Atochem is deze week een overlastoverleg met de gemeente gestart. Wethouder K. van der Windt en bedrijfsdirecteur F. de Haas hebben afgesproken om elk half jaar met elkaar overleg te hebben.

Het biljart- en snookercentrum De Griffioen is failliet verklaard. Het centrum blijft voorlopig geopend. Sluiting zou, volgens Leo van der Lubbe, vice-voorzitter van het district Waterweg van de KNBB, ingrijpende gevolgen hebben voor de plaatselijke biljartsport.

5 Haring- en Bierfeest. Even lijkt het erop dat de haring in het regenwater moet zwemmen, maar in de loop van de middag wordt het droog en het centrum stroomt vol met mensen. De organisatie schat circa 60.000 bezoekers.

49ste Landelijk Scouting Bandconcours op het terrein van Deltasport in de Broekpolder. De 50-jarige RAVO Scoutingband Vlaardingen behaalt de tweede plaats.

6 De handballers van De Hollandiaan worden kampioen in de tweede klasse van de afdeling door een 32-22 overwinning op Spirit. Mede door acht treffers van topscorer Remco Mooy verzekert De Hollandiaan zich van een plaats in de eerste klasse.

De 12de editie van het Horeca Voetbal Toernooi op het terrein van Deltasport in de Broekpolder wordt gewonnen door het team van Tapperij De Stulp door een overwinning op Café Zeezicht.

7 Na het 'Terrassen op tournee'-debacle blijken nu ook de Stadstafelgesprekken moeizaam van de grond te komen. Tot nu toe hebben zich slechts 65 mensen aangemeld.

Donna Horbach, momenteel hoofd publiekszaken, wordt voorlopig voor een jaar benoemd tot nieuwe directeur van het Visserijmuseum. Binnen die tijd moet duidelijkheid worden verkregen over het gemeentelijke museumbeleid.

8 SP-gemeenteraadslid Bertie Vugts-Middelburg verlaat met ingang van 1 augustus de gemeenteraad.

Martin van Meurs, opvolger van P. Pouwer als directeur van de Rabobank Schiedam Vlaardingen, wordt de nieuwe secretaris van de Industriële Kring Vlaardingen.

10 De avondwandelvierdaagse wordt traditioneel afgesloten met een défilé op de Markt.

Onlangs verschenen de eerste publicatie over de zerken in de Grote Kerk, door Piet Heinsbroek en Matthijs A. Struijs.

Verkiezingen Europees Parlement. Opkomst in Vlaardingen 25,7% tegen 31% in 1994. De uitslag is als volgt: CDA 20%, PvdA 24,4%, VVD 17,8%, D66 4,6%, SGP/GPV/RPF 10,4%, GroenLinks 11,3%, CD 0,9%, Sala 0,4%, EVPN 0,9%, SP 9,0% en DEP 0,8%.

11 Houseparty voor verstandelijk gehandicapten in Villa Musica aan de Koningin Wilhelminahaven onder de titel Flower Dance. De bezoekers worden niet geconfronteerd met keiharde gabberhouse.

Met een groot kinderfeest wordt het nieuwe speelterrein Keizershof in de Babberspolder geopend.

12 De Vlaardingse cultuurprijs d'Akerboom is dit jaar toegekend aan de Stichting Ceramic Circle voor de organisatie van vier edities van 'The Garden of Delight'. Tijdens de opening van deze zomertentoonstelling overhandigt H.A. Aarsen, voorzitter van de Vlaardingse Cultuurraad, de prijs aan Vilma Henkelman en Winnie Teschmacher.

13 In Kerkcentrum Holy aan de Reigerlaan wordt de afscheidsdienst gehouden van ds. F.A.A. Baarslag en ds. G.R. van Gorcum. Beide dominees hebben vijf jaar lang de Samen-op-Weg gemeente Holy-Zuid gediend.

14 Wethouder K. van der Windt slaat de eerste paal voor het luxe appartementencomplex 'Het Baken', van de architecten Pieter Weeda en Paul van der Weijden. Het

gebouw, dat acht verdiepingen telt, is het laatste van een reeks nieuwbouwprojecten in de Babberspolder.

J.A.C. Mathijssen, algemeen manager van de Dienst Welzijn en voormalig stadsarchivaris, benoemd tot hoofd concerncommunicatie van de gemeente.

Een 32-jarige Rotterdammer, die vrijdagavond werd aangehouden, heeft bekend de 42-jarige Vlaardinger vermoord te hebben. Het motief is nog onbekend.

15 Het gaat goed met Het Goed. Het Vlaardingse kringloopbedrijf draait met groeiende omzetten en de bekendheid onder de bevolking neemt toe. Slogans als 'Weggooien is jammer' en 'Gebruikt goed is gewoon goed' lijken volgens bedrijfsleider B. van der Velde hun effect niet te missen.

16 De betonnen afvalbakken, waartegen de bewoners van de Kornoeljedreef al sinds 1994 protesteren, komen tegenover de woningen 14 t/m 18 te staan. Voor deze plek is gekozen omdat ze hier voor de minste overlast zorgen.

18 Het wijkcentrum De Telder in de Westwijk viert het 30-jarig bestaan met een receptie. Binnenkort volgt het wijkfeest met o.a. een aanval op het wereldrecord linedancing.

19 Geopend aan de Oosthavenkade 9 café, theater en disco 'De Salon' van Jan Groeneveld en Ben Vuyk.

22 Geopend in het Visserijmuseum de overzichtstentoonstelling 'Een schip op het strand…', met werken van de Vlaardingse kunstenaar Joop Stigter.

Bewoners van de Fazantlaan moeten het zonder post stellen. Terwijl de postbode in de Hendrik Casimirstraat bezig is met zijn werk wordt uit zijn fietstas de bundel post voor de Fazantlaan ontvreemd.

23 Het Stadskoor o.l.v. dirigent Max Jacobs brengt in het kader van het Stadsdebat in de Stadsgehoorzaal het nieuwe Stadslied ten gehore. Het lied 'Vlaardingen m'n huis' is geschreven door componist Jean Wiertz en beschrijft in drie coupletten de bijzondere plekken in de stad.

24 In het kader van het 90-jarig bestaan van het bedrijf Fontijne Holland heeft het Visserijmuseum onlangs de beschikking gekregen over twee bijzondere scheepsmodellen. Het betreft modellen van een laat zestiende-eeuwse haringbuis, die zijn vervaardigd op basis van een studie door J. Ploeg, oud-scheepsbouwer en befaamd modelbouwer.

28 De inmiddels beroemde Vlaardingse boemerang is te zien in het populaire jeugdprogramma 'Het Klokhuis'.

De gemeente geeft subsidie aan inwoners die besluiten een zonneboiler aan te schaffen.

Het afdelingsbestuur van FNV Bondgenoten huldigt J. Kram vanwege zijn 70-jarig lidmaatschap van de vakbond.

29 De Ambulancedienst van de GGD Nieuwe Waterweg Noord heeft twee nieuwe ambulances gekregen. De Chevrolets bieden patiënten en personeel meer comfort. In de komende tijd zullen ook de vijf andere verouderde ziekenwagens worden vervangen.

30 Burgemeester L.W. Stam ondertekent samen met de burgemeesters van veertien regiogemeenten een samenwerkingsovereenkomst voor deelname aan de Regionale Grond- en Reststoffenbank. De RGRB zet zich in voor milieuvriendelijk en economisch hergebruik van grond- en bouwstoffen.

Naar aanleiding van klachten van bewoners besluit de gemeente de Kethelweg geheel af te sluiten voor vrachtwagens.

Beeldend kunstenaar Joop Stigter voor enige van zijn tentoongestelde schilderijen in het Visserijmuseum (22 juni).

De Chr. Harmonievereniging Sursum Corda o.l.v. dirigent Arend van der Knaap geeft een tuinconcert bij café Mes aan de Schiedamseweg.

Juli

1 Het Schieland- en Holy Ziekenhuis zijn met ingang van vandaag officieel gefuseerd onder de voorlopige naam Samenwerkende Schiedamse en Vlaardingse Ziekenhuizen. Via een prijsvraag onder patiënten en medewerkers zal in de komende maanden een naam worden bedacht voor het Streekziekenhuis, dat in Schiedam Bijdorp moet verrijzen.

Rijkswaterstaat is begonnen met het baggeren van de zinksleuf tussen Vijfsluizen en Pernis. In de sleuf komen de tunneldelen te liggen voor de Tweede Beneluxtunnel, die momenteel in Barendrecht worden gemaakt. Het baggerwerk duurt twee maanden.

De politie arresteert met assistentie van omliggende korpsen zes Vlaardingers die een Rijswijks echtpaar na achtervolging op de rijksweg zwaar hebben mishandeld. De vrouw wordt met een gekneusde borstkas en de man met een gebroken rib en kneuzingen over het gehele lichaam opgenomen in het Holy Ziekenhuis.

Het Projectbureau Inburgering Nieuwkomers (PIN) verhuist van het Albeda College aan de Willem Beukelszoonstraat naar het stadhuis. Het PIN-bureau helpt allochtone nieuwkomers zo snel mogelijk zelfstandig hun weg te vinden.

2 Staatssecretaris Remkes slaat de eerste paal voor het nieuwbouwproject d'Engelsche Boomgaert. Op één na zijn alle 91 woningen verkocht. Begin volgend jaar zullen de negen huurwoningen in de Woonkeuzekrant worden gepubliceerd.

In de Stadsgehoorzaal neemt het echtpaar Jan en Joke van Hemert afscheid van het Vlaardingse onderwijs. Jan heeft maar liefst 47 jaar in het onderwijs gewerkt. Zijn echtgenote doceerde 31 jaar Frans.

Het aanvullend openbaar vervoer voor gehandicapten is met ingang van deze maand uitgebreid. De teletaxi's rijden voortaan van 06.00 uur tot 24.00 uur. Het vervoersgebied is uitgebreid met Rotterdam.

3 Het wijkcentrum De Telder viert het 30-jarig bestaan met een groots wijkfeest met o.a. een braderie, rommelmarkt en optreden van Lee Towers en Rita Young. Uiteindelijk komt er van de geplande recordpoging linedancen niets terecht. Van de benodigde 1.500 deelnemers staan er slechts 350.

4 Intrede en bevestiging van ds. W. Quak in de Bethelkerk aan de Burg. Verkadesingel.

Tijdens het NK-zwemmen in Nijmegen behaalt VZC-zwemster Chantal Achterberg de eerste plaats op de 100 en de 200 m schoolslag. Finn van der Bas behaalt een bronzen medaille op de 200 m rugslag.

7 De uitbreiding van het kabelnet zorgt in menig huishouden voor de nodige commotie. Audio-winkels zetten extra personeel in om de televisies opnieuw in te stellen.

De Stichting Vlaardings Taalgenotschap krijgt van de gemeente een subsidie van 5.000 gulden voor de restauratie van drie historische gevelreclames.

8 In de muziekschool aan de Meidoornstraat neemt Johan van den Berg afscheid als trombonedocent van het Muziekcentrum OpMaat. De muziekleraar is meer dan twintig jaar bij het centrum werkzaam geweest.

9 In het Stadhuis worden de sponsorcontracten getekend waarmee officieel groen licht wordt gegeven voor de realisatie van skatebaan 'Deltaforce' aan de Deltaweg. De skatebaan is een initiatief van de Lions Club Vlaardingen.

Het gebouw Nunquam Perfectum aan de Maassluissedijk wordt op ingenieuze wijze zeventig centimeter opgevijzeld. Dat is nodig omdat het ten opzichte van de omringende bebouwing te laag staat. Aannemingsbedrijf Werner bouwt er drie luxe wooneenheden in.

10 Open Dag Informatiecentrum Tweede Beneluxtunnel. Iedereen die meer wil weten over het project kan een kijkje nemen in het infocentrum of een bezoek brengen aan Bouwdok Barendrecht, waar de tunnelelementen worden gebouwd.

11 In het Limburgse Stein bekroont de 42-jarige Rob van Zanten zijn topjaar met het Nederlands kampioenschap halve triatlon.

16 De NS is begonnen met het plaatsen van 1.100 meter geluidsscherm langs de spoorlijn tussen de stations Oost en Centrum. Omdat de realisatie daarvan zo ontzettend lang duurde, stapte één van de buurtbewoners vorig jaar naar het KRO-programma 'Ook dat nog'.

17 Opening van de tentoonstelling 'Boeken om naar te

kijken' door C. Schimmelpenninck van der Oye, oudstadsarchivaris van Rotterdam, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van Streekmuseum Jan Anderson. De expositie is mede opgezet vanwege het 75-jarig jubileum van Boekhuis Den Draak, dat ook medewerking heeft verleend.

Overleden op 85-jarige leeftijd Willem Harteveld, oprichter van Drukkerij Nieuwe Waterweg.

18 Pater Piet van der Linden viert in de Parochiekerk Joannes de Dooper aan de Hoogstraat zijn 40-jarig priesterjubileum.

20 Het overslagbedrijf European Bulk Services wordt vervolgd voor een ernstige overtreding van de milieuwetgeving. Het bedrijf liet op de Vlaardingse vestiging aan de Vulcaanhaven twintigduizend ton schroot illegaal liggen.

Floris Ouwendijk heeft met zijn 'Fchat' de vijfde prijs gewonnen in een wereldwijde programmeerwedstrijd van ACM & IBM. De informaticastudent is naast zijn studie medewerker van de Digitale Stad Vlaardingen/ Rotterdam/Rijnmond.

23 De drie directieleden van het voormalige taxibedrijf Van Dodewaard verschijnen voor de rechtbank te Rotterdam wegens ten laste gelegde fraude, belasting- en premieontduiking. De aanklager eist tegen alle verdachten celstraffen.

26 Volgens de GGD hebben zich de afgelopen week ruim vierhonderd mensen, grotendeels bezoekers van de cafés Ouroboros en The Bull, op tbc laten controleren. Beide uitgaansgelegenheden werden vorige week gewaarschuwd, toen bleek dat bij een stamgast open tbc was geconstateerd.

27 Bewoners van de Oostwijk plaatsen een nieuw bord in de strijd tegen hondenpoep op het speelveldje aan de Koningstraat.

De VSB Bank Schiedam Vlaardingen NV krijgt een nieuwe commercieel directeur. De 53-jarige W. Louwerens vormt samen met de financieel directeur L. Straver per 1 augustus de statutaire directie van de bank.

29 De 28-jarige Eric Schipper wordt per 1 augustus de nieuwe directeur van de VVV Vlaardingen. Hij heeft gestudeerd aan de Hogeschool voor Toerisme in Breda. Tot voor kort was hij manager bij een party-rederij in Almere.

De gemeente heeft de Zuidbuurt voorzien van lantaarnpalen. Deze weg naar Maassluis was zo'n beetje de enige plek die nog altijd verstoken was van straatverlichting.

31 Amazone Veerle Meijer van Die Flardingha Ruiters behaalt met haar pony Dusty in Dordrecht op overtuigende wijze het provinciaal kampioenschap dressuur.

Augustus

1 Recreatiedag bij de Krabbeplas met tal van activiteiten.

6 Overleden op 83-jarige leeftijd Leo Janson, o.a. lid van het Vlaardings Musical Gezelschap. Op ontroerende wijze trad hij in 1998 op in de revue 'Boemerang'.

9 De overlast en schade door de overvloedige regenval van afgelopen nacht is beperkt gebleven. De RET ziet zich genoodzaakt om voor de buslijnen 56 en 57 een alternatieve route te bedenken omdat de Olmendreef onder water staat.

9-14 De herinrichting van het Liesveldviaduct wordt afgerond. Ter hoogte van de Hoogwitte wordt begonnen met asfaltering,

Op de Holysingel worden matrixborden geplaatst om automobilisten te attenderen op overschrijding van de maximumsnelheid (10 augustus, zie ook 11 november).

het terugplaatsen van bushaltes, de aanleg van vrijliggende fietspaden en de entree van het flatgebouw.

Opening van de 7de Internationale Orgelweek door burgemeester L.W. Stam. Op het programma staan onder meer diverse concerten, een lezing, een fototentoonstelling en een cursus.

10 De Dienst Stadswerk plaatst twee matrixborden op de Holysingel. Te hard rijdende automobilisten zullen er binnenkort op worden geattendeerd dat zij de maximaal toegestane snelheid van 50 kilometer per uur overschrijden.

11 Het treinverkeer tussen Vlaardingen-Oost en Vlaardingen-Centrum ligt enkele uren stil. Na onderzoek blijkt dat er blikjes tussen de steunpunten van de brug zijn geplaatst waardoor de brug open blijft staan.

Net als vele miljoenen anderen staan Vlaardingers te kijken naar de zonsverduistering. De lichte bewolking ontneemt het perfecte zicht op de eclips.

12 Steeds meer en jongere kinderen komen in aanraking met de politie. Om deze ontwikkeling te stoppen, wordt de strafmethode HALT gestroomlijnd en uitgebreid met de zogenoemde Stop-procedure voor 12-minners. Deze kinderen kunnen weliswaar niet strafrechtelijk worden vervolgd, maar met toestemming van hun ouders wel op een andere manier worden teruggefloten.

14 Huldiging van het nationale korfbalteam bij de korfbalclub aan de Willem de Zwijgerlaan. Het team veroverde enkele weken geleden in Australië de wereldbeker door een overwinning op België. De ruim honderd spelers van de drie Vlaardingse korfbalclubs laten deze gelegenheid niet onbenut om het nodige op te steken van de internationals.

16 De brandweerkazerne wordt getroffen door bliksemslag. De bliksemafleider kon een binnenbrand voorkomen. De inslag veroorzaakt wel grote overlast.

17 VZC-zwemmer Jurjen Engelsman heeft onlangs bij de Europese kampioenschappen zwemmen voor gehandicapten in het Duitse Braunschweig drie gouden, een zilveren en twee bronzen medailles behaald. De zwemmer, uitkomend in de lichte handicapklasse, verbeterde ook nog enkele persoonlijke records.

17-20 Vlaardingse Rabo Fietsvierdaagse. Ondanks de regen melden zich ruim vierhonderd deelnemers.

18 Bij de havendienst komen regelmatig klachten binnen over de overlast die de uitgaansgelegenheden rond de Koningin Wilhelminahaven veroorzaken. Zowel bedrijven als schippers hebben bij de politie aangifte gedaan van diefstal en vandalisme.

De Zuid-Hollandse Kunstestafette begint met de opening van de tentoonstelling 'Inspiratiebronnen' in het Cultureel Centrum Hollandia en wordt begin september afgesloten met de Open Atelierroute.

18-22 Achtste en laatste vijfdaagse zomerfestival in het Hof onder de titel 'Scenario della sensazione' met tal van activiteiten. De theatergroep Roth speelt tijdens het festival enkele malen het stuk 'Ashes to Ashes' van Harold Pinter.

25 De Haagse beeldend kunstenaar Hans van der Pennen heeft van de gemeente de opdracht gekregen een kunsttoepassing te maken in d'Engelsche Boomgaert.

In gebruik gesteld de publiekslift onder de woontoren De Hoogwitte, die het winkelgebied verbindt met het Liesveldviaduct.

In het bejaardencentrum Drieën Huysen is onder de bewoners commotie ontstaan over een nieuwe bezuinigingsmaatregel van de directie. In een brief laat directeur R. Vastbinder weten dat de bejaarden voortaan zelf hun toiletpapier en pedaalemmerzakjes moeten kopen.

26 Om de inzameling van oud papier te stimuleren, stelt de gemeente bij wijze van proef aanhangers ter beschikking aan verenigingen, scholen of instellingen. Aan deze proef wordt voorlopig deelgenomen door de Oosterkerk, Korfbalvereniging Vlaardingen en basisschool De Schakel.

De aardbeving in Turkije heeft het leven gekost aan minimaal vier in Vlaardingen wonende Turken. In Vlaardingen wonen ongeveer 30 families, die uit Gölcük of omgeving komen.

28 De Jeu de Boulesclub Vlaardingen viert het derde lustrum met een fietsdag met picknick, een barbecue en enkele wedstrijden op het terrein aan de Claudius Civilislaan.

31 Het echtpaar Jaap en Corrie Poot, oprichters van de wandelclub DOW, neemt na 18 jaar wegens gezondheidsproblemen afscheid van de club. Het bureau sportstimulering van de gemeente zal proberen nieuwe organisatoren te vinden.

September

1 In de Broekpolder wordt de nieuwe zuiveringsinstallatie in gebruik gesteld. Het verontreinigde water uit het natuurgebied wordt voortaan gefilterd voordat het in de Vaart wordt geloosd.

Wie vandaag via de kabel afstemt op 105.9 Mhz hoort geen Waterweg FM meer, maar een nieuwe aankondiging voor Omroep Vlaardingen. De zender gaat zich volledig op Vlaardingen richten, nadat Maassluis voor de Westlandse Omroepstichting koos.

2 Het college heeft de gemeenteraad voorgesteld om 75.000 gulden beschikbaar te stellen voor gerichte hulpverlening aan de slachtoffers van de aardbeving in Turkije. Het bedrag wordt niet gestort op het landelijke gironummer, maar zal primair worden bestemd voor de lokale hulpverlening en voor ondersteuning van initiatieven uit de Vlaardingse samenleving.

4 Vierde Stadshartdag. Uit handen van burgemeester L.W. Stam ontvangt Wout den Breems het Gouden Stadshart vanwege zijn activiteiten voor de Historische Vereniging Vlaardingen. De titel Stadshartkapel 1999 gaat naar de City Stampers uit Krommenie.

De ouderenbond ANBO afdeling Vlaardingen viert het 20-jarig bestaan met een feestelijke middag in het Kerkcentrum Holy aan de Reigerlaan.

De Stadsgehoorzaal opent het nieuwe seizoen met de opvoering van het toneelstuk 'De Verlossing' van Hugo Claus.

Vanwege zijn 25-jarig jubileum als organist geeft Aad Zoutendijk een jubileumconcert op 'zijn' Van Peteghemorgel in de Grote Kerk.

Intrede en bevestiging van ds. C.J. Droger als predikant van de Gereformeerde Emmauskerk aan de Van Linden van den Heuvellsingel.

8 Het echtpaar C. Gast-D. van Eijk 65 jaar getrouwd.

8-9 Millenniumoefening bij de gemeente. De telefoon- en faxverbindingen via het nationale noodnet functioneren goed. De oefening in de regio is georganiseerd door de gezamenlijke hulpdiensten politie, brandweer, GGD, havendienst, DCMR en krijgsmacht.

9 Geopend aan de Landstraat 57 de nieuwe galerie voor fotokunst 'IN BEELD'.

Het archeologische onderzoek op de locatie van de voormalige herberg Het Zwarte Paard aan de Kortedijk wordt volgens stadsarcheoloog Tim de Ridder gefrustreerd door zogeheten schatgravers. Deze betreden 's nachts de opgravingsputten, nemen voorwerpen mee en vernielen de structuren.

Een Tsjechische delegatie, waaronder de nieuwe burgemeester Milos Micka en loco-burgemeester mevrouw Nechutova van Moravská Trebová, brengt deze week een bezoek aan Vlaardingen.

In het Zonnehuis viert mevrouw C.M. van der Snoek-van der Krans haar 103de verjaardag.

10 Boekhandel A. Pontier bestaat 50 jaar. Ter gelegenheid hiervan verschijnt o.a. het boek 'Weerzien met Vlaardingen' van M.P. Zuydgeest en J. Borsboom.

11 De Scoutinggroep Prins Maurits viert het 65-jarig bestaan met o.a. een reünie voor alle oud-leden.

Open Monumentendag. De werkgroep Vlaardingen heeft gekozen voor een route langs alle 'groene monumenten' en historisch interessante plekken in Vlaardingen: bomen,

Het echtpaar Jaap en Corrie Poot wordt in de bloemetjes gezet bij het afscheid van de wandelclub DOW (31 augustus, zie ook 5 april).

tuinen, plantsoenen, beelden en historische gebouwen. Op de begraafplaats Emaus worden rondwandelingen gehouden.

Mevrouw A.M. Oerlemans-Kooijman wordt 106 jaar. Zij is momenteel de oudste inwoonster van Vlaardingen. Burgemeester L.W. Stam brengt haar namens de gemeente een felicitatiebezoek in zorgcentrum De Meerpaal. De oudste inwoner van Vlaardingen ooit - althans voor zover bekend bij de Burgerlijke Stand - werd 107 jaar.

Waterpoloster Daniëlle de Bruijn verovert met het Nederlandse team een zilveren medaille tijdens het Europees kampioenschap in het Italiaanse Prato.

13 Hoogstraatwinkeliers overhandigen een zwartboek aan wethouder Henk Roijers. Uit een enquête, waaraan ruim 35 ondernemers meewerkten, blijkt dat de bedrijven niet of nauwelijks het hoofd boven water kunnen houden. Eénderde geeft aan dat de omzet vanaf 1993 is gekelderd.

Evert Barneveld, directeur van de Aquamarijnschool aan de Willem de Zwijgerlaan, ontvangt de 'politiemap', een initiatief van een drietal agenten dat zich in Holy bezig houdt met de jeugd. Deze map, met o.a. formulieren om aangifte te doen van diefstal en vernielingen, is een nieuw middel om de kleine criminaliteit tegen te gaan.

15 De woningstichting Waterweg Wonen krijgt toestemming van het gemeentebestuur en de minister van VROM om 56 dure huurwoningen aan de Castricumhoeve en Utrechtlaan te verkopen aan de zittende bewoners.

16 Met de introductie van het skeeleren wil de Vlaardingse IJsclub, die binnenkort haar 120-jarig bestaan viert, haar imago een nieuwe impuls geven.

Raadsnestor R. Lensvelt geeft het officiële startsein voor de aanleg van de rotonde bij de Burgemeester Pruissingel. HIj heeft zich altijd ingezet voor de bouw van een rotonde omdat die de verkeerssituatie op deze locatie veel veiliger zou maken.

18 Laatste Stadsdebat in de Stadsgehoorzaal met o.a. het Eerste Grote Vlaardingse Dictee, dat gewonnen wordt door stadsarchivaris H.J. Luth en ambtenaar Jan Hecker. Judith Drinkwaard, Stefanie van der Hoek en Piet Knieriem krijgen prijzen voor hun ansichtkaarten 'Groeten uit Vlaardingen'. De prijzen voor 'Verhalen over Vlaardingen' gaan naar Leonie van Brandwijk, Aat Rolaff en Abraham de Keijzer.

24 Vluchtelingenwerk Vlaardingen viert het 20-jarig bestaan. Tevens neemt de hulporganisatie het nieuwe onderkomen aan de Rotterdamseweg in gebruik.

In de Harmonie start van het maandelijkse liedjesprogramma 'Kunt u nog zingen? Zing dan mee!' onder leiding van musicus Dick Borst.

25 Het Sport- en Fitnesscentrum Tino Hoogendijk viert het 25-jarig bestaan met een receptie in het centrum aan de Zwaluwenlaan.

Ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan houdt machinefabriek Fontijne Holland Open Huis in het pand aan de Industrieweg 21.

29 Bij opgravingen langs de Kortedijk zijn delen van de zestiende-eeuwse houten havenconstructie tevoorschijn gekomen. Ook hebben de archeologen de fundamenten blootgelegd van één van de bijgebouwen van de vroegere herberg Het Zwarte Paard.

Oktober

1 De gemeente mag van de Rotterdamse bestuursrechter alsnog zes noodlokalen plaatsen bij de basisscholen Jan Ligthart en 't Ambacht. Volgens hem is de gemeente zorgvuldig te werk gegaan bij het afgeven van een tijdelijke bouwvergunning. Omwonenden spanden vorige week een rechtszaak aan.

2 In het kader van het leefbaarheidsproject 'Samen beter wonen' leggen buurtkinderen de laatste hand aan de opknapbeurt van de speeltuin aan de Koninginnelaan.

Het GastOuderBureau viert het 10-jarig bestaan in het kinderdagverblijf aan de Curacaolaan. Alleen al dit jaar heeft het bureau voor 125 nieuwe kinderen een geschikt gastgezin gevonden.

Skateboarders nemen de nieuwe 'ramp' bij de Technische School aan de Deltaweg in gebruik.

Het bedrijf Tomaello Sierbeton en Terrazzo viert het 75-jarig bestaan. Bekendste werken zijn o.a. 'Verzonken Schip Rijnsweerd', Boulevardbank Scheveningen en de Vlaardingse Bloementrappen naar het ontwerp van Wilma Kuil.

6 Bezoekers van zwembad De Kulk kunnen weer terecht in het restaurant. Eind vorige week heeft de Maassluisse horeca-ondernemer Bert Spek de uitspanning overgenomen van de vorige eigenaar Paul Hooymeijer, die een fikse schadevergoeding eist van de directie, omdat

deze zich niet aan de gemaakte afspraken zou hebben gehouden.

Tijdens bluswerkzaamheden aan de Energieweg stuiten brandweerlieden op een grote hennepkwekerij met 2.281 oogstrijpe planten. De politie probeert de huurder te achterhalen.

De 'echte bakker' Frans Hazenberg bracht vorige week een bezoek aan Paleis Soestdijk. Namens de warme bakkers van Nederland bood hij een bronzen pandabrood aan aan Prins Bernhard. Aanleiding hiervoor was het 10-jarig bestaan van het pandabroodje. Landelijk is hierdoor ruim 6,5 miljoen gulden voor het Wereld Natuur Fonds bijeen gebracht.

7 De voetbalvereniging HVO heeft in het seizoen 1998/99 maar liefst 274.176 kg oud papier ingezameld. Omgerekend leverde dit 19.000 gulden voor de club op.

Petra van Uffelen, Jolanda van der Sman en Sandra Don hebben het afgelopen weekeinde in Arnhem tijdens de Europese kampioenschappen majorette een gouden medaille behaald in de categorie 'Trio'.

8 Kinder- en tienerkoor Jong Vlaardingen viert het 10-jarig bestaan in dienstencentrum West aan de Frank van Borselenstraat. De nu veertig leden tellende zangvereniging werd op 21 april 1989 opgericht door Jo Salomons en Gerard Groeneveld.

14 De Stichting Monument Vlaardingen maakt haar plannen bekend voor een plaquette, bedoeld als eerbetoon aan de Vlaardingse inwoners die in de oorlogsjaren, met gevaar voor eigen leven, joodse onderduikers hebben gehuisvest.

15 Het Eenakterfestival, georganiseerd door het Vlaardings Centrum voor Amateurtoneel, trekt slechts tien bezoekers.

15-17 Het wereldberoemde Staatscircus van Moskou treedt met zijn nieuwe programma op in de circustent op het Erasmusplein.

19 In het Stadsarchief overhandigt Eva Timmermans, namens de schrijversgroep Rotonde, een dichtbundel aan stadsarchivaris H.J. Luth. De bundel is het resultaat van een schrijfopdracht binnen de schrijversgroep, geïnspireerd door de joodse begraafplaats.

Een felle uitslaande brand legt coffeeshop De Zeespiegel aan de Oosthavenkade volledig in de as. Door de bluswerkzaamheden ontstaat er een enorme rookontwikkeling en trekt een doordringende hasjwalm door het centrum. De oorzaak van de brand is nog onbekend.

20 De gemeente krijgt van de provincie 14 miljoen gulden subsidie voor diverse stedelijke vernieuwingsactiviteiten. Het bedrag komt over een periode van vijf jaar beschikbaar.

21-25 Eerste najaarskermis op het Veerplein met maar liefst 16 attracties. De kermis wordt afgesloten met de zogenaamde 'Piekendag'.

Een skater haalt halsbrekende toeren uit op de nieuwe halfpipe aan de Deltaweg (2 oktober, zie ook 9 juli).

Coffeeshop De Zeespiegel aan de Oosthavenkade staat in lichterlaaie (19 oktober).

22 De Woonkeuzekrant, die wekelijks in deze regio verschijnt, wordt met ingang van het nieuwe jaar flink uitgebreid. In de nieuwe krant 'Woonselectie Rijnmond' worden ook de beschikbare huurwoningen in Rotterdam aangeboden en verdwijnt het verschil tussen woningen voor starters en doorstromers. Er wordt slechts verschil gemaakt tussen goedkope en dure woningen.

Het bureau Algemeen Maatschappelijk Werk en het Bureau Raadslieden verhuizen van de Oosthavenkade naar Parallelweg 2.

Aan de Lissabonweg sneuvelen tientallen ruiten van basisschool De Ark door een vuurwerkbom. Dankzij omwonenden, die direct politie en brandweer waarschuwen, kan verdere schade door brand worden voorkomen.

23 Mosselfeest op het Liesveld. Zeeuwse mosselkokers laten het publiek proeven en vertellen alles over de mosselcultuur. Het shantykoor Het Kraaiennest brengt oude zeemansliederen ten gehore.

Tiende Geul-Techniekloop in de Broekpolder met 800 deelnemers. Winnaar wordt Kanfaoui Said uit Gouda.

24 Landelijke actiedag van Milieudefensie onder het motto 'Trek de Groene Grens'. Op het dijklichaam tussen Vlaardingen en Schiedam wordt geprotesteerd tegen de aanleg van de rijksweg A4.

26 In de Stadsgehoorzaal introductie van het nieuwe lesvak 'Culturele en Kunstzinnige Vorming', bestemd voor leerlingen van de bovenbouwklassen havo en vwo van de scholengemeenschappen Aquamarijn en VOS. De bedoeling van het vak is om leerlingen in contact te brengen met professionele kunst- en cultuuruitingen.

De heer C.W.J. Schrieks benoemd tot nieuwe havenmeester.

29 Bij Antiquariaat & Boekhandel Lievredoor aan de Hoogstraat presentatie van de dichtbundel 'Facetten 3' van de Vlaardinger Aat Rolaff onder de titel 'Stad en stedeling', met pentekeningen van Conchi Ruigrok-Zabala.

30 Het Vlaardings Dubbelmannenkwartet o.l.v. Adri van Buuren viert het 25-jarig bestaan met een jubileumconcert in de Oosterkerk. Voor het koor is dit tevens het afscheidsconcert wegens de te hoge gemiddelde leeftijd van de koorleden.

31 Judoka Mark Huizinga behaalt tijdens het Nederlandse Kampioenschap in Den Bosch een gouden medaille in de categorie tot 90 kg.

November

1 Tweedejaarsstudenten van de Hogeschool Rotterdam gaan deze maand op huisbezoek bij 80-plussers. Naar aanleiding van een vragenlijst proberen zij samen met de bewoners onveilige situaties in huis op te sporen. Doel van het project is om de veiligheid in en om de woning te verbeteren en het aantal ongelukken te verminderen.

2 Presentatie van de ontwerp-Stadsvisie 'Verrassend veelzijdig'. In dit document staan alle uitkomsten van het Stadsdebat tot nu toe. In de komende maanden volgt nog een inspraakronde, waarna de uiteindelijke visie op de toekomst van de stad volgend jaar zal worden uitgebracht.

De gemeente en Shell zijn niet bereid om zestig miljoen gulden uit te trekken voor een multifunctioneel sportpark in de Broekpolder. De gemeente blijft echter, in het kader van het plan Westwijk 2005, streven naar de overplaatsing van een aantal sportverenigingen uit de Westwijk naar de Broekpolder.

4 Wethouder K. van der Windt presenteert het bundeltje 'Vlaardingers over Vlaardingen', een kleurrijke weergave van de bijdragen van deelnemers aan twee wedstrijden, die in het kader van het Stadsdebat zijn georganiseerd.

Woningcorporatie Waterweg Wonen presenteert de nieuwe organisatie met een Open Dag in beide kantoren aan de Schiedamseweg en het Emaus.

5 De gemeenteraad verklaart zich unaniem akkoord met de sluitende begroting 2000. Voor de eerste keer in tien jaar zijn geen bezuinigingsvoorstellen ter sprake gekomen.

GPV'er Gerrit Willem van Veelen neemt na elf jaar afscheid van de gemeenteraad.

Het Juliana Welzijn Fonds heeft 40.000 gulden geschonken aan de Stichting Bureau Welzijnsprojecten. De bijdrage is bestemd voor de inrichting van het nieuwe onderkomen in het voormalige belastingkantoor.

De Vlaardingse popgroep Bitch viert haar 20-jarig bestaan met een optreden in Villa Musica aan de Koningin Wilhelminahaven.

6 Officiële opening van het nieuwe clubgebouw van hockeyclub Pollux door wethouder A. Kool. Het nieuwe pand vervangt het gebouw dat in december 1998 na kortsluiting door brand in de as was gelegd.

De Amateur Fotografen Vereniging Vlaardingen viert het 50-jarig bestaan met een tweetal exposities in de Stadsbibliotheek en het Hollandiagebouw.

PvdA-gemeenteraadslid Peter Roovers overhandigt de 'rooie roos' aan voormalig melkboer Adriaan Kanis. Afgelopen september ging hij met pensioen na vijftig jaar de deuren te zijn langs geweest met boter, kaas en eieren. Voor zijn jarenlange inzet krijgt hij deze onderscheiding.

In de boezemlanden van de Vlietlanden en in de eendenkooi Aalkeet-Buiten zijn maar liefst 119 mossoorten aangetroffen. Sommige daarvan zijn zeer zeldzaam. Peter Hoogervorst en Cris Hesse worden voor hun inzending door het landelijke hoofdbestuur van de KNNV beloond.

7 Het eerste betonnen segment voor de Tweede Beneluxtunnel arriveert op de plaats van bestemming en wordt afgezonken naar zijn definitieve plek in de Maas.

8-12 Zorg- en dienstencentrum Soenda viert het 5-jarig bestaan met een feestweek. Speciale gasten zijn enkele ouderen uit de Vlaardingse zusterstad Moravská Trebová.

9 In de Grote Kerk ontvangt emerituspredikant ds. A. van Zetten het eerste exemplaar van het Historisch Jaarboek Vlaardingen 1999. Een belangrijk deel van het boek gaat over het gemeenschappelijke verleden van gereformeerden en hervormden en het Samen-op-Weg proces.

10 De Vlaardingse afdeling van de PvdA heeft besloten al haar leden lid te maken van de Historische Vereniging Vlaardingen. Hiermee komt de HVV op een ledental van 1.470.

In verband met ophogings- en asfalteringswerkzaamheden is de Amsterdamlaan tussen Lepelaarsingel en Utrechtlaan voor drie maanden afgesloten voor doorgaand verkeer.

11 Het gaat goed met het Stadshart. Uit een koopstromenonderzoek van de provincie is het Liesveld in de afgelopen vijf jaar van de 14de naar de 13de plaats gestegen, terwijl de concurrentie is toegenomen.

Wethouder A. Kool stelt de matrixborden op de Holysingel in gebruik. De gemeente verwacht dat automobilisten door de oplichtende borden langzamer zullen gaan rijden.

12 In de Grote Kerk viert het Vlaardings Mannenkoor Orpheus het 95-jarig bestaan met een concert. Medewerking verlenen het Randstedelijk Begeleidingsorkest en vijf solisten.

Verschenen de eerste CD van tekstschrijver en muzikant Cornelis Pons. Het schijfje kreeg als titel 'Bar Intiem', de naam van de kroeg aan de Kornelis Speelmanstraat die enige jaren geleden werd gesloopt.

13 De schrijver Appie Baantjer signeert bij Boekhandel Den Draak. In oktober jl. verscheen zijn 52ste boek, getiteld 'De Cock en een deal met de duivel'.

In zaal Buytelant kiest de carnavalsvereniging De Leutloggers Patrick van Zanten tot Prins Patrick de Eerste, onder het motto 'Wij zijn in ons hum met het nieuwe millennium'.

16 De parkeergarages aan het Liesveld en de Hoogstraat onderscheiden met de European Standard Parking Award, een soort erkenning voor parkeergarages. Uit de beoordeling blijkt de parkeergarage Hoogstraat hoger gewaardeerd te worden dan de Liesveldgarage.

De Vlaardingse afdeling van de Nederlandse Vereniging

Tekstschrijver/muzikant Cornelis Pons in een muzikaal onderonsje met zijn goede vriend Lévi Weemoedt (12 november).

voor Huisvrouwen heeft de naam veranderd in Nederlandse Vereniging voor Hedendaagse Vrouwen.

Het 'Tweede Fase Stakings-Comité', bestaande uit zeven leerlingen van de Christelijke Scholengemeenschap Aquamarijn, wil op 6 december a.s. een actie op het Binnenhof organiseren tegen de onderwijsvernieuwing van minister Hermans.

17 Het college besluit het grondgebied langs de Nieuwe Maas grondig aan te pakken. Naast de huidige bedrijvigheid moet in de rivierzone ruim baan worden gemaakt voor woningbouw en recreatie. Voor de herinrichting zal de gemeente nauw samenwerken met een aantal marktpartijen.

20 Onder een stralend herfstzonnetje arriveert Sinterklaas met zijn schip in de Oude Haven.

24 De directies van de Vlaardingse basisscholen en het college bereiken eindelijk overeenstemming over de onderwijshuisvesting voor de komende vijftien jaar. Volgens het bereikte akkoord zal de gemeente voldoen aan bijna alle wensen voor extra lesruimten.

Judoka Edith Bosch sloot het afgelopen weekeinde in Rome haar juniorentijd af met de prolongatie van de Europese titel in de klasse tot 70 kg.

25 1250ste Lunchconcert in de Grote Kerk. Aad Zoutendijk brengt werken van Bach, Couperin, Boëly en Mendelssohn Bartholdy ten gehore. Ook speelt hij zijn eigen compositie 'Prière' en een improvisatie.

26 Villa Kakelbont aan de Parkweg staat tijdelijk te koop. Belangstellenden moeten voor eind december een bod uitbrengen, daarna trekt de huidige eigenaar het pand weer terug van de markt. De aankoop van het karakteristieke pand door de Schiedamse ondernemer George Toth deed in het voorjaar veel stof opwaaien.

De 33-jarige Erik van der Lucht ontvangt de bronzen medaille van het Carnegie Heldenfonds voor de redding van een man uit een brandende woning in maart van dit jaar.

27 Ruim 180 oud-CSLD'ers (Club Salut Les Diables) bezoeken de reünie in de Harmonie. De vereniging werd in 1964 opgericht en had in haar gloriejaren honderden leden.

December

2 Verschenen de bundel 'Wendingen' van de Vlaardingse dichteres Lily Kloots-Touwen.

Bewoners van de Mr. Verschuurstraat en omgeving hebben schriftelijk bezwaar aangetekend bij Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland tegen de nieuwbouwplannen in hun wijk. Eerder protesteerde de buurt al tevergeefs bij het Vlaardingse college en de gemeenteraad.

5 Het echtpaar T. Willeman-M.E. de Jong 65 jaar getrouwd.

6 Overleden op 65-jarige leeftijd Jan Bot, stuwende kracht achter de Stichting Scouting Vlaardingen.

7 Vlaardingse uitkeringsgerechtigden, die drie jaar of langer in de bijstand zitten, krijgen een kerstcadeau van 200 gulden.

Het Holy Ziekenhuis gaat met vertrouwen de millenniumwisseling tegemoet. Alle apparatuur is getest en daaruit is gebleken dat 99% van alle apparaten goed zal functioneren. Er is extra personeel aanwezig om zowel technische als medische problemen op te vangen.

8 Mede dankzij een donatie van het taxibedrijf Connexxion Eurotax kunnen gehandicapte kinderen van het kinderdagcentrum De Zonnehof vanaf heden m.b.v. speciale computerprogramma's onderwijs volgen.

Foto Engelse aan de Van Hogendorplaan bestaat 60 jaar.

De gemeenteraad gaat akkoord met de verkoop van de aandelen Bouwfonds Nederlandse Gemeenten. Ruim 29 miljoen gulden stroomt in de gemeentekas als alle aandelen van de hand worden gedaan. Hoe de gemeente de extra miljoenen wil besteden, is nog niet duidelijk.

Wethouder H. Roijers stelt de Waternetsteiger aan de Maasboulevard officieel in gebruik. De steigers van Waternet moeten een verbinding leggen tussen Rotterdam, de drie Waterweggemeenten en Hoek van Holland. Voorlopig zullen de steigers vooral gebruikt worden door particulieren en partyboten.

9 Onlangs verschenen het boekje 'Met teckel Sue verder op avontuur', van Jaap Vink. De inmiddels 15-jarige teckel Sue werd bekend als Wereld-, Zuidamerikaans- en Europees kampioen en door de drie eerder verschenen boekjes.

10 De Vlaardingse afdeling van de vakbond FNV huldigt in zaal Middelhuyse J. Lamers vanwege zijn 70-jarig lidmaatschap.

14 Het Zonnehuis heeft van het Landelijk Centrum Verpleging & Verzorging een eervolle vermelding gekregen voor de creatieve en vernieuwende manier waarop belevingsgerichte zorg wordt gegeven aan dementerende ouderen.

Door het loslaten van ballonnen stelt wethouder Roijers de Waternetsteiger aan de Maasboulevard officieel in gebruik (8 december).

In de Grote Kerk uitvoering van het Weihnachtsoratorium van J.S. Bach door de Chr. Oratoriumvereniging Gloria Toonkunst.

15 Wethouder K. van der Windt slaat de eerste paal voor de uitbreiding van het VOS-pand aan de Koninginnelaan. De Vlaardingse Openbare Scholengemeenschap kan het nieuwe pand, waarin ook het Holy-bibliotheekfiliaal wordt gehuisvest, pas begin 2001 betrekken.

17 Burgemeester L.W. Stam ontsteekt de verlichting van de kerstboom op de Markt.

17-19 Sneeuwspektakel Sneeuw Swing op het Liesveldviaduct trekt ruim 25.000 bezoekers. Op een 175 meter lange skipiste met een acht meter hoge springschans worden o.a. ski- en snowboarddemonstraties gegeven. Tevens is er een après-skidorp ingericht. Het is de allereerste keer dat in Nederland zo'n grote buitenpiste is aangelegd.

18 In de Grote Kerk 'Festival of Nine Lessons and Carols', uitgevoerd door het Kamerkoor Animato.

19 Het echtpaar M. Noordijk-N.J. van Kempen 65 jaar getrouwd.

20 De VVV is vanaf heden gehuisvest in het voormalige 'Keijzerpand' aan de Westhavenkade.

21 De gemeente gaat over op ecostroom. Hiermee wil men in het nieuwe millennium een bijdrage leveren aan een beter milieu.

Symbolische overhandiging van het eerste 'Groot Vlaardingen krantenrek' door uitgever Th. Bakker aan wethouder H. Roijers. Groot Vlaardingen is voortaan ook op negentien strategische plaatsen in de stad gratis af te halen.

22 Ondanks vele inspanningen komt er definitief geen asielzoekerscentrum bij het industrieterrein De Vergulde Hand. Bouw van het centrum is volgens de gemeente en het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) onhaalbaar en niet reëel. Milieutechnische redenen liggen ten grondslag aan dit besluit.

23 De eerste concrete plannen voor nieuwbouw aan de rivierzone heeft de gemeente al binnen. Unilever wil zijn vestiging aan de Deltaweg uitbreiden. Verder is het Nederlands Economisch Instituut een enquête gestart

Skiën in Vlaardingen, een nieuwe ervaring (17-19 december).

onder ondernemers om de wensen en ontwikkelingsmogelijkheden te inventariseren.

De gemeentelijke ombudsman Van Kinderen wordt steeds vaker ingeschakeld. Dat blijkt uit het pas verschenen verslag over 1998. Kwamen er in 1997 'slechts' 46 klachten tegen het gemeentelijke apparaat binnen, in 1998 waren dat er maar liefst 81: een stijging van 76 procent.

De Stichting Fokker G1 is op zoek naar de resten van een Fokker G1, die op 10 mei 1940 tijdens een luchtgevecht met een Duits vliegtuig is neergestort in de Maas bij Vlaardingen, ongeveer ter hoogte van de Shell Raffinaderij. Na ruim 100 tips heeft de stichting een beter inzicht in de crashlocatie.

24-25 In de Joannes de Dooperkerk komt het kerstverhaal tot leven in een opvoering van de 'Levende Kerststal'.

28 Woningbouwvereniging Waterweg Wonen stelt samen met de GGD een onderzoek in naar de gezondheidsklachten, die veel bewoners van de 'blauwe flat' aan de Rotterdamseweg hebben geuit. Driekwart van de bewoners klaagt over o.a. tranende ogen, voortdurende verkoudheid en slapeloosheid.

De ondernemersvereniging 'Vlaardinger-Ambacht onder de Molen' heeft zich onlangs zelf opgeheven. Er zijn in de wijk te weinig winkels overgebleven om het bestaan van de vereniging te rechtvaardigen. De belangen van de ondernemers worden in het vervolg behartigd door de Organisatie Vlaardingse Ondernemers (OVO).

29-6 jan. Burgemeester Stam opent het 26ste Vlaardingse kinderspektakel Jeugdstad in de Lijnbaanhallen, onder het motto 'Spelen in je eigen stad'.

30 In het kader van 'De nationale groet 2000' wordt ook de molen Aeolus getooid met een wensvlag, met de voorstelling van een kleurige duif en een hand ineen, als teken van vrede in een veelkleurige samenleving. De vlag

is gemaakt door de teken- en schilderclub Centaur, naar een idee van Cor Maarleveld.

Tot verbijstering van de gemeente heeft het GAK de samenwerking met het regionale Centrum voor Werk en Inkomen Waterweg Noord per 1 januari opgezegd. Het GAK vertrekt zelfs uit Vlaardingen. Dat heeft voor de burgers tot gevolg dat zij voor het aanvragen van een WW-uitkering naar Rotterdam moeten.

31 Nagenoeg alle politiebureaus en brandweerkazernes in de regio zijn in de millenniumnacht geopend als noodmeldpunt. In Vlaardingen zijn zeven meldpunten ingericht. De gemeente geeft in een huis-aan-huis publicatie tips en informatie betreffende de millenniumwisseling.

Burgemeester Stam wordt de fijne kneepjes van het knutselen bijgebracht (29 december).

HELINIUM

Jaarverslag

Archeologische Werkgroep Helinium

Periode
Dit verslag beslaat de bestuursperiode van 1 januari 1999 tot en met 31 december 1999.

Bestuur
Het bestuur van Helinium bestond in 1999 uit R. Frank, voorzitter; T. Mersch, penningmeester; E.M. Groen, bibliothecaresse; J.P. ter Brugge en R.R. Wijk, veldwerk; P.S. de Wit en R. de Graaf, algemeen bestuurslid.
De functie van secretaris bleef helaas onvervuld.

Leden/donateurs
Helinium telde in het verslagjaar 62 leden en 79 donateurs.

Terra Nigra
Het verenigingsorgaan Terra Nigra kwam dit jaar twee maal uit. Dit jaar verscheen het register over de jaren 1958-1998.

Bibliotheek
Het afgelopen jaar is de bibliotheek uitgebreid met diverse aankopen en schenkingen van onder andere de heren P.G. Heinsbroek, M.A. Struijs en T. Stolk. De beide medegebruikers van de bibliotheek, het Vlaardings Archeologisch Kantoor (VLAK) en de Stichting Archeologie en Bouwhistorie Vlaardingen (SABV) hebben ook nieuwe boeken aangeschaft. Deze laatste boeken zijn dus geen eigendom van Helinium, maar mogen wel worden gebruikt. Dit jaar verscheen een nieuw register op auteursnaam.
Het krantenknipselarchief werd door J.M. Snel bijgehouden op de woensdagavond.

Activiteiten
Werkavonden
De werkavonden werden vrijwel iedere woensdag gehouden vanaf 19.30 uur in de werkruimte op "Hoogstad" aan de Westlandseweg. Tijdens de werkavonden werden onder andere scherven gewassen en werd er gepuzzeld. Deze scherven waren gevonden tijdens de graafzaterdagen op de locaties Waalstraat en Zwarte Paard (beide Vlaardingen) en Gravenhuizen (Schiedam).
Verder werd er aan het uitwerken van een 14e eeuwse afvalkuil van de locatie Fonotheek (Hoogstraat/ Peperstraat) veel tijd en aandacht besteed.

Graafzaterdagen
Op de eerste zaterdag in de maand werd archeologisch veldwerk verricht. Met een vaste groep enthousiastelingen werden boringen gezet in de dorpkern van Kethel en op het terrein van boerderij Hoogstad en werden er kleine opgravingen uitgevoerd in de stadskern van Vlaardingen,

te weten op de locaties Waalstraat en Korte Dijk (Zwarte Paard), de laatste met toestemming van en in samenwerking met het VLAK. In Schiedam werd op de locatie Gravenhuizen een veldverkenning uitgevoerd, ter plekke van een middeleeuwse vindplaats.

Lezingen
In het afgelopen verenigingsjaar werden de volgende lezingen gehouden:
10 februari, 'Met Helinium de grond in', door P.G. Heinsbroek.
3 maart, 'Opgravingen van resten uit de Midden- en Nieuwe Steentijd in het tracé van de Betuweroute te Hardinxveld-Giessendam', door M. Nokkert.
14 april, 'Het regionale wegennet rondom 's-Gravenhage in de Romeinse Tijd', door A. Waasdorp.
9 juni, 'Maya's, door C. van der Heyden.
15 september, 'Stonehenge van de andere kant bekeken', door M. Langbroek.
10 november, 'Onderwaterarcheologie', door A. Beerens.
8 december, 'Opgravingen in het tracé van de Betuweroute', met name over de bronstijdsites bij 'De Bogen' en 'De Bruin', door P. Jongste.

Excursies
In het weekeinde van 22 tot en met 24 mei hebben zeventien deelnemers in twee busjes een bezoek gebracht aan zuid-oost Engeland.
Bezocht werden onder meer: de vuursteenmijnen van Grimes Graves, de pas ontdekte houten palenkrans (de zogenaamde 'Woodhenge') bij Holme next the Sea aan de Noordzee, de prehistorische site en het openluchtmuseum van Flag Fenn, het middeleeuwse wol- en lakenstadje Lavenham en de Romeinse vestingstad Colcherster.

Op 10 oktober werd een binnenlandse dagtocht ondernomen naar Cuijk en omgeving. Onderwerp van het bezoek waren het Romeins Torenmuseum in Cuijk (met onder andere resten van de hier gevonden Romeinse brug) en een Romeinse villa, verscholen in de bossen bij de Mookerheide.

Overige activiteiten
30 januari, 'Terug in de Tijd', jubileumviering van Helinium ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan. Deze vond plaats in het Milieu-Educatief Centrum van Vlaardingen, alwaar het leven in de prehistorie werd nagebootst.
8 mei 'Het verleden op zolder', verzamelingen en verhalen van en door Heliniumleden.
2 oktober, open dag bij 'Het Zwarte Paard', graven tijdens de open dag welke door het VLAK (Vlaardings Archeologisch Kantoor) werd georganiseerd.

Open dag bij 'Het Zwarte Paard'. (Foto: Ellen Groen)

Jaarverslag

Gemeentelijk Archeoloog

Organisatie VLAK
In 1999 zijn twee werkplekken via de In- en Doorstroomregeling (ID-baan) aangevraagd, waarmee het aantal vaste werkplekken op negen komt. Twee werkplekken via de WIW konden worden ingevuld: per 1 juli 1999 kreeg Rob van Reeven een werkplek bij het VLAK en per 22 november 1999 Daan van Os. De twee ID-banen konden in 1999 niet worden ingevuld, zodat het aantal ingevulde werkplekken op zeven kwam. De prettige samenwerking met de AWN-afdeling Helinium, de NJBG en de Stichting Archeologie en Bouwhistorie Vlaardingen werd ook in 1999 voortgezet.

Beleid
In 1999 is gewerkt aan een archeologische beleidsnota 'Goede gronden voor beleid'. Deze beleidsnota bevatte 3 hoofddoelen en 22 aanbevelingen die alle door B&W en de gemeenteraad conform zijn vastgesteld. Op basis van de Monumentenverordening heeft de monumentencommissie drie terreinen voorgedragen voor de status van gemeentelijk monument. Het betreft de terreinen: kasteelheuvel Holy, Clattenburg (landje van Chardon) en het complex Hoogstad. B&W hebben de aanwijzing van de terreinen conform vastgesteld.

Archeologisch onderzoek Prof. Rutgersstraat
Na de sloop van een tweetal flatblokken aan de Prof. Rutgersstraat werd archeologisch onderzoek verricht. Het onderzoek leverde alleen geologische informatie op.

Archeologisch onderzoek Samuel Esmeijerstraat 7.01
Op het trapveld langs de Samuel Esmeijerstraat waar in de nabije toekomst woningbouw zal worden gerealiseerd, is een verkennend archeologisch onderzoek verricht. Het onderzoek leverde een kreek op die gedateerd kan worden in de Late IJzertijd of Romeinse Tijd. Enige houtsplinters en bekapt hout uit de kreek tonen aan dat er in de nabijheid hout bewerkt werd. Er zijn geen sporen aangetroffen van een nederzetting.

Archeologisch onderzoek Zwarte Paard 1.03
Op de locatie Zwarte Paard is op het achtererf direct grenzende aan de haven in verband met toekomstige woningbouw archeologisch onderzoek verricht. De opgravingslocatie is gelegen aan de Kortedijk. Dit is de inlaagdijk die kort na de overstromingsramp in 1164 werd aangelegd. In 1407 wordt de stad Vlaardingen uitgebreid met 10 roeden (38 meter) voorbij de molen, waardoor de Kortedijk en het erlangs liggende water onder de jurisdictie van de stad komen. Op de locatie Het Zwarte Paard is langs de havenzijde zeer veel houtwerk aangetroffen. De tientallen palen, planken en balken zijn afkomstig uit de 16e en het begin

van de 17e eeuw. Ook zijn er zogeheten trekbalken aangetroffen, die met palen in de grond waren verankerd en moesten voorkomen dat de beschoeiing door de druk van de aarde in het havenwater werd geperst. Een deel van het hout vertoont gaten die in de huidige constructie geen functie gehad hebben, waaruit opgemaakt kan worden dat het om hergebruikt (scheeps?)hout gaat. Tussen de balken en de planken bevond zich enorm veel stadsafval uit met name de 16e eeuw, waaronder schoenen, de onderzijde van een bezem, visloodjes en vishaakjes. Bijzonder is de vondst van een hangertje in de vorm van een zeemonster dat een vis verorbert.
Op de opgravingslocatie lag voorheen de herberg 'Het Zwarte Paard', een benaming die voor het eerst rond 1718 wordt gebruikt. Aan het eind van de 18e eeuw wordt op het achtererf van de herberg een kolfbaan aangelegd. In dit verband is de vondst van een fundering die mogelijk afkomstig is van deze kolfbaan en een loden kolf noemenswaardig.
In de dieper gelegen lagen werden oudere havenvullingen aangetroffen. Een zeldzame vondst betreft een complete visfuik die op de graafzaterdag door Heliniumlid Rikkert Wijk ontdekt werd en is blootgegraven. De Heliniumleden hebben het loodzware geheel op kundige wijze gelicht waarna het kort erop is overgebracht naar Archeoplan ter conservering. Het betreft één van de weinige complete fuiken in Nederland die geconserveerd is. De fuik is gemaakt van éénjarige wilgentakken. Voor de dikkere staken is gebruik gemaakt van tweejarige wilg. Het model lijkt sterk op het type palingfuik dat tot voor kort om het IJsselmeer en op de Zuid-Hollandse eilanden in gebruik was. Mogelijk werd met de fuik gevist bij de Driesluizen waar het recht op visserij in 1388 in handen kwam van ambachtsvrouwe Willeme van Wateringhe. Op de opgravingen werd op 2 oktober een open dag georganiseerd.

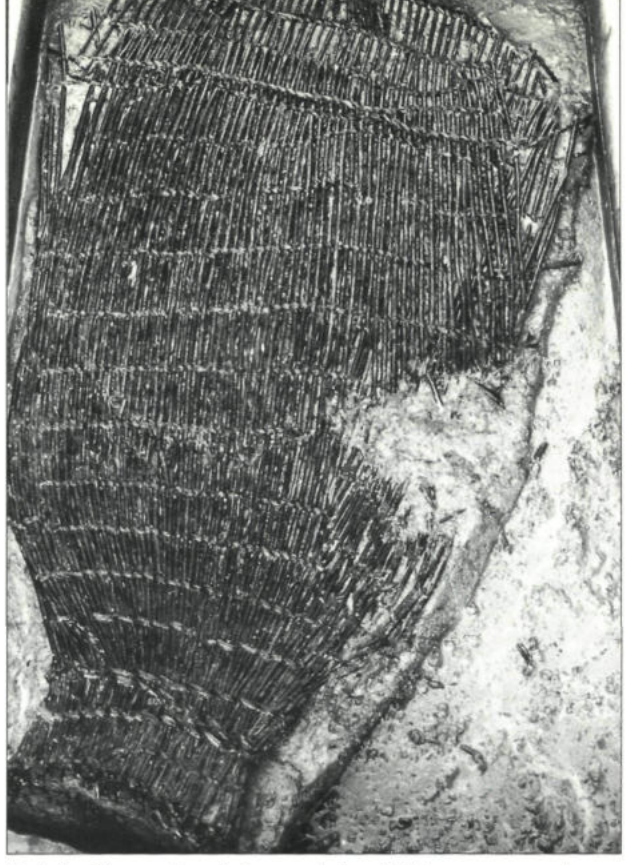

De fuik, één van de weinig complete middeleeuwse exemplaren uit Nederland. (Foto: Helinium/VLAK)

Uitwerking

Behalve voor het uitgebreide graafwerk werd er ook tijd ingeruimd voor de uitwerking van de volgende projecten: Hoogstad 6.36, Hoogstad 5.19, Dijksteeg 1.87 en Kolpabad 6.123.

Voorlichting

Er werd medewerking verleend aan de open dagen ('Kom in de Kas') van Natuur- en Milieueducatie van de Dienst Stadswerk die in het weekend van 13 en 14 maart werden georganiseerd. Uit handen van 'de mannen van Haringkraken' werd op 28 maart een symbolische prijs in ontvangst genomen die toegekend wordt aan instellingen of personen die de gemeente Vlaardingen positief weten te belichten. Op 8 mei 1999 onthulde cultuurwethouder Van der Windt een kunstwerk in de Fransenstraat: 'Frans zijn beeld', dat geïnspireerd is op de archeologische ontdekkingen die gedaan zijn tijdens de rioleringswerkzaamheden in de zomer van 1995. Op 14 mei 1999 opende prof. K. d'Angremond van de TU Delft de duikertentoonstelling op Museum Hoogstad. In mei 1999 verscheen de eerste archeologische nieuwsbrief 'Boemerang' waarin aandacht werd besteed aan de archeologische geschiedbeoefening in Vlaardingen en aan de archeologische ontdekkingen op de locatie 'd'Engelse Boomgaert'. Over de resultaten van laatstgenoemde locatie werd in samenwerking met de Stichting Archeologie en Bouwhistorie Vlaardingen een tentoonstelling georganiseerd op Museum Hoogstad. In totaal verschenen er 19 artikelen in het kader van de gemeentelijke archeologie in Vlaardingen, die een totaal van circa 45 pagina's beslaan. Voorts werden er zes lezingen gegeven over de Vlaardingse archeologie. De media besteedden in 1999 weer diverse malen aandacht aan Vlaardingse archeologische onderwerpen, waarbij tweemaal het landelijke nieuws werd gehaald: met de vondsten op het Kolpabadterrein en de schatgraverij op de locatie Zwarte Paard.

Jaarverslag

Historische Vereniging Vlaardingen

Het jaar 1999 zal de geschiedenis ingaan als het jaar dat het ledenbestand de grens van 1500 ruim heeft overschreden.

De 32e algemene ledenvergadering werd gehouden op 23 maart 1999 in Wijkcentrum Holy.

Het Tijd-Schrift kwam viermaal uit.
Nummer 71 schonk aandacht aan de handelsavondschool 'Kennis is Macht' in een artikel van de hand van de heer F. Nipius. De heer W.C. den Breems herintroduceerde de rubriek 'Weet u het nog?'
De geschiedenis van een Vlaardingse brandstoffenhandel 'Brobbel's kolen', geschreven door de heer H. Brobbel Hz., was het openingsartikel van uitgave 72.
Als vervolg op de in nummer 71 gepubliceerde bijdrage over de handelsavondschool, schreef de heer N. van Minnen een impressie van deze school gezien van de kant van de leerlingen. De heer C.M. van den Boogert belichtte opnieuw een aantal Vlaardingse bijnamen (zie ook Tijd-Schrift 68).
In nummer 73 aandacht voor de geschiedenis van bouwbedrijf Maat, een bijdrage die werd geschreven door de heren L.M. en C. Maat en voor het ontstaan van de 'Gereformeerde Gezindte' in Vlaardingen, beschreven door de heer W.J. van der Vlis.
De laatste uitgave van het jaar (nummer 74) bevatte een bijdrage van de heer M. Zevenbergen Cz. over de eierengroothandel C. Zevenbergen en een oproep van de heer J. Anderson aangaande Vlaardingse woorden en uitdrukkingen.

Het lezingenseizoen werd geopend met een dubbele lezing over sportieve onderwerpen. De heer J. Verbeek vertelde over de meer dan 100-jarige geschiedenis van de Vlaardingse IJsclub, terwijl de historie van het (georganiseerd) wielrennen in onze stad werd verhaald door de heer J. van Hees.

Op locatie en wel bij 'Het Goed', gevestigd in de grote loods van het voormalig bedrijf Brobbel West aan de Deltaweg, gaf de heer H. Brobbel Hz. een lezing over het 'kolenfamilie'-verhaal. De volgende spreker was de heer K. de Willigen die aandacht schonk aan de andere energiebronnen.

Na afloop van de algemene ledenvergadering hield de heer J. Anderson een dialezing over de Vlaardingse klederdracht.

Ter voorbereiding op de voorjaarsexcursie naar Bergen op Zoom, gaf de heer A. van Riemsdijk een inleiding over de geschiedenis van deze prachtige stad.

De 'Goudse Glazen' werden met dia's en geluidsband nader toegelicht door koster Tompot van de Goudse Sint Janskerk. Ook deze lezing was ter voorbereiding op een excursie.

Een enorme belangstelling viel te registreren voor het bedrijfsbezoek aan Vlaardingen Oost Scheepsreparatie, het vroegere HVO. Hier vertelde de heer J. Keizerwaard over de geschiedenis van het bedrijf.

Het jaar werd afgesloten met een lezing van de heer W.C. den Breems over de Vettenoordpolder en de Oostwijk.

Het doel van de voorjaarsexcursie was de stad Bergen op Zoom met haar talrijke monumenten en Oudenbosch met de replica van de Sint Pieter in Rome.

De najaarsexcursie ging naar Gouda, waar de 'Goudse Glazen' en het oude centrum op de agenda stonden.

Wij sluiten het jaar af met gevoelens van tevredenheid en spreken de hoop uit dat nog vele Vlaardingers en niet-Vlaardingers onze vereniging zullen gaan versterken.

Chauffeur Bram Dijkshoorn van Eierengroothandel Zevenbergen poseert naast de eerste bestelauto van het bedrijf, een T-Ford (Foto: M. Zevenbergen). De foto was één van de vele illustraties in Tijd-Schrift 74.

Jaarverslag

Stadsarchief

De Vlaardingse kopers (burgemeester L.W. Stam en stadsarchivaris H.J. Luth), geflankeerd door de Delftse verkopers (wethouder M. Oosten en gemeentearchivaris G. Verhoeven), bestuderen één van de elf 18e eeuwse pen- en potloodtekeningen, die op 8 april 1999 naar Vlaardingen kwamen.

Algemeen

Het voorlaatste (naar de mening van velen het laatste?!) jaar van de 20e eeuw kenmerkte zich voor het Stadsarchief vooral door de toename van de ontsluitingsmogelijkheden van en de belangstelling van scholieren voor de archieven en verzamelingen.

Door personeel en vrijwilligers kon op vele fronten gestaag worden doorgewerkt, onder andere aan projecten die in het beknopte bestek van de jaarverslagen in de Jaarboekenserie doorgaans niet worden genoemd. Als voorbeelden gelden hier de mega-indicering van de notarisprotocollen (17e-19e eeuw), het nader toegankelijk maken van het Bevolkingsregister 1900-1935 en de ambitieuze samenstelling van een geïntegreerde database van de complete Vlaardingse bevolking in de 19e eeuw.

De samenstelling van het personeel bleef onveranderd; de vrijwilligers kregen versterking in de persoon van de heer G.A.J. den Hertog. Wat die vrijwilligers betreft, noem ik hier met ere de heren C.B. de Jong en M.P. Zuydgeest die respectievelijk al 18 en 12 jaar lang hun beste krachten wijden aan het archiefwerk.

Het aantal bezoekers van de studiezalen bedroeg 2.462 (1998: 2.117).

Archieven c.a.

Het is merkbaar dat het Stadsarchief in brede kring meer en meer bekendheid krijgt. Bedrijven, verenigingen en particulieren nemen steeds vaker zelf het initiatief om hun archieven in bewaring te geven.

Behalve de al dan niet gebruikelijke aanvullingen van gemeentewege en de vele (ca. 500) 'losse handschriften', werden o.a. de volgende archieven ontvangen:

- Nederlandse Vereniging van ex-politieke gevangenen uit de bezettingstijd (Expogé), afdeling Vlaardingen-Maassluis, 1945-1947;
- Fa. H. van Toor Jzn. (schelvispekel, etc.!), familie- en bedrijfsarchief, 1611-1966;
- Stichting Katholiek Onderwijs Vlaardingen, 1959-1992;
- E.H.B.O. Nederland, afdeling Vlaardingen, 1930-1976;
- Genealogische verzameling (m.n. familie Van Dorp) B. van Heere.

Dat archieven soms nog net van vernietiging kunnen worden gered, bleek uit het feit dat de eerste stukken van het hierboven genoemde E.H.B.O.-archief al doormidden waren gescheurd!

Van belang voor de geschiedenis van de regio is de voortschrijdende inventarisatie van het archief van de

Gecommitteerden, later het College, van de Kleine Visscherij te Maassluis en zijn rechtsopvolger (1593-1925). Dit werk gebeurt ten dienste en voor rekening van de gemeente Maassluis, waarmee al geruime tijd overleg plaatsvindt om indien mogelijk te komen tot een veel verdergaande vorm van samenwerking.

Bibliotheek

De in 1998 begonnen samenwerking met de Vlaardingse Stadsbibliotheek kreeg in het verslagjaar haar bekroning in het operationeel worden van de gemeenschappelijke geautomatiseerde catalogus van het totale Vlaardingse gemeentelijke boekenbezit. Nu is de catalogus van al die boeken, tijdschriften en andere publicaties niet alleen op beide locaties raadpleegbaar, ze is ook vanuit de huis- of studeerkamer via het Internet in te zien. Vanwege het feit dat boeken in de Stadsarchief-bibliotheek niet zelden kostbaar en/of zeldzaam zijn, is besloten ze niet langer uit te lenen.

Ook in 1999 werd zoveel mogelijk alles aangeschaft wat door Vlaardingers en/of over Vlaardingen/Vlaardingers werd gepubliceerd. Een zeer kleine greep hieruit:

- De zerken in de Nederlandse Hervormde Grote Kerk te Vlaardingen (deel III), door P.G. Heinsbroek en M.A. Struijs;
- Waar werk(t)en wij... toen en nu, door Harm Jan Luth;
- Het Joodse graf, door leden van 'Rotonde';
- Rijk verleden, door Lévi Weemoedt;
- 350 jaar het geslacht Van Witsenburgh, door P.W. van 't Wout.

Topografisch-Historische Atlas (THA)

Het belang van 'de Atlas' kan moeilijk worden overschat. Er kan vrijwel geen publicatie over Vlaardingen verschijnen, of een of meer afbeeldingen uit de THA hebben deze verluchtigd.

In het verslagjaar zijn ruim 400 foto's en andere afbeeldingen door aankoop of schenking verworven, terwijl door beschrijving en computerale invoer van bijna 1.000 foto's de verwerkings-achterstand weer wat werd ingelopen.

Van groot belang was de aankoop van elf 18e-eeuwse pen- en potloodtekeningen van het Gemeentearchief Delft. De aankoop van deze afbeeldingen, die Vlaardingen en/of de visserij tot onderwerp hebben, kon worden gefinancierd dankzij een dotatie van het VSB Fonds Schiedam Vlaardingen en met de alle verwachtingen overtreffende opbrengst van een verkoopdag van dubbele exemplaren uit bibliotheek en Atlas.

Voor het overige is hier een beperkte selectie van de aanwinsten op haar plaats:

- foto van de eerste allegorische optocht in Vlaardingen na de 2e Wereldoorlog. 1945;
- interieurfoto's van de NV Drukkerij en Uitgevers-maatschappij Vlaardingen in de Bleekstraat, ca. 1957;
- foto's van de oliestookinstallatie van machinefabriek A. de Jong op de Jaarbeurs in Utrecht, ca. 1938;
- prent (door Jan Sanders) t.g.v. de opening van het visserijpaviljoen 'De Joon', 1998;
- foto van vier bejaarden in het Diaconiehuis aan de Emmastraat die voor het eerst televisiekijken, ca. 1957;
- foto's van leden van de 'visserijfamilie' Muis, ca. 1940-1950.

De voorgenomen investeringen voor het digitaliseren van bestanddelen van de THA zijn doorgeschoven naar 2000.

Restauratie

Naast de incidentele restauratie-activiteiten - stukken in abominabele staat worden in de kilometers archieven soms plotseling ontdekt - wordt met name structureel verder gewerkt aan de conservering van de foto's, prenten en tekeningen in de hiervoor genoemde 'Atlas'. De verpakking in Melinex-hoezen en zuurvrije dozen werpt haar vruchten ruimschoots af.

Het Stadsarchief bezit twee complete exemplaren van de z.g. Delflandkaart die in 1712 door Cruquius werd vervaardigd. Het exemplaar dat in de Oude Hal van het Stadhuis hangt, is in de loop van de jaren door diverse oorzaken beschadigd geraakt en werd om die reden eind 1999 door het Restauratieatelier Helmond prachtig gerestaureerd.

Educatie, filmvoorstellingen, cursussen en publicaties

Voor het eerst werd actief naar buiten getreden met het steeds verder groeiende (oude-) filmbezit van het Stadsarchief. Maandelijks bezochten vele tientallen (soms bijna 100) enthousiaste bezoekers de door het Archief georganiseerde filmvoorstellingen in Zorgcentrum Drieën Huysen. Deze belangstelling genereerde ook weer een deel van de nieuwe (12) film-aanwinsten, zoals '350 jaar touw', over De Oude Lijnbaan (1960) en een film over uitstapjes van de personeelsvereniging van HVO (1930-1936).

Vanwege de toenemende vraag van scholen naar en de overvloed aan aanbod van historische informatie, is het Stadsarchief zich meer en meer gaan richten op scholieren in de leeftijd van 10-14 jaar. In dit kader was het project 'Zappen in Vlaardingen' een groot succes.

Net als in de voorgaande jaren hebben diverse medewerkers van het Stadsarchief zich met vreugde ingespannen, om door middel van publicaties (in kranten, tijdschriften en jaarboeken), exposities, rondleidingen en cursussen (Ken uw Stad) hun medeburgers en anderen deelgenoot te maken van de rijkdommen achter de muren van Plein Emaus 5.

Jaarverslag

Stichting Archeologie en Bouwhistorie Vlaardingen/ Archeologisch Historisch Museum Hoogstad

Algemeen

Het bestuur van de Stichting Archeologie en Bouwhistorie Vlaardingen is in 1999 als volgt samengesteld: voorzitter: Jeroen ter Brugge, secretaris: Marjan Groen, penningmeester: Henk van Brandwijk, leden: Bert van Bommel, Bart Houdijk, Jurrien Moree. Gemeentelijk archeoloog Tim de Ridder treedt dit jaar voor het eerst als adviseur op. Verder wordt de stichting ondersteund door de coördinator vrijwilligers Meta Snijders en museummedewerker Esther Blaauw.

Het jaar 1999 begint nogal 'grauw', zo is in het museumdagboek te lezen. 'Twee januari 1999: een grauwe dag met motregen. Geen bezoekers'. Maar zodra de vermoeidheden van de feestdagen zijn verdwenen, dienen zich spoedig bezoekers aan in het museum. De vrijwilligers van het VVV serviceteam houden, samen met de stichtingsleden, ook dit jaar weer trouw het museumdagboek bij. De korte, soms grappige en altijd informatieve epistels houden een ieder op de hoogte van het reilen en zeilen in het museum. De serviceteamleden die dit jaar de gelederen versterken, zijn: Henk Bloem, Cobi Bot, Leni Dorsman, Rija Eigenraam, Annie v.d. Meer, Alphons Pietersen, Martha Runsink, Cees Stam, Ab Stolk en Cock Verbeek. Daarnaast draait Okke Dorenbos van Helinium mee en staat Ellen Groen altijd klaar om eventueel in te vallen. Het is een grote schok voor het museum als 30 oktober het bericht komt dat vrijwilliger Cees Stam op 67-jarige leeftijd is overleden. Cees, lid van het VVV-serviceteam, werkte met plezier in het museum en stond altijd voor iedereen klaar. Hij zou binnenkort voor het eerst grootvader worden, iets waar hij heel erg naar uitkeek. We zullen Cees missen.

Werkweekend

Het weekend van 13 en 14 februari is het eerste werkweekend van het jaar. Vrijwilligers en stichtingsleden houden zich dit weekend bezig met het klaren van allerlei klusjes. Joop van Dorp en Cor Maarleveld bouwen een ontdekkast voor kinderen. Guus van der Poel maakt een nieuw onderstel voor de Romein die tijdens openingstijden de weg naar het museum wijst. Theo Dikstra repareert de plafonds en maakt de middeleeuwse stoel af. Arij Uleman ruimt de garage op en Joop Snel werkt aan het knipselarchief. Meta Snijders bereidt zaterdag een heerlijke macaroni-lunch en tussen de bedrijven door worden ook nog bezoekers ontvangen. In het werkweekend van 17 en 18 april wordt vooral gewerkt aan de herinrichting van de ontvangstruimte in verband met de op handen zijnde duikertentoonstelling in mei. Ook in oktober vindt een werkweekend plaats.

Rondleidingen
Brugklassers krijgen dit jaar een eigen project: 'Zappen in Vlaardingen'. Zappen in Vlaardingen is een samenwerkingsverband tussen het archief, het Visserijmuseum en Archeologisch Historisch Museum Hoogstad, onder leiding van Rob de Vries van de gemeente Vlaardingen. Doel van het project is kinderen op een vernieuwende en interactieve wijze in contact te brengen met culturele instellingen binnen hun stad. Op 23 maart ontvangen de serviceteamleden 47 'zappers' van de St. Jozefmavo uit Vlaardingen.
Maar ook basisscholen weten het museum te vinden. Zo komt basisschool 'De Hoeksteen' op 3 maart met 38 leerlingen op bezoek. Annie v.d. Meer en Rija Eigenraam berichten in het museumdagboek: 'Druk maar heel leuk. Een tevreden groep vertrok circa 11.45 uur. De lerares was heel enthousiast. En wij, moe maar voldaan'. Elk jaar in april vindt de zogenaamde bloesemtocht plaats. Zo'n 20 à 30 belangstellenden bezoeken de boomgaard.

Tentoonstelling
De opgravingen op het voormalige Kolpabadterrein leverden verschillende interessante middeleeuwse vondsten op. In 1999 is het tijd om deze vondsten ten toon te stellen. Niet altijd is direct duidelijk waarom een vondst bijzonder is. Een onderkaak van een paard moet bijvoorbeeld eerst van alle kanten en uiteindelijk van de onderkant bekeken worden om te zien dat hij als kindersleetje is gebruikt. Tijdens dezelfde opgraving kwam een gave kookpot op drie pootjes (grape) uit de grond. Maar ook een met koper gelapte ketel kwam uit de bodem van de voormalige 'Engelsche Boomgaard'. De meest aparte vondst van deze tentoonstelling is toch wel het middeleeuwse zwaard. Het werd destijds gevonden in de overblijfselen van een gracht, rechtop, met de punt in de bodem. Aan het eind van het jaar gaat het zwaar gehavende zwaard naar Archeoplan, een bedrijf gespecialiseerd in het restaureren van archeologische vondsten.

Speciale museumdagen
In het weekend van 10 en 11 april vindt het Nationale Museumweekend plaats. Het thema van 1999 is de Romeinse tijd. Voor kinderen zijn er kleurplaten en volwassenen hebben de mogelijkheid hun kennis over de Romeinse tijd te testen in de vorm van een quiz. Het museum ontvangt dit weekend zo'n 140 bezoekers en dat mag zeker een leuk resultaat worden genoemd.
Prof. ir. K. d' Angremond, werkzaam aan de Technische Universiteit Delft, opent op 14 mei officieel de duikertentoonstelling. Naast de afwateringssluis, gemaakt van twee uitgeholde boomstammen, uit de eerste eeuw na Chr., is er nu ook een door vrijwilligers gemaakte maquette van de duiker en zijn omgeving te zien. Het is een prachtige dag, de 'staldeuren' kunnen open en de genodigden zijn enthousiast.
Open Monumentendag staat dit jaar in het teken van monumentaal groen. Dit betekent voor het museum, dat de boomgaard bij uitzondering geopend is. Jeroen ter Brugge heeft alle boomsoorten van een bordje met tekst en uitleg voorzien.
Van 25 september tot 3 oktober is het tijd voor de 'Nationale Junior Museumweek'. Kinderen in het bezit van een speciaal paspoort kunnen het museum gratis bezoeken. Zo'n 200 musea werken mee aan deze museumweek voor de jeugd.
Onder leiding van de Nederlandse Jeugdbond voor Geschiedenis (NJBG) vindt op 10 oktober de Wetenschap & Techniekweek' in Archeologisch Historisch Museum Hoogstad plaats. Deelnemers plaatsen gebeurtenissen bij de juiste periode op een tijdbalk, leggen scherven in de goede volgorde en vergelijken hedendaagse voorwerpen met archeologisch vondsten.

Kinderfeestjes
In april 1999 ontstaat het idee om tijdens openingstijden kinderfeestjes te organiseren. Een werkgroep wordt opgezet en een aantal dames stort zich op het maken van historische kinderkleding. Naast de verkleedpartij staan ook nog het zoeken naar de schat van de heer van Hoogstad en kleien op het programma. Op 24 oktober viert Lucas Wiegman als eerste zijn verjaardag in het museum. De formule blijkt al snel succesvol. Hannie Baauw, Geert Velthuisen en Esther Blaauw zijn de begeleiders die zich, gehuld in monnikspij of middeleeuwse japon, over de jarige en genodigden ontfermen.

Vondst van de maand
Vanaf september staat in Groot Vlaardingen één keer per maand een artikel over de archeologische vondst van de maand. De archeologen Tim de Ridder, Okke Dorenbos, Jurrien Moree en Jeroen ter Brugge zijn de auteurs van de informatieve stukjes die, samen met foto, in Groot Vlaardingen verschijnen. De vondst in de vorm van bijvoorbeeld een stuk aardewerk of een prehistorisch werktuig wordt tentoongesteld in een speciale vitrine in het museum. Op deze wijze komt de Vlaardinger iets meer over het archeologisch verleden van zijn stad te weten. Omroep Vlaardingen wijdt in 'Oud Vlaardingen', een programma van Arie Ouwendijk en Max Thurmer, eveneens aandacht aan de vondst.

Kinderfeest op Hoogstad.

Jaarverslag

Streekmuseum Jan Anderson

Dit jaar stond in het teken van de aanloop naar het jubileumjaar "25 jaar Streekmuseum Jan Anderson". Zo'n 86.620 bezoekers passeerden inmiddels onze drempel en we werken er nog steeds aan die drempel tezijnertijd letterlijk naar het centrum van Vlaardingen te verleggen. In het kader van het jubileum werden voor 1999-2000 een vijftal exposities gepland over onbekende collectie-onderdelen uit ons bezit, te weten: Tekeningen en prenten van Vlaardingen - Boeken - Kranten - Centsprenten en Onbekende voorwerpen uit ons depot.

Activiteiten

Behalve de bovengenoemde exposities werden er de hieronder te noemen kleine tentoonstellingen in samenwerking met de Maaspost, en diverse lezingen gehouden.
Steeds meer instanties weten ons museum te vinden om materiaal te lenen voor eigen exposities. Zo gingen klederdrachten naar het Gemeentemuseum Maassluis en ons schooltje naar Pijnacker, Kethel, Rotterdam, Maassluis en Schiedam. Maritiem speelgoed ging naar het Scheepvaartmuseum Rotterdam, reclamemateriaal over kabouters naar het Gedistilleerd Museum Schiedam, materiaal over reclamehelden naar het Reclamemuseum in de Beurs van Berlage te Amsterdam, kwartetspellen naar het Streekmuseum Krimpen a/d IJssel en spullen uit het jaar 1900 naar het museum te Schipluiden.
Dit jaar telden we 2434 bezoekers, die onder andere keken naar: De groeten aan de buren, over Schiedam en Maassluis, en De Bevrijdingstijd 1945 en de jaren daarna.

Publiciteit

Samen met de Maaspost organiseerden we iedere maand een kleine opstelling onder de titel: "Het stuk van de maand". Aan bod kwamen onder andere de Rederijkers van Vlaardingen, reisboeken, Verkade-albums, het gouden huwelijksfeest van de familie Van Buüren van Heyst, de schilder Willem Brinkman en zondagsschoolboekjes die met Kerst werden gegeven. Voor TV-Rijnmond gaven we een rondleiding over de begraafplaats Emaus, terwijl op monumentendag de gehele dag rondleidingen aldaar werden gegeven.

Voorwerpen

977 voorwerpen werden dit jaar bijgeschreven. Aan de Vlaardingse collectie werden toegevoegd: een geëmailleerde plaquette van de haringrit 1954, een reclameplaat van stadsuurwerkmaker Johan van Roon, een penning 25 jaar in dienst bij Drukkerij van Dooren, een Vlaardingse omslagdoek, 38 stuks gereedschap gebruikt op een boerderij in de Broekpolder vóór de oorlog.
Aan de collectie WO II werd toegevoegd een Duitse bajonet, een speldje Nederlandse Unie, emblemen Nederlandse Leger 1939/40 en een armband luchtbescher-

mingsdienst van een Vlaardingse predikant. Aan aardewerk werd verworven een reclameplaquette van de Ram, Arnhem, een bordje van de Olympische Spelen Amsterdam 1928, idem Jamboree 1937 en van de mislukte revolutie (de 'vergissing van Troelstra') van 1918. Aan sieraden een gouden ring met haar van de overledene en een schildpad sigarenkoker met een zilveren boerenvoorstelling.

Tekeningen en prenten
949 exemplaren werden ingeschreven waaronder een zeefdruk van Peter Dumas van de molen aan de Kortedijk en een tekening van Paul Westerdijk van 'het gat in de Markt'. Verder een getuigschrift van A. Noordhoek, varende op het hoekerschip Thetis uit 1865, van dezelfde persoon een diploma met ereteken van de schutterij in Vlaardingen uit 1880. Tenslotte een komplete jaargang van de Vlaardingsche Courant uit 1869.

Foto's
Aangekocht werden 145 foto's en ansichtkaarten, waaronder een drietal korpsfoto's van de politie te Vlaardingen.

Bibliotheek
Hoogtepunt was de aankoop van 87 boeken over Vlaardingen uit de dubbelexemplaren van het Stadsarchief, waarbij de Vlaardingse musea de eerste keus hadden. Van een Vlaardingse verzamelaar werd eveneens een groot aantal publicaties overgenomen. In totaal 529 nieuwe werken, waaronder verder een standaardwerk over de Nederlandse flessenfabricage, de schilder Willy Sluiter, Leerdam-glas, gereedschappen en de Rederijkers. Verder het Adresboek Vlaardingen, het Koopmans- en winkeliershandboekje uit 1809 en een publicatie over het Schuttersvendelwezen.

Restauraties
Een zevental restaurateurs heeft 20 voorwerpen weer in goede staat gebracht. Dit jaar hebben we alle geschiedkundige en topografische tekeningen en prenten laten inlijsten, zodat de hele collectie daarvan handzaam opgeborgen is.
Een tiental metalen voorwerpen, zijnde opgegraven gereedschap, is geconserveerd waardoor ze geschikt zijn voor exposities.
De vrijwilligers van het Serviceteam hebben iedere zaterdag en eerste zondag van de maand hun gewaardeerde dienst gedaan in het museum. Het bestuur bestaat vanaf januari 2000 uit de heren N.A. Nieuwstraten (voorzitter), G.H.B. Anderson (penningmeester), G.J. Vermeer (secretaris) en F. Nipius (lid).

29 april 1945. Lancaster bommenwerpers (Engels) boven Vlaardingen. Herkenbaar zijn de RK kerk, de Hollandia schoorsteen, de gasfabriek en de molenstomp.

Jaarverslag

Visserijmuseum

Drie museumdirecteuren: v.l.n.r.: aankomend wnd. directeur Donna M.C. Horbach, scheidend directeur Frits R. Loomeijer, oud-directeur Joop van Dorp.

Personeel en vrijwilligers

1999 kenmerkte zich door veel veranderingen in de museale organisatie. In september werd afscheid genomen van directeur Frits R. Loomeijer. Hij vertrok naar het Nederlands Scheepvaartmuseum te Amsterdam als conservator scheepsbouw. In verband met het lopende externe onderzoek naar de toekomstperspectieven van de Vlaardingse musea werd Donna M.C. Horbach benoemd tot zijn opvolger als zakelijk wnd. directeur.

Per 1 september kwamen de volgende projectkrachten de organisatie op part-time basis versterken: Nel Ruijs (adm. assistente), Marjelle van Hoorn (educatief medewerker), Esther Banki (conservator).

De overige medewerkers zijn: Leen Moerman en Guust de Koning (technisch medewerkers), Jan de Jonge (collectieregistratie), Ineke Breugem, Marjo Schnitger, Herma Spanjersberg, Meta Oldenhof, Rinus Ramaker, Roald Lazet, Gertrude van der Heiden (baliemedewerkers), Cora v.d. Berg (paviljoenmedewerkster). Mevrouw Keijzer, huishoudelijk medewerkster, maakte in januari gebruik van de FPU-regeling.

Ook maakt het museum dankbaar gebruik van de vele vrijwilligers van de Vereniging Vrienden en het Service Team Vlaardingen bij rondleidingen, in de museumsnoepwinkel, de bibliotheek, het paviljoen, de publieksdiensten etc. Al deze (ca. 35) vrijwilligers zijn van onschatbare waarde voor het reilen en zeilen van het museum.

Extern onderzoek

De gemeente Vlaardingen gaf het onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix te Utrecht de opdracht een oriënterend onderzoek te verrichten naar de toekomstperspectieven van de drie Vlaardingse musea (Visserijmuseum, Archeologisch Historisch Museum Hoogstad, Streekmuseum Jan Anderson). Dit ter ontwikkeling van een gemeentelijke integrale visie op de museumactiviteiten in de gemeente.

Het onderzoek werd in het najaar van 1999 in gang gezet. In het voorjaar van 2000 worden de eerste onderzoeksresultaten verwacht.

Activiteiten en tentoonstellingen

Traditiegetrouw werd de VSB familieconcertserie voortgezet. Het concertseizoen opende in september met een winnares van enkele internationale concoursen, de talentvolle harpiste Gwyneth Wentink. Ook een optreden van de afdeling Jong Talent van het Utrechts Conservatorium ontbrak niet. De concerten, die gegeven worden in de sfeer-

volle ambiance van de muziekkamer, zijn vooral populair bij een trouwe kern van bezoekers.
In februari werd de geheel vernieuwde filmzaal van het museum feestelijk in gebruik genomen. De nieuwe audiovisuele apparatuur werd geschonken door de Vereniging Vrienden van het Visserijmuseum. Hiertoe werd onder de leden een actie georganiseerd. Ook de ABN-AMRO Bank ondersteunde de Vrienden financieel met deze actie voor het museum.
In het voorjaar exposeerde Fredrik Weijs uit het Overijsselse Zwartsluis in het Visserijmuseum met de expositie 'De Ambachtelijke Visserij'. In aansprekende tekeningen en aquarellen werd een beeld gegeven van de Nederlandse visserij in al haar variaties. Daarbij stonden vooral de visserman en zijn (hand)werk centraal.
In juni werd de zomerexpositie 'Een schip op het strand' onder grote belangstelling van het publiek geopend door prof. dr. ir. Charles F. Hendriks. De tentoonstelling bood een overzicht van het werk van de Vlaardingse kunstenaar Joop Stigter over de periode 1959-1999. Oud-museumdirecteur Joop van Dorp gaf tijdens de opening nog een terugblik op de jarenlang bestaande relatie tussen het Visserijmuseum en Joop Stigter. Stigter werd als vormgever in 1971 betrokken bij de inrichting van het huidige pand van het museum en bij verschillende tentoonstellingsprojecten.
In november werd de expositie 'Visserij en Scheepvaart in Noord-Nederland' opengesteld voor het publiek. Op de tentoonstelling, die opgebouwd was uit vijf thema's, kon men de geschiedenis bekijken van de scheepvaart van Noord-Nederland. De tentoonstelling was tot stand gekomen i.s.m. het Noordelijk Scheepvaartmuseum te Groningen.
Door de Vereniging Vrienden werden gedurende het verslagjaar lezingen- en filmavonden georganiseerd. Het museum en het paviljoen werden vele malen als locatie verhuurd voor recepties.

Educatie
In februari werd de educatieve tentoonstelling 'Graven en Bewaren, wat vertelt een voorwerp' geopend door de heer Hans Mathijssen, algemeen manager bij de gemeentelijke dienst Welzijn. 'Graven en Bewaren', een meerjarig educatief project voor de groepen 5 t/m 8 van het basisonderwijs, vond plaats in het kader van de kunst- en cultuureducatie. De tentoonstelling werd ontwikkeld door het Kunstgebouw.
Tevens ging in het voorjaar het project 'Zappen in Vlaardingen' van start. In dit project werd samengewerkt met andere instellingen, zoals het Stadsarchief en Archeologisch Historisch Museum Hoogstad. Het project was bestemd voor de eerste klassen van het voortgezet onderwijs.
Er werden ca. 150 groepsrondleidingen door het museum verzorgd voor scholen, bedrijven, verenigingen en particulieren. De groepsrondleidingen worden begeleid door hiervoor speciaal door het museum opgeleide en getrainde vrijwilligers. Het Vlaardingse Service Team verzorgde de wekelijkse zondagmiddag-familierondleidingen.
Met de aanstelling in het najaar van een hiervoor speciaal opgeleide educatief medewerker, wil het museum een sterk educatief beleid ontwikkelen. Dit educatieve beleid zal t.z.t. ook in het tentoonstellingsaanbod tot uiting komen.

Bibliotheek en collectie
De bibliotheek is op dinsdag toegankelijk voor het publiek. De publiekstaken in de bibliotheek werden waargenomen door deskundige vrijwilligers, evenals het inhoudelijk beheer ervan. De boekenaanwinstenlijst liet 73 titels zien. Het betrof hier meest aankopen en enkele schenkingen.
Collectieregistrator Jan de Jonge houdt zich, behalve met zijn taak als registrator, inmiddels ook bezig met de afhandeling van het museale bruikleenverkeer.
In juni ontving het museum uit handen van directeur A. Fontijne van Fontijne Holland bv twee bijzondere scheepsmodellen. Het betrof modellen van een laat zestiende-eeuwse haringbuis, die vervaardigd zijn op basis van historische werktekeningen uit het gemeentearchief van Maassluis.
Het volmodel van de haringbuis werd gebouwd door de heer Ravensbergen, het model in aanbouw door de Vlaardingse modelbouwer Kwakkelstein.
De scheepsmodellen zijn inmiddels opgesteld in de presentatie van het museum. De schenking ervan door Fontijne Holland geschiedde in het kader van het 90-jarig bestaan van het bedrijf.

Toby Witte (1955) is kerndocent politicologie/bestuurskunde bij de Hogeschool Haarlem en onderzoeker/adviseur op het terrein van beleid, bestuur en organisatie. Hij studeerde politicologie/moderne geschiedenis aan de Rijksuniversiteit van Leiden en promoveerde in 1990. Hij publiceerde boeken en artikelen over de Nederlandse buitenlandse betrekkingen.
Voor de Historische Vereniging Vlaardingen schreef hij eerder "Lastige Vlaardingers. Ontzuiling en gezagscrisis" en "Bomengroei of Huizenbouw. 50 jaar bestuurlijk geploeter rond de Broekpolder".
In dit boek beschrijft Toby Witte hoe Vlaardingen in de tweede helft van de 20ste eeuw colleges van B & W kreeg. Het dagelijks bestuur van de stad kwam in *Autoriteitentijd* anders tot stand dan in de tijd van *Links, linkser of link*, of die van *Rollebollen* en het huidige *Saai, maar wel rustiger*. Bij de collegevorming ging het er gedurende de laatste halve eeuw in Vlaardingen vaak boeiend aan toe.
Ieder die een gedeelte van die geschiedenis meemaakte, kan nu kennis opdoen van onbekende perioden en aspecten en zal verbaasd zijn over de verscheidenheid van colleges in een stadhuis dat nogal eens op stelten stond.

Tim de Ridder (1969) is stadsarcheoloog bij de gemeente Vlaardingen. Hij studeerde aan de Rijksuniversiteit Leiden.
Hij was betrokken bij verschillende archeologische vondsten die in Vlaardingen de laatste jaren zijn gedaan.
In "*Van donk tot stad*" vertelt Tim de Ridder de vroegste geschiedenis van dit gebied. Wie niet op een basisschool maar nog op een lagere school zat, leerde dat de Bataven op vlotten de Rijn afzakten en de hunebedbouwers druk waren in Drente. Dat er toen in Vlaardingen ook al leven in de brouwerij was en hoe dit leven zich verder ontwikkelde, wordt hier beschreven. Eerdere geschiedenisboekjes zijn daarmee in dubbel opzicht geschiedenis geworden.
Interessante archeologische vondsten door Tim de Ridder en anderen de laatste jaren gedaan, kunnen zo eenvoudig in een juister historisch perspectief worden geplaatst.

Cobie Bot maakte met medewerking van Erika Verloop de kroniek van een halve eeuw geleden, *Kroniek van Vlaardingen 1949*. U leest over feesten, overledenen en kleding op de bon.

M. van Papeveld-Hörst vervaardigde op vakkundige wijze de *Kroniek van Vlaardingen 1999*. Het gaat over dingen van de dag van gisteren, die soms een eeuw geleden lijken.

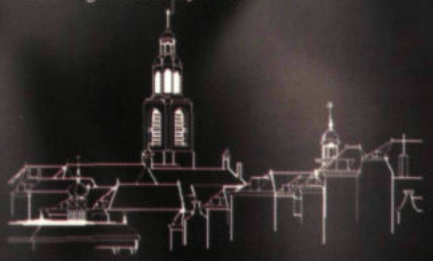

Historische Vereniging Vlaardingen